

Hoc Librum quis Lippus
Demou alpirat et
Custodiat Scripsit

C. B. de s.

Chy Sam Cujas est al.

Amur Die 10va

Sanctum Pius ilium
Hoc non habet Dorem
maw

361. 1874
L. 62 1874
tatt. 1874

FRANCISCI DE LE BOE
SYLVII,
MEDICINÆ PRACTICÆ
Professoris in Academia Lugduno-
Batava celeberrimi

IDEA
PRAXEOS
MEDICÆ.

IN TRES LIBROS DIVISÆ.
*uno Indice locupletissimo capitum, rerum &
verborum.*

FRANCOFURTI,
TYPIS HUMMIANIS.

Anno M. DCLXXI. M

1871

INDEX CAPITUM

LIBRI I.

De affectibus naturales Hominis
 funciones laesas vel constituentibus,
 vel producentibus, vel con-
 sequentibus.

Cap. I. De fiti laesa,	pag. 4
II. De fame laesa,	10
III. De alimenterum fastidio,	26
IV. De alimenterum assumptione laesa,	30
V. De alimenterum in ventriculo retentione laesa,	35
VI. De alimenterum deglutitione laesa,	37
VII. De alimenterum fermentatione in ven- triculo laesa,	39
VIII. De alimenterum expulsione ad intesti- na laesa,	56
IX. De nausea, eructatione, ac vomitu,	61
X. De chyli à facibus alvinis secretione laesa,	72
XI. De vitiosa bilis & succi pancreatici una cum	

pr31

55.514

28 JUN 2014

- cum pituita continuo excitata in tenui intestino effervescentia,* 83
- XII. *De contentorum per intestina propulsione, atque expulsionem lasa, & in specie de alvo adstricta,* 93
- XIII. *De alvi fluxu,* 96
- XIV. *De variis intestinorum doloribus,* 113
- XV. *De contentorum in intestinis vomitione, ac nominatim de cholera morbo & ileo,* 136
- XVI. *De chyli per carneam intestinorum crassam per colationem lasa,* 145
- XVII. *De chyli per lacteas venas motu lasa, & ipsum sapius insequente ascite,* 157
- XVIII. *De chyli sanguificatione in cordis dextro ventriculo lasa,* 162
- XIX. *De continua & vitali sanguinis effervescentia in dextro cordis ventriculo lasa,* 173
- XX. *De sanguinis per pulmones motu laso,* 214
- XXI. *De sanguinis ab inspirato, expiratoque aere alteratione lasa,* 226
- XXII. *De aeris inspiratione lasa,* 232
- XXIII. *De aeris expiratione lasa,* 348
- XXIV. *De pulmonum nutritione lasa,* 267
- XXV. *De sanguinis perfectione in sinistro cordis ventriculo lasa,* 276
- XXVI. *De cordis & arteriarum motu, sive pulsu laso,* 280
- XXVII. *De febribus in genere,* 288
- XXVIII. *De febre diaria,* 301
- XXIX. *De febribus synochis, continentibus vulgo dictis,* 317
- XXX. *De febribus intermittentibus,* 352
- XXXI. *De febribus synechis, vel continuis in specie dictis,* 426
- XXXII. *De febre hellica,* 430
- XXXIII. *De febribus malignis,* 438
- XXXIV. *De languore universali, ut & leipthymia & syncope,* 445
- XXXV. *De cordis palpitatione,* 497
- XXXVI. *De sanguinis e sinistro cordis ventriculo per arteriam aertam ad omnes corporis partes fluxu laso.*
- XXXVII. *De partium omnium nutritione lasa, & in specie de atrophia, sive tabe,* 509
- XXXVIII. *De carnosiore ac obesiore corporis constitutione,* 515
- XXXIX. *De cachexia, & in specie anasarca, leucophlegmatiaque,* 517
- XL. *De sanguinis a partibus omnibus ad dextrum cordis ventriculum per venas refluxu, & in specie de inflammatione,* 526

- XLI. De spirituum animalium in cerebro & cerebello generatione laesa, 546
 XLII. De spirituum animalium per nervos motu laeso, 552
 XLIII. De sanguinis plus quam perfectione laesa in liene, 556
 XLIV. De bilis generatione in folliculo fellis laesa, 559
 XLV. De bilis retentione in folliculo fellis auct hinc facienda secretione laesa, 561
 XLVI. De bilis motu ad intestinum laeso, ac in specie de ictero, 564
 XLVII. De bilis motu ad hepar laeso, 568
 XLVIII. De bilis cum sanguine in hepate mixtione laesa, 569
 XLIX. De lymphæ in glandulis conglobatis preparatione laesa, 572
 L. De lymphæ glandulose per vasa lymphatica ad ductum thoracicum ad venam jugularem axillaremve sinistrum motu laeso, ut & thoracis hydrope, 576
 LI. De saliva in glandulis maxillaribus conglomeratis tam superioribus, quam inferioribus preparatione laesa, 578
 LII. De saliva motu in os ac œsophagum laeso, 584

LII. De

- LIII. De succi pancreatici generatione laesa, 586
 LIV. De succi pancreatici motu & effervescencia cum bile laesis, ibid.
 LV. De urina perfectione in renibus laesa, 587
 LVI. De urina per ureteres defluxu, atque in vesicam transitu laesis, 593
 LVII. De urina retentione in vesica & excretionem per urethram laesa, 594
 LVIII. De sudoris excretionem laesa, 598

INDEX CAPITUM.

LIBRI II.

- Cap. I. De affectibus animales hominis functiones laesas vel constituentibus, vel producentibus, vel consequentibus. pag. 601
 II. De primariis visus laesionibus, 605
 III. De precipuis auditus laesionibus, 615
 IV. De olfactus laesionibus, 619
 V. De gustus laesionibus, 623
 VI. De tactus laesionibus, 639
 VII. De sensus caloris laesionibus, 645
 VIII. De somni & vigiliarum laesionibus, 649
 IX. De imaginationis laesionibus, 653
 X. De ingenii & rationis laesionibus, 648
 XI. De rationis sive iudicii laesionibus, 667
 XII. De

XII. De

INDEX CAPITUM.

XII. De memoria lationibus,	672
XIII. De animi affectuum lationibus,	675
XIV. De animalis motus lationibus,	680

INDEX CAPITUM.

LIBRI III.

Cap. I. De seminis generatione lasa,	684
II. De virilis seminis effusione; ac penis retentione lasa,	688
III. De uterina sive menstrua purgatione lasa,	691
IV. De fluore muliebri Menstruis albis vocato,	709
V. De virilis seminis admissione aut retentione adeoque conceptione lasa,	713
VI. De foetus in utero generatione lasa, & laborum fastidio, nausea, vomitu, & abortu,	718
VII. De partu laso,	720
VIII. De lochiorum fluxu laso,	732
IX. De doloribus post partum,	739
X. De lactis generatione lasa,	741
XI. De lactis motu laso,	780
XII. De lactatione lasa.	756

FRANCISCI DE LE BOE,
SYLVIIRAXEOS MEDICÆ
IDEA NOVA.

OPERIS DISTRIBUTIO.

Praxin Medicam in Auditorum nostrorum gratiam & commodum compendio, & quidem methodo uterrana non valde dissimili tradituri, eos primis proponemus *Affectus*, qui magis istunt *simplices*, cum illis cognitis *compositum* & *complicatarum* notitia non ita difficiliter pateat.

2. Cum autem Hominis Valetudo profecta, sive Sanitas ex Functionum omnium integritate; Adversa verò, sive Morbus ex runderem labefactione ac latione innoteat; consultum videtur *Affectus* in praxi medicis obvientes secundum *lasarum* in *omine Functionum* diversitatem ordine tractare, postquam ipsas vel *constituunt*, vel *oducunt*, vel *consequuntur*.

A

3. Hæ

3. Hæ Functiones omnes aut *Individuo conservando*, aut *Speciei propaganda* ministrant.

4. Quæ conservando Individuo serviunt Functiones, commodè in *Naturales*, variz *Assumptorum* mutationi famulantes, & *Animales* in Rerum quarumvis per *Sensus Externos & Internos Cognitione*, hinc & vario *Animi*, *Corporisque Motu* consistentes subdividuntur.

5. Distribuemus proinde Praxin nostram Medicam in *tres Libros*, qui agent de *Affectibus læsas hominis Functiones*, I. quidem *Naturales*, II. verò *Animales*, III. denique *Generationsi dicatas* spectantibus.

6. Rarius quidem unica duntaxat in *Ægris* observatur Functio læsa, sed plerumque plures occurrunt simul læsæ. Quæ si pendeant ab invicem, aut ab eadem saltem causa, *uno* tantum dicitur *Æger* laborare *Affectu*, qui à primario ferè ac graviore, vel magis saltem notabili Symptomate denominari solet: sin ab invicem non pendeant Functiones plures simul læsæ, verum diversas agnoscant Causas, tunc *diversis & diversis nominis Affectibus* teneri dicitur *Æger*.

7. Quæ ad Vitæ Naturalis conservationem

nem intra corpus assumi & admitti solent ab Hominibus, vel *Alimenta* sunt deglutienda, vel *Aër* inspirandus,

8. Quamvis autem maxima sit Respirantibus inspirandi Aëris necessitas, nec tam diu Aëre, quam Alimentis carere possit Homo; quoniam tamen Alimentorum in Dextro Cordis Ventriculo alteratorum causa instituta videtur in quibusdam duntaxat, non omnibus Animalibus, Aëris Respiratio, malum ab Alimentorum Assumptione vitata dicendorum facere initium, & tum demum de Respirationis læsionibus agere, ubi ea opus habent Alimenta ex dextro Cordis Ventriculo in ac per Pulmones delata.

FRANCISCI DE LE BOE,
SYLVII

PRAXEOS MEDICÆ
LIBER PRIMUS.

DE

Affectibus Naturales hominis Functio-
nes læsas vel constituentibus, vel
producentibus, vel consequentibus

CAP. I.

De Siti Læsa.

Primum inter Naturales Functio-
nes locum Siti vel ideo assigna-
mus, quia prima hominis nuper
nati passio naturalis est Sitire, at-
que lac ex mamma sugendo Sitim suam le-
nire.

2. Hæc Sitis læditur imprimis, quoties
vel *augetur*, vel *depravatur*: rariùs enim cum
hominis detrimento *minuitur*, vel *tollitur*;
neque enim credendum sublatam verè in
quibusdam cum oris ariditate, corporisque
ardore

ardore delirantibus Sitim, ejusve causam,
quoniam eam non sentiunt, vel observant.

3. *Auctam Sitim* deducendam puto ple-
rumque à Bile acriore in tenue Intestinum
delatà, ibidemque cum confluyente *Succo*
Pancreatico ita effervescente, ut inde halitus
falsi, non verò amari ad Ventriculum & fau-
ces eleventur, atque ariditatis sensum ibi-
dem producant.

4. Hæc eadem Bilis acrior, ejusve hali-
tus falsi si per vasa lactea penetrant ad Cor
(idem dicendum de Bile eadem per Ductum
Hepaticum eò delata) & *Sanguinem salu-
ginem suam nimium insicantem*, nil obstat *Salivam*
tunc simul reddi plus minus *salsam* vel *a-
crem*, Sitimque minus temperantem, quin
augentem.

5. Sitis quoque auctæ causa subinde exi-
stet *Humor salsus à Capite ad fauces depluens*,
atque ibidem ariditatis & Sitis sensum pro-
ducens; aut inde ad Ventriculum quoque
delapsus & ibidem, aut in tenui Intestino ha-
litibus falsis materiam promens, à quibus
itidem Sitis major excitetur.

6. Præter nunc memoratas Causas inter-
nas, plures concurrere possunt Auctæ Sitis
Causæ Externæ; ac I. quidem *Aër* ab Igne

aut Sole æstuans. II. *Alimenta* vel *falsa*, vel aromaticè *acria* & *arida*.

7. *Sitim* quoque augent *Corporis agitatio*, & *motus* vehemens; ac inter *Animi Affectus* *Ira* præsertim, *Terror* & *magnum*, ut & *Vigilia* *protracta*; atque *Alvus* tum *adstrictior*, tum *laxior*; *Sudor* multus; *Vrina* copiose excreta; *Sanguinis*, *Lactis*, *Seminis* & effluvium notabile, &c.

8. Quemadmodum verò *Sitim* auget *Sal* lixivus in *Bile* abundans, vel acrior, sic eandem *depravare* videtur *reliquarum in ipsa Bile existentium partium vitium*: quod cum & *ratione partium multiplicium Bile* componentium, & *ratione modi multifarii*, quo peccare queunt singule, multiplex esse possit, difficile est singulas istius *depravationis* species & causas exacte ac distincte persequi & accurate describere.

9. Adde quod & *Succus Pancreaticus* & *Pituita Intestinalis* ob vitium sibi peculiare vitiosam cum *Bile* effervescentiam excitando, *Sitim* non parum queant *depravare*.

10. *Depravatæ Sitis* Causa *Sex rerum non naturalium* dictarum nulli in specie tribui potest; sed inexplicabili nobis hæc tenus.

tenus, vitioso tamen plurium simul concurrentium effectui.

11. *Sitim auctam* curant præ aliis omnibus & *Aquea*, lixivum *Bilis* *Salem* diluentia & ad *Urinæ* vias deducentia; & *Acida*, ejusdem acrimoniam potenter frangentia & invertentia; & *Oleosa*, eandem acrimoniam lenientia, *Lacuta* & *Emulsiones* ex oleosis seminibus paratæ.

12. Possunt commode *Aquea* tum *Acidis*, tum *Oleosis* jungi, atque tunc plus efficient. Exempli loco sit *Formula* sequens, quæ

℞. Ag. hordei ℥ xxx.

℞. Fl. ros. rubr. ℥ ℞.

Sp. Viniol. q. s. ad gratam aciditatem.

Stent in Aqua dulcis, vel Arena Balneo per horas tres, aut donec colore rubello tincta sit Aqua, Rosarum Tinctura dicta, cui Colata affunde Syr. jujubini, ℥ iij.

M. & fiat Iulapium gratissimum.

13. Si quis ab *Acidis* abhorreat, vel lædatur, sequenti utatur.

℞. Aqua decoctionis hordei, ℥ xx.

cinamomi, ℥ j.

Syr. Violacei simpl. ℥ ij℞.

Lap. prunella, aut nitri sola solutione & coagulatione depurati, Drachmam j. M.

14. Alterutro hoc julapio uti poterit per intervalla Sitiens, fumendo ejus haustum mediocrem, donec Sitis restinguatur.

15. Cui Emulsio lactea magis placet, Formula sequens infervire poterit.

℞. Hordei mundati ad crepatur. cocti, Unc. j.

Amygd. dulc. mund. Drachm. ij.

Cum Aqua decoctionis hordei

℞. Emulsio ad Unc. xij.

Addendo Julapii rosati Unc. j.

M.

16. Potest huic Emulsioni, ad gratiam ipsi majorem conciliandam, agrumque debilem roborandum, aliquid Aquæ Cinnamonomi addi, vel ad flatum discutiendos aliquid Aquæ Fœniculi; & per vices usuri pari.

17. Quin, ubi molestæ sunt vigilæ, somnusque desideratur blandus, possunt duæ tresve Seminis papaveris albi drachmæ cum cæteris contundi, atque ex ipsis quoque Emulsio elici; quo una fidelia plures simul dealbentur parietes.

18. Potest aliquando ad Sitim fallendam, ubi præsertim à multa Aqua offenduntur Ægri, aliquid prædicti *Lapidis prunella*, aut ipsius *Nitri purificati* contineri in ore; quo etiam spectant *Rotula gratissimæ* ex *Saccharo & Succo Citri*, aut *Berberorum* paratæ.

19. Sitim auctam leniunt quoque *Inscula Carnium Vervicina* aut *Vitulina* cum multa aqua & sine sale præparata.

20. Quoties *Catarrhus Salsus*, vel *Saliva* similis causa est Sitis auctæ, toties illi faciendæ medicina, *Salsedinem* illam temperando per *Pilulas de Cynoglossa* & similia; tum & *Salinum serum*, si redundet in sanguine, evacuando per alvum vel urinas: de quibus agitur in sequentibus.

21. *Depravatam Sitim* curant, quæ vitiosam Bilis, Succi Pancreatici, ac Pituitæ Intestinalis, aliorumve humorum constitutionem corrigunt: quæ quoniam non ita mox patet, usurpari possunt utiliter omnia humores qualescunque emendantia Universalialia, & imprimis *Salia volatilia oleosa*, sed *temperatiora*, & quidem Aqueis juncta, cumque Vino haud generoso per vices exhibitæ.

De Fame læsa.

1. **V**T Potulentorum, *Sitis*; sic Esculentorum Appetitus, *Fames* dicitur.
2. Primariæ Famis læsæ species sunt *Aucta*, *Diminuta*, *Abolita*, & modis variis *Depravata*.
3. *Naturalis* quidem *Famis Causam* primariam censeo *Alimentorum* in Ventricule Fermentatorum *reliquias* in ipso resistentes, atque à deglutitæ continuò Salivæ parte ipsi adhærente *magis, magisque fermentatas*, & tandem *halitum subacidum, gratumque*, qui superius Ventriculi orificium blandè afficiat, sicque Famem producat, *emittentes*.
4. Hanc Naturalem Famem (imprimis, ubi Alimentorum assumptio differret solito diutius) augere potest in Sanis etiã *Succo Pancreatico* ad tenue Intestinum delatus, & post alimentorum secretionem, depulsionemque absolutam in Confluentem Bilem duntaxat & Pituitam Intestinalem agens, atque itidem halitus acidiusculos & gratos in Ventriculum propellens: quod vel ex Fame ad Animi deliquiũ nonnunquã ob alimenta tardius usurpata procedente videtur patere.

5. In

5. In *Agru* autem *Aucta Famis Causam* petendam puto à *Succo acidiore* in corpore abundante, ac præsertim ex *Pancreate* ad Intestinum delato, ac inde Halitus solito acidiores ad Ventriculum amandante, qui Famis sensum intendant, & post detrusa deorsum alimenta eandem mox renovent & potentius urgeant.
6. Huic acidum in universo corpore Succum augment 1. *Cibi acidi*, vel acidis conditi; *Potusque Acidiores*, Vinum acidiusculum, quale Rhenanum & Mosellanum, ex minus maturis uvis præsertim expressum. 2. *Aër frigidior*, serenus tamen. 3. *Tristitia moderata*, & diu continuata. Quorum vim intendent. 4. *Corporis Motus vehementior*. 5. *Vigilia nimia*. 6. *Alvus naturali adstrictior*.
7. *Famis* verò *Diminuta Causam* frequentiore & graviorem, quamvis lente ortam reor *Saltuam Viscidiorem & Pinguiolem*, adeoq; ad promovendam Alimentorum, hinc & eorundem reliquiarum fermentationem ineptam; quinimò Pituitam in tenui Intestino similem producentem; à qua Succu Pancreatici aciditas blanda obtundatur, & tandem omnis in corpore Aciditas minus acris reddatur & iners.

A 6

8. Ejus-

8. Eiusdem Diminutæ Famis Causam rariorem, leviolem, ac subitò sæpè ortam iudico *Bilem Pinguiolem* ab Intestino tenui ad Ventriculum asurgentem, atque tum Alimentorum reliquias, tum Salivam corruptentem, atque gratam ipsarum aciditatem obtundendo Appetitum prosternentem.

9. Ex sex rebus non naturalibus dictæ diminuent Famem 1. *Alimenta* copiosius assumpta, & maximè pingua & viscida. 2. *Æstivans* & pluviosus. 3. *Somnus* nimius. 4. *Corporis* quies ac segnitias. 5. *Cura* extrema. 6. *Alvi fluxus*.

10. *Diminuta Famis Causa*, si gravissimæ fuerint, tollent in totum & abolent Famem.

11. *Depravata Famis*, quæ in genere *Pica*, in Gravidis *Malacia* vocatur, maris quidem rarius, Fœminas verò frequentius invadere solet; & maximè vel ante Menstruorum fluxum, vel ipsis suppressis; unde sunt ferè simul *Cachecticæ*.

12. Appetuntur autem in *Pica* vel *Alimenta* minus apta & insueta, vel res pro alimentis non habitæ, quales sunt Creta, Carbones, Cineres, Lacca, Pix, Lutum, Cespites, Panni attriti, Corium & nescio quid non.

13. Huc

13. Huc referuntur *Aromata*, quæ continentia quidem sunt, vel medicamenta, non item alimenta.

14. Enimverò *Depravata*, inque *Fœminas* sævientis *Famis Causa* ut plurimum ex *suppressis* deducenda *menstruis*; Ab illis namque circa uterum stagnantibus, ideoque plus minus corruptis, postea sanguini universo deuo permistis, eundemque inficientibus tota ipsius *Massa* vitatur & depravatur: A qua cut *Cachexia* universalis producitur, ita & *aliva*, *Succus Pancreaticus*, cæterique in corpore humores generantur vitiosi & unà cum plerisque & quandoque omnibus *Functionibus* *Fames* quoque depravatur.

15. Similem undecunque tandem ortam sanguinis, ac cæterorum humorum corruptionem & depravationem in *Viris*, ut & *Mulieribus* quandoque, locum habuisse, quoties *Pica* laborant, omnino censendum: quemadmodum iidem *Viri Suffocationis* *Mulieribus* quidem magis familiaris, & quod ab *Utero* crederetur originem trahere, *Uterinæ diætæ*, *Sensum* & *affectedum* aliquando patiuntur, sed & iisdem planè, quibus *fœminæ*, curantur medicamentis; quocirca ob rationes inferius *Cap. 22.* dicendas

A 7

Suffo-

Suffocationem hanc non *hystericam*, sed *hypochoondriacam* putamus vocandam.

16. *Curabitur Fames Aucla*, exhibendo ea, quæ *Acidum Succum* in corpore temperant, infringunt ac emendant, ejusdemque augmentum præveniunt.

17. Potentissimè *Succum acidum* infringunt *Salialixiva*, tum *fixa*, tum *volatilia*; ut & alia alterutro abundantia, *Corallia*, *Margaritæ*, *Oculi Cancrorum*, *Creta*, *Lapis hæmatites*, *Succinum*, *Chalybis limatura*, & similia.

18. Eundem *Succum acidum* obtundunt *Pinguia* & *oleosa* omnia.

19. *Succum acidum* temperat quoque *Spiritus volatilis* ex *Vino*, alii sive paratus, tam purior, quàm modis variis factus *aromaticus*.

20. *Succum* denique *acidum diluunt* & *enervant* *Aquea* quævis copiose usurpata.

21. Quod si pro re nata plura conjungantur, plus efficient. Exempli loco funto sequentia, ubi prius monuero *Acidi Succii augmentum ac proventum præveniri* præcipuè *abstinendo ab usu acidorum*.

22. Cui proinde *Pulveris* forma præ aliis placet, in ejus gratiam

℞. Co-

℞. *Corall. rub. prap.*
Margarit. pr. an. ℞ j.
Creta alba, ℞ ℞.
Sacchari alb. ℞ iij.

M. f. Pulvis, in 6. doses dividendus, & bis in die tribus saltem, quatuorve post Cibum assumptum horis ex vini potentioris cochleari assumendus.

23. Cui forma liquida magis arridet, capi- at subinde sequentis *misturæ cochleari* unū.

℞. *Aq. menth.* ℞ ij.
Cochlear.

Tinctura Cinamomi, cum spiritu Vini rectificato per infusionem parata, an.
Unciam ℞.

Syr. absinthii, ℞ j. *M.*

24. Vel
℞. *Ol. macis stillat.*

granor. Juniper. an. Scrup. j.
M: in vitro.

Hujus Oles Guttas ij. vel iij. sumat Ager aliquoties in die ex Vini malvatici, alteriusve generosi, aut præmissæ misturæ cochleari.

25. Utatur quoque fame aucla pressus *Jusculis* tum *pinguioribus*, tum ad *gelatinæ* consistentiam proximè *accidentibus*, nulloque *acido conditis*.

26. Nulla

26. Nulla Purgantia præscribo in Fame aucta, quoniam nulla sunt mihi hæcenus nota, quæ humores acidos educant blandè; sumque præterea edoctus per experientiam multiplicem irritari quidem, non item nisi cum summis torminibus, & noxa majore, quàm fructu evacuari acidus in corpore humores & imprimis à Medicis de suorum ægrotorum dolore ac molestia parum sollicitis, aut bardis, aut saltem hujus rei ignaris.

27. Fames sensim Diminuta vel Aboluta curabitur medicamentis humorem Puitosum viscidum corrigentibus ac educantibus.

28. Corrigunt ac incidendo emendant humores pituitosos viscidos tum Acidatum sale lixivo tam fixo, quàm volatili prædita, & Aromatica omnia.

29. Correctum quodammodo Pituitosum, viscidumque humorem simul redundantem evacuanti Colocynthis, Turpetum, Hermodactyli, Mercurius tam præcipitatus, quàm sublimatus & corrosivus, & dulcis, &c.

30. Tyronibus exempli loco sunt Formulae sequentes.

℞. Aq. mentha, ʒ ij.
cinamom. ʒ ss.
Syr. fœniculi, ʒ j.

Spir. salis q. s. ad gratam aciditatem
M.

Vel ℞. salis tart. vitriol. ʒ ss.

Crem. tart. ʒ j.

Sacchari Cand. alb. ʒ ij.

M. f. pulv. in 3. doses divid.

Accipiat semel aut bis in die ex VINO Ahenano, aut præcedenti mistura: Cui, si libet, poterit loco Spiritus Salis addi Elixiris proprietatis ʒ ss. & per intervalla cochleatim assumi.

31. Qui ab Acidis offenduntur, sequenti utantur mistura per vices & cochleatim usurpanda.

℞. Aq. mentha.

fœnic. an. ʒ iʒ.

vita Matthioli, vel alterius cujusvis

Aromat. ʒ vj.

Ol. macis stell. gr. iij.

Syr. menth. ʒ j. M.

32. Qui VINO medicato defæctantur, sequenti aut simili utantur formula;

℞. Rad. enul. camp.

acori, an. ʒ ij.

Fol. salvia,

majoran.

rut. hortens, an. Man. j.

sem. fœnic. dulcis, ℥ ij.

Cort. arant. sicc. ℥ j.

Concisa & crasse contusa insuantur sacculo, cui in cantharum immisso affundatur vin. album ad ℥ xx.

Postquam per noctem steterit in cella exhiberi poterit ad *Vnc.* iij. iv. vel v. aut manè stomacho jejuno, aut inter prandendum, ac cœnandum, prout unicuique magis placebit, ac conducere observabitur. Potest quoque tamdiu recens vinum in usurpati locum affundi, quandiu vis aromatica prodit ex pupula.

33. Ubi purgandum erit, tunc

℥. *Mass. pilul. fœtid. maj.* ℥ ℞.

coctiar. Scrup. j.

Extr. Catholic. Scrup. ℞.

Ol. garyophyll. Gutt. ij.

M. f. pilul. N. 15. deauranda, aut glycyrrh. Cinamomive pulvere conspergenda.

Harum Pilularum v. vel plures accipiat Æger, prout facilius, aut difficiliter se purgari notaverit.

34. Quod si quis volet Chymica simul addi, & quidem Pilularum forma, tunc

℥. *Gum. ammon. vel Opopanac. & c. cum acetomund. & inspiss.* ℥ ℞.

Troch.

Troch. albandal.

Mercur. sublim. dulc. an. Scrup. j.

M. f. pilul. N. 15. deauranda.

Exhibeantur itidem Ægro quinque vel plures.

35. Quod si Apozematis forma Ægro præferatur, nec ab amaris multum abhorreat, sequens erit satis conveniens,

℥. *Rad. glycyrrh. ras.* ℥ ℞.

apii, ℥ j.

ras. ligni gnajaci, ℥ iij.

bacc. lauri,

sem. anisi, an. ℥ ij.

Pulpa Colocynth. ℥ ℞.

Cog. s. a. ex aq. plur.

Incolat. ℥ xxx. dissolv.

Syr. ros. sol. cum senna,

diacnici, an. ℥ i℞.

salis tart. vitriol. Scrup. ij.

Tinctur. Cinam. ℥ j. M.

Hujus Decocti unc. iij. iv. vel v. assumat Æger semel aut bis in die, quo tum corrigantur, tum simul educantur per epicrasin humores Pituitosi & viscidi.

36. Abstineat interim Æger ab Usu Alimentorum Pinguium & viscidorum. Aere utatur sereno & calidiore simul ac sicciore,

arte

arte saltem ita parato. Augeat *vigilias*, si somnus fuerit longior vel profundior. *Animus* esto ad hilaritatem compositus. *Corporis motus*, *exercitiumque* esto moderatum. *Alvi defectio* & *Vrinae excretio* assumptis indies, si commodè fieri possit, respondeat.

37. *Fames confestim* à *Bile pinguiore* *Diminuta* curabitur, emendando illam *Bilem*, aut eandem, si copia simul redundaverit, ediscendo vel sursum, vel deorsum.

38. *Bili huic emendanda* conducit præ cæteris omnibus *Elixir proprietatis*, ad guttas v. vel vj. ex vino, aut convenienti mistura assumptum & imprimis paulò ante assumendum cibum.

39. Qui acidiora minus ferre possunt, ejus loco usurpent *Spiritum Salis dulcem*, cum *Vini rectificato spiritu* aliquot *cohabationibus* paratum.

40. Eandem *Bilem* emendat *Absinthium*, & ab ipso denominatum *Vinum Absinthites*. Cujus loco aliæ *plantæ aromatica* similiter infundi possunt in *Vino* & utiliter interprandendum ac cœnandum mediocri quantitate assumi. Tales autem *plantæ* sunt *Calamintha montana*, *Majorana*, *Rosmarinus*, *Ruta hortensis*, *Hyssopus*, *Thymus*, *Salvia*, &c.

41. Bi-

41. *Bilem per Vomitum educunt* commodissimè varia ex *Antimonio* parata medicamenta, *Crocus Metallorum* dictus, *Vitrum* & ex hoc præparata *Sapa vomitoria*, *Oxyfacherum*, vel *Oxymel Vomitorium*, *Mercurius Vita*, &c.

42. Eandem *Bilem per Alvum evacuant* *Rhabbarbarum*, *Scammonium*, *Tamarindi*, &c.

43. Præparatur ex tempore atque optime *Scammonium*, si conveniente dosi ad *Grana xij. vel xv.* pro *Ægrorum ætate*, aut ad *purgationem sustinendam* majore aut minore aptitudine; si, inquam, *Scammonium* in mortario teratur & tantillù *Aquæ convenientis*, *Melissæ puta*, *Cichorei*, *Acetosæ* aut similis affundatur, & *lacteus liquor* terendo effectus lente effundatur, atque *aqua nova* vis reliqua similiter eliciatur; remanentibus in fundo *fœcibus nigricantibus*: hinc prædicto liquori *Aquæ Cinamomi*, vel *Fœniculi*, alteriusve *aromatici* ʒ ij. & *Syrupi rosolutivi*, aut similis itidem ʒ ij. aut iij. addantur; sicque *Hauftulus gratissimus ægris* exhibeatur. Qui ut facilius operetur, bonum erit *dimidia post haustuli assumptionem* hora *Ægro Cremoris Tartari Scrupulum j.*

22 FR. DE LE BOE, SYLVII
pulum j. vel Drachmam β. ex jusculo pro-
pinare.

44. Possunt etiam ex Scammonio para-
ri & ad Usum servari Tabella gratissimæ, quæ
℥. Crystallor. Tartar. ℥ iij.

Diagridii, ℥ iij.

Ol. Cinamom. Gutt. vj.

Sacchar. alb. in Aq. rosacea dissoluit.
℥ viij.

M. f. s. a. Tabella.

Hæ Tabellæ Infantibus, Puerisque, & a-
liàs Delicatulis dari possunt convenientissi-
mè: cum earum Dosis summa sit à ℥ iij.
ad ℥ β. Infantibus ad ℥ β. vel ℥ j. & A-
dolescentibus ad ℥ ij. exhiberi queunt cum
regimine.

45. Qui vano ac præpostero terrore per-
culsi à blandissimi ac tutissimi, potentis-
quamvis, Scammonii & Scammoniatorum
usu abhorrent, suisve Agrishactenus me-
tuunt, Rhabbarbaro utantur, & quidem modo
sequenti.

℥. Rhabarb. electi & rasi, ℥ ij.

Tartar. crudi & optimi. ℥ β.

Aq. Cichorei, q. f.

Infund. per noctem in Cinerum, vel

Aq. Dulcis Balneo tepido,

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I. 23
Colatura mediocriter expressa adde Syr.
ros. sol. vel

de cichor. cum rheo, ℥ β.

Aq. cinamom. ℥ ij. vel,
quod nauseabundum Rhabbarbari odorem
potentissimè ac felicissimè corrigat & tol-
lit, statusque dissipat,

Olei Anisi, Gutt. ij. vel iij.

M. f. Haustus.

46. Ad Bilis redundantis evacuationem
qui Electuatio uti malet, illi commenda-
mus Cholagogum, sive Diaprunum nostrum
in Nosocomii Academici usum ante aliquot
annos à Nobis præscriptum, ac sæpissimè
cum Aegrotorum commodo tum ibi, tum
alibi ab aliis Medicis æquè ac Nobis usur-
patum; quod vel idcirco commendabile
magis, quod parva licet quantitate assump-
tū satis potenter agat & blande. Cujus pro-
inde formulam hîc omnibus comunicamus.

Electuarium Cholagogum, sive

Diaprunum Sylvii.

℥. Pulp. prunor. acido. dulc. ℥ x.

Crem. Tartar.

Scamm. opt. an. ℥ ij.

Rhabarb. electi, ℥ x.

Cinam. acuti, ℥ β.

Santali Citrini ꝓ ij.

Sacchari clarificati, ꝓ xvj.

M. f. s. a. Electuarium.

Dosis à ꝓ iij. ad ꝓ ß.

Dissolvi potest quantitate sufficiente Aqua convenientis, atque sic exhiberi.

47. Cum pro appetitæ rei diversitate diversissima existat *Depravata Fames*, in genere duntaxat proponetur hîc à Nobis Eiusdem *Curatio*, quæ consistet in *Sanguinis, caeterorumque Humorum purificatione ac emendatione*, qua restituta sponte evanescet *Pica*.

48. Comperi autem hæcenus præ aliis medicamentis omnibus conducere in hoc affectu *Salia volatilia*; quæ cum varia occurrant, illa seligenda, à quibus plus utilitatis Aëris contingere accurata observatione notabimus. Quocirca mutanda sunt subinde medicamenta, & imprimis, ubi nos iis parum proficere videmus.

49. Tanto autem utiliora sunt *Salia volatilia*, quod lentè atque blandè mens quoque moveant, quorum suppressorum causa *Picam* frequentissimè produci notum.

50. Optima verò salibus volatilibus utendi ratio est, si ad plures, paucioresve guttas, pro-ut debiliora sunt vel potentiora,

bis,

bis, terve aut sæpiùs in die assumantur ex Vino vel alio liquore conveniente, ac præsertim inter prandendum, ac cœnandum, quo Alimentis juncta impediunt eorundem corruptionem à vitiosa saliva expectandam, quin Salivam sensim emendent, sicque Alimentorum Fermentationem simul læsam paulatim restituant.

51. Juvat etiam in hoc Affectu molesto *Sudores*, quandoque blandè movere: Cavendum autem, ne tegumentis obruantur Aëri; quin satius nullum, quàm coactum prodire sudorem; postquam humores vitiosos emendant, corriguntque Sudorifera, licet ipsos non expellant. Præfero autem semper liquida & spirituosâ crassioribus, licet *Antimonialia*, utut sicca, sint hîc optima, *Antimonium* puta *diaphoreticum*, *Bexardicum Minerale*, &c.

52. Pro humorum autem vitiosorum simul aliquando redundantium varietate, institui possunt utiliter per alvum, vomitumve *Purgationes*; de quibus jam ex parte actum, & agetur adhuc in sequentibus.

CAP. III.

De Alimentorum Fastidio.

1. **N**on tantum vel parum, vel nihil, vel nimium, vel mira & absurda Egri appetunt; verum nonnunquam pleraque aut quaedam saltem accerta fastidiunt & averfantur Alimenta.

2. Hoc Fastidium & Ciborum & Potuum quorundam non Egros duntaxat corripit, sed nonnunquam cæterum Sanos.

3. Ubi & hoc notandum, Omnes magis ferè fastidire actu calida vel tepida, & odore suo Olfactum simul potentius afficientia, quàm frigida, ideoque Odoratum minus moventia.

4. Fastidium autem omne aut nativum est, aut adventitium.

5. Nativum sequitur plerumque, si non semper, Animi Affectum potentem Matris Fatum utero gerentis, & similia vel præsentia, & in sensus externos incurrentia, vel absentia, sæpius tamen in memoriam revocata, & nunc ob humores vitiosos in corpore existentes, nunc ob præjudicia undecunque hausta pro ingratis judicata fastidientis & averfantis.

6. *Adventitium* post nativitatem Fastidium in Sanis excitatur, aut ex *Præjudicio*, Alimenta ista pro immundis, ingratis, aut noxiis habente; aut ex iisdem *Alimentis*, aut similibus *numiacopia*, præsertim ad *nauseam usque, vomitumve usurpatis*; vel ex iisdem *non satis munde paratis, oblativæ*: quæ si urgente fame, aliave necessitate cogente assumpta fuerint, eorundem fastidium pariunt, ac contra similia grande relinquunt præjudicium; quod aliquando quidem iterum tandem tollitur, aliquando ad vitæ finem permanet.

7. In Egri excitatur similiter ac frequentius quorundam vel plerorumque Alimentorum Fastidium, & imprimis, quoties *calentia, tepidave* ipsis offeruntur: ab illorum enim odore Egri facile ingrato Nausea ferè simul excitata promovet & auget ipsum eorum fastidium.

8. Nec uniusmodi tantum, sed aliquando omnis generis & saporis Alimenta, ipsaque adeo consueta & aliàs desiderata solent Egri multi fastidire; quin non Cibos duntaxat, verum non rarò etiam Potus omnes, vinum, Cerevisiam & ipsam subinde Aquam.

9. Hoc Alimentorum Fastidium tam frequens

quens est Ægris Symptoma, ut adversa va-
letudinis manifestum sit quandoq; signum,
ac præsertim in Pueris, ægritudinem instan-
tem aut urgentem fastidio illo testantibus.

10. Consideratione dignum est, non
tantum Carnes, atque Juscula, pingui præ-
sertim Ægros fastidire, sed tam frequenter
omnia & *dulcia*, & *acido-dulcia*; non item,
nisi rariùs, *magis acida*.

11. Eousque autem assurgit quandoque,
viresque in Ægris sumit quorundam Cibo-
rum, Potuumve Fastidium, ut sublato jam
morbo aliquandiu, & quandoque diu, imo
quandoque semper ipsis adhæreat; dum in
aliis mox, brevi saltem idem tollitur ac eva-
nescit.

12. Ægrotorum verò Fastidia pendent
ut plurimum & 1. à *vitiatis halitibus* in tenui
Intestino vitiata propter vitiatos simul vel
seorsim *Bilem*, *Pituitam*, *Succumque Pancrea-
ticum* Effervescencia productis, atque ad
Ventriculum & Os assurgentibus, famem
notabiliter minuentibus, sitim verò plus mi-
nus depravantibus, & ad factam Alimento-
rum mentionem, aut conspectum, impri-
mis olfactum, gustumve Nauseam plerumq;
simul moventibus.

13. Pen-

13. Pendent eadem aliquando & 2. à mo-
lestia semel aut sæpiùs similibus Alimento-
rum assumptionem secuta, hincque forma-
to præjudicio pertinaci de simili molestia, si
ampliùs assumantur, reditura: unde non nul-
lis ex sola ingratorum vel noxiorum Ali-
mentorum memoria Nausea, hinc & Vo-
mitus excitari solet.

14. Meritò Bili, Succo Pancreatico, &
Pituita in tenui Intestino confluentibus, at-
que vitiatis, ac proinde vitiose effervescenti-
bus adscribitur illud Ægrotorum fastidi-
um: cum illis emendaris aut evacuatis tol-
latur, cureturque mox in plurimis.

15. Prout autem aliàs hic, aliàs ille hu-
mor peccat, ita & hujus vel illius Saporis A-
limenta præ aliis fastidiunt Ægri: qui, ubi
plures simul notabiliter peccant, omnis ge-
neris alimenta penè aversantur.

16. Quisnam verò humor & quomodo
peccet, conjuncta ostendent Symptomata
exsecutura aliorum Affectuum tractatione
petenda.

17. *Sanorum Fastidium curabitur*, libe-
rando mentem omni præjudicio; aut sensim
affuescendo usui Alimento-
rum:

rum : quod aliquando frustra, aliquando cum successu tentatum.

18. Eodem plane modo *curandum* *Ægrotorum Fastidium* à præjudicio ortum.

19. Ubi autem ab *Humorum vitio* præsentis ortum habet id præjudicium, Curatio sequetur, si humores peccantes *corriganur*, vel *expurgentur*.

20. *Corrigentur* Humores peccantes medicamentis partim jam in superioribus propositis, partim in sequentibus adhuc proponendis.

21. *Expurgabuntur per Vomitum* Humores tum fluxiles, tum sponte sursum vergentes; & quidem Vomitoriis jam memoratis, aut hinc inde memorandis.

22. *Expurgabuntur per Aluum* iidem Humores, nullam sursum viam affectantes, & valde viscerati, & quidem medicamentis jam præscriptis & amplius præscribendis.

CAP. IV.

De Alimentorum Assumptione
laxa.

1. Non sufficit homini Alimenta Esculentia, Potulentaque appetere, nisi eadem

eadem Ore assumat, solidiora masticando comminuat, & inde per Gulam in Ventriculum deglutiât.

2. Læduntur multis modis hæ Functiones, & 1. quidem *Liquidiorum Assumptio* Sudu perferri solita, ubi illa plus minus deficit.

3. Accidit autem illud, quando Ægri Os vel aperire, vel claudere : Labia saltem convenienter vel conjungere, vel disjungere; Linguam verò satis exerere, vel contorquere non possunt.

4. Os aperire non possunt Ægri, quando ipsum permanet conclusum in *Temporaliū Musculorum Convulsione*.

5. Os claudere non possunt iidem, quando illud perpetuo hiat in *Maxilla inferioris Luxatione*, aut *Musculorum temporalium Paralyssi*, vel *Vulnere transverso*.

6. Labia convenienter ac sufficienter conjungere non possunt Ægri, quando illa desunt, vel *Paralyssi* laborant aut *Vulnere grandi* hiant.

7. Labia decenter disjungere non possunt iidem, quando ipsa itidem desunt, aut *convulsa Cynico spasmō* tenentur.

8. Utrumque imperfectè contingit, quando in alterutro latere *Paralyssi* vel *Convulsio* adest:

adest: unde in affecto latere nulla vel nimia fit oris contractio, utraque vitiosa & noxia, in *Oris Tortura* dicta.

9. Læditur idem Suctus in *Laborum Coalitu*, viam Alimentis intercludente.

10. Ciborum solidiorum *Masticatio* læditur, quando *Maxilla inferior* à superiore *abduci*, aut ad eandem *adduci* nequit.

11. Prius contingit à *Musculi Temporalis Convulsione*, in *Spasmo Trismodico*; posterius ab eisdem *Paralyfi*, vel *soluta continuitate transverse*; utrumque in *Maxilla luxatione*.

12. Læditur eadem *Masticatio Dentium* hinc inde *deficientium*, vel alias *superne* ac *inferne non satis sibi adaptatorum*, vel *Stupore*, *Dolore*, *Carie*, aliave *corruptione* laborantium vitio.

13. *Lingua* convenienter *exeri* vel *conqueri* nequit, quoties *Paralyfi*, aut *Convulsione*, aut *Vulnere*, aut *Fræno breviori* laborat.

14. De *Paralyfi*, *Convulsione*, *Dolore* ac similibus agetur in *Secundo Libro*, unde peti poterunt, quæ affectui præsentiamplius elucidando & curando erunt necessaria.

CAP. V.

De Alimentorum Deglutitione
laxa.

1. **C**ibum, Potumve, aut utrumque aliquando *minimè*, aliquando non *nicum difficultate* deglutire possunt *Ægri*.

2. *Inserviunt naturaliter Deglutitioni & Lingua*, *Cibos* præsertim ad fauces protrudens, & *Oesophagus* eisdem ac *Potum* admissum detrudens.

3. Requiritur in hunc finem tum *Lingua mobilis*, tum *Oesophagus explicabilis ac complicabilis*, ut & *eiusdem Canalis* æquè ac *superius Ventriculi Orificium patens*, nec impediatum.

4. Læditur *Alimentorum protrusio* ad fauces, quoties *Lingua* vel *Paralyfi*, vel *Convulsione*, vel *Vulnere*, vel *Ulcere*, vel *Dolore* laborat, de quibus *Affectibus omnibus* agendum alibi.

5. Læditur & *Aoletur Alimentorum Detrusio per Gulam*, sive *Deglutitio*, quando vel *Oesophagus* est *Obstruentis* à re solida ipsius canalem implente, *Carne* puta nunc in ipso læso *excrecente*, nunc per *ingluviem*, aut *infortunium devorata* & in ipso firmiter

hærente, aliquando *Cartilagine, Osse, Nucleo,*
&c. ibi morante. vel 2. *compressus* est à Tu-
more vicino, sicut fieri solet in *Angina* vel 3.
Coalitus est post sui *excoriationem*.

6. *Cum difficultate Deglutunt* Egri, 1.
quando *leves* duntaxat existunt, necdum ex-
tremæ modo *memorata noxa*, atque ex parte
tantum Oesophagi Canalem claudunt. 2.
quando *Paralysi, Excoriatione* aut *Exulcera-*
zione laborat Oesophagus. 3. quando *Hali-*
rus, Ructusque acerbis & austeris vel *copiosis* sal-
tem è Ventriculo assurgentes sistunt & quan-
doque repellunt Alimenta deglutienda.

7. *Impediuntur* aliquando, *non nisi cum diffi-*
cultate ac dolore absolvitur Alimentorum
Deglutitio, quando *superius Ventriculi Orifi-*
cium vel *Inflammatum*, vel *Excoriatum*, vel
Ulceratum, vel *Carnea excrescentia* plus minus
est *obfessum*.

8. De Affectibus autem plerisque modo
memoratis, & Deglutitionem lædentibus
agetur inferius, unde peti poterunt, quæ
hic desiderantur ad ulteriorem ipsorum tum
notitiam, tum curationem.

CAP. VI.

De Alimentorum in Ventriculo Reten-
tione læsa.

1. **N**ON sufficit assumi Ore; ac deglutiri
per Oesophagum *Alimenta*, nisi ea-
dem *convenienti tempore* morentur ac *retine-*
antur in Ventriculo, & quidem tam diu, do-
nce ibidem sufficienter fuerint *fermen-*
tata.

2. Hæc requisita Alimentorum in Ven-
triculo *Mora & Retentio* læditur, quando
vel *mox*, ubi sunt admissa, vel *citius saltem,*
quam decebat, expelluntur iterum, idque aut
sursum per Os & Vomitum, aut *deorsum per In-*
testina & Alvum in Affectu *Lienteria* dicto.

3. Hæc alterutra deorsum, vel sursum
facta Alimentorum exturbatio nunc *Ventri-*
culi, nunc *Alimentorum ipsorum*, nunc *vitiiosi*
alicujus Humoris Ventriculum continuè aut
post assumpta demum Alimenta irritantis
culpa contingere solet.

4. *Ventriculi* culpa eveniet hoc malum,
quoties ille *Inflammatum, Exulceratum, Exco-*
riatum sive nihil admittere potest, quin mox
inde irritetur ad sui contractionem violen-
tam, contentorumque exonerationem.

5. *Alimentorum*, aliorumve simul *Assumptorum* culpa idem accidet, si *acria* fuerint & ad sui excretionem ventriculum mordendo irritaverint.

6. *Aliorum in Corpore prius existentium Humorum* vitio idem continget, si *acrimonia sua* Ventriculum ad perpetuam *Nauseam*, *Vomitum*que aut contractionem deorsum tendentem, omniumque proinde admissorum *Depulsionem* incitaverint.

7. Tales *Humores* sunt sæpius *Biliofi salini*, quandoque *Pancreatici Acidiores*, & *acrimonia volatili* præditi, ac in se mutuo agentes, ad Ventriculum assurgentes, *Halius*, saltem acres eò mittentes, atque ipsum lancinantes, mordentesque.

8. Aliquando *Humores acido-salsi & acres à Capite ad fasses*, hinc & *Ventriculum* delabuntur, ipsumque ad sui contractionem, admissorumque *expulsionem* cogunt.

9. De *Inflammatione* atque *Exulceratione* quavis suo agetur loco.

10. Ab *Alimentis acribus* si hoc malum contingat, vel *blandiora*, simulque *lenientia* erunt postmodum usurpanda; vel ipsorum saltem *acrimonia prius erit temperanda & corrigenda.*

11. In hunc finem conducunt *Oleosa* plura, *Oleum ipsum*, *Lac* quodvis, *Vaccinum*, *Ovillum*, *Caprinum*, & c. *Inscula Carnium*, præsertim pinguis; *Emulsiones* ex variis *seminibus* parandæ, *Amygdalis dulcibus* præsertim.

12. *Acrimonia Acida temperabitur* præterea *dulcibus*, *Saccharo*, *Melle*, *Passulis majoribus*; & quandoque *Spirituosis*, vel aliis, quæ *acidum concentrant*, nec tamen alimentis nocent, qualia sunt *Corallia*, *Margarita* & c. Quia multa longiore coctura sensim dulcescunt, & aciditatem suam plus minus amittunt.

13. *Acrimonia lixiva & aromatica*, qualis in pipere, garyophyllis, eruca, & similibus occurrit, tum memoratis *Oleosis & dulcibus* temperatur; tutius tamen ab iisdem in totum, vel maxima ex parte abstinetur.

14. *Acrimoniam salsam*, qualis in sale marino & fossili, & salitis plerisque, mirè corrigi *Calx viva* ex ustis silicibus vel conchis parata, nulli medico prudenti amplius metuenda, sed *lixivii* forma in plurimis *Affectibus* felicissimè usurpanda.

15. Quemadmodum *Alimenta & Condimenta*, ita *Humores vitiosi & Acres* corrigentur *Oleosis ac Spirituosis*, & subinde suis *Contrariis*.

trariis, sed prius temperatis, jam memoratis, & insequentibus adhuc memorandis.

16. Iidem humores acriores, prius tamen plus minus correcti ac temperati, quoties simul redundant, segnisve aut difficilius se corrigi ac restitui patiuntur, Evacuandi sunt per medicamenta superius præscripta & inferius præscribenda.

17. Imprimis tum ad urgentem humorum acrimoniam temperandam, tum ad sensum Ventriculi obtundendum, molestamque ipsius contractionem sedandam, conducit Opium & quodvis ab Opio denominatum medicamentum, Theriaca, Mithridatium, Diascordium, Philonium Romanum, Laudanum Opiatum, &c. si quantitate parva sepius usurpetur, additis cæteris humoribus maxime peccantes blande temperantibus medicamentis, quorum formulæ passim exstant in hoc opusculo.

18. De Vomitu, atq; Lienteria, in quibus semper simul læditur Ventriculi, & quandoq; ac forsam perpetuò Intestinorum Excretio sive Expulsio, ex professo agemus in sequentibus,

CAP. VII.

De Alimentorum Fermentatione in Ventriculo læsa.

1. Quam vulgo Chylificationem vocant, malumus Fermentationis nomine appellare Mutationem assumptis Alimentis in Ventriculo secundum naturam contingentem.

2. Hujus Alimentorum Fermentationis læsæ primariæ species sunt 1. Aboluta, vel Diminuta; 2. Auclta; 3. Depravata: quibus cognitis tum illa, quæ segnius, tum illa, quæ citius absolvitur, deducetur facile.

3. Aboluta censetur Alimentorum Fermentatio, quando ipsa, sufficienti tempore in Ventriculo retenta licet, cruda tamen, nec immutata vel sursum, vel deorsum iterum excernuntur: quemadmodum Diminuta, quando eadem tunc aliquantum quidem, minus tamen, quam decebat, prædeunt immutata: Unde nihil vel parum nutrimenti, roborisq; ab assumptis Alimentis accedit Ægro.

4. Auclta verò dicenda Alimentorum Fermentatio, quando citius, quàm decebat, absolvitur ipsa; unde si consueto & naturali tempore moram necerent in Ventriculo Ali-

Alimenta, nimium immutarentur; ut ne sic quidem convenientem Corpori præberent Nutrimenti materiam; quemadmodum panis massa solito nimium, vel diutius fermentata exhibet panem acidiorum, minusque idè laudabilem. In mediocritate consistit namque omne bonum, in extremis malum.

5. Ubi notandum, non valdè noxiam esse homini Auctam Alimentorum Fermentationem, nisi perseveret diutius; quoniam ut plurimum Alimenta sufficienter fermentata moram in Ventriculo longam non faciunt, verum mox ad Intestina propelluntur, ac ibidem in utilem Chylum, atque alvinae fœces secernuntur, &c.

6. Ubi autem aliquandiu perennat Fermentatio aucta, nimium appetitur Alimentum, & quando cuncta optime cedunt, sensim Plethora, hinc & Habitus Athleticus consequitur, qui, nisi solvatur in tempore, in quantum periculum homines conjiciat, ex Hippocrate, cui Experientia suffragatur, notum.

7. Depravatur Alimentorum Fermentatio, quando eadem ita immutantur in Ventriculo, ut conveniens corpori tam contenti, quam contento nutrimentum non præ-

præbeant, sed noxium: unde infinita prodeunt mala; postquam Vitia primæ Concoctionis non corriguntur facilè in secunda; quod semper verum de Coctione Depravata.

8. Inter Depravatæ Alimentorum Fermentationis species varias duæ vulgo numerantur primariæ, *Cruditatis* nomine notæ, *Nidiosa* puta, & *Acida*.

9. *Aboletur*, aut *diminuitur* Alimentorum Fermentatio, nunc ipsorum *Alimentorum*, nunc *Fermenti* culpa, nunc propter *Humores vitiosos* ad Ventriculum delatos.

10. *Alimentorum vitio* id accidit, quando ipsa vel *quantitate nimia* ingeruntur, vel *qualitate sua vitiosa* Fermentationem plus, minusve impediunt aut sistunt.

11. Qualitas Alimentorum vitiosa consistit frequenter in eorundem *Pinguedine* exuberante; quandoque in *Spiritu volatili* præposterè, nimiumque assumpto; quandoque in *Sale lixivo*, vel *fixo*, vel *volatili* copiosius itidem usurpato: uno verbo in iis, quæ *Spiritum acidum*, ejusque operationem *potenter frangunt*: unde incidi atque ab invicem sufficienter segregari nequeunt partes Alimentorum viscidiores: tantum potest ubique

ubique plurimum rerum ad eundem effectum producendum requisitarum & concurrentium certa proportio & harmonia. Quo facit quoque *Potus* quivis, præsertim *Aqueus* copiosius ingurgitatus, & tum Fermentum diluens, abluensque, tum Cibos obruens ac in sui Fermentatione impediens.

12. *Fermenti culpa diminuitur, vel aboletur* Alimentorum Fermentatio, tum propter ipsius *Defectum*, tum propter ipsius *Inertiam*.

13. *Deficit Ventriculi Fermentum*, quando non satis generatur, in *Saliva defectu*, *continuave exspuione*; vel alio *defectur*, per *continuam potationem*, ob quam ad Intestina propellitur.

14. *Iners existit hoc Fermentum*, quia iusto *Pinguis*, *Viscidus*, vel *Aquosus* producitur, ob *Salivam similem*, ex *Alimentis consimilibus* diutius usurpatis ortam; & quandoque ab *Aëris externi astu*, aut *vehementi Corporis, Animive exercitio* Spiritus Animales exhauriente deducendam, & imprimis, ubi Alimentis Spiritu volatili abundantibus non reficiuntur, reparanturve consumpti ac deficientes in corpore Spiritus animales, ad Fermentationem Alimentorum promovendam summè utiles.

15. Ubi

15. Ubi plures Causæ simul concurrunt, gravius læditur Alimentorum prædicta Fermentatio, & vice versa.

16. Eandem *Fermentationem Diminuere* ac quandoque *Abolere* possunt quædam cum aut pro Alimentis, Medicamentisve malè usurpata, & quoniam vel ipsum *Fermentum enervant*, vel *Alimenta Fermentationi inepta reddunt*, hæcenus pro *Venenis* habenda; qualia sunt omnia, quæ *figendi* vi excellenti sunt prædita.

17. Alimentorum *Fermentationem Diminuere*, ac subinde *Abolere* possunt *Humores vitiosi, & Biliofi* præsertim, *oleositate peccantes*, ad Ventriculum assurgentes, atque aut *Fermentum ipsum corrumpentes ac enervantes*, aut se *Alimentis immiscendo ipsorum fermentationem turbantes, impediens, sistens* &c.

18. *Augetur contra Alimentorum Fermentatio*, vel 1. *Fermenti solito & acidioris & volatilioris culpa*: vel 2. *Alimentorum pro assumptionis constitutione naturali facilius fermentabilium* diutine usurpatorum vitio: vel 3. *Humorum aciditate volatili præditorum & ad Ventriculum vel à Capite delabentium*, vel à *Pancreate assurgentium* causa

19. *Fermentum & Saliva*, ut & *Succus Pancrea-*

Pancreaticus, atque *Humores à Capite decedentes Aciditatem suam volatilem auctam debent imprimis Alimentis volatili aciditate præditis*, copiosius ac diutius assumptis, ut & *condimentis similibus, Vinoque, aliive potui generoso ac spirituofo*, subacido tamen, quale *Mosellanum ac Rhenanum Vinum*, aliquandiu copia non nimis excedente licet usurpatis.

20. Idem promovere possunt ex parte *Mæror sollicitus*, non tamen nimis gravis; ut & *Aër serenus & subtilis*, non verò multum ætuofofus aut rigidus, ad Borealis tamen naturam quodammodo vergens.

21. *Depravatur Alimentorum Fermentatio in Nidorosam Cruditatem à Bile acriore & nimis volatili ad Ventriculum affurgente*, atque Fermentationem non tantum impediende, at insuper alterante ac corrumpente. Unde *ruetus* excitantur, qui Ventriculum distendant, vel mordeant, & nunc ova friga, nunc pisces foetentes, nunc alia redolentes attollantur.

22. Quoties autem *Ventriculi Distentio* concurrat, aut *difficilius erumpunt isti Ruetus*, toties *Piustam viscidam* simul peccare certum.

23. *Acidam Cruditatem* producant *Humores*

mores Acidi, & imprimis *Succum Pancreaticum vel redundantia*, vel *aciditatis intensione peccantes*, & ad Ventriculum delati; unde non tantum præcipitatur Alimentorum Solutio ac Fermentatio, sed eadem insuper vitiat & corrumpitur, elevatis eadem opera *Ruibus acidis* & nonnunquam valdè molestis.

24. Nec mirum aut novum, eandem causam pro sui majore aut minore copia, vel intensiore aut remissione qualitate Functionem aliquam nunc secundum quantitatem, nunc secundum qualitatem plus minus alterare, atque mutare, imò lædere.

25. *Curabitur Abolita vel Diminuta Alimentorum Fermentatio* propter ipsorum *nimiam copiam* ingestam sola sæpè *inedia*, sive parciore alimento aliquandiu usurpato.

26. Idem citius obtinebitur usurpando medicamenta Fermentationem promoventia, qualia imprimis sunt *Acida & Salina lixiviosa per spiritum volatilem alterata & plus minus volatilifata*. Huc spectant *Spiritus Salis* cohobatione iterata cum Vini spiritu dulcis factus, *Saltartari* itidè cum vini spiritu volatilis redditus; *Sal succini, Urina, Cornu Cervi*; Ipsumque *Salarmonicum crudum*, ejusque *spiritus* sive sal volatile, &c.

27. Hæc enim omnia *Cibos ac Humores crassos, viscidosque* in corpore repertos incidunt, & crudos ad Fermentationem deducunt, sicque corpori utiles reddunt.

28. Usurpantur autem ista omnia commodissimè, si quantitate uniuscujusq; Constitutioni ac Ætati conveniente assumantur ex Vino, aliove Liquore apto inter prandendum ac cœnandum. Possunt tamen extra illud tempus non incommode quoque in usum revocari, & imprimis, quando *Pumta viscida* scætet corpus.

29. *Pingua* corrigentur à *Spiritu acido dulci* potentius, à *Sale volatili* debilius & segnius.

30. Ubi à *Spiritu Vini* usus nimio, adeoque *abusu* potius oritur non tantum Appetitus prostratio, sed insuper *Diminuta* & quandoque *Abolita* Alimentorum Fermentatio, juvat plurimum *Spiritus acidus dulcis* redditus quantitate parva, sæpiusque assumtus; ut & *Elixir proprietatis* ritè paratum.

31. Idem præstabit hoc medicamentum, ubi *sale volatili, vel fixo nimis abundantibus Alimentis* aliquis fuerit usus diutius; unde *Spiritus Acidus* in variis humoribus existens, atq; omnino necessarius nimium infringitur & iners redditur.

32. *Abolita, Diminutave Alimentorum Fermentatio* ab ingurgitatione *Potus copiosi* & imprimis *Aquei, Cerevisiæ* puta tenuioris, aut similis profecta *curabitur*, minuendo indies Potus talis quantitatem, atque ipsius loco *usurpando parce vinum satis generosum*, aliumve Potum satis potentem, atque Spiritu volatili præstantem.

33. Ubi ob *Fermenti defectum diminuitur, vel aboletur* dicta Fermentatio, idem una cum *Saliva* deficiente *augendum*, parando & subinde exhibendo *Misturam* ex *Sale volatili pauiore* & *Spiritu acido dulci copiosiore* simul junctis.

34. Sic à *continua Sputatione paulatim defuescendum*. Hæc enim malum morem ac consuetudinem consequitur plerumque. Quin bonum est *Linguam in Ore quietiorem* continere, cum ejus agitatione multa copiosioris *Salivæ* effusio promoveatur.

35. Quin etiam *perpetua, prematurave Potatione* abstinendum; Fieri enim nequit, ut Medicus Sanos præstet homines in *Diæta* continuo peccantes.

36. *Fermentum iners, tum pinguius, tum viscidius, tum aquosius* ob *Salivam similem* redintegrabitur modo memorata *mistura*, utpote *singu-*

singulis hisce Indicationibus satisfaciende.
 Quod citius obtinebitur, si abstineat præterea *Ager* ab *Alimentis* similibus, ac eorum loco usurpaverit, quæ sunt boni, copiosiq; nutrimenti, & facilis Fermentationis; si fugiat *Aërem* Nubilosum, aut *Æstuantem*; si moderatum instituat *Corporis*, *Animique* exercitium; si *Somno* fruatur mediocri.

36. Ubi à rebus *Fermentum* figentibus & aciditatem ejus concentrantibus, vel *Alimenta* assumpta ad fermentationem inepta reddentibus; *Creta* puta, *Cineribus*, *Calce*, *Corallis*, &c. in *Pica* perperam usurpatis diminuitur vel aboletur ista Fermentatio, *Acidis* utendum, & quidem *blandioribus* ac *temperatis*, perseverandumq; aliquandiu in eorundem Usu, ac præsertim paulo ante Ciborum assumptionem: quin non raro interprandendum, cœnandumque convenient *Salia* volatilia mediocri quantitate ex *Vino* minus generoso sumpta, cum non tantum Alimentorum Fermentationem promoveant, verum Fixorum quoque, Fixatorumque naturam sensim immutent ac emendent. Cavendum interim sedulo ab ulteriori *Noxiorum* abusu.

38. Dixi utendum *Acidis* blandioribus ac
 Tempe-

Temperatis; quæ Regula semper ac ubique observari debet in Medicina ritè faciendâ; tum quoniam temperati sunt omnes in corpore nostro secundum naturam existentes humores tum quoniam à minus temperatis continuo Effervescentiæ in nobis excitantur vehementiores, adeoque noxiæ: vix enim accidet, quin tunc halitus eleventur simulacres & mordicantes, à quibus nil boni, quin mali plurimum venit expectandum. Satis proinde lentius ac tutius procedere, quam nimis festinando in noxiæ alicujus periculum *Agrum* conjicere.

39. Quoties à *Bile* pinguiore ad Ventericulum assurgente *Diminuitur* vel *Aboletur* Alimentorum Fermentatio, toties eadem corrigenda *Spiritu* Salu dulci; vel, si quantitate simul peccare deprehendatur, *evacuanda* per *Cholagoga* blanda, vel *Vomitoria* levia, ex *Animonio* præsertim parata, qualia attigimus jam in superioribus.

40. *Aucta* propter *Fermentum* nimis acidum & volatile Alimentorum Fermentatio curabitur exhibendo ea, quæ *Aciditatem* illam infringant & blande figant, *Corallia*, *Margaritas*, *Oculos* *Cancris*, *Chalybis* *limaturam*, *Cretam* & similia.

41. Ubi notandum, decantata & mire laudata ex *Corallis*, *Margaritis* ac similibus per tartari præsertim oleum parata quorundam *Magisteria* non respondere Auctorum suorum promissis, postquam præparatione tali fracta est, si non in totum abolita, eorum acidum temperandi, figendi ac concentrandi Vis: Satius proinde iisdem in pollinem duntaxat reductis, quàm ita corruptis magis, quàm præparatis uti.

42. *Aucta* propter *Alimenta* facilius fermentabilia continuò usurpata eorundem *Fermentatio* curabitur, exhibendo *Alimenta* magis crassa, viscida, & fermentationis difficultioris, Panem puta ex farina & fufuribus patatum, nec prius fermentatum; *Carnes bullulas* sale conditas, aut fumo insuper induratas, &c.

43. Orta verò post perseverantem aliquandiu Alimentorum Fermentationem Auctam *Plethora*, hoc est, *Sanguinis optimi Abundantia*, hancque consequens *Habitus Corporis Athleticus* curatur citò, tutoque per *Sanguinis missionem*, semel, aut sæpius pro re nata institutam: quæ si negligatur, aut diutius differatur, non rarò in præsens *Suffocationis* periculi conjiciuntur *Ægri*; à quo prius

prius non liberantur, quàm educto per Venam sectam Sanguine Respiratio reddatur liberior, sicque mors aliàs instans avertatur.

44. *Humorum acidorum & volatili acrimonia præditorum*, vel à capite sensim per gulam defluentium, vel ab *Intestinis* ad Ventericulum assurgentium vitio *Aucta Alimentorum Fermentatio* curabitur, exhibendo per vices sicut jam dictum, medicamenta omnem in corpore aciditatem paulatim temperantia, infringentia & blandè figentia, abstinendo à Potu, Ciboque acidiore, acidisve condito; studendo *Hilaritati*; vitando *Aërem* valde serenum & acriorem.

45. *Cruditās Nidorosa* curabitur, emendando *Bilem* per sæpius laudatum *Spiritum Salis dulcem*, aliumve simili modo præparatum: vel si copia simul peccaverit aucta, ipsam educendo aut per *Os* & vomitoria, aut per *secessum* & purgantia *Cholagoga* jam memorata.

46. Ubi notandum in principio usurpanda esse ista *Evacuantia* dosi parva, ne Bilis per se valdè fluxilis ac quodammodo turgens furorem concipiat & *Cholera morbum*, *Diarrhoeam* saltem producat gravem, ideoque periculosa.

47. Nisi enim constet Humores Pituitosos & viscidos simul redundare in corpore, *semper in Bilis expurgatione tutius est minore dosi uti cholagogis*, & quidem ob *Superpurgationis metum*.

48. Adde quòd, licet nihil fortè evacuent purgantia minore dosi exhibita, eadem iterari queunt, & aliis post aliquot horas eadem quantitate parva denuo assumptis precedentium operatio promoveri: quòd idem, ubi nulla urget necessitas, sequenti tantum die fieri potest, postquam *Purgantia medicamenta non tantum vitiosos humores evacuandi, sed eosdem quoque alterandi ac emendandi, & adeductionem commodam præparandi vim habent.*

49. Hoc autem Præceptum sedulo commendamus Medicis junioribus atq; Tyronibus, quoniam sic agendo non tantum nullam creabunt Ægris suis noxam, sed cuius reddentur tali prudentia magis commendabiles: quòd unice faciendum à quovis luctum honestum bene agendo quærente.

50. Ubi verò Bili Cruditatem Nidrosam gignenti conjuncta est *Pituita viscida, Spiritum Salis dulcem* ipsius alterationi ac incissioni conducentem Purgantia erunt adjungenda

jungenda *Phlegmagoga*, & quidem utraque dosi aliquantò majore; quoniam *retardatur, impediturque à Pituita viscidiorum quorumvis Purgantium operatio*, quæ proinde quantitate ipsorum aucta promoveri debet.

51. Possunt in hunc finem convenientissimè Pilularum forma præscribi Purgantia, quippe quibus Gummi solvendæ, incidendæque Pituitæ viscidæ præ aliis medicamentis omnibus aptissima, nec in liquore ullo facile solubilia possunt facile admisceri, atque una, eademq; opera Humores peccantes tum alterari, tum educi.

52. Inserviet autem huic scopo Pilularum sequens, aut similis Formula; quæ

℞. Gummi. Ammon. vel Galbani &c.

cum aceto præp. ʒ ℞.

Mastich. el. ʒ j.

Troch. Alhand.

Resin. Scamm. an. Gran. xxv.

M. f. pil. N. xxv.

Deaurentur.

Accipiat Æger v. aut vij. mane stomacho jejuno, & superbibat post horam jusculum.

53. *Acida Cruditas curabitur* exhibendo medicamenta sæpius jam memorata & *Acidum*

dum Spiritum temperantia vel concentrantia: sedulo cavendo à Purgantibus antequam temperati fuerint Humores Acid: & ad Serenaturam deducti, quos tunc demum redundantes per Hydragoga educi nil obstat.

54. *Serosos autem; Acidosque humores contemperatos educunt inter alia multa Mechoacanna, atque Ialappæ radix, Sambuci ac Ebuli partes pleræque, Gummi Gotte, Eleverium, &c.*

55. *Inter composita commendare aulim Electuarium ante aliquot annos itidem in Nosocomii Academici Usu à Me excogitatum, atque sæpissimè cum Aegrorum commodo usurpatum; Cujus Descriptionem in Juniorum gratiam hinc addam.*

Electuarium Hydragogum Sylvij.

℞. Baccarum Juniperi in aq. coctar. expressarum, & ad pulpæ consistentiam redactarum,

Pulpæ Tamarind. an. ℥ iv.

Rad. Ialappæ, ℥ iß.

Scammon. elect. ℥ j.

Cinamom. acuti,

Sem. fenic. dulcis, an. ℥ ij

Sacchari Clarific. ℥ x.

M. f. s. a. Electuarium.

Hujus

Hujus quoque Dosis est in adultis à ℥ iij. ad ℥ ß. Blandum, efficax, nec ingratum existit medicamentum. Potest Aqua conveniente, Petroselini, Fœniculi, aliave dissolvi, & Portionis forma exhiberi, aut per se asumi ac deglutiri.

56. *Ad Fermentum iners corrigendum, & Humores pituitosos viscidos simul emendandos Vinum medicatum preparari ac usurpari poterit forma sequenti.*

℞. Rad. enul. camp.

galange. an. ℥ ij.

sol. mentha crissa,

calaminth. mont. an. Man. ß.

sem. anisi,

Cinamom. acut. an. ℥ ij.

Nucis Moschat. ℥ j.

Concisa & crasse Contusa includantur Sacculo, cui in vase Vitreo, Lapideo, aliove solido affundatur

Vini albi Gallici, vel

Rhenani (prou hoc vel

illud melius ferre potest Ager)

q. l. exempli gratia, Lib. iij.

Stet per horas xij. vel plures in loco frigido, ut vis plantarum Aromatica insinuetur VINO: Cujus tamen Prandio, quàm

in Cœna bibit Ager haustum, addendo in quovis haustu vel

Spir. Salis dulcis, Gutt. x.
vel *Elixiris propr.* Gutt. v.

Ubi penè consumptum est Vinum, aliud affundi potest, donec desinat fieri Aromaticum.

Si Cui *Absinthites* magis placet, addi poterit *Summ. Absinth.* Man. ℞. & uti dictum, usurpari.

CAP. VIII.

De Alimentorum Expulsione ad Intestina Lesa.

1. Assumpta Ore Alimenta, eademque sufficienti tempore in Ventriculo retenta, fermentataque paulatim per *Pylorum*, hoc est, inferius Ventriculi Otificium *dorsum* protrudi solent ad *Intestina*.

2. In hunc finem per fibras suas circulares Ventriculus sese contrahendo cavitatem suam coarctare solet, atque contenta deorsum expellere.

3. Hæc Alimentorum Expulsio præter Naturam vel *Abolitur*, *Diminuitur* saltem ac *lentiss*, *segnis*que fit; vel *Præcipitatur* & *citius*,

citius, quàm decebat, perficitur; vel *via præpostera* ac inconvenienti absolvitur.

4. *Abolita*, vel potius *Diminuta* duntaxat censenda ista Expulsio, quando lentius procedit ipsa & imperfectè, unde bona Alimentorum pars diutius restitat in Ventriculo, ipsumque gravitatis sensu premit.

5. Non puto enim *Aboleri* posse hanc Expulsionem, quin brevi pereat Ager; postquam non semel à Me, Aliisque accuratis Naturæ Operum Scrutatoribus observati sunt hi *Partium* Cavitatem formantium & *Contenta* quædam deferentium *Motus Contractionis*, *Naturales* mihi vocati, ad plures horas Externo Sensui notabiles, adeoque superstitres, Abolito licet atque in totum cessante omni Musculorum *Motu Animalis* & *Voluntario* dicto, quinimo jam mortuo Bruto vel Homine.

6. *Citius*, quàm decebat perficitur, præcipitaturque eadem Alimentorum *Expulsio* è Ventriculo, si mox vel paulo post ipsorum assumptionem eorundem inchoetur, absolvaturque Expulsio, vel saltem in Ventriculo non retineantur, quandiu decebat, & ut debità, sufficienterque alterentur ac fermententur, requirebatur.

7. *Præpostera via* tentatur & absolvitur, adeoque *Depravatur* illa *Expulsio*, quando non deorsum ad Intestina per Pylorum, sed sursum ad Os per Gulam expelluntur iterum è Ventriculo Alimenta, & *Vomitus* excitatur.

8. *Aboletur*, vel potius *Diminuitur* Alimentorum *Expulsio* è *Ventriculo*, tum ipsorum *Alimentorum*, tum *Ventriculi* culpa.

9. *Alimentorum* vitio id accidit confestim, quoties *copia nimia* fuere ingesta, unde ad immensum explicatus *Ventriculus* segnis, difficiliusque ad sui complicationem redit, atque interim molestum *Ponderis* & *Gravitatis* sensum patitur.

10. *Ventriculi* culpa lente ac perseveranter accidit hæc *Diminuta Expulsio*, quando *Ventriculus* vel *flaccidus* est factus secundum *membranosam suam substantiam*, ex nimio ac diuturno *Aquosorum*, *Aque puræ*, atque imprimis *algidæ*, *Cerevisiæ*, *Apoëmatum* valde humectantium, refrigerantiumque, & c. usu; vel *imbecillis* est redditus secundum suas *fibras*, ob *potum valde frigidum*, aut *medicamenta stupefacientia*, & *spiritibus animalibus aditum* ad *Ventriculum præcludentia*, vel ipsos *ibidem inspissantia*; *coagulantiave*, vel alias *inertes, ac inertes præstantia*.

11. *Citius*, quàm decebat, contingit *Alimentorum Expulsio* è *Ventriculo* propter *Irritationem*, nunc *Ventriculi* ipsius, nunc *Alimentorum*, nunc aliorum *Humorum* ad *Ventriculum* delatorum culpa ortam.

12. Accidit hæc *Irritatio Ventriculi culpa*, quando is vel *Inflammatu*s, vel *Excoriatu*s, vel *Exulceratu*s existit, unde à quovis *Alimento*, licet maximè temperato & blando, atque quantitate mediocri, vel parva usurpato, irritatur mox ad sui contractionem, contentorumque suorum expulsionem.

13. Accidit hæc eadem *Irritatio Alimentorum vitio*, quando ipsa vel *acria* sunt, vel *acribus* saltem *condita*.

14. Evenit deniq; ista *Irritatio Ventriculi aliorum Humorum culpa*, quando vel à *Capite delabuntur* & deglutiuntur, vel ab *Intestinis asurgunt* *Fermentatione* *Alim.* etiam durante *Humores*, *Halitus* saltè *acres* ad *Ventric.* eundemq; *acrimonia* sua mordent, incitantque ad sui complicationem, atque contentorum *Alim.* *Expulsionem* aut sursum, aut deorsum.

15. De *Vomitu*, sive *Depravata* *Contentorum* in *Ventriculo Expulsione* sursum per *Os* facta, cum plura circa ipsum occurrant consideranda, sequenti agemus capite.

19. *Curabitur Abolita, Diminutave* Alimentorum *Expulsio* ad Intestina, i. *Promovendo ipsorum* in Ventriculo existentium *protrusionem ac descensum*, usurpando aliquoties & cochleatim Oleum Amygdalarum dulcium vel Olivarum; cujus ope tum Alimenta reddentur magis fluida, tum Pylorus facilius, ampliusque explicabitur ad exitum ipsis præbendum.

17. 2. Si Ventriculum valde gravent, angantque, Vires autem male sic affecto satis constant, *excitando* quandoque *Vomitum*, immisso in fauces digito. pennave oleo madida, & comprimendo simul abdomen, quo facilius refundantur, & sursum propellantur assumpta, *liquidiora præferri* ac *Potentiora*: *Esculentorum* siquidem, cum sola difficilius Vomitu excerni possint, *Solutionem ac Fermentationem* satius erit 3. *Spirituosis & Sale Volatili abundantibus*, five *Aromaticis festinare*, quo postmodum pro re nata deorsum, vel etiam sursum propellantur.

18. 4. *Cavendo* sedulo ab ulteriori *multorum Alimentorum* ingurgitatione.

19. 5. *Roborando Ventriculum Flaccidum, Aromaticis* cum Vino generoso, ejusve Spiritu mixtis.

20. 6. *Abstinendo à multum Aqueis*, actu præsertim *frigidis vel algentibus*; & horum loco usurpando *Spirituosum & paucum potum*, Vinum Hispanicum puta, Canariense, aliudve potens.

21. 7. *Restaurando Spiritus Animales inertes aut stupefactos* per Vinum Medicatum, ejusve Spiritum Plantis aromaticis imbutum sapius, & quantitate parva usurpatum.

22. *Ventriculi Inflammationis, Excoriationis &c.* *Cura* liquebit ex Affectuum istorum Tractatione generali postmodum tradenda.

23. *Alimenta nimis acria* vitanda, temperanda sunt saltem; atque ipsorum loco suavis & blandis utendum.

24. *Humorum acrium Cura* ex parte data est in superioribus, & patebit amplius ex sequentibus.

C A P. IX.

De Nausea, Eructatione, ac Vomitu.

I. **I**N perfecta Sanitate, statuque naturali è Ventriculo nil plane sursum per Oesophagum propelli solet; adeo ut, quicquid

hac via affurgit, Labefactatæ Valetudinis certum præbeat indicium, siue ipsa *Alimenta*, siue alia quædam *Halitus, Flatus, Vaporis*, aut *Liquoris* fluidioris, crassiorisve forma ascendant & per Os expellantur.

2. Ubi *Flatus, Halitus*ve *Sonori* specie quid sursum erumpit, *Ructus* id proprie dicitur, & illa *Excretio, Ructatio*; quemadmodum, ubi *Alimenta* vel *Humores* quivis sursum è Ventriculo propellantur, *Vomitus*.

3. Vomitus semper, *Ructationem* subinde præcedere solet *Nausea*, siue propensio minor vel major ad Vomitus, licet irritus, sit nonnunquam ille vomendi conatus.

4. *Flatus* quidem propter materię suæ visciditatem adhærent magis Ventriculo, & difficilius excluduntur, unde sæpenumero comitatur ipsos *Ventriculi Inflationem* & distensio molesta; quæ cessat, levaturve eructatis Flatibus. *Halitus* verò & *Vapores* facilius erumpunt è Ventriculo, nec nisi raro *sonitum* edunt notabilem, aut *sibulum* duntaxat, dum sæpe satis sonori existunt *Ructus*, sonumque pro materię suæ visciditate majore vel minore efficiunt magis vel minus fortem.

5. Habent autem *Ructus* ortum, vel ex ipsis *Alimentis*, aliisve assumptis flatulentis, *Castaneis* puta, *Pisib.*, *Fabis*, *Rapis*, *Raphanis*, &c. vel 2. ex *Humore Pituitoso & Viscido*, tum in Ventriculo hærente & ab *Assumptis Aromaticis* in status rarefacto; tum in tenui Intestino reperto & à *Bile* itidem in status diducto & ad Ventriculum propulso.

6. *Bilem*, utpote sale volatili & oleoso constantem, *internam esse Flatuum Efficientem Causam* confirmat tum omne Sal volatile, ac præfertim oleosum, tum omnis Plantarum pars discutiendis flatibus apta; Semen imprimis, à quo vis Pituitam viscidam in Ventriculo aut Intestinis habente usurpatum, & in principio quidem flatus excitans vel augens, tandem autem iterum dissipans.

7. Eorundem *Flatuum Materialem Causam* esse *Humorem Pituitosum & Viscidum* patet tum ex *Causis* ipsorum *Antecedentibus*, *Alimentis* consimilibus, *Lacte dulci*, *Piscibus*, ac præfertim *marinis*, *Animalium extremis*, *pedibus* puta gelatinam viscidam continentibus, &c. tum ex ipsa eorum *Cura* per solam pituitosi & viscidum humoris

correctionem ac eductionem tuto, feliciterque absolvi solita.

8. Quemadmodum in Ruetu Flatus tantum, ita in Vomitu vel Alimenta, eaq; nunc cruda, nunc magis, aut minus fermentata; vel Humores multifarii, Aquosi, Serosi, Pituitosi, Biliosi, Atrabilarii, &c. Tenuis Crassive; Albi, Flavi, Virides, Cœrulei, Atri, &c. Inspidi, Amari, Acidi, Acerbi, Dulces, quandoque misti; Extentes, aut Inodori; Acres, blandive: Aliquando Sanguis, vel etiam Pus: Quin & quandoque Alvi fœces ad Ventriculū remeantes per Gulam & Os nunc facilius, nunc difficilius effunduntur.

9. Sequitur autem Vomitus omnis Ventriculū aut primariò, aut secundariò affectum, cum inverso ejusdem Motu peristaltico à parte inferiore sursum.

10. Primariò est affectus Ventriculū, quando in ipso tantum existit Vomitionis & inversi ejusdem Motus peristaltici Causa; uti Secundariò, quando ab aliis partibus prius affectis trahitur in Consensum Ventriculū, irritaturque ad Motus sui peristaltici inversionem; sive hoc fiat inverso itidem aut in totum, aut ex parte saltem motu Intestinorum peristaltico; sive hoc accidat agitato vehementer

menter ac sursum in Tussi gravi una cum Abdominis musculis Diaphragmate.

11. Afficitur ad Vomendum primariò Ventriculū, 1. quando Inflammatus, Excoriatus aut Exulceratus est; tunc enim à quovis Alimento excitatur facilè ad quamvis suam Contractionem violentam, ipsamque adeo motus sui inversionem. 2. quando Alimenta assumuntur copia, & imprimis qualitate sua Ventriculo gravia & molesta, ideoq; ipsum ad præternaturalem sui contractionem, contentorumque adeoque exclusionem urgentia. 3. quando Humores acres à Capite in Ventriculū delabuntur, ipsumq; circa orificiū inferius rodendo & mordicando ad perversam sui contractionem, vomitumque incitant & tantum non cogunt.

12. Ab inverso in totum Motu Intestinorum peristaltico in consensum trahitur & ad Vomitum adigitur Ventriculū in Ileo dicto Affectu gravissimo, in quo aliquando etiam injecta Enemata iterum per Os excluduntur.

13. Ab eodem Motu ex parte tantum inverso excitantur Vomitus frequenter tum in Cholera dicto Morbo; tum in quavis alia vitiosa Humorū in tenui Intestino Effervescentia

tium propulsione sursum; tum in impedito Facum alvinarum descensu, huncq; consequente earundem regressu & ascensu.

14. In vehementi Tussi, validaque Diaphragmatis conquassatione, accedente potenti Muscutorum Abdominis contractione Vomitus sæpius contingere notissimum; quod putamus fieri propter conjunctam tunc viscerum omnium in Abdomine contentorum compressionem sursum thoracem versus factam, & ipsum Ventriculum cum contentis maxime angentem, atque ad Motus naturalis inversionem urgentem.

15. Ventriculi Inflammationis, Excoriationis, Exulcerationisque Generatio & Curatio petenda ex Generali Affectionum illarum Tractatione suo loco tradenda.

16. Vomitus ab Assumptis excitatus illorum exclusione facta sedatur plerumque fronte, usurpatis saltem paucis tum Aromaticis, tum Opiatis compescitur, & sic Curatur. Ex.gr.

℞. Aq. menthae, ℥ ij.

Tinct. Cinamom. ℥ ij.

Laud. Opiat. Gran. ij.

Syr. Menthae, ℥ β.

M.

Acci-

Accipiat per intervalla breviora Cochleare j. Eger, ac brevi cessabit Vomitus.

17. Humores acres à Capite in Ventriculum delapsi, inde removendi purgantibus sæpius memoratis; corrigendive alterantibus & acrimoniam noxiam temperantibus.

18. Iidem in Capite subsistentes, aut ibidem contenti, aut per nares, aliasve vias convenientissimas etiam universales expurgandi medicamentis non semel nominatis.

19. De cæteris Affectibus Ventriculum in Consensum trahentibus agetur inferius.

20. Vomitus Cruentus à Sanguine ex Ventriculi, Intestinatorumve Vasis ruptis, erosive effluente ortus curabitur, conglutinatis denovo Vasis per Misturam sequentem, in aliis quoque Sanguinis excretionibus utilem.

℞. Aq. plantaginis, ℥ ij.

cinamomi, ℥ vj.

Aceti stillatitii, ℥ β.

Corall. rub. præp. ℥ β.

Sanguinis Draconis, ℥ β.

Laud. Opiat. Gran. ij.

Syr Myrtini, ℥ j. M.

Hæc Mistura cochleatim sæpius assumpta curabit plerasque Vasorum rupturas, & supra

68 FR. DE LE BOE, SYLVII
supra multorum expectationem Sanguinis
effluxum brevi tollet.

21. *Collectus* autem in *Ventriculo Sanguis*
sponte fere, suppresso ejus effluxu & vomitu,
deponitur per alvum. Quod si metus
sit à coagulato nimium Sanguine, addi pote-
rit prædictæ *Mistura Oculorum Cancris*, ℥℞.
ut & *Antimoni Diaphor.* ꝯj. atque uti di-
ctum usurpari.

22. *Puris Vomitus* cum sequatur fere In-
flammationem *Pancreatis*, alteriusve Puris
vicinæ, aut *Vlcus* saltem notabile undecumq;
ortum *curabitur* in totum curato prius Affe-
ctu primario, quod ex sequentibus peten-
dum, atque interim *Mistura*, quæ tum *Anti-*
monium Diaphoreticum, tum *Oculos Cancris*
continebit, utendum sæpius, quin commo-
dum erit subinde *Balsami sulphuris anisati*
Guttam unam ex quovis Liquore assumere,
tum ad *Pus temperandum*, tum ad Partem
primariò affectam contra noxam ulterio-
rem muniendam, imo sanandam.

23. *Flatuum Generatio ac Eructatio* cura-
bitur, 1. vitando *Alimenta pituitosa & flatu-*
lenta dicta. 2. Incidendo, ac postea Edu-
cendo *Pituitam viscidam* in corpore existen-
tem. 3. Temperando *Bilem*, si fuerit *Acrior.*
4. Dis-

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I. 69
4. *Discutiendo Flatus* jam genitos & mo-
lestos.

24. *Incidunt Pituitam viscidam* tum *Acida,*
tum *Aromatica omnia & Sale Volatili* prædi-
ta, sæpius memorata.

25. Eandem educunt *Phlegmagoga* hinc in-
de in Opusculo descripta.

26. *Bilem acriorem* in hoc casu præ aliis
omnibus temperat optimè *Spiritus Salis Ni-*
tri, ad dnas, tresve Guttas ex mistura conve-
niente, potive ordinario assumptus.

27. *Flatus Discutiunt Aromatica pleraque,*
ex quibus *Olea* possunt distillari, *Semina*
præsertim, *Flores ac Cortices*; *Palmam* in-
terim cunctis præripit *Spiritus Nuri*, omni-
bus modis utilis, tum & *Pituitam & Bilem*
corrigit, *Flatusque* in sui generatione impe-
dit, & genitos dissipat.

28. Ad *Flatus* verò tam in *Ventriculo,*
quàm *Intestinis hærentes, molestosq;* com-
pescendos, *discutiendosque* conducet *Mistu-*
ra sequens exemplaris loco *Tyronibus* ser-
vitura.

℥. Aq. Menbe.

Fœniculi, an. ℥ ij.
Spir. Vini rectificati, vel
Aqua vitæ Matiboli, vel

Spiri-

Spiritus Carminat. nostri, ℥ j.
Spir. Nitri opt. Gutt. xx.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Ol. Macis stillat. Gutt. ij.
Syr. Menthe, ℥ iβ. *M.*

Hæc Mistura cochleatim sæpius, rariusve prout Dolores ac Tensiones magis, vel minus urgebunt, assumatur.

29. Quoniam *Spiritus Carminativus* nostri mentionem hîc fecimus, ejusdem Descriptionem Junioribus Medicis haud invitè communicabimus, postquam ipsius Vires summas cum magno Ægrorum nostrorum commodo multis jam annis sæpius sumus experti.

Spiritus Carminativus Sylvii.

℥. *Rad. Angelica*, ℥ j.
Imperatoria,
Galanga, an. ℥ iβ.
Fol. Rorismarin.
Majorana,
Ruta hortens.
Basiliconis,
Summ. Centaur. min. an. Man. β.
Baccar. Lauri, ℥ iij.
Sem. Angelica,
Levisticæ,

Anisi, an. ℥ β.

Zinziberis,
Nucis moschat.
Macis, an. ℥ iβ.
Cinamom. ℥ vj.
Garyophyllor.
Cort. Arantior. an. ℥ j.

Concisæ & crasse Contusis affunde

Spiritus Vini Malvatici, vel
Hispanici, ℥ XL.

Digerantur per biduum in M. B.

Hinc ad siccitatem distillentur. Quicquid ascenderit Magnati iterum affundatur, per biduum digeratur, mox tres partes quartæ distillentur.

Servetur Spiritus distillatus ad usum.

30. Qui volet affundat residuo *Spiritus Vini vulgaris*, sed *rectificati Uncias* xx. atque post bidui digestionem iterum distillet, quandiu prodibit satis potens Spiritus, qui seorsim servetur, tanquam imbecillior priorè, magnarum tamen ad discutiendos flatus virium, si, quemadmodum hîc factum, convenientibus Mixturis jungatur, aut addito Saccharo in Aqua Rosacea vel Fœniculi dissoluto edulcoretur ad gratiam, usurpeturque purior & potentior.

Anisi

C A P. X.

De Chyli à Fœcibus alvinis Secretione
lafa.

1. **Q**uemadmodum quævis Alimenta Fermentatione in Ventriculo perfici solita non indigent, Potus nempe aut Aquæ, aut Spirituosi, aut prius satis fermentati; sed viscida præsertim, partesque artius connexas habentia, qualia sunt Cibi plerique solidiores imprimis, & inter ipsos Panis quoque parum vel nihil fermentatus; ita eorundem Alimentorum Partes nutriendo corpori utiles nunc sponte, facilius saltem, nunc difficilius, nec nisi alterius beneficio secedunt à cateris bene multis, ex Cibus maximam partem oriundis, quæ tanquam corpori reficiendo inutiles post aliquam in crassis Intestinis moram excernuntur iterum per alvum.

2. Alimentis ergo in Ventriculo Fermentatis, mox ad Intestina propulsis admiscetur ibidem quatuor ut plurimum transversis sub Pyloro digitis & Bilis & Succus pancreaticus, & Saliva quoque continuò deglutita, exiguamque in Ventriculo sano, Alimentis que vacuo moram nectens, quin confestim ad

ad Intestina properans, & unà cum prænomminatis Humoribus, si terminis Helmontianis impunè uti liceat, *Triumviratum* in Humani Corporis Oeconomia valde notabilem instituentes.

3. His autem tribus ritè constitutis observatur admisionem istam consequi *Partis liquidioris & albicantis Seccessus à Parte crassiore*, & pro Alimentorum, Medicamentorumve simul usurpatorum diversitate diversum colorem, consistentiamque nanciscente.

4. *Pars tenuior, fluidior & albicans* nobis per excellentiam Chyli nomine insignita per Intestinarum Crustam Spongiosam, hinc & Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum pergit ad Cor, ut Sanguinis formam subeat; dum *crassior, tenacior & diversicolor Alimentorum pars* detruditur ad Intestina Crassiora, in quibus *Alvinarum Facum* nomen, formamque sortitur.

5. *Bilis* verò in *Seccessu* illo promovendo primas tribuimus, quatenus *Sale suo volatili & oleoso* blande incidit partes Alimentorum *Viscidiores, liberatque* ab ipsis *Fluidiores*, quin has facit *magis fluidas*, imò *fluentes*.

6. *Saliva* autem adscribimus, quod magis,

gis, magisque Alimentorum Fermentationem promovendo, eorundemque visciditatem minuendo ad Secessum desideratum singulas reddat aptiores.

7. Denique *Pancreaticum Succum* existimamus *Spiritu suo subacido* eandem Alimentorum *Visciditatem pertinacior* potentius *solvere*, atque simul partes ipsorum *maxime Viscidas cogendo Fluidioribus una confluenti*, mox & *perfluendi* occasionem præbere.

8. Requiritur autem ad beneficium tantum humano Alimento præstandum *Liquores hi terni suo & quidem convenienti huic operi modo, graduque temperati.*

9. *Primaria quidem Bilem* constituens pars censetur mihi *Sal lixivius*, tam per *volatilem Spiritum*, quam per *Oleum temperatum.*

10. *Succum* verò *Pancreaticum* constituens Pars *primaria* videtur mihi *Acidum Spiritus Spiritu volatili præsertim temperatum.*

11. *Saliva* pars potissima licet *Aqua* merito statuatur, non est tamen illa, quæ Chyli Secessum maxime promovet, aut *Contemperatus* in ipsa per *Spiritum Volatilem* tum *Spiritus Acidus*, tum *Sal lixivius.*

12. *Quamvis enim plura in Singulorum præfa-*

præfatorum Liquorum constitutione concurrere putem, potissimas tamen in præsentis Secessu absolvendo partes judico modo memoratas.

13. Quoties proinde *Humorum* horum *trium Unus, vel Duo, vel Omnes male sunt constituti*, toties *vitiata* continget *Chyli à Fœcibus Alvinis Secretio*: quæ itidem *Alimentorum perperam fermentatorum vitium* consequi potest.

14. Observatur verò dicta *Secretio* lædi 1. quando *Nulla* fit, & *Alimenta fermentata* licet, & ad *pultis consistentiam*, formamque *deducta* propelluntur sensim per *alvum albensa*, nec ulla *Bilis flavedine tincta*, concurrente tunc *brevi Universi Corporis Tabæ*, *Viriumque omnium prostratione* notabili, & quidem in *Cæliaci* vulgo dicti *Affectus* priori specie, quam distinctionis causa *Ictericum Alvi Fluxum* nominari posse *Lib. hujus Cap. 13. dicemus.*

15. *Læditur eadem Secretio* 2. quando *parcior* fit & *Diminuta*, gradu tantum à modo memorata specie differens: in qua *Fæces Alvinæ pultis consistentiam* quidem servant, plus minus tamen *tinctæ* prodeunt,

accedente tardius Corporis Contabescencia, Viriumque Languore.

16. *Læditur eadem Secretio* 3. quando *inutilia quoque ac idconoxia ex parte Alimentorum facientia secreta* una cum Chylo pergunt ad Sanguinem: quam speciem si quis *Auctam, Depravatamve* vocaverit, parum interesse puto, dummodo ita de ipsa re constet, ut exinde Cura conveniens institui queat.

17. *Aboletur Chyli à Fœcibus alvinis Secretio*, vel ipsorum *Alimentorum* Assumentis constitutioni peculiari incongruentium, aliàsve *vitiöse Fermentorum*, vel laudatorum *Humorum Bilis, Succive Pancreatici,* aut *Salivæ* culpa.

18. *Incongruentia*, vel potenter fastidita *Alimenta*, uti non fermentabuntur facile; ita nec in partes utiles ac inutiles se postea secerni patientur.

19. *Alimenta* etiam *optima*, & unicuique aliàs convenientia & gratissima, si quacumque alia de causa *permanserint cruda*, nec proinde ad suarum partium Secessum Fermentatione debita præparata fuerint, *frustra expectabitur Chyli Secretio à Fœcibus alvinis.*

20. *Ex alimentis debite fermentatis, quamvis*

vis Partes maxime volatiles ac Spirituose, una cum *Aqueis sponte forsan secedant à cæteris* possintque transcolari in *Lactæas Venas*, *Oleosa* tamen, *Salina, Acida, Terrea*, aliæque corpori alendo *itidem utiles ac necessaria* ulteriore indigent ac nova præparatione antequam *Viscidioribus, Austerioribus*, aliisque ad corpus benè nutriendum *minus aptis* valedicere possint.

21. *Hanc Secretionem frustra desiderabis*, quoties aut *iners* fuerit *Sal Bilis volatile*, aut ipsa non deferretur ad *Intestina Bilis*; quorum alterutrum locum habet in *Morbo Regio, sive Ictero*, in quo idcirco albicanria, nec tincta prodire solent *Alvi excrementa*.

22. *Iners* fit *Sal Bilis volatile*, ob assumpta diutius & copiosius *Alimenta* multum *viscida* vel simul *pinguia*, quin & quandoque *Spirituose*, ipsumque adeò *Vini spiritum*; cujus abusus non infrequenter excipit æque *Morbus regius*, quàm *Ascites Hydrops*. Quod citius & potentius fiet, si *Medicamenta*, vel potius *Venena Volatilem Bilis Salem* infringentia fuerint introsumpta, vel forinfecus admissa.

23. *Non deferretur ad Intestina Bilis*, propter obstructum vel à *Bile in Calculos*, *crustamve*

calculosam concrefcence, vel à Pituita vifcida Ductum Biliarium Inteftinale.

24. *Pituita ifta Vifcida vel ipfi potuit effe Bili admifta, & Ductui fenfim magis magisque adhærens tandem ipfum in totum obftruere; vel una cum Succo Pancreatico delata in utriufque Ductus Biliarii & Pancreatici concurfu concrefcere, atque Bili præfertim, ad ipfam nempe incidendam minus potenti, exitum præcludere; vel in tenui Inteftino exiftens, idem Orificium opplere, atque Bili faltem exitum negare.*

25. Nunquam Ego è Solo Succo Pancreatico, vel Saliva vitiatæ Aboleri puto hanc Chyli Secretionem; quamvis eorundem Vifciditate ac Inertia promoveri poffe judicem illum Defectum; atque Diminui aliquando Secretionem.

26. *Vifciditas verò ac Inertia Succo Pancreatici, ut & Saliva expectanda eft à nimio & protracto Ufu Alimentorum Vifcidiorum, ac imprimis Marinarum Pifcium, ipfiufque Panis non fatis pifti, vel fermentati, vel cocti, rerumque aliarum valde pinguium, &c.*

27. *Diminuta quoque Partium Alimentati utilium ab inutilibus Secretionis Cauſa frequen-*

quentior eft ipſa Bili parcior vel Inertior ad tenue Inteftinum deſcendens, ob Cauſas modo memoratas. fed leviores.

28. *Secretionis verò Depravatæ, Auſtave Cauſas qui prædictis contrarias dixerit, non facile fallitur. Nam 1. Alimenta uniuſcuſque conſtitutioni maxime convenientia, & avidius expetita præ aliis facilius, citiusque, imò amplius fermentabuntur, ac proinde folito plus de ſuo tribuent Chylo.*

29. Eadem interim ſi fuerint Succo planè laudabilis, vix aliquam corpori afferent noxam, niſi metuatur inde forſan Plethora & Habitus Athleticus.

30. Eadem ſi fuerint Succo minus laudabilis facile Cachexiam inducent, nec tum convenienter nutritur Corpus continens, aut reficientur Vires, quas in contentis maximam partem conſiſtere putamus. Hinc fieri exiſtimamus, quod aliquando reperiantur nonnulli, qui & appetunt, & digerunt Alimenta multa, minusque laudabilia, interim ſenſim contabefcunt & deficiunt, aut Cachectici fiunt.

31. 2. *Alimenta modo medio ſe habentia, hoc eſt, non minus excrementitias, quam nutritias partes continentia & aut minori*

quantitate, parciusve assumpta, aut Condimentis, Medicamentive alicujus simul usurpate potius fermentata tum facilius, tum copiosius proment partes suas Liquidas, etiam excrementitias, una cum Chylo Cor versus transcolandas, transferendasque hinc & Nutritioni quovis modo vitiandæ occasionem daturas.

32. 3. *Bilis naturali acrior* plus solvet ac eliciet ex Alimentis probe licet fermentatis, quàm decebat; unde Chylum quoque minus laudabilem futurum quis non videt?

33. 4. *Salivam* sive ex ipsa ortam *Pituitam*, *Succumve Pancreaticum* eatenus hoc malum producere posse putem, quatenus Spiritu Volatili abundantes Alimenta in Ventriculo abunde fermentata ulterius, adeoque nimium fermentant, tum per Intestina feruntur; atque sic ad inutiles quoque ac noxias partes una cum laudabili Chylo fercernendas, & in lacteas deducendas ansam præbent.

34. Major autem hinc noxa expectanda, quando vel Bilis, vel Saliva, Succusve Pancreaticus tantum peccant; minor, quando simul

simul peccant, quoniam tunc se mutuo ferè temperant.

35. *Curabitur Abolita Chyli Secretio* vel ipsorum *Alimentorum*, vel *Fermentationis* culpa orta, eorundem *Emendatione*, de quibus actum supra.

36. *Curabitur eadem* ob *Bilis inertiam* producta, usurpando sæpius *Sal volatile acrois*, undecunque tandem paratum, vel *Plantas aromaticas acriores*, *Cochleariam*, *Nasturtium*, *Sinapi*, *Raphanum rusticum*, &c. Quibus & visciditas Bilis corrigetur, & Sali acrimonia sua restaurabitur.

37. *Curabitur eadem* ob *Bilem ad Intestina non delatam*, 1. *Solvendo Bilem* in Calculos concretam, per *Succum Graminis*, & imprimis per *Nitri Spiritum* Calculos quosvis Solventem, &c. 2. *Incidendo Pituitam*, *Obstructionem* in Ductu Bilario Intestinali facientem, per modo dicta, & quævis alia sæpius laudata, tum *Acida*, tum *Sale Fixo*, vel *Volatili prædita*, sive pura, sive simul mista; qualia sunt *Sal tartari vitriolatum*, *Sal armoniacum*, &c.

38. Desistendum autem ab ulteriori usu *Alimentorum viscidorum*, quin *Condimenti* loco usurpanda frequenter modo memo-

rata *Aromaticæ*, *Sinapi*, *Raphanus rusticianus* & similia, quo sensim corrigatur ubivis occurrens *Pituita viscidior*.

39. Idem non minus feliciter præstant *Salia Volatilia* inter prandendum ac cœnandum ex *Vino*, aliove potu aliquandiu assumpta, sicut non semel dictum.

40. *Curabitur* eadem ratione, iisdemq; mediis, & quidem facilius *Diminuta Chyli Secretio*.

41. *Curabitur tandem, Aucta, Depravatave Alimentorum Secretio*, 1. *Assumenda Alimenta Fermentationis* aliquantò *difficilioria*; copia saltem solito *major*, si fuerint *Fermentationis facilis*; atq; tunc *abstinendo* sedulo à *Condimentis Fermentationem promoventibus*; quin potius *usurpando* quædam *ipsam impediuntibus*, *Coralia, Cretam, &c.*

42. *Bilis acrior temperabitur* potentius quovis *Acido*, & imprimis *Austero, Omphacico* puta, *Berberorum, Granatorumve Succo, &c.* Ut & *Viscidis*, tum *Alimentis, Piscibus, marinis præsertim*; tum *Medicamentis, Amygdalis dulcibus*, ipsarumque adeò *Emulsione, &c.*

43. *Saliva, Succusve Pancreaticus Spiritu volatili abundans*, & hæctenus hîc peccans emen-

emendabitur abstinendo à copioso saltem usu *Potus generosi & Spiritu volatili turgentis*, substituendo in ejus locum magis *Aqueum & Subausterum*, nî aliud quid hoc vetet.

C A P. XI.

De Vitiosa Bilis, & Succu Pancreatici una cum Pituita continuo excitata in tenui Intestino Effervescentia.

1. **N**on tantum, quando è *Ventriculo* ad *Intestina* propelluntur *Alimenta fermentata*, *Confluunt* quoque in *tenui Intestino Bilis & Succus Pancreaticus*; verum *continuo*, adeoque illo etiam tempore, quo nullum assumptum, vel ad *Intestina* deductum est *Alimentum*, eo feruntur, ac *necessario ibidem propter partium suarum dispositionem subcontrariam in Concursu suo Effervescentiam excitant*, in *Sanitatis* quidem statu, hoc est, quando bene dispositus, temperatusque est uterque, *blandam & Naturæ amicam*; ubi vero alteruter, aut uterque *intemperatus est, & acrior, vitiosam & noxiam.*

2. Quoniam verò secundum Naturam semper observatur *Pituita* in tenui Intestino consistens à *Saliva* continuo deglutita originem suam ducens, cujus quoque nomine mutationem aliquam patiatur prædicta *Effervescentia* : censeo in illo binorum horumce Humorum Confluxu dissolvi *Pituita* Intestini tenuis parietibus adhaerentis *partem Fluidiorem*, eandemque cum maxima *Bilis, Succoq; Pancreatici* concrelescentium parte junctam penetrare in Lacteas Venas usque ad Cor; dum *pars* ejusdem *Pituita tenacior & viscidior* cum aliqua reliquorum *Humorum parte* itidem *viscidior* pergit sensim ad Intestinum crassum, ibidemque *Alvinis Fœcibus* admixta easdem viscidiores facit & flaviores.

3. Hic ex *Bile, Succo Pancreatico, & Pituita Salivaria* ortus *Humor Triumvitalis*, & cum *Lympha* properans ad Cor, videtur mihi *Consistentiam & Coagulationem Sanguini* largiri *naturalem*; quemadmodum *eidem* variis modis *vitiato* tribuendam puto *pleurumque vitiatam* quomocunque *naturalem Sanguinis Consistentiam*.

4. *Effervescentiam* idcirco illo Ternorum *istorum Humorum confluxu* excitari arbitror;

tror, quod non tantum ex variis Affectibus homini præter naturam obvenientibus concludi putem *Acidum esse Pancreaticum Succum*, sed illud ipsum *Ingeniosissimi Anatomici, Regneri de Graaf, Discipuli mei Charissimi, industria* evictum sit abundantissimè; uti patet ex ejusdem de *Succi Pancreatici Natura & Usu Dissertatione*, Anno superiore in hac Academia sub meo præsidio publice disputata.

5. Talem namque, hoc est, *quovis modo vel gradu Acidum Pancreaticum Succum* impossibile est commisceri cum *Bile, Amara & Sale volatili abundante*, quin mox excitetur inde *Effervescentia*, infinitis ex Chymia & aliunde petendis exemplis confirmanda.

6. Hanc *Effervescentiam* prosperæ valetudinis tempore admodum blandam esse vel inde patet, quod nullus sit ejus Sanis sensus; qui tamen in *Ægris* tam sæpe tam est manifestus & atrox, ac per lancinationes, distensiones, tormina, frigora, ætus, ebullitiones &c. tum in regione lumbari, tum in sinistro hypochondrio, tum in universo quandoque abdomine se prodens.

7. Multifariè verò *vitiosa* existit prædicta *Effervescentia* I. ratione *Bilis acrioris & Salina;*

line; unde *Sitim* sæpius augeri, atque *Diarrhæam* plerumque originem trahere arbitror.

8. 2. Ratione *Bilis* naturali *Pinguioris*, unde *Ardorem in regione lumbari* tantum, aut in *universo præterea corpore* produci existimo.

9. 3. Ratione *Succi Pancreatici Acidioris & acrioris*; unde cæteris paribus *Frigus* excitari puto plerumque in nominata *Lumborum regione*, ac postmodum in *universum distribui corpus*; quod manifestum est in omni penè *Intermittentium Februm principio*.

10. 4. Ratione *Succi Pancreatici Austero & Acerbi*, cui adscribo tum similitum *Hali-tuum Hypochondriacam Suffocationem* producentium, tum *Dolorum Intestina mire torquentium ac contorquentium* ortum.

11. 5. Ratione *Pituita Viscidioris*, ex qua generari solent *Flatūs* similes, ac *Intestina, Ventriculūque*, aliasve subinde partes distendentes. imprimis quando concurrat *Bilis acrior*; aliàs enim *Sanguis* produci-tur *tenax, Viscidusque, Melancholici* nomine notus.

12. Ubi & *Bilis*, & *Succus Pancreaticus* simul

simul peccant *acrimonia propria*, *Dolores* excitantur in tenui *Intestino acrocissimi*, & non raro ipsis copulantur vel *Cholera morbus*, vel *Dysenteria*, &c. ac semper fere *inordinata Febris*: de quibus omnibus suo agemus loco.

13. Ubi præterea *Pituita* existit valde *Viscida*, vel aliàs *vitiosa*, ibi *Affectiois, Suffocatiois*, aut *Melancholia Hypochondriaca, Scorbuti, Colica*, aliorumque *Affectuum affinium* & quidem graviorum generatio indies se prodit, & verò nunc hac, nunc illa, sæpiusque mutabili forma.

14. De *Affectibus* certe *innumeris* penè ex *vitiosa ternorum* horumce *Humorum* in tenui *Intestino confluentium Effervescentia* ortis agetur per universam ferè *praxin Medicam*, postquam ab illa dependent *plerique*.

15. Producentur enim non tantum ex illa miscella *vitiata Humores noxii*, quin non raro *Flatūs, Halitus*, vel *Vapores* pravi, plurima homini *damna afferentes*.

16. Interest proinde, ut quivis *Medicus* pro re nata scrutetur ac investiget *sedulotrium* horumce *Humorum naturam & qualitates* tum *naturales ac temperatas,*

tum

tum præternaturales atque à temperie propria recedentes, noxasque homini infinitas causantes.

17. Effectus sane & Affectus ex vitiosa illa Effervescencia procedentes notissimi sunt & quotidiani, quamvis eorundem ratio & generatio magnam partem nos adhuc lateat.

18. *Bilis acrior* sequitur 1. *Alimenta acriora*, acribus saltem & valde aromaticis condita. 2. *Aërem astivum*, vel quavis alia de causa *astivantem*. 3. *Corporis Motum vehementiorem*. 4. *Vigilias nimias*. 5. *Iræ & Curas frequentiores*. 6. *Aërum adstrictiorem*.

19. *Bilis pinguior* debetur imprimis *Alimentis similibus* copiosius assumptis, *Oleo, Butyro, &c.* ut & *Medicamentis*, aut *Medicamentosis Aromaticis* valde *Oleosis* sæpius, diutiusve usurpatis, *Oleis stibitatis*, ut & *Vini Spiritui*, cum oleosis præsertim parato, *Anisato* puta, &c.

20. *Succi Pancreatici Aciditas* excedens oritur 1. ex *Alimentis, Condimentis* aut *Medicamentis* similibus, abundantius, sæpiusve aut diutius usurpatis. 2. ab *Hyberno, frigidiore* saltem & *asperiore Aëre*. 3. à *Metu* ac *Mæore* quo-

quovis Animi que *Solicitudine* gravi. 4. à *Vigiliis* perseverantibus, *Spiritusque* *Animales* consumentibus, ac per consequens quorumvis humorum acrimoniam intendentibus. 5. à *vehementi, continuatoque Corporis Motu*, eosdem *Spiritus* exhauriente. 6. ab *Alvo adstricta*.

21. *Succi Pancreatici Austeritas* oritur præsertim ex *Alimentis*, vel *Condimentis* potius, *Medicamentis*ve similibus, ac *immaturis Fructibus* perperam usurpatis, *Pomis, Pyris, Mespilis, Castaneis, Olivis, Omphacio, &c.* ut & à *Mæore* gravi ac diutius perseverante, imprimis cum *Solicitudine* juncto.

22. *Bilis vitiosa Viscidior* originem suam debet 1. *Alimentis similibus, Piscibus* marinis præsertim. 2. *Aëri humido, nebuloso & uliginoso*. 3. *Vitæ desidi, ac sine Curis*, accedente *Somno* multo. 4. *Corporis quieti* ac *segnitici*. 5. *Animo Meticuloso & ignavo*. 6. *Tarda* plerorumque *Excrementorum Excretions*.

23. *Curabitur* omnis memorati *Triumviratus Effervescencia vitiosa*, *Corrigendo, Expurgando*ve *Causam* ipsius *Internam & Vitando, Emendando*ve *externam*: considerando sedulo,

sedulo, an una duntaxat an plures simul peccent.

24. Quæ *Bilem Acriorem corrigant*, proposuimus cap. 1. §. 11. & seq. Quæ eandem *Evacuent*, cap. 2. §. 41. & seq.

25. *Bilem* iusto *Pinguiores corrigemus*, & *abstinendo ab usu Pinguiorum*, & *usurpando frequentius Acida*, sed *temperatiora*, imprimis ad *Alimentorum condituram*, *Succum* nempe *Citri*, *Arantium*, *Granatorum acidorum*, *Berberorum*, *Ribesium*, *Omphacium*; vel admiscendo eorum aliquid cum *Potu ordinario*, ac præcipuè *Spiritum Salis vel Nitri dulcem*, &c.

26. Quæ *Succum Pancreaticum Acidiorum infringant*, temperentque, peti possunt ex *Libri hujus Cap. 2. §. 17. & seq.*

27. Eundem *Austriorem* præ aliis omnibus *corrigere* comperi hætenus *Spiritum Salis Armoniaci*, omnemque alium *Salem Volatilem*, ac præsertim *Oleosum*, quovis tempore ex *Vino*, aliove *Liquore* convenienti sæpius *usurpatum*.

28. Eundem *Correctum ac Temperatum* *evacuamus* commode *Hydragogis*, de quibus egimus *Cap. 7. §. 53. & seq.*

29. *Pituitam Viscidam emendant* plu-

ra, de quibus actum à nobis *Cap. 2. §. 28. & seq.*

30. Eandem *Evacuunt Phlegmagoga*, quæ ibidem §. 29. 33. & seq. notavimus.

31. *Externas Causas* facilius vetat *Medicus*, quàm vitat *Æger*; monendus tamen à *Medico*, ne in *Se* postea devolvat *continua* peccati culpam.

32. Quæ autem in totum vitari non possunt *Res non naturales*, non satis naturaliter occurrentes, quantum fieri poterit, corrigantur, *Alimenta* præsertim per *Condimenta* convenientia, & noxam ipsorum emendantia, non semel hic & alibi memorata.

33. *Aër*, si aestuet, *Aqua pura*, *Plantis refrigerantibus* dictis, earundemve *Decoctis*, *Aceto*, & similibus temperetur; *Humidus* autem ac *Nebulosus*, *Ignem lucidum*, *Plantisq. aromaticis* corrigatur.

34. *Vigilie* sunt pro cuiusvis constitutione *moderate*.

35. Sic *Corporis Motus* esto *med. ocris*.

36. *Animus* autem esto ab omni *Affectu* gravi liber; liberetur saltem ab ipso, quantum licet: quod nunquam *Medicamentis*, semper obtinetur *Rationum* undecunque

conquistarum viac pondere: quibus proinde, tanquam *Instrumentis* labefactatae Homini Valetudini restaurandae non tantum utilibus, sed planè necessariis, non minus utitur *Medicus* prudens ac peritus, quàm *Theologus*, *Jurisconsultus*, vel *Orator*.

37. *Alvus*, quantum commodè licet, *servetur* aut *praestetur* *Laxa*, tum *Alimentis* uniuscujusque constitutioni peculiari maxime convenientibus, tum quandoque *Medicamentis Laxantibus* dictis, *Prunis*, *Passulis minoribus*, *Cremore Tartari*, *Syrupo Rosarum solutivo*, & similibus.

38. Potest quoque *Alvus Solvi*, tum *focilitando* ipsam per *Suppositorium* ex cocto *Melle* atque *Sale marino*, gemmeove paratum, aut ex *Aluminis rupei frustulo* in longum *conciso concinnatum* & *Oleo* aliquo *illitum*; tum per *Clysterem Emollientem* ac *subinde Flatus discutientem injectum*; *Cujus formula* esto sequens, aut *similis*.

℞ *rad. alibae*, ℥ ij.

fol. malva,

summ. melilot. an. Manip. j.

Coq. in aq. hordei,

In colatur. ℥ viij. *dissolv.*

Elect. Diacatholici, vel

Diapruni solut. vel
Bened. laxat. ℥ j.

Ol. rosau, vel

Lilior. alb. ℥ ℞.

M. f. Enema, quovis tempore injiciendum, ac per horam dimidium, aut circiter in corpore tenendum.

CAP. XII.

De Contentorum per Intestina Propulsione, atque Expulsione lesa, & in specie de Alvo adstricto.

I. **E**T *Alimenta* in *Ventriculo* preparata, & *Salva* continuo deglutita, hinc per *Ventriculum* ad *Intestina* delata, & *Bilis* ex suo *Folliculo* per *Ductum Biliarium Intestinalem*, & *Succus Pancreaticus* per proprium *Ductum* ad *Intestina* properans, & *Miscella* ex hisce omnibus exurgens, ulterius *propelli* debent per longam *Intestinatorum fistulam*, donec, transmissis ubique per *Lactea Vasa* utrique corpori nutriendo *utilibus partibus*, *Inutiles* ac *Faecum Alvariarum* nomine notæ tandem *expellantur*, *excernanturque per Anum*.

2. Hæc variorum tam secundum, quam præter naturam *Intestinis Contentorum Propulsio atque Expulsio* variis lædi solet modis; dum vel 1. *Segnius, parciusve* accidit; vel 2. *Citius, sæpius, copiosiusve* contingit; vel 3. cum dolore ac *cruciatibus* absolvitur; vel 4. *Via non debita* perficitur.

3. *Segnius, parciusve* accidit in *Alvo* minus adstrictiore.

4. *Citius, sæpius, copiosiusve* contingit, quovis *Alvi Fluxu*.

5. Cum dolore absolvitur in *Ventriculo Torminibus, Colica, Dysenteria, Tenesmo, &c.*

6. *Via non debita* perficitur in *Cholera morbo, Ileo*, aliisque *Vomitionibus* ab *Intestinis* causatis, ut & in *Vulneribus* ac per *tunicas penetrantibus Intestinatorum Ulceribus*.

7. Ad *Alvum adstrictiorem*, de qua hoc agemus *Capite*, revocamus tam *Segnionem Contentorum Propulsionem*, quam *rariorem, & parcionem* ipsorum per *Anum Expulsionem*.

8. *Segnius* procedit *Contentorum Propulsio*, hinc & *rarius* eorundem *Expulsio* per *Intestina*, quando secundo, tertio, quarto demum die, *tardiusve* adhuc deponuntur *Alvi*

Alvi Excrementa, quæ quotidie semel saltem excerni oporteret.

10. Evenit autem id, quoniam sunt *Contenta & propulsa Viscidiora, vel magis Indurata, Exsiccatave*.

10. *Visciditatem* suam debent *Contenta Rebus non naturalibus* capite proxime præcedente narratis.

11. *Duritiem* autem, tunc *Alimentis similibus, Ossibus, & Cartilaginosis*, tum *Flatibus austeris*, *Consistentiam* firmiorem conciliantibus.

12. *Siccitatem* habent *Contenta* propter *Chylum copiosius elicitum*, & quandoq; propter *Potum Panctorem* cum *Pane* multo usurpatum.

13. *Parcius* procedunt *Alvi Excrementa*, quia eorum *pars aliqua secreta* est ac in *Lacticæ Venas propulsa* una cum *Chylo*, de quo vitio actum *Cap. 10. vel alia & indecenti via* excluduntur, tam in *Vomitu* præternaturali ab *Intestinis* ortum habente, quam in *Vulnere*, aut *Ulcere Intestinatorum* notabili.

14. Pleraque ad hujus *Affectus Curationem* facientia proposita sunt in superioribus, præsertim quæ *Visciditati humorum, flatuumque emendanda* conveniunt.

15. Excrementis præterea induratis emolliendis, ac viscidioribus dissolvendis plurimum confert Clyster ex Lacte Vaccino tepido & paucis Melle paratus, injectus, & aliquandiu retentus. sic enim non tantum emollita excrementa educuntur, sed flatus quoque ad exitum facilem alliciuntur, ad subsidentiam saltem disponuntur.

16. Potest quoque Clyster superiori Capite præscriptus ad laxandam alvum subinde infundi; aut Suppositorium conveniens immitti, quale ibidem notavimus ex Alumine crudo, quod præfero cæteris omnibus.

CAP. XIII.

De Alvi Fluxu.

I. Quoties citius, ac præsertim sæpius, aut copiosius, quam solebat & decebat, contingit Contentorum per Intestina Propulsio, atque Expulsio, toties Alvi Fluxu laborare dicitur homo.

2. Distinguitur autem Alvi Fluxus in species diversas, & imprimis ratione Excreti diversi. Nam 1. excernuntur aliquando ipsa Alimenta, Cibus, Potusque, cruda, nec mutata, sed qualia fuerunt, si non assumpta ore, deglu-

deglutita saltem per gulam, in Affectu Lienteria dicto.

3. 2. Excernuntur aliquando eadem Alimenta, fermentata quidem ac debite immutata in Ventriculo non tamen Secreta, & in Chylum, Fæcesque Alvinas separata in ipsis Intestinis, verum pultacea adhuc & albicanzia, qualia sæpenumero excernere solent Ictericis, unde non inepte hunc Alvi Fluxum Ictericum appellari posse autumem, alteram nempe Affectionis Cæliacæ dictæ speciem.

4. 3. Excernuntur aliquando Alimentum fermentata, tum in Chylum, Fæcesque alvinas secreta, sed simul adhuc confusa, in altera Cæliacæ Affectionis specie; quam Chylisum Alvi Fluxum, distinctionis majoris ergo, nominare quid vetat?

5. 4. Excernuntur aliquando sæpe, aut copiose, non quidem Alimenta, sed Humores Aquei & Bilesi, in Diarrhœa sive Alvi Fluxu Bilioso inde dicto.

6. 5. Excernuntur aliquando frequenter ac copiose Humores Pituitosi, sed crassi, & viscosi in Diarrhœa Pituitosa inde dicta; aliquando tenues ac Serosi, nunc blandiores, nunc aciores, in Serosa ideo dicenda,

7. 6. Excernuntur aliquando *Pinguis & Oleosa* Excrementa, in *Alvi Fluxu Pinguis* seu *Vnguinoso* inde nominando.

8. 7. Excernitur aliquando *Sanguis purior*, in *dejectione cruenta*, ad quam referendum puto *Hæmorrhoidum Fluxum*: aliquando *Liquor carnum lotura similis*, in *Fluxu Hepatico* dicto.

9. 8. Excernitur aliquando *Pus & Materia Purulenta*, vel *Saniosa*, in quavis *Dejectione Purulenta* dicta, & *Dysenteria* familiari, ad quam *Tenesmus* ex parte saltem videtur referendus, ex parte ad *Pituitosam dejectionem*: postquam *perpetuus est desiderandi, deficiendique Conatus*, cum *Excretionem pauca tum mucosa, tum purulenta*.

10. Cum in *Lienteria* & non mutata, & paulò postquam fuere assumpta, excludi soleant *Alimenta*, *Ventriculi* ad admissorum *expulsionem* mox assurgentis *culpa* eam contingere apparet; de quo *Affectu*, ejusque *Causis* ac *Curatione* actum est supra *Cap. 6.*

11. Cum in *Alvi Fluxu Ictericio* *Alimenta* excludantur satis *Fermentata*, manifestum fit, procedere ipsum à *Chyli, Alvinarumque Fæcum Secretionis Defectu*, & quidem

ob

ob *Bilis* vel *absentiam*, vel *inertiam* de quibus egimus jam supra *Cap. 10.*

12. Cum in *Chyloso Alvi Fluxu* una cum *Alvi Fæcibus* prodeat plus minus *Chylus*, *Alimentorum Fermentatione*, *Partiumque Utilium* ac *Inutilium Secretione* integris, *læsa* erit *Chyli per Spongiosam Intestinorum Crassam in Lacteas Venas Transcolatio*, de qua inferius agemus *Cap. 16.*

13. Cum in *Diarrhæa Biliosa* *Humores Biliiosi & Aquosi*, sive *Serosi* effundantur, tunc *Bilem Salis* sui ratione *Acriorem*, *Fluidioremque*, *Pituitam vero Salivarem, Succumque Pancreaticum Aquosorem* ac itidem *Fluidiorem* esse tam ex *ipsis Excretis*, quam *Siti* comite patet.

14. *Diarrhæa Pituitosa* pro *Causa primaria* agnoscit *Alimenta Viscida*, multumque *Pituitæ Viscidæ* promentia; pro *secundaria* *Aerem Frigidum & Asperum*, *Pituitam in Sanguine tum Augentem*, tum *Coagulantem*, tum in *Cerebro, Cerebrivæ Glandulis præter naturam Secernentem*: unde *Catarrhorum Pituitosorum* ortus, à quibus ad *Fauces delatibentibus* ac *deglutitis* hæc *Diarrhæa læpius* gignitur.

15. *Facit* quoque ad *Pituitam* in corpore

Cumulandam Somnus multus, Corporis torpida Quies, Ingenium Hebes, Aër pluviosus, vel aliàs Humidus, &c.

16. *Diarrhœa Serosa* debetur frequentius *Succo Pancreatico Seroso*, subinde *Saliva simili*, rarius *Humoribus Aqueis ac Serosis à Cerebro* versus *Fauces* distillantibus ac deglutitis.

17. *Succus Pancreaticus*, ipsaque *Saliva* redduntur *Aguosiores & blandi* propter copiam *Potus Aquei* assumpti; accedente subinde *Aëre Humido*; aut deficiente *Urina*, *Sudoris* vel consueti Excretionis.

18. *Iidem* fiunt *Serosi & Acres*, sive *Salini*, exusu copioso tum *Aqueorum*, tum *Salutorum*, à quibus non tantum *Tenuiores ac Fluidiores*, verum *Acriores* quoque & *Salini* existunt.

19. *Secernitur* præter *Naturam Pituitatum Viscida*, tum *Aquea* vel *Serosa* in *Cerebro*, ejusve *Glandulis*, semper forsan *precedente* quidem undecunque *universi Corporis*, & *Capitis* præsertim *Calore*, ac *Soluto* simul, *deductoque* copiosius ad *Cerebrum* *Humore Pituitoso* qualicunque in *Corpore* vel *Sanguine* tunc existente, *ast* mox *subsequente* *Frigore Aëris*, ac *penetrante* simul per *poros magis* apertos

apertos *Aura subtili & coagulante Humorem præditum* in *Variis Cerebri partibus*: unde sive contingat in *Vasis Lymphaticis Obstructione*, ac post *distensionem nimiam* eorundem *Ruptio*, hinc & *Contenti Effusio*; sive aliter *secedat à Sanguine Humor Pituitosus*, *Catharri salis* nomine ruere solet nunc in *Nares*, nunc in *Fauces*, ac inde vel in *Asperam Arteriam*, vel in *Oesophagum*; per quem in *Ventriculum*, ac *Intestina* delatus huic *Serosa Diarrhœa* materiam subministrare videtur.

20. *Pinguis & Oleosus*, sive *Vinguinosus Alvi Fluxus* sequitur fere *nimum Pinguinis Alimentorum Usus* vel *Abusus*.

21. *Alvi Fluxus Cruentus* debetur semper *Vasi* alicui *Venoso* vel *Arterioso* in *Tenui* vel *Crasso Intestino*, rarius in *Ventriculo* vel parte alia præter *naturam rupto, secto*, vel alio quovis modo *aperto & ad Intestina contentum Sanguinem* emittente.

22. De *Vasorum* quorumvis *Apertione* multiplici, *Causis Variis*, & *Curatione* diversa suo agetur loco.

23. *Hæmorrhoidum Fluxus*, quibusdam non multum *Ægris familiaris*, vel *Criticus* existit, & ipsos *levare* solet; aliquando

Symptomaticus est, ac *Ægros* multum debilitat.

24. *Fluxum Hepaticum*, si aliis unquam, mihi, quod sciam, nunquam visum, à copioso *Sanguini* admisto & *Vasa* simul relaxante puto deducendum.

25. *Serosus* sit *Sanguis* à Potu nimio tum *Aqueorum*, *Aque*, *Cerevisia*, &c. tum ipsius *Spiritus Vini*, à quo tandem Partium omnium firmitas infirmatur & tonus penelollitur.

26. Cum & Pus & Sanies, ex *Sanguinis* corruptione ortum habeat & quidem post *Inflammationem* in *Apostemate*, aut undecumq; orto *Ulcere* tam profundiore, quam superficiali, sive *Exulceratione*; tale quid locum habere oportet, quoties *Purulentia* vel *Saniosa* observatur *Dejectio*. Sed de his *Affectibus* agetur in genere inferius.

27. *Tenesmus* *Mucosa*, *Purulentaq;* constans *Dejectione*, *Humorem Viscidum Pituitosum*, simulque *Acrem Acidum* circa *podicem* adhærentem, atque ibidem *Mors* molestum rodendo excitantem agnoscit.

28. *Dysrrhoea Biliosa* curabitur 1. *Corrigendo* *Bilis Acrimoniam Salinam* medicamentis *Cap. I. §. II. & seq. traditis*. Seligenda verò,

verò, propter *Fluiditatem* ipsius simul *auertam*, quæ *Austeritate* blanda sunt prædita; *Cydonia* tum *Mala*, tum *Pyra*, pro *Ægri* palato vel *Syrupi*, vel *Miva*, vel *Carnis*, vel alia forma parata. Huc spectant *Poma punicæ*, *Berberorum Fructus*, *Uva immatura*, *Omphaciumve*, *Plantago*, *Portulaca*, &c. *Boli* ac *Feræ pingues* atque *Sigillatæ* omnes.

29. 2. *Corrigendo* *Pituita Salivaris*, *Succive Pancreatici* *Aquositatem* nimiam, tum *Alimentis* solidioribus ac minime *Aquosis*, tum *Medicamentis* eandem aut *Imbibentibus*, aut *Evacuantibus*.

30. *Imbibunt humiditatem aqueam* præ aliis multis *creta*, *cornu cervi*, & quodvis aliud *Osustum*, ac per se in pulverem redactum, parvaque quantitate subinde usurpatum, &c.

31. *Evacuant humiditatem aqueam* tum *hydragoga* per *Alvum*; tum *sudorifera* & *diuretica* per sudores aut *urinas*, inter quæ laudo valde *Decocta* ex *Radicibus China*, *Sarsaparille*, *Petasidis*, *Contrayerva* &c. *Lignis Guajaci*, *Sassafras*, *Juniperi*, *Quercus*, *Buxi* &c. parata.

32. *Pluribus indicationibus* satisfacit *Rhabbarum tostum*, & ad *Drachmam j.* vel

circiter exhibitum; postquam non tantum una cum Bile evacuat benigne Aquas hinc redundantes, sed blanda sua austeritate laxiorem alvum mox adstringit.

33. Post correctam, & copia nimia simul peccantem Bilem blande vacuatam, una cum Sero Aquoso, usurpata quoque posunt *Diascordium*, *Theriaca*, *Hyacinthorum Confectio*, & similia, quoad *Temperiem* naturalem *Bilus*, redigatur, & *Intestina* dejectione frequenti debilitata recreentur, roborenturque.

34. In Tyronum gratiam sequentes adidemus formulas.

\mathcal{R} . Rhei tostii, \mathcal{D} ij.

Nucis moschat. \mathcal{D} β .

M. f. pulvis.

Accipiat *Ager* manè ex cochleari vel vini, vel jusculi.

35. Quando multo Sero simul scatet Sanguis,

\mathcal{R} . Rhab. arb. tostii,

Rad. Ialapp. an. \mathcal{D} j.

Cinamom. acut. Gran. vj.

M. f. Pulvis, vel

Cum Conserv. Ros. pallid. q. f.

F. Bolus, mane sumendus.

36. Post

36. Post factam evacuationem talem, cavet speram utatur per intervalla *Ager* cochleari uno sequentis *Mistura*, quæ

\mathcal{R} . *Diascord.* *Fracast.* \mathcal{Z} i β .

Conf. Hyacinthor. \mathcal{Z} j.

Syr. Myrtini, \mathcal{Z} j.

Aq. Cinamom. \mathcal{Z} β .

plantagin. \mathcal{Z} ij β .

M.

37. Quoties totus Sanguis Sero scatet, tunc operæ pretium erit decocto sequenti aut simili per *Urinæ* vel *Sudores* ipsum educere ac minuere.

\mathcal{R} . rad. apii,

petasid. an. \mathcal{Z} j.

Rasar. ligni Iuniperi,

Sem. milii, an. \mathcal{Z} iij.

Coq. s. a. ex aq. pura,

in Colat. \mathcal{Z} xxx. dissolv.

Syr. s. rad. \mathcal{Z} iv.

Spir. Salis dulcis, \mathcal{D} j.

M.

Capiat bis, terve in die haustum, si non abhorreat *Ager*, calentem, & imprimis summo manè in lecto, unde prodibit facilius *Sudor*, sin minus, *Urina* copiosior, sicq; pedetentim consumetur Sanguinis Serum,

E 5

omnes-

omnesque *Humores* reddentur *puriores* ac *meliores*.

38. In *Diarrhœa Pituitosa* curatione, non tantum *Dieta* vitiosa in laudabilem, & subcontrariam mutanda; verum *Medicamentis* quoque Cap. 2. propositis *corrigenda pituita viscidior*; eademque postea per *sudorifera* & *diuretica* modo memorata & descripta vel similia *expellenda* foras per *cutis poros* aut *urethram*, *avertendaque* ex parte *Ventriculo* & *Intestinis*.

39. *Diarrhœa Serosa* curabitur, abstinendo ab *ulteriori potu nimio aquarum*; assumendo subinde, quæ *aquas imbibant*, *cornu cervi ustum*, *cretam*, &c. aut per *sudores* *urinasque* *expellant* modo dicta.

40. Nihil autem vetat, nullo alio vetante, *Hydragogo* assumpto *Evacuari* quandoque *magnam redundantis Seris partem* per *Alvum*.

41. Quoties in *Serosa Diarrhœa* undecunque *prodiens salsum & mordax* existit *Serum*, toties *corrigendum* idem *pilulis de cynoglossa*, de *Styrace*, aut similibus.

42. Quoties à præcedente *Gravedine* ortum habuit *Serosa Diarrhœa*; toties *Cerebro* *facienda* quoque *Medicina*, *roborando*, *restitu-*

tuendoque in *pristinam integritatem Glandulas* semper tunc *male affectas*; quod citò, tutoque, nec *injucunde* fit *Suffitu* solo & *solius Succini*, *Orepatulo* & *Naribus* sæpius ac *sensim* excepto; quo sæpe numero una *vice* *usurpato* *Gravedinem* satis *gravem* curavi *mox* in suo *principio*, ne *ultra noctem* duraret. Huic *Succino*, cui *composita* *placent* magis, ad *pompam* nempe *facientia*, *plura* possunt *addi*, *Mastiche*, *Thu*, *Belzoin*, *Syrax*, &c. & inde *Pulvis* pro *Suffitu* parari, atque *idem paulatim* *prunis* *inspergi* atque *capite pallio*, aliove *operimento* *amplo tecto*, ut *minus* *ejus fumi* *pereat*, uti jam *dictum*, *ore*, *naribusque* *excipi*.

43. *Alvi Fluxus Oleosus & Pinguis* sponte ac *sensim cessabit*, cessante *pinguium* *quacunque* *abusu*: quamvis *usurpari* quoque possint, quæ *pinguedinem* *nimiam* *absorbent*, vel *corrigant* *cornu cervi ustum*, *creta*, *coralia*, *cineres cardui benedicti*, *Absinthii*, *Genista*, aut eorundem *Lixivium* cum *vino* paratum, vel *sal fixus* ex *iisdem cineribus* *elixatus* ac *elicitus*.

44. *Alvi Fluxus Cruentus* curabitur, si ab *humore acri* *vasa rodente* ortum habue-

rit, *Corrigendo*, temperandoque *Humorem acrem*, ac *Consolidando Vas erosum*.

45. *Humorem Acrem*, ac semper fortè *Acidum* quæ corrigant, petenda ex Cap. 2. *Mistura* verò erola *vasa consolidans*, omnemque *Sanguinis effluxum* mire *cohibens* habetur Cap. 9. §. 20. quam junioribus Medicis sapius cum optimo successu expertus fideliter commendo.

46. *Hæmorrhoidum Fluxus*, quandiu cum *Ægri* levamine fit, estque *Criticus*, tandiu observandus, nec sistendus; Ubi verò nimius existit, ac *Symptomaticus*, *Ægrum*que infirmans, tunc lente laudata modo *Mistura*, si nillive alio medicamento *cohibendus*.

47. Si *copiosum Serum* possit *Sanguinem* ita diluere, ut ex *Vasis* ab ipso simul *relaxatis* partem ipsius aliquam secum ad *Intestina deducat*, & *Lotura Carnium si nillum Fluxum*, vulgo *Hepaticum* dictum producat, curabitur *Sudoriferis* & *Diureticis Serum* alia via & corpore propellentibus, tum *Roborantibus Austriis Laxatorum Vasorum* noxam refarcientibus; de quibus hoc ipso capite jam actum: & ante omnia *cavendo* imposterum à nimio *Aqueorum Potu*.

48. *Partium tonus ac robur naturale* ob *Spiritus Vini abusum* deficiens difficulter *restauratur*, nec facilè nisi usurpatis cum exacta *Diæta*, vix unquam iterum ab ebriosis hominibus expectanda, *Spirituosis subausteris*, qualia sunt inter *naturalia*. *Vina* potentia simul & cum nigredine grata *subaustera*; inter *Artificialia* verò plura ex *Vino generoso* atque *Cydoniis* vel *Punicis malis*, vel *Myrtis bacca*, aliisque similibus parata.

49. *Purulentus*, vel *Saniosus Alvi Fluxus*: *curabitur*, *Curato Apostemate*, aut *Vlcere* qualicunque ubicunque existente, ac illum *producente*.

50. Præter ea, quæ postea de *Inflammatione*, ipsamque subsequente *Apostemate* atque *Vlcere* dicemus in genere, pauca hinc afferemus, quæ in specie *Intestini affectis* conducunt.

51. Quoties igitur in *Crassis Intestinis* existit *Vlcus*, atque ad locum affectum pertinere possunt *Enemata*, toties valde proderit sequens, quod diutissime in corpore servetur, sapiusque, si res desideraverit, novum injiciatur.

℞. *Lactis Bubuli recentis*, & *silubet*, prins. *Chalybeati*, ℥ viij.

*Terebinthina Venet. in Ovi Vitello disso-
lut.* ℥ β.

Mellis rosati, ℥ j.

M. f. Enema.

Tali Enemate, & quidem unico, circa initia; adeoque mature injecto, curavi non semel Dysenteriam cum puris dejectione junctam.

52. In *Tenuibus Intestinis* quando haeret *Vlcus*, sequens *Apozema Vulnerarium* conferret, si saepius in die assumatur ad aliquot *Uncias*.

℥. *Rad. Consol. Sarracenic.* ℥ β.

Fol. Pyrol.

Alchimill. an. Man. j.

Hedera terrestr. Man. ij.

Sanicul. Maris,

Summ. Hyperic. an. Man. β.

Rasur. Cornu Cervi, ℥ iij.

Coq. f. a. ex Aq. Ferrat.

In Colat. ℥ xxv. dissolv.

Syr. de Alibea Fernel.

Botryos, an. ℥ iβ.

Tinct. cinamom. cum Vini rectific.

Spiritu extract. ℥ β. *M.*

53. Utilis erit in eodem casu *Mixtura* sequens, cochleatim saepius assumenda.

℥ Aq.

℥. *Aq. Plantagin.* ℥ ij.

Cinamom.

Aceti stillat. an. ℥ β.

Diascord. Fracast. ℥ ij.

Ocul. cancr. pulveris. ℥ β.

Antimon. Diaphoret. ℥ j.

Syr. Rosar. rubr. ℥ j.

M.

54. Cui conditi forma est gravior, is haec vel simili utatur, quae

℥. *Cons. ros. rubr.* ℥ ij.

Diascord. Fracast. ℥ ij.

Conf. Hyacinthor. ℥ j.

Cornu cerviusti & pulveris. ℥ β.

Syr. Myrtini, q. s.

M. f. Conditum.

De hoc Condito assumat Aeger aliquoties in die ad Nucis moschatæ quantitatem.

55. Ad *Vlcus* tam mundandum, quam consolidandum præ aliis omnibus forsitan serviet *Balsamus Sulphuris* vel *Anisatus* gravior, vel cum *Succini Oleo* paratus potentior, ad *Guttas duas, tresve* cum dicta *Mixtura*, vel *Decocto* aliquoties in die sumendus.

56. In *Dysenteria*, existente in corpore *Humorum acrimia magna copia*, conveniet

mox

mox in principio *Rhabarbarum tostum* cum *Laudani Opiati Grano uno* exhibitum; & ubi necessitas urferit, denuo iterandum. Addi quoque potest *Theriaca*, vel *Diascordium*, quando ex præjudicio aliqui abhorrent aut *Ægris* suis metuunt ab usu *Laudani*, toties à nobis oblaudandos effectus laudati medicamenti.

56. Nec abs re fuerit eodem, quo assumptum fuit *Rhabarbarum*, die supra laudatum ex *Lacte Bubulo*, aliisque paratum injicere *Clyfma*, cujus beneficio & *Ulcus abstergetur*, & *Tormina demulcensur*, & *Ulcera partis consolidatio promovetur*.

58. *Tenesmus*, in Ano residens, curabitur præsertim applicando, intrudendoque *Podici Medicamenta Humorem tum acidum, tum Viscidum corrigentia*, hinc *Ulcus abstergentia*, denique idem *consolidantia*: In quem finem vix *Balsamo Sulphuris æque præstans* occurret remedium, si cum *Terebinthina Veneta Spiritu Oleoso*, vel *Succini, Anisi*ve Oleo ritè fuerit paratum, ac per se solum, vel aliis admistum *Podici applicetur*.

CAP. XIV.

De Variis Intestinorum Doloribus.

1. Quamvis inter *Functionum Animalium Lesiones* in *Secundo Libro* tractandas, de *Dolore* in Genere simus acturi; non potuimus tamen sicco pede ipsorum tractationem specialem hic pertransire, quoniam præ cæteris Corporis humani partibus *Continentibus omnibus Intestina* non tantum *atrocissimis*, verum omnis forsitan *Generis Doloribus* affligi solent; adeo ut nulli bi opportunius, quam hic eorum species omnes observari, ideoque explicari posse videantur.

2. Distinguuntur hi *Dolores* omnes 1. ratione *Intestinorum* affectionum, dum aliàs *Tinnia*, aliàs iis urgentur *Crassa*. 2. ratione *Modi*, quo *Ægros* affligunt afficiuntque *Dolores* varii: Aliàs enim cum *Ardoris*, aliàs cum *Frigoris Sensu* id accidit; aliàs *Dolores* sunt in eodem loco *Fixi*, partemque affectam *Petterebrantes* quasi, aliàs *Vagi* & cum *Lancinationibus* per intervalla ut plurimum repetentibus *Pungentes*, sive eandem, tunc

partem identidem afficiant, siue *diversas* peccant: aliàs *distendentes* sunt, & *sola Intestina*, vel *Abdomen simul* expandentes; aliàs *rodentes*, aut *urentes* observantur; aliàs cum *Lacerationis*, vel *Contorsionis*, vel *Contusionis*, vel *Gravitatis*, vel *Pulsationis*, vel alio quovis *molesto sensu* Ægros angunt.

3. Quoties *Intestini Tenuis pars superior* ac *Ventriculo proxima dextra Lumborum* regioni superstrata, *Mesenterioq;* substrata *dolorem* patitur, toties à loco affecto *Lumbaris* nominatur.

4. In eodem autem loco ferè omnes *dolorum* species pati solent Ægri, nunc cum *calore magno ardentem*, aliàs cum *frigore gravi Algentem*; nunc *Fixum & Lumbos* quasi *Perterebrentem*, aliàs repetentibus subinde *Lancinationibus vagis pungentem*; nunc eosdem *Lumbos distendentem*, aut *contundentem*, aut *Gravitatis Sensu* tantum *prementem*, aut *urentem*, aut *rodentem*, aut *lacerantem*, aut cum *pulsatione continua*, *interruptave*, iterumque subinde redeunte *molestum*, aut quovis alio vix Ægris, Medicisve explicabili modo mirè *torquentem* ac *contorquentem*.

5. *Intestini Tenuis pars* huic proxima, & in

in *Hypochondrio Sinistro* à *Lumbis*, *Mesenterioque liberius exurgens & assurgens Lancinationibus* frequenter, ac *Distensionibus* cum *notabili ac permanente* quandoque *duritie* affligitur; quamvis tunc *Lieni* fere, licet *perperam*, illud *Malum & Dolor* vulgo adscribatur, & à Medicis nonnullis præiudicio inveterato vel maligno excæcatis *modicus* præter omnem rationem solidam, quin contra quotidianam & manifestam, ex variorum quippe *cadaverum* sectione *multipliciter* petitam. *Experientiam* eadem *Sententia* etiam nunc teneatur. *Medicos* ex *conscientia*, utut *errante*, idem *judicantes* ac *dicentes* minime cupio hîc *notatos*, at præfractos duntaxat, & *malitiosos*.

6. *Dolorem* autem istum. si nomen quovis præiudicio vacuum illi foret à me imponendum, appellarem Ego à loco affecto *Hypochondriacum*, addita speciei *urgentis*, nomenclatura, & cognominando ipsum aut *lancinantem*, aut *distendentem*, & sic porro.

7. Qui *reliquam Intestini Tenuis partem* occupat *Dolor*, *Iliacus* ab *Intestino Ileo* vocato insigniri solet, observaturq; itidem varius.

8. In *Crassi Intestini* parte postrema, *Inte-*

Intestini Recti nomine nota, excitatur satis frequenter *Dolor Ardens & Pulsans*, simulq; non raro *Lancinans*, & quidem in *Hæmorrhoidibus Cæcis* tunc dictis ac *Inflammatiis*; quemadmodum *Rodens* atque ad perpetuo *desidendum* irritans, in *Tenesmo*: de quo Capite proxime præcedente actum: aliquando cum majore, minoreve *Pruritu Mordicans* & valde molestus.

9. In *reliqua Intestini Crassi* parte, *Coli* nomine gaudente, quivis *Dolor* excitatus, *Colicus* vocatur.

10. *Distinguuntur* ab invicem *Colicus & Iliacus* Dolores imprimis *secundum Intestini* utriusque *Situm*.

11. Utiq; *Colum Intestinum* à dextro *Inguine* incipiens circa dextrum *Renem* affurgit versus *Hepar*, & inde ut plurimum quidem sub *costarum* notharum *cartilaginibus* transversim fertur ad *sinistrum hypochondrium*, cujus magnam partem occupat, mox ad *sinistrum renem* contortus pergit porro ad *inguem* *sinistrum*, ubi *Sigmoidea* forma *inversa* satis amplè contortum devolvitur ad *Os Sacrum*, ut in *Rectum Intestinum* abeat & desinat: Unde in *Abdominis ambitu* ac *circumferentia* modo designata exoritur *Dolor*, verè

verè *Colicus* dicendus; quamvis non nulli eum tantum hoc beant nomine, qui partem *Abdominis* superiorem, anterioremq; *Cinguli* modo angit & torquet, in *scii*, aut *immemores*, quam sæpe usque ad *Umbilicum*, & quandoque usque ad *Vesicam* insigni *anfractu* per *medium Abdomen* volvatur *Colon*.

12. *Tenue* autem *Intestinum*, mox ubi in *hypochondrio* *sinistro* emergens à *Centro Mesenterii* (sub quo in *Lumbari* regione ipsum *latere* diximus) magis, magisque recedit, eidem licet annexum, hinc inde circa *regionem umbilicalem* contorquetur, sicq; in *Abdominis* *meditullio* pene coactum ibidem *Iliacos* sustinet Dolores, plurimum itidem inter se *variantes*.

13. *Afficiuntur* autem in omni *Dolore Intestina* vel in *Tunicis*, *Membranis*ve suis *Internis*, secundum suam *Cavitatem*, vel in *Externis*, secundum suam *Superficiem*.

14. *Causa Interna* *Dolorum Internorum Intestina* quævis, afficientium quærendæ sunt in ipsorum *Contentis*, nunc in *consistente* adhuc *forma* permanentibus, nunc in *Halitus*, *Flatus*ve prius mutatis.

15. *Externas & simul immediatas*, sive *proximas dolorum intestinis* obortorum *causas*, v. g. *Acus, Gladios, &c.* hinc non spectamus, sed illas duntaxat, quæ intra corpus admixtæ, pro *internis* haberi possunt ac debent, quatenus *contentis* se admiscant, atque tunc una cum ipsis à se plus minus sæpe corruptis dolores, aliaque pariunt.

16. Ut autem singulis Dolorum speciebus *causas* suas assignemus, existimamus
1. *Dolorem Ardentem* habere ut plurimum Ortum à *Bile Pinguiore* cum *Succo Pancreatico Acidiorè* potenter, ac vitiose *Effervescente*: sicut notum Spiritum Vitrioli Oleo Terebinthinæ affusum *Effervescentiam* excitare cum ingenti Calore & Ardore conjunctam.

17. Aliquando eundem *Ardentem Dolorem* produci putamus *sanguine* aut in *Vasis Intestinalium Capillaribus Stagnante*, aut eisdem post distensionem summam ruptis *Effuso, & Inflammationem* pariente, accedente tunc manifesta circa partem affectam *Pulsatione*; cujus ratione distinguitur à præcedente specie.

18. 2. *Algentem*, Frigoreque gravi molestum *Dolorem* putamus *Originem* suam *trahere*

here à *Succo Pancreatico valde Acido & Acris* cum *Bile minus pingui, vel pauca, vel pituitosis humoribus simul obruta Effervescente*; sicut observamus Spiritum Vitrioli Sali Volatili cuius non tamen Oleoso, affusum *Effervescentiam* excitare cum notabili Algore ac Frigore copulatam.

19. *Spiritus Acidi operationem in frigore producendo multum à pituita promoveri* docet ipsa Doctorum æquè ac Imperitorum omnium *Magistra Experientia*,

20. *Astus* quidem à prædicta *Effervescentia vitiosa pendens imprimis ac ferè tantum in Regione Lumbari* sentitur, ubi confluxus est *Bilis & Succus Pancreatici*: *Frigus* autem non raro in loco inde remotione tantum, vel primario urget; quando nimirum *multa pituita, eaque viscida* obducta est pars Intestini superior; quæ munit quidem contra molesti Frigoris Sensum Partem, quæ tegit, non frangit autè aut impedit actionem *Succi Pancreatici* per se *Frigus* parientis; enervat vero & obtundit *Oleositatem & Acrimoniam Bilis*, cui tanquam primariæ causæ *Calor* debetur, quoties *Pituita hæc* ad *Bilis exitum* occurrit copiosa vel viscida.

21. Prout igitur Intestinum tenue magis vel minus copiosa, viscidave Pituita est obductum, ita in loco prædictorum Humorum, Bilis, Succique Pancreatici, Conflui remotiore, aut propinquiore Calor, Frigusve ex ipsorum Effervescencia vitiosa obortum sentitur.

22. 3. Dolorem partem quasi *Perterebrantem ac Fixum* adscribo *Succo Pancreatico multum Acridi, Viscidaque Pituita immixto, & Vitrea Pituita* nomine tunc noto: *Perterebrationem* autem *Acrimonie Acidæ, Fixitatem* vero *Visciditati* comiti assigno.

23. 4. Ubi non tantum *Aciditatem acerrimam* habet *Succus Pancreaticus*, verum *Austeritatem* quoque, tunc mirus accedit *Constrictionis Sensus* in parte affecta, qualis non raro in Colico urget ac torquet.

24. 5. A *Copiosa, Viscidaque Pituita*, præ cæteris Humoribus peccante *Dolor* cum *gravi vitatis sensu* excitari solet.

25. 6. Ab eadem *Pituita Viscida* in *Flatus rarefacta* & *Intestina sola* vel una cum *Abdomine distendente Dolor Distendens* oritur.

26. *Flatibus* iisdem nunc in *Ipsorum Intestinorum* cavitate permanentibus ac *conclusis*, nunc extra eadem quoque in *Abdominis*

minis cavum penetrantibus, ibidemque *Perritonæum* expandentibus ortum suum debet *Tympanites*.

27. *Flatuum Materialis* quidem *causa* est *pituita viscida, efficiens* autem *Bilis*, tum *Acrimonia Salina*, tum *Oleosteate volatili* peccans: quod præter alia probant quævis *Olea aromatica*, ex *Seminibus* præsertim elicitæ *Guttis* aliquot assumpta, & *pituitam viscidam* in *Ventriculo* vel *Intestinis* repertam mox in *Flatus solventia*, eisdemque porro etiam *discrucientia*.

28. 7. A *Succo Pancreatico Acidiore* in vitiosa sui cum *Bile Effervescencia* dominium habente excitati *Halitus Acres* atque *Intestina* hinc inde *pungentes* in iisdem *Dolores* producunt *Lancinantes & Vagos*.

29. 8. A *Bile Acrimonia Salina* peccante, atque cum *Succo Pancreatico Humorem salsum rodentem* constituyente *Dolorem obscure urentem ac rodentem* gigni autumo; quod vel *Coryza* confirmat, in qua *Humor Acidus* à *Cerebro* per *Nares* distillans similem *Rodentem Dolorem* causari solet.

30. Ab eadem *Bile acriore*, atque *Salsum Humorem* constituyente, tandemque ad *Annum* delata *Dolor Pruriginosus* excitatur,

Ægris multis valde molestus : qualem *A. scarides* quoque nonnunquam in podice hærentes producut.

31. 9. *Contundens* Dolor videtur mihi ortū ducere à *pituita multa* cum *Succo Acido* pauco juncta.

32. 10. *Lacerans* & partem affectam sine ardore *rodens dolor* debetur *Succo Acido* puriori, nec à Bile aut Pituita temperato vel fracto.

33. Prout enim causæ jam memoratæ puriores ac solitariæ magis, aut cum aliis modis variis junctæ ac plus minus ab illis temperatæ occurrunt, ita aliquam in doloribus dictis pariunt diversitatem, verbis vix fatis explicabilem.

34. *Curabitur* 1. *Dolor Ardens*, *Bilem* *Pinguorem* temperando per *Acida*, & imprimis per *Spiritu Nitri*; addendo simul *Aquea*, ut & *Spirituosa*, quin & *Suboleosa*, ac præsertim *Opiata*, & quidem varia forma eadem usurpando. Exempli loco sunt sequentes Formulæ.

℞. *Aq. Cichorei*,

Acetosa, an. ℥ iij.

Syr. Diacodii, vel

Papav. alb. ℥ j.

Spir.

Spir. Nitri, Gutt. viij. M.

Capiat Æger hanc Misturam tribus vel quatuor vicibus post aliquot horarum intervallum,

35. Cui Emulsionis forma gratior est, sequenti aut simili utatur.

℞. *Hordei mundat.* ad crepaturam cocti,
Unc. iß.

Sem. papav. albi, ℥ iij.

Cucumer.

Melonum, an. ℥ ij.

Cum eisdem *Hordei decocto*

E. Emulsio ad ℥ xv.

addendo *Lulapurosas*, ℥ j. M.

Si libet addatur *Lapid. Prunell.* ℥ ß. Hanc Emulsionem ad Uncias duas, tresve usurpet per intervalla Æger.

36. Ubi Dolor magis urget, aut his blandis non cedit, sequens paretur Mistura.

℞. *Aq. Fumaria*, ℥ ij.

Fœniculi, vel

Cinamomi, ℥ ß.

Aceti stillat. ℥ vj.

Spir. Nitri, Gutt. vj.

Laud. Opiat. Gran. iij.

Syr. Violac. simp. ℥ iß. M.

F 2

Sz-

Sæpius sumat Ager cochleare unum hujus Mixturæ donec tum Æstus, tum dolor minuatur, vel paulatim somnus obrepatur.

37. Si *Copra* quoque *Bilis* peccare observetur, eandem blando purgante educi nil vetat, in quem finem conducet *conditum* sequens valde gratum, simul alterans.

℞. *Pulpa Tamarind.* ℥ ij.
Conf. Rosar. pallid. ℥ x.
Elect. è Succo Rosar. ℥ j.
Salis Tartar. Vitriolat. ℥ j.
M. f. Conditum.

Hujus accipiat Ager ad Nucis moschatae quantitatem, aut aliquanto plus, pro cuiusque Ægri constitutione diversa, & quidem aut eundo cubitum hora una post cœnam mediocrem, aut manè stomacho jejuno. Potest quoque dissolvi conveniente Liqueore, atque Haustuli forma usurpari. Poterit etiam *Electuarium* nostrum *Cholagogum* supra cap. 2. §. 46. descriptum, sicut ibi doctum, in usum revocari.

38. *Inflammationis Generationem ac Curationem* pluribus persequemur cap. 40. hujus Libri.

39. Curabitur 2, *Algens* ac cum molesto frigore *urgens dolor*, temperando *Succi Pan-*

crea-

creatici Aciditatem nimis Acrem, sale lixivo tam fixo, quam volatili, adeoque ipso Spiritu volatili, ut & Oleosis, & Aquosis: quorum plura si fuerint simul mista, plus quoque præstabunt.

40. Conducet proinde *Spiritus Vini Aromaticus* quivis, utpote *Sale* quoque *Volatili* & *Oleoso* præditus; ut & *Aqua Theriacalis* quævis, cum *Vini Spiritu* parata, quippe quæ ab *Opio* ipso egregiam vitiosum *Succum* temperandi vim obtinuit. Huc quoque faciunt *Coralia, Margarita, Oculi Cancri, Antimonium Diaphoreticum, &c.* Quæ omnia plus præstabunt, si ad sudorem corpus componatur, & adhuc plus, si actu sudor blande propellatur.

41. In hunc finem sequens formula præscribi poterit.

℞. *Aq. Fœniculi,*
Theriac. simpl. an. ℥ β.
Salis Absinthii, ℥ j.
Ocul. Cancr. ℥ β.
Syr. Card. bened. ℥ β.

M. f. Haustulus, una vice assumendus: Cui, si dolor valde urgeat, addi poterit Land. Opiat. Gran. j. & eodem assumpto vel Foco assideat, vel in Lecto aptè

rectus se contineat *Æger sudorem præstolaturus.*

42. Cui Sudare molestum, is sequentis *Mixturæ cochleare unum subinde assumat, donec tam dolor, quam frigus remiserint, aut cessarint.*

℞. Aq. Mentha, ℥ ij.

Vina Matthiol. vel

Tinctur. Cinamom. ℥ ℞.

Laud. opiat. Gran. ij.

Ol. Garyophyllor. Gutt. iij.

Syr. 5. Rad. ℥ j. M.

43. Inter *Evacuantia* nulla hic conveniunt *Doloribus urgentibus*, nisi *Sudorifera*, jam laudata, vel *Diuretica*. *Vomitoriis* vero, nisi sponte & satis facile procedente *Vomitione*, abstinendum, atque tunc quoque addenda semper, quæ *Acidum temperent*, *Jusscula* puta *Pinguia* & similia. Sic nec *Purgantia per Aluum* exhibenda, nisi temperato prius humore *Acido*, aut concurrente simul *Bile* & *Pituita copiosa*, non tamen valde *Viscida*.

44. Quæ autem tunc conducunt *Medicamenta*, notata sunt ex parte supra, *Cap. 7. §. 54. & 55.*

45. *Curabitur 3. Dolor Perterebrians, F.*
℞. 54.

℞. 53, corrigendo, temperandoque tum Acrimoniam Succu Pancreatici Acidam, tum Visciditatem Pituita comitem: quod imprimis præstant Gummi Aromatica, Galbanum, Saggapenum, Bdellium, Ammoniacum, Opopanax, Mastiche, Myrrha, &c. ut & Sal volatile quodvis, at imprimis Oleosum. Quinimò quò quid Sale volatili, sed Oleoso magis abundabit, eo potentius ac efficacius Pituitam Vitream dictam, Humorem pessimum corriget. Unde Oleum Cornu Cervi non minus potens, quam ingratum est in hoc Affectu remedium.

46. Conveniet quoque in rebeli ac duplicato hoc Humore debellando *Balsamus Sulphuris & Anisatus, & Succinatus, & Juniperinus, & cum quovis alio Oleo aromatico paratus.*

47. Conducet etiam in hoc opere absolvendo *Spiritus Vini Aromaticus* quivis, plus minus compositus, addito, si lubet, *Oleo Aromatico*, ipsoque aliquando *Opio*, vel *Laudano Opiato*, & aliis.

48. *Mistura* sequens cochleatim sæpius usurpata multum proderit.

℞. Aq. mentha,

sceniculi, an. ℥ j.

F 4

Cochlea-

Cochlearia.

Vita Matthioli, vel

Cujusvis Arom. an. $\frac{3}{8}$ ℞.

Ol. Macis stillat. Gutt. iv.

Laud. Opiat. Gran. iij.

Syr. Fœniculi, $\frac{3}{4}$ j. M.

49. Si cui Decocti forma magis placeat, sequens parari poterit, & ad Uncias tres aut plures aliquoties in die assumi.

℥. Cort. rad. Levistici, $\frac{3}{4}$ ij.Ligni Guajac. $\frac{3}{8}$ ℞.Raf. Ligni ejusdem, $\frac{2}{3}$ iij.Sassafras, $\frac{3}{4}$ j.Bacc. Lauri, $\frac{3}{8}$ ℞.Sem. Sileris montan. fœnicul. dulc. an. $\frac{3}{4}$ iij.

Coq. f. a. ex Aq. Pura,

In Colat. $\frac{3}{4}$ xl. dissolv.Syr. Bizantini, $\frac{3}{4}$ iv.Spir. Vini rectificat. $\frac{3}{4}$ ij. M.

Si quis volet hoc decoctum simul blandè Purgans Humorem prius ex parte correctum, incoquatur illi Pulpa Colocynthid. Drach. j.

50. Ad ejusdem Pituita Vitrea ex parte correctæ ulteriorem correctionem, atq; blandam eductionem utiles erunt sequentes pilulæ.

℥. Gum-

℥. Gummi Gaihani cum aceto Squillitico
 præp. $\frac{3}{4}$ ij.

Vitrioli Martis ad Albedinem igne blando lente calcinati,

Mastich. elect. an. $\frac{3}{4}$ j.

Castorei opt.

Myrrha rub. an. Gran. xv.

Croci Orient. $\frac{3}{8}$ ℞.Trochiscor. Alhandal, $\frac{3}{4}$ j.

Resina Lalapp.

Scammonii, an. $\frac{3}{4}$ j.

Ol. Cort. Citri, Gutt. vj.

M. f. P. N. L.

Deauranda, aut Glycyrrhizæ pulvere Respergenda.

Harum Pilularum tres, pluresve sumat subinde post cœnam cubitum iturus Æger, aut mane stomacho vacuo quinque, vel tot, quod desiderabuntur, ut lente ac benigne vitiosi humores expellantur.

51. Curabitur 4. cum Contorsionis Sensu conjunctus dolor, & à Succo Pancreatici Austeritate ejusdem Aciditati copulata ortus exhibendo sæpius Spiritum salis Armoniaci, utpote in Austeritate corrigenda multiplici usu comprobatum remedium, & quidem ad Guttas, iij. iv. pluresve, aut in Vino, aut

potius in conveniente Mistura, non semel in hoc Libello præscripta.

52. Conducet hinc quoque *Tinctura Castorei*, itidem ex vino ad paucas Guttas usurpanda, vel potius alicui *Mistura cochleatim* assumenda addenda; sic Ex. gr.

℞. *Aq. pulegii*, ℥ ij.
feniculi, ℥ j.

Tinctura Castorei, ℥ iij.

Laud. opiat. Gran. ij.

Syr. mentha, ℥vj. M.

53. Curabitur 5. Cum *Gravitatis Sensu* molestus dolor à copiosa, *viscidaque pituita* oriundus, per Medicamenta ipsam tum *Corrigentia* & *Incidentia*, tum paulatim *Evacuans* Cap. 2. §. 28. & seq. memorata.

54. Curabitur 6. *Distendens*, & à *Flatibus* excitatus dolor, tum corrigendo *pituitam viscidam*, & *bilem acriorem*; tum blande ac successively *evacuando utramque copia* simul peccantem; tum *discutiendo Flatu*, aut *cohibendo*, *impediendoque ipsorum productionem*.

55. Præterea, quæ hinc inde in hoc & aliquot superioribus Capitibus ad *utriusque Humoris peccantis Correctionem* ac *Eductionem* protulimus, hic quædam *externa* in hoc

hoc Affectu commode usurpanda subjungemus.

56. *Pituita igitur viscida solvenda*, quin & *Flatibus* ex ipsa ortis *Discutiendis* conducent apprimè *Unguenta Martiatum* & *Althææ compositum*, &c. additis *Oleis Chamamelino*, *Liliorum alborum*, *Laurino*, &c. si Abdomen, & imprimis pars ejus superior illis inungatur. Ex. gr.

℞. *Unguent. Alth. comp.*

Ol. lilior. alb. an. ℥ β.

de Lateribus, *Philosophorum disti*, ℥ j.

M. f. *Linimentum*.

Hoc Infantum cubitum iturorum abdomen totum si aliquandiu inungatur, mirum quam feliciter *Pituita* in eorundem ventre contenta dissolvatur, & *Flatus* inde geniti & *Abdomen* totum distendentes discutiântur, atq; universi corporis *Contabescencia* cum *Alvo* plerumque laxiore consequens paulatim curetur: quemadmodum id sexcenties sum expertus.

57. Viro annos quinquaginta circiter nato, & tumorem in sinistro hypochondrio, prægrandem, inæqualem, durumque *Brachium æquantem*, ac dextrorsum secundum

dum frequentissimum Coli situm protentum, atque Lieni ab aliis Medicis adscriptum, habenti una cum aliis Hypochondriacæ Affectionis Symptomatibus ante annos viginti Amstelodami sequens Linimentum ac Emplastrum toti superiori Abdominis regioni applicandum præscripti, præter Pilulas ex Gummi paratas, non semel in hoc Libello descriptas: quorum ope paulatim emollitus, atque maxima ex parte sublatus est idem Tumor.

℞. Unguent. alth. comp.
Ol. capparum, an. ʒ ij.
Philosophor. ʒ ij.

58. Emplastrum, quo feliciter usus est idem, quoniam non semel ipsum in Flatuum & Tumorum inde ortorum discussione efficax comperi, in juniorum Medicorum gratiam hic adscribam.

Emplastrum Carminans Sylvii.

℞. Gummi Galbani,
Bdellii,
Ammoniac, an ʒ ʒ.
Thuris Masculi,
Myrrh. rubecæ, an. ʒ ij.
Olei Thebaic. ʒ j.

Dissolv.

*Dissolv. in Aceto Squillino,
iterumque inspissatis adde
Cera Citrina,
Colophonia, an. ʒ iij.
Balsam. Peruviani,
Ol. Philosophor. an. ʒ j.
Terra, ʒ ʒ.
Carvi stillat. ʒ ʒ.
Terobinth. Venet. q. s.
M. f. s. a. Emplastrum.*

Hoc Emplastrum extendendum super alutam, eamque formatam prius secundum Tumoris amplitudinem & figuram charta ei imposta & dissecta observandam.

59. Flatu potenter simul & blandè discutiant præ aliis multis *Salia Volatilia*, sed *Oleosa*. In quorum usu aliquid observavi notatu dignum, produci nempe ab iisdem Flatu, quoties in Ventriculo aut Intestinis hæret Pituita Viscida, sed Flatu mox eorundem vi dissipabiles ac erumpentes, aliterve disparentes; unde arguimus Flatu ex humoribus in corpore vitiosis ortos, & plus minusve viscidos sensim à dictis Salibus discuti posse & aboleri; quod ipsa etiam confirmat Experientia.

60. In quorum Salium Oleosorum usu

F 7

id

id quoque notabile, *Pituitam Viscidam* sensim ab iisdem *incidi ac emendari*, adeo ut quicquid fere ad sui curationem tum Flatus ipsi, tum ipsorum Materia desiderabant, id omne præstare possint Salia hæc Oleosa.

61. Ad *Bilis Acrimoniam* tunc semper simul plus minus peccantem corrigendam conducit præ cæteris omnibus *Spiritus Nitri*, Flatus simul discutiens, ad subsidendum saltem cogens, novumque ipsorum exortum impediens: de quo, & aliis huc facientibus actum jam supra Cap. 9. §. 26. & seq.

62. Curabitur 7. *Lancinans & Vagus ab Acidis & Acribus Halitibus* originem trahens Dolor, temperando illam *aciditatem acrem* medicamentis *Aromaticis*, & *Sale Volatili Oleoso* præditis, ac præsertim *Opiatis* simul additis, non semel hinc inde in hoc Libello descriptis; & expellendo blande *Humores & Halitus*, peccantes foras per *Sudorifera*, eosdem simul temperantia; rarius verò, nec nisi præmissa humorum vitiosorum correctione ac temperatione, usurpatis *Purgantibus* per Aluum. De quibus omnibus non semel actum in hoc Tractatulo.

63. Curabitur 8. *Rodens ac urens à Bile Acri Dolor Medicamentis* tum *Acido-austerris*, Omphacio, Granatorum Succo, &c. tum *Oleosis variis*, *Emulsionibus* præsertim ex Hordeo, Amygdalis dulcibus, seminibus Papaveris albi, & similibus paratis; ut & *Alimentis Viscidioribus*, Piscibus nempe Martinis, & quorumvis animalium extremis, plurimum Gelatinæ promentibus, Pedibus, Capitibus, &c.

64. Eadem *Bilis*, quoties *quantitate nimia* simul peccat, *Cholagogis* blandis & subacidis præsertim, Tamarindis, Cassia, & similibus minuenda, educendaque.

65. *Ascarides rodentem in podice dolorem* parientes inde Vivi, Mortuive tollendi, & ipsorum exortus novus impediendus.

66. *Ascarides necant Amara dulcibus juncta*, *Suppositoria* ex Aloë, Absinthio, &c. atque Melle parata & immissa; quæ ipsorum remotionem, exclusionemque simul promonent.

67. *Exortum Ascaridum impediunt Medicamenta* quosvis *Humores* in corpore vitiosos, ac præcipue *Pituitosos* tum *corrigentia*, tum *expellentia* passim ac sæpè nominata.

68. *Curabitur* 9. *Contundens*, ac *Pituita multa*, *Acidoque paucio debitus dolor*, *minuendo Pituitam* per *Phlegmagoga* sæpius recensita; *Temperandoque Acidum* per *Spirituosa, Oleosa, & Salinatum fixa*, tum *volatilia* hinc indetotata.

69. *Curabitur* 10. *Lacerans & sine ardore rodens dolor puro*, nec à cæteris fracto *Acido* adscribendus, *Medicamentis Acidum potenter concentrantibus*, aut *mitigantibus*, inter quæ primas tenent *Opiata*. Huc faciunt *Aromatica omnia*, tum *Spirituosa* tum *Oleosa* sæpius laudata.

70. Nec difficile erit ex iis, quæ hic de dolorum variorum ortu ac curatione protulimus, aliorum adhuc magis obscurorum vel complicatorum, nec forsan hic explicatorum causas veras & curandi rationem invenire.

CAP. XV.

De Contentorum in Intestinis Vomitione,
ac nominatim de Cholera Morbo
& Ileo.

I. **I**ntestinarum Contenta secundum Naturam quidem aut in *Lacteas Venas* propelluntur,

luntur, quatenus corpori nutriendo sunt utilia; aut per *Anum* expelluntur, quatenus eadem alendo sunt inutilia: Præter Naturam vero eadem una cum confluentibus humoribus aut *excluduntur* nimium per *Alvum*, in *Alvi Fluxu* inde dicto, de quo Cap. I. actum; aut Motu Intestinorum peristaltico *inverso repelluntur* sursum in *Ventriculum*, atque inde consistente forma *evomuntur*, vel *Vaporis, Halitus, Flatusve* forma *exhalant, eructanturve*; Aliquando per *Intestinarum Pulvera, vel Ulcera* (de quibus agendum alibi) *externuntur* aut in *Abdominis cavitatem*, aut *extra corpus*.

2. *Flatus* ergò erumpunt in *Ructatione; Halitus* vero in *Oscitatione & Hypochondriaca Suffocatione*, in qua non raro *Flatus* quoque attolluntur; De quibus ex parte actum cap. 9. *Affectus*, in quo *Vapores* assurgere observentur, nullus succurrit.

3. *Vomitum* verò ab *Intestinis* procedens pro *Materiæ excretæ* varietate differt: Aliàs enim *Alimenta* ad *Intestina* prius depulsa repelluntur: Aliàs *Humores* ad *Intestina* delati, & vel *sinceri, purique, Biliofi, Pituitosi, Serosi; vel Amari, Acidi, Austeri, Salsi, Dulces, Inspidi, &c. vel Flavii, Virides, Cærulei, Atri,*

Atri, Albi, Aquive & Clari, &c. vel variè mixti : Aliàs *Fœces Alvinæ* : Aliàs *Sanguis*, vel etiam *Pus*, aliavè ab Intestinis assurgentia Vomitu excernuntur.

4. Primaria multiplicis hujus Vomitionis omnis causa est *Motus Intestinalium Peristalticus inversus* & in sui consensum, similemque Motus inversionem Ventriculum trahens, imo cogens.

5. Incipit frequentius hæc *Motus inversio* à loco insertionis utriusque Ductus Biliaris & Pancreatici ; rarissime ab ipso Podice ; subinde ab hac, vel illa Intestini tenuis parte, Gangræna vel alio Gravi Affectu laborante.

6. A loco insertionis Gemini Ductus contingit Motus Intestinalium inversio, propter potentem ac violentam *Humorum acrimiam* in corpore jam existentium, aut à nuper assumptis corruptorum, irritatorumve *Effervescentiam*.

7. Existentes in corpore humores acres sunt *Bilis* & *Succus Pancreaticus*, à naturali statu recedentes, ut & aliquando *Saliva* vel *Acida*, vel *Salsa* deglutita & ad Intestina ducta.

8. Assumpta præfatos humores corrum-

pentia, & ad vitiose effervescendum irritantia sunt vel *Fructus Horarii*, *Cerasa*, *Pruna*, *Melones*, *Mala Persica*, *Vvæ*, &c. Ipsumque adeo *Mustum* : vel *Medicamenta* quævis *Acrida*, & alterutrum dictorum Humorum acriorem reddentia, ut & *Vomitoria* : vel *Venena certa*, *Arsenicum*, *Auripigmentum*, &c. quo & *Mercurius sublimatus corrosivus* referri potest, imo debet, postquam purum, nec fractum, minima licet quantitate introsumptum omnia turbat & corrumpit.

9. Quoties autem aut sponte ab Humoribus in corpore præexistentibus, aut ob externum eratum in Diæta commissum *Humores Buliosi tam sursum, quam deorsum* magna vi & copiose, una cum comitibus anxietatibus præcordiorum molestis Excernuntur, *Cholera Morbus* dici solet iste Affectus.

10. In Affectione, atque Suffocatione *Hypochondriaca*, ipsoque *Scorbuto* excitantur nonnunquam, & quidem Sponte Vomitus Humorum variorum, Tenniorum, vel Crassiorum ; Viscidiorum, vel Fluidiorum ; Amarorum, vel Acidorum, vel Salsorum, vel Austerorum, vel Dulcium, vel Insipidorum ;

Flavorum, vel Viridium, vel Cœruleorum, vel Atrorum, vel Alborum, vel Aqueorum sive Crystallinorum, vel Variegatorum: ad eò ut admodum difficulter omnes in variis, aut iisdem etiam Ægris occurrentes differentie numerari, aut in certum ordinem redigi queant.

11. Aliquando Sanguis quoque vi sursum effunditur ab Intestinis per Vomitum; quem suspicor Ego, si non semper, ut plurimum saltem ex Pancreate prodire, propter Vas aliquod in ipso à Succo acriore apertum; atque ipsum, concurrente tunc simul Effervescencia cum Bile vitiosa, sursum propelli ad Ventericulum, ut evomatur; dum plerumq; pars aliqua descendit ad inferiora, ut per Alvum excernatur.

12. Curavi ante annos circiter viginti Colonienſis Nautæ Viduam ex summo Animi Mœrore propter Mariti obitum, si Memoria mea me non fallit, contracto in Dolorem Lumborum gravem ac diuturnam, hinc & puris vomitum ac dejectionem spontaneos prolapsam, & à vocatis Medicis pro incurabili relictam, Vini tamen Saccharati, caustique per vices assumpti ope paulatim restitutam; post septennium vero itidem ex Mœrore

Mœrore Animi grandi in Dolorem Lumborum similem ac vehementem deductam. Conjectans proinde ex superioris Affectus narratione latere in loco affecto Pus ex prævia Inflammatione productum, ac collectum, bis exhibui ei Vomitorium Antimoniale, & quidem, si recte memini, Sapam Vomitoriam: Cuius ope excrevit primo die per vomitum puris satis bene cocti plus quam Pintam, si ve Uncias viginti, per Alvum verò ejusdem bonam quantitatem; uno autem, altero ve die interposito iterati vomitorii beneficio de novo puris aliquam, minorem tamen, quam prius, partem sursum, deorsumque evacuavit, atque paucis exhibitis cardiacis & puredini resistentibus medicamentis brevi perfecta sanitati est restituta.

13. Ex Pancreate Pus illud vel idcirco prodisse putavi, quod illius Situi responderet locus affectus; quodque non semel post mortem in Pancreate offenderim Pus majore, minoreve copia collectum, nunquam vero in ulla alia parte, à qua via pateret ad Intestina.

14. Eadem ratio facit, ut Sanguinis Vomitum, non à Liene, non ab Hepate, non à Mesenterio, sed à solo Pancreate, salvis tamen aliorum

aliorum iudicio vel observatione, conjecturam ac censuram deducendum.

15. A *Podice* quoties incipit *Motus Intestinarum Peristalticus inverti* toties *Humorum acerrimum* ipsi adherere autumo, cum *solis Lenientibus & acria temperantibus* curari solet. Nunquam enim talis æger mihi occurrit curandus, ut accuratum in ipso Symptomatum omnium instituire potuissem examen, hinc & iudicium de singulis ferre solidum.

16. Non infrequenter *in hac vel illa Tenus Intestini parte incipit Motus ipsius Peristalticus inverti*, cum insequente *Alvinarum Fœcum Evomitione*, ab affecto *Intestino, Ileo* Medicis vocato, itidem *Ileo* Practicis dicta.

17. Binam huius mali *Causas* observavi in demortuorum sectione, alteram quidem *Intestini Gangrenam*, ipsamque comitantem Intestini corrupti corrugationem, & coarctationem tantam, ut *Fœcibus transitus deorsum* omnis denegaretur, quin eadem ad regressum sursum, adeoque per Vomitum egressum miserandum cogentur.

18. Altera huius mali *Causa* post mortem

tem à me deprehensa fuit *Intestini tenuis parte quavis coarctati ingressus in partem proximam, sed Flatu solito magis expansam*: Unde similiter *Alvinis fœcibus transitus ad alvum* omnis præcludebatur, consequente mox earundem regressu & ascensu ad Ventericulum, cum miserabili ipsarum Evomitione.

19. Judicavi autem modo dicto illum contigisse Intestini tenuis in partem proximam Ingressum, & quidem nunc partis superioris in proximam inferiorem, nunc inferioris in superiorem; quoniam observaveram sæpius 1. Intestinum tenue variis in locis flatu distentum, atque in partibus proximis tam superioribus, quam inferioribus ad notabilem longitudinem arctissimè contractum. 2. Ægios eisdem torminibus pressos corpus suum mirè agitare ac non raro subito inflexisse. Ista vero inflexione sæpius repetita contingere potuit, ut subinde ob relaxatum in alterutro extremo Intestinum ulterius pressus Flatus locum concedere opposito Intestini adhuc coarctati extremo sese in satis sufficienter expansi Intestini cavitatem insinuandi, succedente mox ejusdem Intestini à propulso

Flatu

Flatu liberati coarctatione satis violenta circa partem proximam insinuatam.

20. Quoties autem pars Intestini inferior subit superiorem, toties aut sponte per assumpta Alimenta, aut arte per pilulas plumbeas, aureasve deglutitas curationis spes superest; non item, quando pars Intestini superior ingreditur inferiorem, quoniam sensim ulterius pergit pars conclusa, unde augetur magis magisque angustia, omnisque præcluditur contentis descensus, quo circa necessario, certoque inde venit expectanda Mors.

21. Fit quoque *Intestini Contortio ac Convolutio*: mentio frequens apud Practicos, cujus non tantum exemplum post diligentem investigationem reperi nullum, quin vix posse fieri puto, ut nodo quasi complicitur, intricenturque Intestina tenuia.

22. *Alvinarum* interim *Fæcum per Vomitum Excretionis Causa* in praxi haud infrequens occurrit *Hernia Intestinalis* non quidem omnis, sed talis & tanta, ut per foramen angustius excidentia Intestina tenuia, & Crassa quoque, vel ob propriam molem, vel ob sua contenta perpetuo appellentia, ibidemque morantia, per idem foramen reponi nequeant,

nequeant, ut nec contentis allabentibus transierum deorsum præbere; unde contenta continuo magis, magisque compacta & indurata, interdumque dissolvi nescia Tumorem durum pariunt & insuperabilem, quin Sanguinis refluxum quoque impediunt *Inflammationi*, atque mox subsequenti Intestino-rum *Grangræna*, hinc & *Fæcum per os Evomitum* ansam præbent.

23. Mala ista omnia non raro augmentur, aut producuntur à *Fomentationibus* perperam & nimis calentibus applicatis; ut & à præpostera, fortique *Friktione* partis tumentis; denique à *Vitamentibus* Intestinis ad illorum repulsionem illata.

24. *Vomitionis* hujus *multifaria Curatio* absolvetur pro cujusque *Causa varietate diversimode*.

25. Quoties igitur à *vitiosa confluentium Humorum acriorum Effervescencia* pendet Intestinatorum ad peristaltici sui Motus inversionem Irritatio, toties *Humores illi acriores corrigendi* sunt ac *temperandi*, imo *sopiendi* una cum ipsa eorum *Effervescencia*.

26. Quæ *Humores* tum *Biliosos*, tum *Pancreaticos acriores* tenent, non semel proposita sunt in superioribus Medicamenta: quibus

quibus ad *Effervescentiam vitiosam compe-*
scendam, *Sensumque Intestinorum* ex parte
saltem *sopiendum* addenda sunt semper *Opi-*
ta, itidem non semel nominata.

27. In quorumvis autem *Humorum* sive
Salinorum, sive *Acidorum* *Acrimonia* pec-
cante conducet *Mixtura* sequens cochlea-
tim per intervalla brevia usurpanda.

℞. *Diascord. Fracast.* ℥ ij.

Conf. Hyacinthor. ℥ j.

Syr. papav. albi, ℥ j.

Aq. plantag. ℥ ij.

fœniculi, ℥ j.

28. Ubi sedaus est hic *Vomitus*, si redun-
dare videantur prædicti humores, post suffi-
cientem ipsorum temperationem, *evacuati-*
o ac minui poterunt ipsi *per alvum*, exhibitis
Purgantibus vel *Cholagogis*, vel *Hydragogis* sa-
pius memoratis.

29. Quod si *sedari nequeat Vomitus* ob hu-
mores copiosos in corpore existentes, atque vi-
sursum exitum affectantes, *Vomitorium* blan-
dum exhiberi nil vetat, additis subinde, quæ
humores simul temperent, nimiumque ipso-
rum *Effervescentiam* quodammodo sedent
ac *compefcant*, ipsique, deo, necessitate ur-
gente, *Opiatis*, sed quantitate parva. Ex.gr.

℞. *Oxy-*

℞. *Oxyssacchar. vomitor.* ℥ ij.

Laud. Opiat. Gran. ℞, vel j.

Aq. menthæ q. s.

M. f. Haustulus.

30. Assumptio isto *Vomitório*, post bo-
nam humorum peccantium partem sursum,
deorsumve excretam, si perseveret adhuc
Nausea, vel *Vomitus*, usurpetur *Mixtura*
modo præscripta, vel pro *Humoris* maximè
peccantis diversitate similiter alia.

31. Nam si *Succus Acidus* exuperet, tunc

℞. *Aq. menthæ,*

fœniculi, an. ℥ j.

vita Matthiol. ℥ ℞.

Theriac. veteris, ℥ ij.

vel *Laud. Opiat. Gran. ij.*

Syr. Myrini, ℥ j. *M.*

32. Quod si *Acrimonia Bilis* redundet,

tunc

℞. *Aq. plantag.*

portulac. an. ℥ j.

Spir. Salis dulcis, ℥ ℞.

Diascord. Frac. ℥ i℞.

vel *Laud. Opiat. Gran. ij.*

Syr. portulac. ℥ j.

M.

33. Quemadmodum Pancreaticus Succus, sic & *Saliva* cæterique à *Capite delabentes Humores acriores corrigendi, temperandi, ac evacuandi* sunt.

34. Quoties ab *Horariis* ac brevi corrupti solitis *Fructibus Cholera Morbus* excitatur, toties *Opiatis* præstantissimis compescenda nimia *Humorum Effervescentia* in tenui Intestino excitata; in quem finem prorenata una ex tribus mox præscriptis *Mixturis* usurpari poterit, donec sedetur ac compescatur efferus ille *Humorum* conturbatorum, omniaque in corpore ad internecionem nonnunquam conturbantium *Motus*.

35. *Vomitiva Medicamenta* perperam vel nimia quantitate assumpta, & *Vomitum* immanem producentia solis *Opiatis* compesci possunt ac devinci. Unde iterum hic commendo laudatas modo *Mixturas*, vel alias similes, cum facile sit plures tales formare.

36. Inter *Venena Vomitus* enormes atque ut plurimum lethales producentia tum *Arsenicum* & *Auripigmentum*; tum *Mercurium sublimatum, corrosivum* retulimus: quæ omnia propter latentem, manifestamve suam acrit

acrimoniam felicissime temperantur, & ad blandiorem excretionem præparantur, *Oleosis, Insculis puta pinguibus, Oleo expresso quovis, Lacte, Butyro* & similibus: inter quæ *Lac* etiam ab ipsis *coagulari* solet, rursusque excerni, unde hactenus quoque prodest, quatenus scilicet promptius illi se jungunt *Venena* ipsum *coagulantia*, & eo ipso viam suam innocentem amittunt. Tandiu autem usurpanda sunt pinguia, quandiu dolor, nausea, vel *Vomitus* permanent.

37. Possunt præterea utiliter usurpari *Opiata* sæpius jam memorata & laudata: quippe quæ *Acrimoniam* omnem non minus temperent, ac *Effervescentiam* insequentem compescant, quàm sensum externum sopiant.

38. *Affectionis, Suffocationisque Hypochondriaca*, ut & *Scorbuti*, cum *Affectus* sint ex variis, pluribusque complicati, *Tractatio* & *Curatio* tradetur commodius inferius.

39. Undecunque *Sanguis* prodeat, qui *Vomitus* excluditur, quoniam semper *Vas ruptum*, apertumque indicat, sequiturque, *promptam lasi vasis consolidationem* desiderat, sine qua compesci nequit tam noxius vitæ *Sanguinis Effluxus*. Cui conducet *Mi-*

stura Cap. 9. §. 20. præscripta, vel alia similis.

40. Quod si *Concretus* putetur, metuaturve in Cavitate Intestinatorum *Sanguis*, ad ejusdem solutionem addentur eidem *Mistu. ræ Oculi Cancri Antimonium Diaphoreticum, Sperma Ceti, & similia*; uti annotatum ibidem §. 21. Non enim nocebit talia simul usurpasse, quamvis nullus restitisset in *Fistula Intestinali sanguis*.

41. Hæc namque continuo est à prudentibus Practicis observanda *Regula Aurea*, ut in casibus debilis ac incertis *Medicamenta in usum revocentur, quæ tantum prodesse, nullatenus nocere possint Aegris, conjectatis sive laborent, sive non laborent Affectibus*.

42. *Puris excretio per Vomitum & Dejectionem Alvinam non sistenda*; sed blandè promovenda, cum sit *Humor toto genere præter naturam, hominique omni ex parte noxius*; Eiusdem autem *novus oris*, quantum licet, impediendus, cum ex *Sanguine, Ignis nostri Vitalis fomite, partiumq; corporis omnium, tam continentium, quàm contentarum pabulo, generetur*.

43. Inter omnia, quæ *Puris Excretionem moveant, vel promoveant*, præfero ac commendo

mendo *Antimonialia Medicamenta*, quippe quæ observavi sæpenumero habere in super vim corrigendi noxas corpori à *Pure contingentes*, quin novam *Puris productionem impediendi*, postquam non minus *Corporis humani, quàm Auri purificationi servit Antimonium rite tam præparatum, quàm administratum*.

44. *Puris continuam ex Sanguine corrupto generationem sistit quoque Balsamus Sulphuris Anisatus, & alius quivis, ad guttas duas, tresve aliquoties in die assumptus, à quo Ulceris præterea mundatio & consolidatio certa expectanda, & forsitan certior, quàm ab ullo alio Medicamento*.

45. Conducet in hunc quoq; finem *Antimonium Diaphoreticum, & quodvis aliud ex Antimonio paratum Medicamentum alterans, & imprimis Balsamus ex ipsius Floribus artificiose confectus*.

26. Inversio per totam *Intestinales fistulam Motu peristaltico, In sculis utendum pinguioribus tam per Os assumptis, quàm Anno applicatis & injectis, quo Acrimonia quævis Humoribus quorumvis ubivis existens aut occurrens demulceatur, atq; molesta Intestinatorum Irritatio sedetur*.

47. Possunt in eundem finem parari tum Fomenta, tum Enemata Emollientia dicta, sapiusque usurpari. Ex. gr.

℞. Rad. albae, ℥ ij.

fol. ejusdem,

malva,

verbasci, an. Manip. ij.

sem. lini,

fœnugraci, an. ℥ iß.

Decoquantur ex aq. pura;

Colatura tepente foveatur podex;

quin ex ejusdem, ℥ viij.

additis Ol. lilior. albor. ℥ j.

Butyri recentis, ℥ ß.

vel Ad pis Gallina, alteriusve convenientis, ℥ iij.

F. Enema, sapius injiciendum.

48. Ad eandem Irritationem sopiendam,

Humoresve Acres temperandos tum externis, tum internis medicamentis addi poterunt

Anodyna, imo Narcotica, & usurpari tam Emulsiones, quam Mistura Opiata, & similia plura. Ex. gr.

℞. Hordei mundati ad crepaturam cocti, ℥ iß.

Amygd. dulc. mund.

sem. papav. alb. an. ℥ iij.

Cum aq. decoctionis Hordei

F. Emulsio ad ℥ xv.

add. Syr. Diacodii, ℥ iß.

Aq. fœniculi, vel

Rosacea, ℥ j. M.

Assumat per intervalla brevía Æger haululum.

49. Cui potentior Mistura minori quantitate assumenda vel acceptior, vel utilior censetur, sequenti cochleatim utatur frequenter.

℞. Aq. plantaginis, ℥ ij.

fœniculi, ℥ j.

Conf. hyacinth.

atkermes, an. ℥ ß.

Laud. opiat. Gran. iij.

Syr. papav. alb. ℥ j. M.

50. Quod si quis solidiorem Medicamenti formam præferat, is sequenti utatur.

℞. Diascord. Fracast. vel

Theriac. recentis, ℥ ß.

Conf. hyacinth. ℥ j.

M. f. Bolus; ad Drachmam dimidiam, vel integram per intervalla devorandus.

51. Qui præter Pilulas nil assumere possunt, iis sequentes præscribantur.

℞. Laud. opiat. Gran. iv.

fiant Pilule N. viij.

Inauranda.

vel ℞. Mass. pilul. de cynogloss. ℞j.

Laud. opiat. Gran. iij.

M. f. Pilul. N. x.

Accipiat subinde alterutrarum Pilularum unam Æger, donec Vomitus tantillum compescatur & somnus aliquis ei obrepat, qui observandus; non neglectis extrinsecus administrandis jam memoratis.

52. Pleraque ad *Intestinorum Inflammationis & Gangrana Curationem* necessaria poterunt ex generali utriusque Affectus tractatione suo loco tradenda: licet *Gangranam Intestinorum* existimem incurabilem.

53. *Intestini Pars superior intrusa in partem inferiorem* nunquam, meo saltem iudicio, retrocedet; *Inferior vero immissa in superiorem* non ita difficulter repellitur per *globulos aureos, plumbeosve cum Oleo Amygdalarum dulcium, vel Olivarum* deglutitos, aut *Mercurium crudum* ad *Unciam unam*, vel *duas* assumptum.

54. Her-

54. *Hernia multiplicis, cum paucis absolvi non possit, Generationem, Curationemque nunc vel aliàs, si Deus volet, peculiari Capite tractabimus.*

C A P. XVI.

De Chyli per Carneam Intestinorum Crustam Percolatione laesa.

1. **C**hylus è Facibus Alvinis Secretus *Motu Intestinorum peristaltico* non tantum propellitur deorsum, verum exprimitur quoque, percolaturque vi eadem per *Crustam saporum carneam & spongiosam in Lacteas Venas.*

2. *Leditur hæc Chyli Percolatio, & plus minus impeditur aut minuitur in Alvi Fluxu Chyloso, de quo actum Cap. 13. §. 4. & 12. quando vel 1. obducta sunt obstruente Panni hujus Carnei Orificia Humore Pituitoso Viscido; vel 2. Abrasa est hinc inde eadem Crusta Carneæ, & illi subjecta Intestini pars Cicatrice obducta, oclusis simul ad Lacteas Venas tendentibus poris, quemadmodum id nonnunquam evenit post*

G 6

Alvi

Alvi Fluxus Dysentericos graves in tenui Intestino imprimis excitatos : sicut non semel post mortem in Cadaverum sectione observavi.

3. Solet autem hoc Malum consequi aliquis & quandoq; notabilis corporis Marcor & Macies ad Vitæ finem perdurans, nec obesis quoque ventribus parcens.

4. *Curabitur species prior per Medicamenta pituitam viscidam tum Incidentia & Attenuantia, sicque paulatim corrigentia, tum plus minus alteratam imprimis quando simul redundat, Evacuantia sæpius memorata.*

5. *Posterior Species Incurabilis existit una cum Macie qualicumque illam consequente. Nulla enim nota sunt hæcenus Medicamenta, quæ Cicatricem in Tenui Intestino factam solvere, Crustamque novam reparare possint, & quidem talem, quæ transitum concedat Chylo ad Lacteas Venas propellendo.*

CAP. XVII.

De Chyli per Lacteas Venas Motu laeso, & Ipsum sæpius insequente Ascite.

1. **C**hylus per Carneam Intestinorum Crustam percolatus, & in Lacteas Venas admissus, per eandem transferri ac propelli debet ad Cisternam, sive commune Ductus Thoracici Receptaculum circa Lumbos situm.

2. *Laditur hic Motus, quando is in uno, pluribusve locis impeditur, atque lentius pergit, aut plane sistitur, stagnatque Chylus.*

3. *Impeditur in suo Motu per Lacteas Venas Chylus, quando Viscidior ac Tenacior existens propellitur lentius.*

4. *Viscidior existit Chylus ob Alimenta similia copiosius, diutiusve assumpta.*

5. *Sistitur in Motu suo, stagnatque in Lacteis Vasis Chylus, quando eadem sunt obstructa, & quidem nunc à prædicto Chylo viscidior in ipsis Coagulato; nunc à pituita Intestinali in ipsa Propulsa & ibidem Coagulata.*

6. *Propellitur Pituita Intestinalis in Lacteis Venas, quoties ipsa à corporis motu, aut*

exercitio vehementi, Aërisve Aëstu qualicumque Solis, Foci, Balnei, &c. ut & aliquando à *Febrili Ardore*, aliisque tunc simul in corpore concurrentibus *solviuntur*; atque imprimis accedente Potu calente, aut tepido *dissolvitur*, sicque fluxilis, fluidaque rediditur.

7. *Coagulatur eadem Pituita*, ut & *Chylus viscidior* in Venis Lacteis rarius quidem ab *Aëris frigore* mox Calorem subsequente, quando nimirum ex loco calido transfertur corpus in frigidum, ex Balneo in Cellam, vel liberum Aërem Borea perflatum, Venterque minus tectus per poros apertos frigus acere tunc admittit; frequentius autem à *Potu frigidiore* aut *Gelido*, assatum assumpto, mox ad Intestina properante, atque tum ipsa Intestina, tum partes vicinas omnes, ipsasque adeo *Lacteas Venas* non tantum potenter refrigerante, verum *Contenta* quoque in ipsis *incrassante* & *coagulante*.

8. Coagulatis hoc modo in Venis Lacteis vel Chylo viscidior, vel Pituita Intestinali; factaque in ipsarum Ramis pluribus, vel paucioribus *obstructione*, *sistitur* & *stagnat* mox in ipsis, quicquid ex Intestinis

nis vel *Liquoris* ex continuo Bilis, Succu Pancreatici & Pituitæ Salivaris confluxu orti, vel *Chyli*, vel *Potus* tantum copiose hausti propellitur in ipsas; quin idem *easdem* sensim magis, magisque eousque *distendit*, ut tandem *rumpantur*, ac per consequens aut prius inter *Mesenterii Membranas*, aut mox in *Abdominis Cavitate* effundatur: multiplex illa *Humiditas* ipsis excepta, & in motu suo intercepta.

9. Atque hanc non infrequentem puto *Hydropis Ascitis Generationem*, & imprimis, quando is ex potu multo subito producitur, sicut in *Febre Ardente* cum urgente ac permanente *Siti* juncta intra triduum memini factum.

10. *Prævenitur hæc Obstructio*, 1. *Cavendo* ab *Usu Alimentorum viscidiorum*, ac præsertim ab *Ingurgitatione* quorumvis.

11. 2. *Usurpando Medicamenta Humores Pituitosos, Viscidosque Corrigentia, Educentiaque*, sæpius memorata.

12. *Obstructio* in Venis Lacteis ex dictis causis contrariis se mutuo excipientibus jam facta, vel prudenter *conjectata* curabitur Medicamentis potenter *Incidentibus*, præsertim *Sudoriferis Aromaticis*, potius itera-

iterato, quàm simul ac semel tantum assumptis. Observavi namque sic felicius, facilius, citius, & tutius solvi obstructions.

13. Usurpari poterit proinde in hunc finem *Mistura* sequens intervallis brevibus ad sudoris eruptionem usque cochleatim assumenda, quin eodem prodeunte subinde adhuc, licet rarius, exhibenda.

℞. Aq. petroselin. ℥ ij.

foeniculi,

Theriaca. simpl. an. ℥ j.

Spir. Salis Armoniac. Gutt. xx.

Syr. Card. bened. ℥ j. *M.*

vel *℞. Aq. fumar.* ℥ iij.

Cochlearia,

Vita Matth. an. ℥ j.

Aceti stillat. ℥ ℞.

Ocul. Cancr. pulv. ℥ ℞.

Salis absinthii,

Antim. diaphor. an. ℥ j.

Syr. s. rad. ℥ j.

M.

14. Sponte calescent *Lactea Venæ* postquam sublata fuerit earundem obstructio, sicut accidit *Venæ Sectæ*.

15. *Aqua* in Abdominis cavitate ex variis

riis humoribus per *vasa rupta* effluentibus *Collecta*, atque *Hydropem Ascitem* producentes, loco peccantes, loco isto movebuntur tum per *Hydragoga* potentia, tum per *Sudorifera*, tum per *Paracenthesin*.

16. *Hydragoga* non semel proposita sunt in hoc opusculo; inter quæ potiora sunt ex *Sambuco* aut *Ebulo*, *Ialaparadice*, *Elaterio*, atque *Gummi Gotte* parata: non neglectis *Luna Crystallis*.

17. *Sudores* in hunc finem elicientur utiliter tum per *assumpta* sæpius, & modo memorata, tum præsertim per *Babieum humidum* vel *siccum* simul conjunctum.

18. His autem brevi non proficientibus, festinandum est ad *Paracenthesin*, non quidem illam vulgarem periculi plenam; verum novam & tutissimam per *acum argenteam*, sed *curvum*, & blande quatuor circiter transversis infra umbilicum digitis, totidemque ad ejsdem latera in abdomen immissam, & post sufficientem *Aquæ* effusionem iterum extractam, similiterque alio tempore aut die in idem foramen intrusam; nisi consultum videatur novum alibi excitare foramen.

19. Periculo vacat hæc operatio Chirurgica,

gica, quia educta Acu nil amplius effluet Liquoris, quin applicato Emplastro vel Diapalmæ, vel albo cocto, vel alio simili non tantum contra omnes Aëris externi injurias munitur locus perforatus, sed ipsius consolidatio promovetur.

20. Festinandum verò ad istam Paracethesin, ne, dum nimium differtur, acrimoniam noxiam comparet mora Humor in Abdomine collectus, atque paulatim contentarum partium omnium Membranas, hinc & substantiam corrodat & corrumpat, sicque Affectum incurabilem faciat.

C A P. XVIII.

De Chyli Sanguificatione in Cordis dextro Ventriculo lacta.

1. **C**hylus ex Lacteis Venis continuo in Ductum Thoracicum delatus, atque ibidem Lympha undiquaque affluenti confusus pergit cum ipsa in Venam Iugularem, Axillaremve Sinistram, hinc & cavam, ubi Sanguini admiscetur, cum quo in Cordis Auriculam, mox Ventriculum dextros propellitur, ut in Sanguinem mutetur.

2. Hanc

2. Hanc Chyli mutationem in Sanguinem inchoari putamus in Vena Iugulari, Axillarive sinistra, imprimis verò in connexæ ipsius Cava trunco; absolvi autem in Cordis Ventriculo dextro; perfici vero partim in Pulmombus, partim in Cordis Ventriculo sinistro, & Arteria magna.

3. Sanguinis Rudimentum quidem accipit, me Judice, Chylus à Sanguine ad Cor descendente, cui in prædictis Vasis confunditur.

4. Sanguinis verò Formam nanciscitur idem Chylus à Bilioso Sanguine ad Cor ascendente, atq; tam in dextra Cordis Auricula, quam præcipue in dextro ejusdem Ventriculo cum Lymphatico Sanguine, cui Chylum admistum diximus, confluyente, atque ob diversam, imo subcontrariam utriusque in quibusdam sui partibus dispositionem magni momenti Effervescentiam excitante

5. Vltimam Sanguinis Perfectionem obtinet Chylus idem à continuata, contemperataque, propter Aëris Respirationem in Pulmombus, Sinistris Cordis Auricula, Ventriculoq; atque Arteria Aorta grandioribus ramis Effervescentia modo laudata, & capitibus proximè

ximè subsequētib; accuratius in quibusdam circumstantiis explicanda.

6. Hujus autem *Effervescentia* vi ac beneficio arbitramur *erumpere* atque *exurgere ignem Vitalem*, qui non minus *Chyli adventantis*, quàm *Sanguinis* undique remeantis *partes pinguiore*, *oleosaeque rarefaciendo*, cæteras omnes simul laxè uniendo in *massam unam heterogeneo-homogeneam* redigat, ipsumque adeo *Chylum* in *verum Sanguinem* opera eadem mutet.

7. *Leditur* hæc *Chyli Sanguificatio* præfertim, quando minimè laudabilis, sed *viciosus* ex ipso generatur *Sanguis*, *Serosus*, *Pituitosus*, aliave *qualitate sensili propria*, vel *communi peccans*: quique nunc *Cachexia*, nunc *Anasarca*, *Leucophlegmatia*ve, nunc *Tabes*, aliove in *Nutritio*ne *apparente vitio* se manifestat.

8. *Vitiata Sanguificationis Causa* omnis vel in ipso *Chylo* existit, vel in *sanguine ascendente Bilioso*, vel in *descendente, Lymphatico*, vel in *causa aliqua externa*, vel in pluribus simul concurrentibus.

9. In *Chylo* ipso *Lesa Sanguificationis causa* quærenda est, inveniēdaque, quoties ipse *Viciosus* propter *Vitiosa* vel *Alimenta*, vel

Sali-

Salivam, &c. productus est: de quibus alium in superioribus.

10. In *Sanguine ad cor ascendente* ac *Bilioso*, id est, *Bile Saturato Sanguificationis læsæ Causa* existit, quoties ipsi *quantitate majore*, aut *minore*, *aliterve vitiosa Bilis* admista est *Hepate*.

11. *Majore quantitate admiscetur Bilis Sanguini*, quando eadem *copiosior generatur* in suo *Folliculo*, ex *Alimentis Aromaticis & Sale Volatili* abundantibus *copiosius usurpatis*; vel *copiosius effunditur* è sua *Vesicula*, propter *fluiditatem majorem* ipsi conciliatam vel ab *Aëris aestu*, vel ab *Alimentis tum Acrioribus*, tum *Spirituosis*, vel à *potenti Corporis Motu*, vel ab *ira vehementi*, vel à *Vigiliis*, & similibus.

12. *Minore quantitate admiscetur Bilis Sanguini*, quando eadem *parcior generatur* ex *Alimentis Aromaticis* vi destitutis, & *Pituitam producere solitis*, qualia sunt *Pisces Marini*, & similia, continuo assumptis; vel *seguis effunditur* è suo *Folliculo*, propter *fluiditatem ipsius diminutam*, & *Spissitudinem autem* nunc ab *Aëre frigido & aspero*, nunc ab *Alimentis modo memoratis*, & *Potu Gelido* frequentius usurpato, nunc ab *Animi Mæore gravi*,

gravi, aut Terrore grandi ex improvise accidente, ut & à Sommo multo & protracto, ipsaq; corporis quiete diuturna, &c.

13. Non tantum quantitate aucta diminutave, sed aliquando acrior, vel pinguior Bilis admiscetur Sanguini, atque hæctenus quoque ipsum vitiat.

14. Acrior fit Bilis ab Aëris Estu, Alimentorum, vel potius Condimentorum Acrimonia exuperante, qualis est in Pipere, Garyophyllis, Zinzibere, Sinapi, &c. Vigiliis, corporis exercitio nimio & protracto, Iracundia continua, imprimis cum Sollicitudine juncta.

15. Pinguior redditur Bilis præsertim ex Usu nimio Alimentorum pinguium, cum pinguedine saltem multa, Butyro, Oleo, &c. paratorum; quo referri possunt Olea stillantia sæpius usurpata.

16. In Sanguine ad cor descendente, atque ob admistam ei Lympham Lymphatico dicto; Læse Sanguificationis causa existit, quoties Lympha reperitur vel acidior, vel salior, vel pituitosior, vel aquosior.

17. Acidior redditur Lympha propter usurpata copiosius, diutiusque Alimenta tum Acida, tum valde Acidis condita, propter Aë-

rem Borealem, animique sollicitudinem, Mœrorem aut Terrorem, accedentibus aliquando Vigiliis, corporisque defatigatione nimia, &c.

18. Salior redditur Lympha, & quidem facile ac frequenter ab Aëre frigido & aspero calefactum & sudore diffluens univèrsum corpus, & caput præsertim penetrante, Gravedine quoque hoc est, Gravitatis sensum molestum non tantum in Capite, sed in Artubus quoque pariente: unde sicut per nares postea distillat in subsequente Coryza Liquor Salsus, ita similem tunc, hoc est, Salsum Humorem in Conglobatis Glandulis passim produci, atque tum in corporis habitum, ipsoque Musculos effundi, tum per Vasa Lymphatica cor versus propelli non tantum Rationi, verum Ægrorum quoque Afflictioni tunc sæpe urgenti, adeoque experientiæ quotidianæ videtur plane consentaneum.

19. Pituitosior efficitur Lympha, ob usum diu continuatum Aëris Humidioris & frigidioris; Ingurgitationem Alimentorum similitum, maxime Piscium, Leguminum, Oleum, &c. Cerevisie non latis coctæ aut fermentatæ, Aquæ Putrealis, &c. Vitam desidem, Curisque vacuam; Somnum multum & longum, & similia plura,

20. *Aquosior* fit *Lympha* propter nimium *Aqua pluvialis*, alteriusve *tenuioris Usum*, *Aëremque humidorem* diutine usurpatum, neglectis interim *Alimentis* tam *Spirituosis*, quam *Succulentis*, & *Acidis*.

21. *Vitiatur* *immediate Sanguificatio à causa externa*, quando eo tempore, quo ad *Cor* defertur *Chylus* & *Sanguis* laudabilis, peccatur in una, pluribusve rebus non naturalibus dictis, *Aëre* puta prius æstante, mox frigido; *Potui* valde penetrante *Spirituoso* vel *glaciato*, imprimis copiose assumpto; *Agitatione corporis* vehementi; *Animi affectu* gravi, *Excandescencia*, *Tristitia*, *Timore*, *Consternatione* aut *Solicitudine* angente, &c. unde vel *Bilis Acrior*, vel *Suucus Pancreaticus Acidior*, *Acerbiorve*, vel *Pituita Intestinalis viscidior* transfertur quaquaversum & imprimis versus *Cor*, in quo vel *Chylum*, vel *Sanguinem* prius bene constitutum ita corrumpet, ut non nisi pravus produci queat ex *Chylo* affluente *Sanguis*.

22. *Curabitur Chyl. Sanguificatio* *læsa* pro causæ diversitate diversimode. Nam 1. quoties illa pendet à *Bile copiosiore* *Sanguini* ascendenti admista, eadem *minuenda* erit per *Cholagoga* sæpius memorata.

23. *Ejusdem Bilis Proventus* novus sistendus *vitando*, vel *moderando* saltem *res non naturales* ipsam producentes modo recensitas: quin & usurpando liberalius ea, quæ *parciorem Bilem* diximus generare.

24. 2. Quoties *Sanguificatio* læditur propter *Bilem parciozem* ad *Cor* tendentem, eam *augendo*, & quidem *usurpando* aliquantò copiosius ea, quæ *Bilem copiosiore* gignere asseruimus; simulque *vitando* ea, quæ *ipsius productioni contraria* esse docuimus secundum *experientiam*.

25. 3. Quoties *Bilis Acrior* *Chyli* *Sanguificationem* lædit, toties eadem *temperanda* *Medicamentis* non semel jam in superioribus propositis, ac præsertim *Cap. 1. §. 11.* & seq. ut & *Cap. 10. §. 42.* *vitando* simul omnia quæ *§. 14.* diximus ipsam reddere *acriorem*.

26. 4. Quoties *Bilis Pinguior* *Chyli* *Sanguificationem* lædit, toties eadem *corrigen-da* *Medicamentis Acidis*, sed *temperatioribus*, qualia præscripta *Cap. 2. §. 38.* & seq. atque *Cap. 11. §. 25.* *Cavendo* præterea ab *Oleosorum*, *Pinguiumque abusu*, de quibus actum *§. 15.*

27. 5. Quoties *Acidior Lympha* *Chyli* *Sanguif-*

Sanguificationem lædit, toties illa *corrigen-
da, emendandaq,* Medicamentis Cap. 2. §. 17. & seq. ut & alibi præscriptis.

28. *Abstinentum* interim sedulo ab ul-
teriori *Acidorum usurpatione*, cæterisque hu-
jus Cap. §. 17. notatis.

29. 6. Quoties *Salsior Lympha Chyli*
Sanguificationem lædit, toties convenien-
tissima Medicamenta Cap. 13. §. 41. & 42. laudata
ut & *Sudorifera Aromatica*, sed *blandiora*
quorum ope Salsedo Lymphæ paulatim
corrigitur.

30. Conducunt etiam in hoc casu *Hydra-
goga* post aliqualem saltem *Acrimoniæ Sal-
sæ* contemperationem subinde usurpata, sed
dosi mediocri.

31. 7. Quoties *Pituitosior Lympha Chyli*
Sanguificationem lædit, toties Medicamen-
ta *humores* in corpore *Pituitosos Incidentia*
& *Corrigentia*, Cap. 2. §. 28. & seq. præ-
scripta eisdemque sic Evacuacioni præpara-
tos *Expurgantia*, Ibidem §. 33. & seq. pro-
posita erunt exhibenda: vitando simul
quæ Pituitam producere hîc & alibi docui-
mus.

32. 8. Quoties *Aquosior Lympha Chyli*
Sanguificationem lædit, toties *abstinentum*
à ni

à nimio *Aquæ* cujusvis usu; quin redundans
eadem in corpore tum *exercitiis* satis poten-
tibus, tum *Balneo &c. expellenda per Sudores*,
non quidem profusos, sed identidem repe-
titos; in quem finem *usurpari* quoque pos-
sunt *Sudorifera*, sed *Aromatica & Spirituo-
sa*, quo deficientes ferè simul *Animales*
Spiritus reparentur, *Viresque Animales*
opera eadem conserventur, imò augean-
tur.

33. Quoties 9. *Humoribus omnibus*,
ipsoque adeo *Chylo* in Corpore Sano ritè
constitutis *tempore distributionis Chyli* ab u-
na, pluribusve *Causis externis* aut *inevitabi-
libus* aut *inexpectatis* §. 21. enumeratis ejus-
dem Sanguificatio læditur, toties, quæ *vi-
tari non possunt*, quantum licet, *corrigi de-
bent ac temperari*, noxa saltem ab ipsis uni-
cuique illata mox *emendari & tolli*.

34. Sic quotquot *Aërem* subierunt *frigi-
dum*, quamprimum licebit, *accedent ad
ignem luculentum*, aut *Letum ingredientur
calefactum*, stragulis saltem *corpore egregie ope-
rient*, quo expellant denuò è corpore admis-
sum frigus.

35. Sic, quotquot abusi fuerint *Potus pe-
netrante ac spiritioso*, si pars ejus bona hæreat,

adhuc in Ventriculo, illam excitato Vomitu iterum effundent, immisso in fauces digito, aut pluma oleo madida, nisi sponte illum promovere possint, quod multis facile, imo familiare.

36. Quod si ad intentiora penetraverit jam ille Potus. Crapulae ad instar, ipsius exhalatio patienter expectanda, usurpando, si tunc Sitis adhuc urgeat, Potum Acidulum & minime Spirituosum, vel Aqueum, qualis est Acidularum, cavendo, semper ab omni excessu.

37. Quod si *Glaciatius*, *Gelidusque Potus* fuerit tunc assumptus, convenient *Aromatica* & *Sale Volatili Oleoso abundantia* per vices usurpata, quippe quae Glaciale noxam citissime, tutissime atque jucundissime superare apta sunt nata. Idem autem felicitus absolvent, si eorundem ope *Sudor* simul moveatur, vel promoveatur.

38. Sic quotquot *vehementer corpus* vel currendo, vel saltando, vel aliter *agitaverint*, unde *Sudor* simul eruperit; cavebunt sedulo ab *Aëre frigido*, quin potius in *Lectum calefactum* se recipient, ut quieti se dedant, & grandior noxa praecaveatur.

39. Sic quotquot *Animi affectu vehementi* fue-

fuerunt commoti, operam dabunt, ut per se, aliosve *iscompescatur* & ad priorem tranquillitatem *Animus* reducatur; quod una praestare potest *Ratio* & *Discursus* Animam rationalem solidis undecunque petitis rationibus blande componendo, imò ad quavis, quae mutari non possunt, patienter, atque fortiter ferenda firmando & obfirmando.

40. Noxae autem multifariae causas istas externas vitiosas consequentes modis variis, & quidem quamprimum corrigentur, postquam ex functionibus laesis, aliisve signis propriis Medico innotuerint; de quibus passim agitur in hoc opusculo.

CAP. XIX.

De Continua & Vitali Sanguinis Effervescencia in dextro Cordis Ventriculo laesa.

1. **N**ON tantum, quando aliquot post assumpta Alimenta horis ad dextrum cordis Ventriculum, quo in Sanguinem mutetur, Chylus defertur, sed continuo à resurgente undique Sanguine; illoque partim

amaro Felle imbuta, partim *acida Lympha* praedito *Effervescentia excitatur ibidem blanda*, imò *Vitalis*.

2. *Vitalem insignimus Effervescentiam in Cordis Ventriculo dextro excitatam*, quoniam *Vita nostra conservatio naturalis ab ipsa dependet*.

3. *Ex Salis namque Volatilis Oleosi in Felle dominantis, & Spiritus Acidi dulcis potissimam Lympha partem constituentis, Subcontrariorum scilicet Confluxu blanda & naturæ amica excitatur Pugna, Effervescentia nomine à Nobis descripta, in qua & obquam larentes, conclusæque in utroque Partes Ignea compedibus suis solvuntur atque in libertatem vindicatæ in Oleosas, pingues tum Sanguinis, tum & Chyl'i partes obvias, proprium nempe actionis suæ subjectum, se insinuant, easdemque rarefaciunt, quin & ceteras quoque ipsis plus minus admixtas ita mutant & alterant, ut tum Vita perpetuari, tum Sanguis quo vis moveri, tum continentium, contentarumque partium omnium perpetuo plus, minusve consumptarum Reparatio necessaria perfici queat & absolvi.*

4. Hanc *Effervescentiam Vitæ ac Nutritioni per necessariam laedi contingit*, 1. quando

do vel in totum aboletur, vel ad tempus saltem cessat. 2. quando *diminuitur & minor sive debilior fit*. 3. quando *augetur & major sive potentior existit*. 4. quando *praecipitatur & celerius contingit*. 5. quando *retardatur & segnius perficitur*. 6. quando *depravatur & inæqualis, aut inordinata observatur*.

5. 1. Ubi in totum aboletur hæc *Vitalis Effervescentia, præsto est Mors*; quia *Vitalis Cordis, vel Sanguinis potius Ignis, ejus ope in Cordo perpetuari solitus, mox eo ipso extinguitur*.

6. Aboletur autem ista *Vitalis Effervescentia*. 1. *Sanguinis ascendentis & Biliosi culpa, & quidem aut propter Bilis Defectum, quoties magna vi effunditur in tenue Intestinum, hinc tam sursum per Vomitum, quam deorsum per secessum excluditur Bilis è Corpore, in Cholera morbo; Unde non mirum, situnc nonnunquam intra paucas horas pereant Ægri*.

7. Aut propter *summam Bilis Volatilitatem & Acrimoniam, unde non tantum Sanguis redditur dissolutior, verum Lympha quoque inertior; sicut accedere putamus in Peste, omnibusque Malignis Febris, in quibus*

tam sæpe subito ac inexpectato extinguuntur Ægri.

8. Aboletur eadem Vitalis Effervescencia 2. *Sanguinis descendentis*, atque *Lymphatici culpa*, & quidem ob *nimiam Lymphæ Aciditatem*, à qua non tantum opprimitur & suffocatur quasi in *Corde Bilis*, & una cum *Bile Ignis Vestalis & Vitalis*; vel ipse *Sanguis extremè coagulatus* ineptus redditur secutura naturaliter suæ rarefactioni.

9. Vix unquam existimamus *Lymphæ tantum Defectum* excogitare posse, ob quem Vitalis aboletur Effervescencia, nisi forsitan *Compresso, Vulnerato, Rupto*ve alicubi *Ductu Thoracico*, ideoque *Stagnante*, aut alio *Effusa Lymphæ parte maxima*. Neque probabile videtur *Glandulas Conglobatas omnes*, à quibus *Lymphæ Aciditatem* arbitramur procedere, ita posse simul *affici solas*, ut propterea *deficiat in Corde Acida Lymphæ*: Quoties namque *Frigore congelatur Corpus*, non minus, quin magis *extrema partes* ipso corripuntur, quàm *interna, latentisque Glandula*, in quibus præterea non tam minuitur, quam *corrumpitur à Frigore Lymphæ*, ipsius licet tunc *Motus simul alteretur, turbeturque*; sicut id observamus accidere in *Gravedine*, in qua

qua *sistitur* primum cum *Capitis Gravitate* (unde *Gravedinis nomen*) *Motus omnis humoris tum ad Nares, tum ad Fauces*; postea *distillat uberius*, ac sæpè utroque humor solito tenuior & acrior, *Acido nempe Salsus*, atque tunc propriè vocatur is. *Affectus vel Coryza*, dum effluit per nares, vel *Branchos*, dum defertur ad Fauces & *Raucedinem* parit; quemadmodum *Tussis*, quando ultitius in *Asperam Pulmonum Arteriam* delabitur, ipsosq; ad *expirationem concitationem*, violentamque irritat & cogit.

10. Aboletur eadem Vitalis Effervescencia 3. à *Nimia Halitibus in vehementissima Effervescencia excitatis*, atque spatium omne in *dextro Cordis Ventriculo*, hinc & *Pulmonum Vasis* ita occupantibus, ut ab iisdem suffocetur, extinguaturque *Ignis tunc simul erumpens*, Vitalis alias futurus, nec locus concedatur amplius Effervescentiæ novæ mox secutura.

11. Non tantum, quatenus *Sanguini novo Effervescentiam excitaturo*, & consequenter *Rarefactionem subito* denegatur spatium in *Vasis Pulmonum*; sed etiam, quatenus *extremè distenti à prædictis Halitibus Pulmones* tum amplius explicari, tum

reciprocè complicari nequeunt, nec proinde ad Sanguinis Æstum temperandum per necessaria Respiratio perfici potest, aboletur à nimis Halitibus in Cordis dextro Ventriculo Vitalis Effervescencia.

12. Sed aboletur eadem adhuc 4. à nimio Sanguine Vasa omnia, Venas & Arterias replente, in Plethora ad Vasa dicta, Habituque Athletico, & quidem ob defectum Spatii Sanguinem post Effervescenciam debitam mediocriter licet rarefaciendum expecturi.

13. Aboletur eadem Vitalis Effervescencia. §. ab Igne Vitali potentiore in corde excitato, & Sanguinem plus satis & ad immensum rarefaciente; unde aut Spatii satis ampli, quo capiatur, aut Refrigerii sufficientis, quo temperetur Sanguis æstivans, defectu suffocatur non rarò in Febribus ardentissimis sui culpa ignis noster Vitalis.

14. Ad tempus non tantum breve, at subinde satis notabile, ad unum & alterum putradem, cessat nonnunquam in dextro cordis Ventriculo Sanguinis Effervescencia, Pulsu atque Respiratione Sensui externo subactis asserenda, tum semper in gravissima

Hypo-

Hypochondriaca Suffocationis specie, atque Syncope, tum aliquando etiam in leviori prædictæ Suffocationis, atque Animi Deliquii specie, cum Pulsu videlicet ad sensum oblitterato conjuncta, qualis non infrequenter observatur in hisce Regionibus.

15. Non prætereundum enim haud semper in omni Suffocatione Hypochondriaca, vel Animi Deliquio levioze Pulsum ac Respirationem ad Sensum tolli; quamvis perpetuo plus minus impediantur, minuanturve; cum permancant nonnunquam vox ipsa & loquela, licet impeditiores.

16. Potissima Effervescencia hujus ad tempus notabile cessantis causa est Pusilla Viscida simul & Acida copia non nimis excedente (aliàs cum subsequente Morte aboleretur.) Lymphæ hinc & Sanguini descendenti conjuncta & ad Cor delata.

17. Eiusdem ad tempus breve, horæ puta quadrantem, dimidium, vel horam integram Cessantis Effervescencia Causa censetur mihi Halitus Viscidus simul & Acidus, sive Flatus à Tenui Intestino per Lacteas Venas & Ductum Thoracicum ad Cor penetrans.

H 6

18. Pro-

18. Prout enim copiosior vel solidior, magisve consistens, aut paucior, magisve halituoſa exiſtit hæc Pituita Viſcido-Acida, ita Efferveſcentiam noſtram vitalem magis, diutiusve, aut minus, breviusve impedit, atque ad Senſum externum ſaltem tollere videbitur: poſtquam merito dubitari poteſt, an revera & actu illa tollatur aut tolli poſſit abſque Patientis interitu: cujus Dubii ſolutio ac determinatio pendeſcit à cujuſque præjudicio, vel placito circa Quæſitum ſequens lato, *An nimirum Vita poſſit permanere abſque continua, novaque Ignis Vitalis ſuſtentatione, ac generatione? an vero poſſit idem ad tempus exſtingui, atque prius, quam corruptio lethalis Sanguinem, cæteraque Humores occupaverit, denno in Corde Sponte ſua, Medicamentorumve ope accendi, ac reſtitui?*

19. Sponte ſua dicitur Ignis noſter Vitalis accendi, reſtituique in Corde quando Acida, Viſcidaque Pituita copia nimia deſcendenti Sanguini juncta Bilem cum aſcendente acceſcentem ita opprimit, ut ejus vis ad tempus nulla obſervetur, donec hujus ipſius Bilis ope paulatim ad mediocritatem aliquam reducta, redactaque Pituita prædicta Ignis
novus

novus exurgat & Vitam pro tempore ſublataſſam forſan corpori reddat.

20. *Medicamentorum ope* dicitur Ignis noſter Vitalis accendi ac reſtitui, quando in prænominatis Affectibus Olei alicujus valde Aromatici Guttula una vel altera cum paucis Spiritu Vini Aromatico, aliove liquore convenienti ſemel aut ſæpius inſuſa in os Aegri in mortis agone verſantis penetrat uſque ad Sanguinem prædicta Pituita Viſcido-acida infectum ac peſſime affectum, ipſamque Pituitam corrigendo ac emendando, Bilemque ſimul roborando ac erigendo ſubito vel paulatim Ignem Vitalem languentem aut extinctum ſuſcitatur, excitatur.

21. Sed quærat Veritatis Perſcrutator ingenioſus, *An in dextro Cordis Ventrículo, an vero alibi Oleum tale Aromaticum, apto Balſami Vita nomine, aliove conſimili donatum, (cujus in tali caſu vires ſtupendæ haud ignotæ ſunt Chymicæ artis peritis æquæ, atque praxeos Medicæ gnaris) jungatur Sanguini à Pituita Viſcido-acida ad interneccionem penè condensato?*

22. Hujus petitioni ut, ſalvo cujuſvis judicio, quantum Ego mente aſſequi valeo, ſatisfacere ſtudeam, exiſtimo minimè abſurdum

absurdum esse arbitrari in *Pulmonum Vasis* contingere hanc *Olei Aromatici*, atque tunc verè *Vitalis cum Pituita Viscido-acida & Sanguinem nimium densante conjunctionem*; postquam nil obstare videtur, quominus aliqua densioris Sanguinis pars propulsa sit in Pulmonalem Arteriam & quidem prius, quam sublatus fuerit ad Sensum tam Pulsus, quam Respiratio. Hoc autem posito, haud difficile erit explicare, qui *Aromatici & Vitalis Olei* vis penetret quoque facile usque ad ipsum dextrum Cordis Ventriculum, mea conjectura, plus minus tunc hiantem, & quidem per ipsum Sanguinem in Pulmonali Arteria non minus, quam dicto Ventriculo nimis coagulatum, minusque idcirco fluidum.

23. His per parenthesim quasi ad Ingeniorum incitamentum insertis, notandum, ab utraque causa memorata, *Pituita nempe, Halituque Viscido-acido* impediri, ac fisti plus minus solitam utriusque Sanguinis ad dextram Cordis Auriculam confluentis Effervescentiam, hinc & Rarefactionem, ac proinde Cordis tum Expansionem, tum Contractionem reciprocam, ipsumq; adeo Pulsus; qui nullus idcirco in Syncope, & quibusdam

busdam Hypochondriacæ Suffocationis speciebus, hæcenus ad Animi Deliquia omninò revocandis, observatur.

24. Inter sex *Res Non-naturales inexpectatus Animi Mæror gravis*, aut *Terror*, & quandoque *Frigus Aëris vel Aquæ mordax* illam Effervescentiæ Vitalis Cessationem causat nonnunquam, & quidem frequentius in personis ad illam propter *Viscidos, Flatulentosque simul & Acidos Humores* in corpore jam existentes dispositis, *Fœminis præsertim*, aliisque Naturæ timidioris.

25. II. *Diminuitur, minorque, sive debilior* fit hæc Sanguinis ad Cor descendens & ascendens Effervescentia, vel *Biliosi*, vel *Lymphatici* culpa.

26. *Biliosi*; quando minus acris existit, aut nimis paucæ in ascendente Sanguine Bilis.

27. *Minus acris* producitur in Corpore Bilis, 1. ob *Aërem frigidiorum ac humidiorum*. 2. ob *Alimenta & Condimenta Pituitosa, Aquea, Oleosa, Acida*, non item *Acria & Aromatica* diutius usurpata. 3. ob multum & profundum *Somnum*. 4. ob *Quietem*

Quietem ac segnitiam Corporis. 5. ob *Animum* curis vacuum ac timidum, mœstumque. 6. ob *Menses*, *Sudoresque* solitos suppressos.

28. *Nimis pauca* reperitur in ascendente Sanguine *Bilis* ob easdem causas modo memoratas, & imprimis ob *Alvi Fluxum Biliosum*, vel *nimias Bilis Evacuaciones* perpetram institutas, unde minuitur naturalis quantitas *Bilis*.

29. *Lymphatici Sanguinis culpa diminuitur* prædicta Effervescentia, quando *minuta Acida*, vel *parcior*, vel *viscidior* existit *Glandulosa* in Sanguine *Lympha*.

30. *Minus Acida* reperitur in Sanguine hæc *Lympha*. 1. ob *Aërem* æstuantem aut Pluviosum. 2. Ob *Alimenta & Condimenta* Pituitosa, Aquea, Oleosa, vel Aromatica, non item *Acida*. 3. ob multum & profundum *Somnum*. 4. ob segnitiam ac *Quietem* nimiam *Corporis*. 5. ob *Animum* curis vacuum, vel iracundum. 6. ob *Menses*, solitumve *Alvi fluxum* suppressos.

31. *Parcior* accedit ad Sanguinem *Lympha* ob easdem causas modo recensitas & maximè ob *stagnantem aliove delatam* propter

pter *Glandulas* malè affectas *Lympham* in *Gravedine*, aliisque similibus Affectibus.

32. *Viscidior* existit eadem in Sanguine *Lympha* 1. ob *Alimenta* similia diutine usurpata. 2. ob *Aërem* Frigidum & asperum. 3. ob *Animi* Mœrorem gravem ac perdurantem.

33. III. *Angetur*, fitque *Major*, vel *Potentior* eadem Sanguinis utriusque in Corde confluentis Effervescentia *alterutrius*, vel *utriusque Sanguinis* culpa.

34. Et *Biliosus* quidem, quando *Acrior* vel *Copiosior* existit in Sanguine ascendente *Bilis*.

35. *Bilis Acrioris Causas* protulimus, Cap. I. §. 6. & 7. & Cap. II. §. 18. & Cap. 18. §. 14.

36. *Copiosior* existit in dicto Sanguine *Bilis*, tum quando in *suo Folliculo* reperitur naturali *copiosior*; tum quando *impeditus* est ipsius ad *Intestinum descensus*: tum quando eadem *turget*, hoc est, à *Causa externa* vel *interna* irritatur ad sui *quaqueversum Effusionem*, sicut fieri solet in *Cholera Morbo*, & quibusdam *Febribus ardentibus*.

37. *Copiosior in suo Folliculo* existit *Fel*, imprimis ob *frequentem usum Condimento-*

rum, Medicamentorumq; Amarorum, præsertim Aromaticorum & Acrorum.

38. *Impeditus est Bilis ad Intestinum descendens propter qualemcumque Angustiam in Ductu ejus Intestinali existentem,*

39. *Choleram Morbum excitant frequenter Fructus Horarii, de quibus actum Cap. 15. §. 8.*

40. *Febrim Ardentium Causas, Generalisque modum exhibebimus inferius Cap. 29. & seq.*

41. Sufficiat hic notasse *Bilem ab interna turgere causa, hoc est, ad sui cæca Vesicula effusionem irritari & cogi, quoties Liquoris acidi volatilis aliquid una cum Sanguine eo penetrat, & ibidem ad effervescendum Bilem adigit; unde non mirum, si qua data portuatur, & nunc ad Intestina delata Vomitiones, Alvæ Dejectiones Biliofas excitet, nunc ad Hepar, hinc & Cor ruens Febres ardentes producat.*

42. *Lymphatici Sanguinis culpa augetur in Corde Vitalis Effervescencia, quando non tam copiosa, quam volatilis & acris existit parsior licet Lympha cum descendente Sanguine ad cor affluens.*

43. *Talis autem existit Lympha propter*
abu-

abusum Condimentorum, Medicamentorumve similium, qualia sunt Vina Mosellana & Rhœnana Acidiuscula simul & Spirituosa, Acetum Vini potens, Succus Citri cum Vino generoso usurpatus, Spiritus Nitri, &c.

44. *Quod si concurrant Bilis una cum Lympha modo dicto peccans, quis non videt gravius adhuc lædi & augeri necessario prædictam utriusq; Sanguinis Effervescenciam?*

45. *IV. Celerius perficitur eadem Effervescencia ob Pituitam in sanguine pauciorē, atque Bilem, Lymphamque ideo acriores, minusque temperatas.*

46. *Pituita existit paucior in Sanguine 1. propter Aerem æstivum, æstuantemque ac subilem. 2. propter Alimenta, Condimentaria, atque Medicamenta multum acria & aromatica copiosius usurpata, neglectis aliis, quæ Pituitam generare solent. 3. propter Corporis motum vehementem diu continuatam. 4. propter Vigilias protractas. 5. propter Animi Curas & Sollicitudines graves ac perseverantes. 6. propter Diarrhœam Pituitosam, aliumve quemvis Defluxum, Effluxumque Pituitosi humoris.*

præternaturalem in Coryza, Tussi, Ascite, &c.

47. V. Tardius contra procedit eadem Effervescentia ob Pituita ac Viscida præsertim abundantiam in Sanguine, atque hanc consequentem Bilis & Lympha aliqualem meritiā.

48. Pituita Viscidioris Causas retulimus Cap. 2. §. 7. & 9.

49. VI. Depravatur eadem ipsa Effervescentia, fitque variis modis vitiosa, quando vel inæqualis observatur, modo major, mox iterum minor; modo celerior, mox iterum tardior; vel inordinata existit, ac subinde tantillum cessat vel interrumpitur, mox iterum ordine nullo servato repetit & potentior fit, quemadmodum id contingit aliquando in quibusdam Hypochondriaca Stifficationis speciebus, in quibus nunc debilis, rarus, parvus, compressus, imo quandoque nullus sentitur Pulsus, mox iterum robustus, frequens, magnus aut mirè agitarus percipitur, accedente notabili Cordis Palpitatione.

50. Inæqualis hujus Effervescentia Causa est inæqualis nunc Bilis, nunc Lympha, Liguorisve ex supramemorato Intestinali Tri-

umviratu prodeuntis aliorumve adhuc forsam Humorū Sanguini admisceri solitorum, ac necdum ulli satis perspectorum, Quantitas alterutri Sanguini juncta.

§ 1. Ubi namque Plus Bilis cum ascendente Sanguine ingreditur Cor, Major, Celeriorque continget Effervescentia, unde quoque major, frequentiorque Pulsus: ubi contra minus ipsius accedet, minor etiam & tardior excitabitur Effervescentia, simulque Pulsus minor & rarior.

§ 2. Ubi verò Plus Lympha cum descendente Sanguine accedet ad Cor, minor, tardiorque procedet Effervescentia, una cum minore, atque rariore Pulsu: ubi contra minus ejusdem affluet, major, celeriorque producet Effervescentia, Pulsusque major, ac frequentior.

§ 3. Ubi Liguoris ex confluentium ad tenue Intestinum Humorū Ternario exurgentis natura, viresque magis erunt nobis perspectæ, solidius, certiusque de noxis constitutionem ipsius vitiosam consequentibus determinare poterimus. Quod itidem intelligendum de aliis Humoribus, si, quod suspicamur, plures adhuc occurrant, qui vel im-

mediatè, vel mediatè Sanguini ad cor reflu-
enti admiscetur.

§4. Hoc autem vel idcirco hic notamus,
quò plures ad veritatem in multis rebus Me-
dicis adhuc latentem nobiscum investigan-
dam excitemus, gavisuri, & ipsis (quemad-
modum aliis jam fecimus) gratulaturi suam
in eadem forsam præ nobis eruenda felicitate
majorem, ac semper omnis boni Lar-
gitori Deo gratias debitas pro beneficio ge-
neri humano per quoslibet collato acturi;
nulli autem solertiam, diligentiam, inven-
tionem, aliaque eo spectanda invisuri, vel
calumniis quorundam pigrorum, inertium
malefactorum hominum more crimina-
turi.

§5. *Inordinata Sanguinis Effervescencie*
Causam putamus *inequalem* non tantum vel
Bilis, vel *Lympha*, &c. Sed *utriusque plu-*
riumve ad cor affluxum; unde major in ea
contingit Confusio & Conturbatio, nunc
cum insigni Cordis Palpitatione, mox cum
sublato ad sensum ejusdem Motu ac Pulsu, in
Suffocatione Hypochondriaca tam sæpe ob-
servabili.

§6. *Quamvis autem Cordis Palpatione, A-*
nimique Deliquium grave ortum habeat non-
nun-

nunquam ab *humoribus* una cum Sanguine
ad cor delatis, ac *vitiosam Effervescenciam*
producentibus; arbitramur tamen eadem
sæpius produci ab *Halitibus Acris* à tenui
Intestino ob itidem vitiosam ibi excitatam
Effervescenciam elevatis, & tum ad *Ventri-*
culi superius Orificium & *Gulam*, tum ad *Cor*
per *Lacteas Venas*, *Ductumq;* *Thoracicum*
deductis, & *Sanguinis Effervescenciam contur-*
banibus, *Corque irritantibus*.

§7. I. Cum *Incurabilis* sit *Abolita intotum*
Sanguinis Effervescencia, opera erit sedulo
danda, ut ipsa quoties licet, in tempore præ-
caveatur ac preveniatur, quod fiet 1. Ubi ex
Cholera Morbo metuendus est *Bilis Defectus*,
post sedatam *Bilis* tunc ferocientis Efferve-
scenciam noxiam, Effusionemque ad *Inte-*
stina nimiam (de quo vide Cap. 15. §. 26. 29.
& 34.) *Reparando*, *Regenerandoque Bilem*, &
quidè usu quorumvis *Aromaticorum*, & *Acri-*
um, & *Oleoform*, ipsorumque adeo *Oleo-*
rum Stillatiorum Foliorum & *Florum*
Roris marini, *Majoranæ*, &c. *Seminum*
Anisi, *Fœniculi*, *Carvi*, &c. *Corticum*
Citri, *Arantiorum*, &c. *Cinamomi*, *Nu-*
cis Moschatæ, *Macis*, *Garyophyllo-*
rum, &c.

58. Hæc *Olea Aromatica* sic cum *Vini Spiritu* uniantur artificiose, *Balsam* vel *Elixir* *Vita* vocantur à quibusdam : quorum gutta una vel plures cum Liquore conveniente, Vino præsertim, exhibitæ *Languentes* ob *Bilis Defectum Vires Vitales* restaurant, & moribundos aliàs ex *Orci faucibus* eripere, ac pro mortuis habitos nonnunquam resuscitare videntur.

59. Huc spectant quoque *Salia Volatilia* omnia; licet *Oleosa* sint cæteris magis efficacia, ideoque præferenda.

60. *Prævenietur* Sanguinis Effervescencia *Abolita* 2. Ubi tum in *Peste*, tum in *Febribus Malignis* ejus metus est propter *summam Bilis Volatilitatem* atque *Acrimoniam* tunc peccantem, *figendo*, *coagulandoque* ac *temperando* ipsam per *Acida Austeriora*, *Omphacium*, *Alumen crudum*, *Acaciam*, ejusve *Succedaneos Hypocistidis*, vel *Prunorum Sylvestrium inspissatos Succos*, &c. Inter *Chymica* meritò laudantur, commendanturque *Spiritus Nitri*, *Salis*, *Vitrioli*, *Sulphuris*, *Aluminis* & similes, imprimis cum *Vini rectificato Spiritu* cohobati, & blandiores facti.

61. Ab hisce omnibus non tantum *Bilis* corrigetur, verum *Sanguinis Consistentia* diminuta *restituetur*, quin *Lympha inertia* simul *emendabitur* : sicque variis nominibus *Abolitioni* propingua Sanguinis Effervescencia *Vitalis* conservabitur, ac restaurabitur.

62. *Prævenietur* eadem Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo vitaliter Effervescencia *Abolito* 3. ubi ob *nimiam Lympha Aciditatem* metus est, ne unà cum *Bile* opprimatur, & suffocetur *Ignis Vitalis*, Sanguis saltem *nimum* ab ipsa *coagulatus* convenienter rarefieri nequeat, *corrigen*do, *infringendoque* culpata *Lympha aciditatem* modo memoratis *Salibus Volatilibus Oleosis*, atque *Oleis Aromaticis* tam puris, quàm in laudata *Mixta Balsama* ulterius elaboratis Quæ proinde cum hætenus quoque conducant, merito usurpabuntur in omni pene *Vitæ discrimine*, citra *summum nempe ardorem*, tum externis sensibus manifestum, tum in *malignis febribus latentem ac præcordia imprimis urentem*, angentemque contingente.

63. *Iisdem* autem *Salibus Volatilibus Oleosis* non tantum *Lympha Aciditas* excedens

dens minuetur, verum *Bilis* quoque pressa & tantum non oppressa *roborabitur*, ipsiusq; *Sanguinis coagulatio* nimiaminuetur & ad statum naturalem reducetur.

64. *Prævenietur eadem Abolitio* Effervescentiæ Sanguineæ 4. ubi à nimis *Halitibus* & in dextro Cordis Ventriculo, & in Pulmonum Vasis spatium rarefiendo Sanguini necessarium ita occupatur, ut ignis vitalis extinctio immineat, dissipando dictos *Halitus* jam productos & impediendo eorundem productionem novam.

65. *Halitus dissipant & discutunt* prædicta *Olea Aromatica*, & *Salia Volatilia* quæ vis, sed maximè *Olcosa*; seligendo semper illa, quæ ex Plantarum partibus *Halitum* discussioni per se aptis, talibusq; per experientiam compertis sunt parata.

66 *Halituum nova productio impeditur* ab iisdem *Aromaticis Oleis* & *Salibus Volatilibus*, ut & à quibusvis aliis *Humorum Pituitosorum Visciditatem incidentibus*, *Acidis* puta, sed maximè *Niri Spiritu*, cujus nimirum *Vires* in hoc Affectu debellando sunt singulares ac stupendæ.

67. *Prævenietur eadem Effervescentiæ Sanguineæ Abolitio* §. ubi in *Habitu Plethorico*

rico & Athletico Vasa omnia repleta sunt Sanguine, minuendo *Sanguinis Redundantiam* per ipsius ex vena selecta *Missionem* sufficientem una, pluribusve vicibus pro renata & urgente necessitate instituendam.

68. *Prævenietur eadem Vitalis Effervescentiæ* in Sanguine produci solitæ *Abolitio* 6. ubi ab igne potentiore in Cordis Ventriculo dextro exurgente, Sanguinemque nimium rarefaciente *Suffocationis* metus in *Arde & Simi Febris* occurrit, temperando illum & *Astum* undecunque ortum, & imprimis per *Acida* unà cum Potu assumpta, & modo §. 60. notata; commutando ac corrigendo insuper *Aërem* arstantem cum frigidiore, conclusum cum liberiore, quietum cum agitariore, humidum cum sicciore.

69. Quoniam enim putamus *Ignem* nostrum *Vivalem maxima sui parte prodire à Bile*, imprimis quando fit *ardentior*; idcirco Ratione ducti existimamus ea præfertim tunc usurpanda remedia, quæ *Bili* corrigendæ maximè conducunt, qualia etiam experientia Comite laudavimus.

70. *Cessans ad tempus* brevius vellongius eadem *Sanguinis Effervescentia Vitalis*

tum in *Syncope*, tum in *Hypochondriaca Suffocatione* curabitur laudatis toties *Oleis Aromaticis*, & *Salibus Volatilibus* quibusvis, sed maximè *Oleosis*; facta semper aliqua pro Symptomatum Comitum diversitate Mixturarum varietate, unà cum Simplicium ipsorum delectu.

71. Quemadmodum enim, ubi nominata urget *Suffocatio*, merito aliis multis præfertur *Castoreum*, ejusque cum rectificato Vini Spiritu elicita *Tinctura*, & *Salis Armoniaci Spiritus*; ita ubi frigus tam externè, quàm internè urget valdè in *Syncope*, aliisque Affectibus affinis, præ aliis omnibus mihi hæcenus compertis laudo *Oleum Garryphylorum Stillatissimum* non ingratum; nec improbo *Ferebinthinae Oleum* minus gratum, postquam cum Spiritu Vitrioli Effervescentiam excitat cum insigni calore junctam.

72. Exempli loco esto sequens Mixtura.

- ℞. *Aq. pulegii*, ℥ij.
theriac. simpl. ℥vj.
Tinctur. Castorei, ℥ij.
Ol. Macis Stillat.
Succini, an. Gutt. iij.
Syr. fœniculi, ℥β. M.

Hujus usus esto in *Suffocatione Hypochondriaca*, ipsam sæpius cochleatim exhibendo.

73. Potest huic Mixturæ addi *Spiritus Salis Armoniaci Scrupul. j.* unde longe potentior evadet; quamvis possit quoque in quovis ejus cochleari ad *Guttas iij. iv. aut v.* adjecti, aut angusti orificii Vitrum Spiritum dictum continens in gravissima ejus specie naribus applicari; acri namque ipsius odore solent ut plurimum excitari Egri tum ab illa *Suffocatione*, tum ab *Epilepsia*.

74. In *Synopes* autem metu, aliisque *Animi Deliquis* levioribus, cum frigore tamen molesto & formidabili conjunctis, ex medicamentis vulgo in Officinis plerisque prostantibus sequens paretur Mixtura itidem cochleatim per intervalla breviter usurpanda.

- ℞. *Aq. mentha*, ℥ij.
vite Matthioli, ℥j.
 vel *Tinctur. Cinanom.* ℥β.
Ol. Garryphylor. Gutt. vj.
Syr. Cochlearia, ℥j. M.

75. Non tantum per quotidianam experientiam edoctus commendo laudata modo *Salia volatililia*, & *Olea Aromatica*, sed quia

idem Ratio suadet : Ratio, inquam, ex Salium istorum & Oleorum analysi, atque Animi Deliquiorum, Hypochondriacæque Suffocationis Causa efficiente, Pituita, Viscida & Acida, vel Halitibus itidem Viscidis & Acidis, Austerisve simul collatis petita. Habent namque Salia ista & Oleavim omne Viscidum solvendi ac incidendi, omne autem Acidum & Austerum temperandi ac corrigendi, omne demum Halituosum & Flatulentum discutiendi ac dissipandi.

76. Ubi Æger magis mortuo, quam Vivo similis Os nec aperire nec claudere, multo minus debite aliquando deglutire potest, tunc commodum erit, loco præscriptarum Milturarum, laudata *Olea Aromatica* tum simplicia, tum magis composita cum rectificato Vini Spiritu vel confusa duntaxat & tantillum agitata, vel majori artificio & circulatione diutina penitus juncta ad *Guttas ij. iv. pluresve* subinde in Ægrorum Os, ac imprimis per Infundibulum Argenteum, Aureumve ad fauces usque immittere, quo tum in Ventriculum, ac Intestina (unde tam gravis mali causa ut plurimum quaquaverlum propellitur) tum

in Asperam Pulmonum Arteriam usque ad ipsum Sanguinem in Pulmonibus Vasis hærentem possint penetrare, atque ubique noxam urgentem corrigere ac emendare.

77. Inter Causas Antecedentes, ac Res Non-naturales *Animi Mæror præveniri* potest, ac debet Rationibus tum Philosophicis, tum Theologicis contra quævis molesta Mentem in tempore municndo; Idem jam præsens ac urgens *tolletur* ac superabitur eisdem, quamvis plerunque tardius ac lentius.

78. Potest quoque contra *expectandum* ac *prævisum Pavorem* muniri ac præparari Animus ad quævis adversa fortiter ferenda; unde minus afficientur tunc ab incusso Terrore Animus, cujus noxæ mox iterum evanescent: uti contra potentius, graviusque concutietur Animus Meticulosior, & adversa quævis, etiam minima, pro gravissimis habens, ac nullis ferendis aut perferendis accommodatus, aut exercitus.

79. Ab *inexpectato* verò *Terrore* omnes quidem afficiuntur potenter: potentius licet ac diutius Timidi ac Ignavi; levius, breviusq; Fortes ac Cordati, ob rationes modo datas.

80. Ubi à *mordaci Aëris vel Aqua frigore* effat Vitalis Sanguinis Effervescencia, non tantum transferendum Corpus Ægri in Aërem blandiorem, non tamen æstuantem, partesve affectæ ex aqua algida removendæ, at insuper frictionibus fortioribus Sensus in partibus externis excitandus, quin exhibenda, infundendave per Os medicamenta ex *Aromaticis Oleis, Salibusque Volatilibus* parata, & imprimis *Sudores* simul moventia; quo repellatur foras frigus, ejusque causa unà refluo Sanguine, Lymphave ad cor & interiora penetrans.

81. Horum autem eorundem medicamentorum beneficio emendabitur quoque Viscidorum & Acidorum Humorum, Flatumque in corpore præexistentium Vitium: quin *Præcautionis* loco assumi possunt eadem, quoties frigidiori Aëri exponi, Aquæve imponi debet corpus.

82. II. *Diminuta in Corde Sanguinis Effervescencia* ob *Bilem minus acrem* curabitur
1. Mutando *Aërem* Frigidiorum, Humidiorumque in Calidiorum ac Sicciorum, arte saltem paratum per ignem luculentum, Plantasque Aromaticas in mansione ordinaria dispersas.

83. 2. Admiscendo *Cibus Condimenta* Aromatica & Acria; ut & abstinendo ab Alimentis valde Pituitosis, Aqueis, Oleosis & Acidis.

84. 3. Detrahendo aliquid *Somno*, & protrahendo indies *Vigilias*.

85. 4. *Exercendo Corpus* magis, magisque, etiam ad mediocrem Defatigationem.

86. 5. *Occupando Animum* Curis ac Sollicitudinibus, nec abhorrendo ab Iracundia non nimis vehementi; *Letitia* imprimis studendo, & omnem *Tristitiam, Metumque* abigendo.

87. 6. *Movendo* blandè *Menses, Sudoresque* solitos, per medicamenta sapius, ac suo præsertim loco descripta & describenda.

88. *Diminuta* ob *Bilem nimis paucam* in ascendente Sanguine contentam *Effervescencia prædicta* curabitur, quando eandem, quas minus acris, agnoscit causas, memoratis modo modis; quando verò *Alvi Fluxum Biliosum* sequitur, aut ab imprudentibus perperam institutas *nimias Biliæ Evacuaciones*, tum *comprimendo, suppressendoque*, si adhuc duret, *nimum illum Biliæ Effluxum*, per *Au-*

stera & Opiata leniora, non semel hinc inde jam notata; tum reparando Bilis defectum, per Condimenta, Medicamentave & Aromatica, & satis Acris, itidem passim laudata, Sinapi puta, Raphanum Rusticanum, Nasturtium, Cochleariam, Piper, Zinziber, Cinnamonum, Caryophyllos, Cardamonum, &c. Horum enim ope non tantum acrior, sed & copiosior reddetur in Corpore Bilis, ac consequenter augebitur Diminuta prius Sanguinis Effervescentia.

89. *Curabitur eadem Diminuta Effervescentia ob Lympham minus Acidam 1. Mutando Aerem à Sole aut igne quovis astuantem cum frigido, ac recipiendo se in locum subterraneum, vel alias frigidulum; & corrigendo Humidum vel pluviosum imprimis excitato in cubiculo, aliove mansionis loco igne lucido ex odoratis præsertim Lignis parato.*

90. 2. *Usurpando frequenter Condimenta, Medicamentaque Acida, Succos Citri, Arantiorum, Ribesiorum, Berberorum, Acetum, Acetosam, Spiritus Salis, Vitrioli, Sulphuris, Nitri, &c. quorum ope augebitur sensim una cum deficiente Lymphæ Aciditate Diminuta ideo, Sanguinis Efferve-*
scen-

scientia. Quod ut citius contingat, vitanda simul, minuenda saltem Alimenta & Condimenta Pituitosa, Aquea, Oleosa, & valde Aromatica.

91. 3. *Minuendo Somnum, & augendo indies vigiliis.*

92. 4. *Exercendo magis magisque agitatione mediocri Corpus.*

93. 5. *Occupando Animum curis ac solitudine molesta.*

94. 6. *Restituendo Suppressum Menstruorum vel Alvi Fluxum familiarem.*

95. *Curabitur eadem Diminuta ob parciorem Lympham Sanguinis Effervescentia, 1. Eandem paulatim augendo per Condimenta, Medicamentaque Acida modo recensita indies quantitate parva quovis tempore usurpata.*

96. 2. *Tollendo Lymphaticorum Vasorum Obstructionem, aliamve Angustiam omnem, tum Stagnationis, tum horum Vasorum Ruptionis, atque adeo Lymphæ Effusionis Causam, per Medicamenta Coagulatam laudatis Vasis Pituitam Solventia ac Incidentia, & imprimis Sudorifera non semel in hoc Opusculo præscripta: observando semper cum majori successu eadem usurpari, quando*

ad Sudorem blandum eliciendum componitur corpus, ac præsertim quando idem actu talis propellitur; sicut enim facilius, citiusque solvitur obstructio illa noxia.

97. Curabitur denique *D. minuta* ob *Viscidiosorem Lympham prædicta Sanguinis Effervescencia*, usurpando eadem modo memorata Medicamenta *Incidentia*, tum *Acida*, tum *Salina*, & imprimis *Volatilia*, qualia sunt *Spiritus Salis & simplex*, & *dulcis*, atque *Salia Volatilia* omnia, *Oleosa* præsertim, toties à nobis ac merito laudata, eaque diutine ac minori quantitate assumpta, tum sine, tum unà cum Alimentis.

98. *Vitanda* interim *Alimenta Viscida*; ut & *Aër frigidus & asper*; *Animusque Moeror gravis ac continuatus*: quorum loco usurpanda sunt *Alimenta* facilis fermentationis; Panis triticeus rite fermentatus inter carnes *Volatilium* potius, quam *Aqueorum*, additis *Condimentis Aromaticis*; sic *Aër* quærat, pareturve arte blande calens ac siccus; *Animusque* disponatur ad *Hilaritatem*, gratisque objectis recreetur.

99. III. *Aucta* vero *Sanguinis Effervescencia* curabitur 1. quando *Fel acrius* ejus causa existit, corrigendo, temperandoque ipsum imprimis

primis per modo recensita *Acida*, pro singulorum *Ægrorum* constitutione peculiari varianda, & plus, minusve aliis additis alteranda.

100. Curabitur eadem 2. quando *Fel copiosius* in *Folliculo* suo existens nimia quoque copia pergat ad cor, illud minuendo, evacuandoque per *Cholagoga* sæpius à nobis jam descripta, & imprimis *Cap. 2. §. 42. & seq.* sed minore dosi usurpata; ne aliàs *Hypercatharsis*, aliive *Affectus graves* excitentur.

101. Abstinentium autem simul ab ulteriori usu *Condimentorum*, *Medicamentorumve Aromaticorum & Acrium & maxime Amarorum.*

102. Curabitur eadem 3. quando impeditus est *Bilis* ad *Intestinum* descensus ex *Obstructione Pituitosa in Ductu Bilario Intestinali* existente; illam solvendo per *Incidentia* modo §. 97. & *Cap. 2. §. 28. 30. & seq.* imò hinc inde passim descripta.

103. Quod si *Calculosa* fuerit *Ductus Intestinalis Obstructio*, solvetur eadem commodè dum per *Graminis Decoctum*, vel *Aquam* post præviam fermentationem distillatam, tum per *Spiritum Nutri* optimum cum aliis

aliis Indies usurpatum, tum per alia huic coagulationi calculosæ magis specialia.

104. *Curabitur eadem* 4. quando *Turgens Bilis* sponte, hoc est, ab *interna causa* ad sui *Effusionem* universalem *irritatur*; *Incrassando*, *Figendoque* tum *Bilem*, tum *Acidum Volatile* in corpore furens, imprimis per *Sulphura Mineralium* aut *Metallorum Narcotica* vel potius *Anodyna* dicta, ut & *Bolos*, *Terrasque Sigillatas* multifarias, præsertim circa *Aurifodinas* extractas: quibus *preveniri* quoque potest illa periculosa, & sæpenumero *lethalis* effera *Bilis Effusio*.

105. *Cholera Morbi Curationem* dedimus *Cap. 15. §. 34.* sicut *Febres ardentes* curandi modum daturi sumus *inferius Cap. 29. & seq.*

106. *Curabitur eadem Sanguinis Austera Effervescencia* 5. quando *Lympha & Volatilis, & Acris*, *Parcius* licet ad *Cor* defertur, & *ipsius causa* existit, tum *abstinendo* ab ulteriori usu *Condimentorum, Medicamentorumve Aciditate Volatili & Acris præditorum, & §. 43. notatorum*, tum *assumendo* per vices *Acida magis Austera & Aqua* sufficiente diluta.

107. IV. *Celerius perfecta hæc Sanguinis Effervescencia* ob *Pituitam* in ipso *pauciores*, *Bilemque* ac *Lympham* idcirco *acriores*, minusque temperatas, *Curabitur* 1. *Reparando & augendo Pituitam* desideratam *Alimentis* multam *Pituitam* generantibus, *Jusculis* paratis ex partibus extremis *Animalium, Capitibus, Pedibusque Vitulorum, Ovium, &c. Piscibus, Marinis* præsertim, *Lacte Bubulo, Caprillo, &c. Abstinendo* interim, *parce saltem utendo Condimentis, Medicamentisve* valde *Acribus & Aromaticis*.

108. *Mutando Aërem* quovis modo *æstuantem* ab *subtilem* in *Frigidum & Crassiforem*.

109. 3. *Corpus à Motu* vehementi ac perseverante componendo ad *Quietem*.

110. 4. *Vigilias* protractas commutando cum *Somno & longiore & profundiore*.

111. 5. *Animum* liberando à *Curiis & Solicitudinibus* gravibus ac molestis.

112. 6. *Sistendo*, curandoque *Diarrhæam Pituitosam*, aliumve *Pituitosi Humoris Defluxum* aut *Effluxum* præternaturalem, sicut *id suo docetur loco*,

113. V. *Tardius procedens Sanguinis Effervescencia* ob *Pituita ac Viscida imprimis Abundantiam*, *Bilisque* ideo & *Lymphae Inertiam*, *curabitur Diata & Medicamentis* tum Cap. 2. §. 28. & seq. tum hujus Cap. §. 96. & seq. tum alibi propositis.

114. VI. *Depravata & inequalis vel inordinata Sanguinis Effervescencia* ab *Inequali* vel *Bilis*, vel *Lympha*, vel *Liquoris* ex confluentium ad tenue Intestinum *Humorum Ternario exurgentis*, vel *alium alicujus nondum satis observati Humoris tantum*, vel *Plurium simul Affluxu* sive *Liquoris*, sive *Habitus* specie ad Cor facta pendens *curabitur*, Et *corrigendo* 1. *Singulorum* quocunque modo peccantium *Humorum vitium*: Et *coerendo* 2. *Plurium confluentium Effervescentiam vitiosam*: Et *emendando; discutiendo* 3. *Habitus*, *Flatus*ve tunc excitatos *vitiosos*: Et *componendo* 4. *Animum* quovis *Affectu* *graviter turbatum*, frequentissimamque ac potentissimam confuse agitatorum *Humorum* variorum causam: Et *vitando, temperando* 5. *Aërem* aut *Alimentum* noxium, rariorem, minusque potentem prædictæ *Humorum* agitationis causam.

115. *Quibus modis & mediis corrigi debeant*

beant 1. *Singulorum Humororum* in corpore humano existentium, & hactenus *notorum vitia*, non semel dictum in superioribus.

116. Quoniam vero *Capitis* hujus §. 50. & 53. aliorum in super nulli (quod sciam) hactenus plane notorum, perspectorumque *Humorum* mentionem feci; quos tamen in homine tum existere, tum *Sanguini* ad Cor refluxenti vel immediate, vel mediate admisceri, atque vitiatos *Sanguinis Effervescentiam* nonnunquam mire conturbare non sine causa me suspicari dixi, nec tamen ipsos vel nominavi, vel indicavi, merito id Medicum eximium, cui præcedentia typis mandata percurrere libuerat, movit, ut me moneeret, verbo saltem, ne ulli verba dedisse videret, dicta mea illustrarem, atque *Humorum* à me conjectatorum aliquos patefacerem; Cujus acris, exactoque judicio sicut semper multum tribui, ita ipsius consilium in hoc negotio mihi sequendum duxi.

117. *Plurima* certe testantur & in *Sanis*, & in *Ægris* quandoque aliquid à *Testiculis*, aliisve *Seminis generationi ministrantibus partibus*, ac præsertim vegetis, multumque *Seminis* potentis producentibus transire ac meare in corpus universum, quod valde, valide-

lideque ipsum afficiat. Cui dicto fidem faciunt non tantum Castrati effœminati, sed tum Mares, tum Fœminæ ad venerem alacriores, atque inexplicabili naturalis libidinis cœstro nonnunquam perciti, & imprimis ad objecti Sensus potenter moventis, Animamque mire commoventis occursum: Unde, quoties votis suis potiri non licet, aut non decet, quot malis subinde urgeantur idcirco, premanturque miseri, docent ac evincunt infinitæ à Medicis notatæ historia miserationis plenz.

118. Illud idem confirmant Brutorum Castratorum, Boum, Vercum, Caponum &c. Carnes suaves, grateque, ac plurimum à non Castratorum, Taurorum, Arietum, Gallorum gallinaceorum &c. vitosis atque ingrati saporis carnibus differentes

119. Adde quod Bruta non minus, quam Homines plurimum soleant post castrationem pinguescere, atque Homines ante pubertatem Eunuchi facti rarò multum virilis barbæ proferre, aut vocem masculam nancisci.

120. Hæc omnia verò à Spermatico habitu per universi corporis partes tam continentes,

nentes, quàm contentas disperso deducenda plurima evincunt, quæ pluribus deducere non est hujus loci.

121. Præter Testiculos observantur hinc inde in humano corpore *Glandula* à cæteris plus minus differentes, *Renales* puta & *Tracheales*; in quibus *Humorem singularem* produci, eundemque immediatè aut mediatè Sanguini communicari fabrica earum singularis arguit.

122. His merito annumerabitur ex Conglomeratarum genere *Glandula Thymus*, cujus *Excretoria vasa propria* sicut omnibus Anatomicis, quantum ego saltem novi, hactenus sunt incomperta, ita *Liquor* qualiscunque per ipsa delatus, atque adeo ejusdem *usûs verus* omnibus manet etiamnunc incognitus.

123. Quoniam verò multiplicibus occupationibus perpetuo distractus desideratæ horum & aliorum indagini ex voto hactenus non potui vacare, plures ex Auditoribus meis in Anatome ingeniosis ac industriis ad hæc, similesque partes diligentius perscrutandas non semel hortatus sum, quo, si fieri queat, hæc & alia plura nos adhuc dum latentia eruerent, atque cum
nomi-

nominis sui laude ac commendatione orbi literato manifestarent; quod & hic denuo publice facio, singulisque successum felicem adprecor.

124. Donec igitur Memorati Humores, Halitusve nobis perspecti sint, de illorum vitiis variis ac remediis convenientibus tantisper silebimus, quo in viam reversi doceamus, Quoties plures Humores simul, & quidem diversimode peccare, ideoque magis intricata Sanguinis Effervescentiam vitare deprehenduntur, toties acri & sollicito iudicio quaerenda, seligenda & cæteris præmittenda, quæ magis urgenti humori aut vitio potissimum succurrant, vel ita temperanda Remedia polychresta, ut simul singulorum vitia emendant, nullum foveant, vel augeant. Ubi subactio per longum rerum usum iudicio opus est, atque observatione accurata Juvantium & Nocentium: quibus neglectis non potest non sæpius cum Ægrorum detrimento hallucinari Medicus, etiam portentose Suffensus.

125. Coercent 2. præ multis aliis, atque univèrse quamvis Humorum Effervescentiam Opiata: quibus prore nata, & Humorum maxime peccantium diversitate addi possunt

sunt alia ipsos simul temperantia, qualium formulas hinc inde proposuimus.

126. *Emendantia & Discutientia* 3. *Halitus, Flatusve* non semel in hoc opusculo præscripsimus, ac nominatim Cap. 9. §. 23. & seq.

127. 4. *Animum Affectibus turbatum & omnes in Corpore Humores conturbantem componunt Rationes Solide* ratiocinatione mascula Menti ægræ propositæ, atque Assensum ejusdem potenter cogendo tum ad pristinam serenitatem, tum ad quævis molestissima, quoties mutari non possunt, patienter, atque fortiter ferenda, perferendaque ipsam deducentes ac firmantes.

128. Qua ratione 5. tum *Alimenta noxia*, tum *Aër vitiosus vitari* debeant, vel corrigi, non semel quoque dictum in superioribus.

129. *Inaqualis nunc Bilis, mox Lympha, alteriusve Humores noxii ad Cor affluxus & inordinatam in Corde Sanguinis Effervescentiam excitans*, postquam tam ex diversis Animi Affectibus, quam cæteris Rebus non Naturalibus diversimode, ac subito ac reciproce ipsos Ægros invadentibus ortum suum habent, diversis quoque auxiliis, tum

Spiri-

Spiritibus & in ratiocinatione catenata consistentibus, quàm *corporeis* & medicamentorum nomine notis, pro symptomatum concurrentium diversitate subinde mutandis aut ingeniose cõmiscendis, curabuntur.

130. Hæc autem omnia cum non ita difficulter peti possint ex supradictis ne eadem continuò repetendo Lectori nauseam excitemus, malumus brevitati studentes ad sequentiã festinare.

CAP. XX.

De Sanguinis per Pulmones Motu læso.

I. **S**anguis in dextro Cordis Ventriculo Effervesces, Incalesces atque Rarefces parietes ipsius sensim magis, magisque expandit, donec ista expansione irritatum Cor parenchyma suum musculosum Spirituum Animalium ope contrahat, simulque Sanguinem contentum in Pulmonalem Arteriam exprimat: ex qua per Pulmonum parenchyma (quod mihi maxime videtur probabile) in Pulmonalem Venam transfusus ad sinistram Cordis Auriculam, Ventriculumque sinistrum pergit.

2. Dum

2. Dum autem per Pulmones vadit Sanguis, ab Aëre inspirato in Aëstu suo ac fervore blandè temperatur, & plus minus condensatur, ne ab excitationis fervore nimio Hallibus copiosioribus suffocetur in Corde & Sanguine modo accensus Ignis Vitalis.

3. Læditur hic Sanguinis per Pulmones Motus 1. quando nullus fit, 2. quando Tardius. 3. quando celerius procedit. 4. quando alio, quàm quo decebat, propellitur Sanguis.

4. I. Nullus fit Sanguinis per Pulmones Motus. 1. ob ejus in dextro Cordis Ventriculo defectum, Cava Vena insigniter vulnerata, & effuso intra vel extra corpus omni penè Sanguine, ad Cor alias fluxuro.

5. 2. Ob ejusdem Coagulationem ac Concretionem, quamvis summam vix possim comminisci subitanam, nisi forsitan in gravissima Syncope ab Acido acri abundantius ad Cor delato; quemadmodum id non semel observavimus factum à Spiritibus acidis per Syringam in Cavam Venam notabilem infusus.

6. 3. Ob Cessantem Cordis Contractionem in Apoplexia vehementissima, propter impedi-

peditum Spirituum Animalium per Nervos ad partes quasvis Motum.

7. 4. *Ob nimiam Vasorum Pulmonis Repletionem*, tum sæpius in *Plethora extrema*, tum rarius in *plerorumque Pulmonis Vasorum Obstructione* qualicunque.

8. Ubi *universalis* ac per omnia Pulmonum Vasa contingit *Motus* ille Sanguinis valde *impeditus*, aut *cessans*, brevi moritur Homo, aut *extinctus* ob Sanguinis defectum; aut *suffocatus* ob ejusdem copiam, vel *stagnationem*; ni confestim secta vena *redundans* minuatur, vel pro re nata *copiosius affluens* alio avertatur.

9. Ubi autem in quibusdam duntaxat Pulmonum Vasis propter *obstructionem* moveri desinens Sanguis aliquandiu ibidem *stagnat*, *Peripneumoniam*, hoc est, *Pulmonum Inflammationem* parit.

10. II. *Tardius movetur* per Pulmones Sanguis, vel 1. propter sui *Visciditatem*, à *Puuita* simul undecunque orta productam.

11. Vel 2. propter ipsorum *Vasorum Angustiam*, non tamen extremam.

12. Vel 3. propter *Animalium Spirituum* Cor imbecillius moventium *Penuriam*: sive illi

illi *consumantur* nimium per Dolores, Vigilias, Meditationes sollicitas, Curas, Corporis Defatigationes, &c. sive *non reparentur* per Inediam protractam, Spirituosorum saltem Alimentorum defectum, aut neglectum.

13. III. *Celerius* per Pulmones movetur Sanguis, vel 1. propter auctam ipsius *Fluiditatem* à sero quovis in ipso abundante.

14. Vel 2. propter *Æstum majorem* in corde una cum potentiore ac proinde celeriore *Sanguinis Rarefactione* quocunque modo excitatum.

15. Vel 3. propter *Humorem, Halitumve acrem* una cum Sanguine ad frequentiore sui contractionem, Sanguinisque contenti *expulsionem* irritantem.

16. IV. *Aliso, quam quo decebat, movetur* Sanguis per Pulmones propulsus, 1. quando ipse ex *Vasis suis erosis, ruptisve* erumpit in *Arteriam Asperam*, mox per *Os* ejicitur in *Hæmoptœ*, hoc est, *Sanguinis Sputo*.

17. 2. Quando idem ex *aperis* quovis modo *Vasis* suis effunditur in *Pulmonum Parenchyma*, & *Peripneumoniam* producit.

18. 3. Quando idem ex *Vasis* suis *Vulnera-* *sis* excidit in *Pectoris Cavitationem*, ubi collectus

atque in Pus vel Sanie mutatus Empyema constituit.

19. Eroduntur Vasa Pulmonum sæpius ab Humoribus acerbis & salsis, vel acidis & Capite ad Pulmones delabentibus; rarius, si unquam, à similibus una cum Sanguine ad Pulmones delatis.

20. Rumpuntur eadem Vasa 1. à Tussi, Vociferatione, Saltu, aliove corporis Motu vehementiore.

21. 2. A Sanguine potentius in Corde incallescendo, atque simul valde rarefundo Pulmonum Vasa nimium distendente.

22. Vulnerantur eadem Vasa à quovis instrumento acuto, cultro, gladio, similive alio per Thoracem aut Diaphragma inflicto in Pulmones, ipsorumque vasa penetrante & sauciente.

23. I. Sanguinis, ob sui in dextro Cordis Ventriculo defectum, in ac per Pulmones afficiens Motus curari nequit.

24. Sanguinis coagulatio ac concretio valida & subitanea pro incurabili habenda: Quæ autem paulatim evenit, sensimque augetur, curabitur Medicamentis Aciditatem acriorem frangentibus, temperantibusque, adeoq; tum Spirituosiss, tum Oleosis, tum præsertim Sale

Lixivo

Lixivo præditis; quamvis Homini conducant imprimis Salia volatilia oleosa, quippe quæ dictis omnibus ac singulis constant, nec tantum celerrimè quaquaversum in corpore, transfunduntur, verum satis potenter, blandè licet, desideratam efficiunt, perficiuntq; Acidi acrioris emendationem, si convenienti liquore diluantur, sa piusque usurpentur.

25. Inter vulgo nota merito laudantur Oculi cancri Vino acidiusculo, vel Aceto stillatitio paucò (quo facilius Acido in corpore peccanti admisceantur) soluti & aliis convenientibus additis per intervalla sumpti, Exempli gratia.

℞. Aq. hyssopi,

fœniculi, an. ʒiʒ.

viti Matthioli, ʒj.

Aceti stillatit. ʒij.

Ocul. Cancr. pulverat. ʒʒ.

Syr. Cochlear. ʒj. M.

vel ℞. Aq. menth. ʒiʒ.

theriacal. simpl. ʒvj.

Tinct. Castorei, ʒij.

Spir. Salis Armoniac. ʒj.

Ol. Cortic. arantior. Gutt. vj.

Syr. fœnicul. ʒj. M.

K 2

Prior

Prior Mistura minus efficax, licet gravior; posterior minus grata, sed magis efficax erit: utraque cochleatim usurpata conducet acriori Acido temperando; quamvis posterior præferenda, quoties aliquid austeri concurrere observabitur, cujus primum signum est Angustia quævis ad Hypochondriacam Suffocationem tendens, sive ipsa assurgat usque ad fauces, sive hæreat circa præcordia, & inexplicabiles pariat Aegris anxietates, ac continuo instans Animi deliquium minitantes.

26. *Cordis Contractio* in vehementi Apoplexia cessans nunquam curabitur; nec facile prævenietur, nisi valde Spirituosis & Aromaticis sæpius usurpatis, *Aquavite Matthiæ, Apoplectica* & similibus: non neglectis interim aliis antecedentes Apoplexiæ Causas corrigentibus aut educentibus alibi proponendis.

27. *Sanguinis Plethora* citò, tutoque curatur evacuatione ipsius sufficiente per Venam sectam; sive illa simul ac semel fiat, sive pro Aegrorum natura peculiari & viribus per iteratas vices. Sunt enim plures, qui magnam ejus detractionem confertim factam ferre non possunt, quin mox in Animi Deliquio

Deliquium incidant; à quo cum nil boni unquam certo evenire possit ulli, malim ego ipsum, quoties licet, præcaveri, atque securè potius, quàm temere Curationem omnem institui; postquam non semel illis temerariis Sanguinis humani Effusoribus accidit, ut unà cum Sanguine Animam Aegris educerent: Cujus nullum est periculum, si per intervalla, etiam brevina, eliciatur minori quantitate Sanguis, quamprimum vel minimum instantis Animi Deliquii compareret signum, sistendus, & postea, si Affectus amplius desideret, iterum cum majori ægrorum commodo mittendus.

28. *Obstructionis* & hanc insequentis *Inflammationis Ratio, Generatio, & Curatio* ex professo tradetur inferius Cap. 40.

29. II. *Tardior Sanguinis per Pulmones Motus* curabitur I. Corrigendo ipsius Visciditatem Punitosam per Incidentia & Attenuantia tum Spirituosa, tum Salina, tum Oleosa, tum & quandoque Acida usurpata, vel Sola, vel prudenter commixta, non semel proposita.

30. 2. Tollendo præsentem Vasorum Angustiam, & quidem pro Causarum peccantium

varietate diversimode : sed de his agendum alibi.

31. 3. *Reparando Spirituum Animalium* Cor imbecillius contrahentium penuriam, tum assumendo sæpius *Alimenta* multum *Spirituosa*, Vinum generosum, ac præsertim ejusdem Spiritum tam simplicem, quam diversorum additione multipliciter Aromaticum factum, eundemque rarius quidem solum ac purum, frequentius Aqueorum gratorum admistione fractum, dilutumque, tum vitando, moderandoque curas, Vigiliis, Lucubrations protractas, corporis defatigationes, &c.

32. III. *Celerior Sanguinis per Pulmones Motus curabitur* 2 *Fluiditatem* ipsius minuen- do per *Incrassantia*, tum *Alimenta*, tum *Medicamenta*.

33 Ex *Alimentis* usurpentur *Pedes*, aliique brutorum extrema multum *Gelatina* prominentia, ipsique adeo *Pisces*, ac præsertim *marini*.

34. *Potus esto Vinum rubellum* & austriusculum, aut *Cerevisia Chalybeata*, vel quibusvis adstringentibus gravioribus facta medicata.

35. Inter *Medicamenta* laudatur *Diascordium*,

dium, *Theriaca recens*, ac omne *Terra Sigillata* genus, *Cornu Cervi*, &c.

36. *Scrum Salsum* præ aliis omnibus corrigunt *Pilula de Cynaglossa*, ad grana duo vel tria semel aut bis quotidie assumptæ : quarum loco sequentes de *Styrace* dictæ parari poterunt atque pari dosi usurpari.

℞. *Styracis Calam.*

Succi Glycyrrhiz. inspiss. vel extracti,
Olibani,

Myrrharub.

Opii Thebaic. an. ʒ ʒ.

Croci Orientalis, ʒ j.

Cum Syr. papav. albi q. s.

F. Massa Pilularum.

37. *Cui Rotulæ magis placent, sequenti* aut simili utatur formula,

℞. *Sem. hyoscyami albi,*

papav. albi, an. ʒ ʒ.

Thuris mascul.

Myrrharub, an. ʒ j.

Croci opt. ʒ ʒ.

Succi Glycyrrhiz. inspiss. ʒ j.

Sacchar. althæe, ʒ ʒ.

Gumm. tragacanth. in Ag. rosac. dissolut. ʒ j.

M. f. s. a. Rotula exigua.

Harum unam subinde in ore teneat *Æger*, ac sensim deglutiat. Potest quoque ipsi admisceri *Opii Thebaici* Drachma dimidia, unde potentius corrigetur quævis humorum acrimonia.

38. Sanguinis per Pulmones Motus celerior curabitur 2. *Temperando ipsius Æstum* in corde auctum per *Acida & Aquea*, quibus constant *Sempervivum majus, Plantago, Solanum, Acetosa, &c.* Sanguinis æstum blandius vel potentius compeſcentia.

39. Curabitur idem Sanguinis per Pulmones Motus celerior 3. *Temperando Humorem Acrem* ad Cor delatum per *Spirituosa, Oleosa, & imprimis Opiata, & alia sæpius memorata*; illumque simul redundantem *educendo* per *Hydragoga* itidem aliquoties laudata.

40. *Halitus* verò itidem *Acres* ad Cor translati *temperandi* sunt iisdem, ac *discutiendi* per *Diaphoretica Spirituosa & Sale Volatili* tum *Simplici*, tum *Oleosa prædita*. Eorundem autem *productio nova impediatur* imprimis per *Opiata & Anodyna* cujusvis constitutioni & Comitibus Affectibus maximè convenientia.

41. IV. *Alio, quàm quo decebat, Effusus Sanguis per Pulmones Motus curabitur* 1. in Sanguinis Sputo, *Consolidatis* quamprimum *Vasis ruptis vel erosis* per *Misturam* Cap. 9. §. 20. descriptam, vel similem sæpius cochleatim assumptam: mox *Averso à Pulmonibus Sanguine* copiosius in *Plethora* effluente per *Venam* in Brachio aut pede alterutro vel utroque *apertam*; denique *correctis Humoribus Acrisibus Salsis, vel Acidis* à Capite defluentibus per memorata modo §. 35. & seq. *Opiata, & blanda Aromatica*. *Curando simul, vitando Tussim, Vociferationem, Saltum*, aliumve quemvis *Corporis Motum vehementiorem*.

42. Ubi verò ab *Incenso, & rareſcente nimium Sanguine* ad rupturam usque distenta fuerit Pulmonum Vasa, confestim Vena Secta educendus, temperandusque Sanguis, assumptis præterea sufficienti copia *Julapiis refrigerantibus dictis, atque ex Aqueis, Acidisque potissimum paratis, Ex. gr.*

℞. *Aq. Hordei*, ℥ xx.

Julap. Rosæ ℥ iij.

Olei Sulphuris per campanam parati q. s. ad aciditatem Agro gratam. M.

Bibat sapius haustum mediocrem, donec Æstus observetur moderatus.

43. *Peripneumonia Curatio* petenda ex subsequens Cap. 40.

44. Pleraque *Grandium Pulmonis Vasorum Vulnera* solent esse *lethalia*; *Minorum* autem, ut & *Empyematis Curatio* tradetur alibi.

CAP. XXI.

De Sanguinis ab Inspirato, Expiratoque Aere Alteratione lasa.

I. **A**D Sanguinis ob Effervescentiam nuper descriptam in dextro Cordis Ventriculo incensi, *Æstum temperandum Respirationem* ordinatam judicant plerique, quoniam evidentiore *Calor* observatur in universo corpore, ac præsertim Corde Animalium Pulmones, ideoque geminum in Corde Ventriculum habentium; quem ab Inspirato Aere frangi ac temperari patet ex incommodis Aërem ad ipsius moderationem minus aptum consequentibus.

2. Hoc uti Ego non nego fieri, ita censeo Sanguini multum in dextro Cordis Ventriculo

triculo *rarefacto* iterum *condensando* imprimis conducere Aërem inspiratum.

3. Quæ vi autem, quoque modo & ratione Sanguinem in utrumque hunc finem alteret inspiratus Aër, non æque patet. Ego id fieri puto, quatenus *in Aëre dispersa sunt partes Nitrosæ atque subacida*, Sanguinem æstantem, rarefactumque condensare, atque ipsius æstum quoque blandè compescere possent.

4. Distinguo autem inter partes Aëris Subacidæ & Nitrosæ: cum *Subacida, Acidæque* sint magis simplices, *Nitrosæ* vero magis compositæ, ex *Acidis* puta, non quibusvis, sed simul *Oleosis*, cum *Sale lixivo* junctis: quod artificiosa, Chymica nempe, Nitri Analysis & Synthesis manifestum facit.

5. Per Aërem multiplices volitare partes, non tantum *Aqueas, Igneas, Terreasque*, at *Oleosas* quoque, *Spirituosas, Salinas, Lixivas, & Acidas*, quin multipliciter ex his omnibus plus minus mistas, plurima evincunt Experimenta, sedulis Mutationum Chymicarum Scrutatoribus hæud ignota, quamvis Desidiosus ubique Philosophastris & garrulis Cavillatoribus abs-

trufissima: quæ aliquando, si res desideret, in bonorum ac uni veritati addictorum gratiam cum multis aliis ex nostro penu per Dei benedictionem satis locupleti, ringentibus licet adversariis, publicè profereamus.

6. *Laditur hæc Sanguini non minus utilis, quàm necessaria per Inspiratum Aërem Temperatio in Pulmone faciendâ, quoties ipsa vel nulla, vel parcior, vel aliquando nimia fit.*

7. *Nulla fit Sanguinis Temperatio Aëris valde æstuantis & quieti culpa; unde in Animideliquium grave, vel ipsam Mortem non rarò tunc incidit Homo; Sanguine ob defectum partium Nitrosarum, Acidarumve modò laudatarum summe rarefacto & fluido, ideoque ignem suum internum obruente, ac suffocante.*

8. *Parcius temperatur idem Sanguis ab Inspirato Aëre, ob eandem causam, sed leviorè; quando pauciores aut inertiores sunt in Aëre partes Acidæ, ac Nitrosæ; pauciores saltem inspiratione alliciuntur, quàm ad præsentem, urgentemque Sanguinis æstum & rarefactionem ex æquo temperandum desiderantur,*

9. *Alliciuntur pauciores Aëris Acidæ, Nitrosæve partes ob inspirationem ipsam quavis de causa impeditam, & capite proxime sequente pluribus explicandam.*

10. *Pauciores existunt aut Inertes in Aëre partes Nitrosæ, Acidæve ob summum Aëstem, vel Humiditatem in ipso repertum: cujus præterea rei Signum, si non simul causa esse solet Tranquillitas Aëris summa.*

11. *A Solis namque Radiis, tum Igneis, tum Spirituosis, frequentissima æstuantis Aëris causa; Oleosæ quidem Aëris partes rarefunt potenter, Salinæ autem, Acidæque leniuntur ac inertiores fiunt; sicut ab humiditate Aqueâ, sive pluvia dissolutæ infirmantur; unde non mirum, si tales inspiratæ Sanguinis æstui temperando minus sunt aptæ.*

12. *Aërem quietum Sanguini temperando ineptiorem esse ipso mediocriter saltem agitato evincit Flabelli usus, in summo Aëris æstu per agitationem blandam moderando tantopere utilis.*

13. *Utique à Vento quovis; Flabellique motu Frigus produci testatur Sensus Frigoris in partibus externis Aërem sic agitatam excipientibus: quod fieri puto partim ob discussionem partium ignearum urgente*

Aëris æstu circa nos collectarum, ideoque calorem in nobis majorem producentium; partim ob adductionem & congregationem partium nitrosarum & acidarum prius ab igneis, vel fractarum, vel quaquaversum depulsarum & ab invicem semotarum; ob majorem saltem ignearum copiam, efficaciamque Sensu minus perceptarum.

14. *Nimia* fit ab Aëre inspirato Sanguinis per Pulmones delati *Temperatio*, id est, *Condensatio & Refrigeratio*, quando *redundant in Aëre partes Nitrosæ, Acidæve*, à quibus sæpenumero Hyemis præsertim tempore, flante Borea, & in Regionibus Zonæ frigidæ vicinioribus, ac imprimis, quoties prius incaluit magis universum corpus, eousque *coagulatur* in Pulmonibus Sanguinis *Obstructionem* in Vasis suis, aut intermediis Pulmonum mæandris pariat: unde sequitur semper ipsius Sanguinis *Stagnatio*, & aliquando, aucta ob affluentem continuò Sanguinem *Vasorum Distensione*, eorundem *Ruptio*, Sanguinisque *Effusio*, unà cum *Peripneumonia*, quin post apertum *Apoptema Phthisis*, & ut plurimum tandem *Mors*.

15. *Curabitur Abolita & Diminuta* in Pulmonibus Sanguinis *temperatio*, mutando Aërem summè *Æstuantem Algido*, sive *Naturali*, sive *Artificiali*. Talem namque continere solent tum Speluncæ, tum Cellæ subterraneæ, non rarò Nitrosæ. Talem arte paramus diluendo Nitrum, vel Salem Armoniacum Aqua, mox ipsam per cubiculorum pavementum effundendo; vel Acetum acre purum, Aquave mistum itidem dispergendo; vel Plantas recentes acidiusculas, ipsarumve folia & flores similiter per conclavia projiciendo: quorum omnium ope augemus quoque in Aëre partes Acidas & Nitrosas.

16. *Quies Aëris* summa ob silentes in totum Ventos artificiose *turbanda* per *stabella*, vel quocumque modo alio *excitando Ventum flantem*.

17. *Humiditas Aëris Nubili* corrigitur exstructo lignis *Focoluculentis*.

18. *Impedita Respiratio* qui curanda sit, sequens docebit Caput.

19. *Nimia Condensatio, Refrigeratioque Sanguinis*, per Pulmones delati *curabitur*, mutando Aërem asperiozem, gelidumque *calidiorè atque tranquillo*; & accendendo

in conclavi apto ignes fatis magnos: & ufurpando medicamenta Nitrofas & Aeidās Aëris admiſſi partes lenientia.

20. Cætera hunc algidiorē Aërem inſpiratum confequentia, memorataq; damna qui curari debeant, docebitur inferius cap. 40. de *Inflammatione* agetur ex profeſſo.

CAP. XXII:

De Aeris Inſpiratione laſa.

1. **V**T Sanguis è Dextro Cordis Ventriculo exæſtuans, ac per Pulmones ad Siniftrum propulſus blandè condenſetur, refrigereturque Aërem tum inſpirari, tum iterum expirari proxime præcedente diximus Capite.

2. Contingit autem *Aeris hæc Inſpiratio*, quoties ad Diaphragmatis explicationem deorſum, & Thoracis elevationem ſurſum contigui utrique Pulmones ſimul expanduntur: ſicut id pluribus nos abunde probaſſe putamus in Diſputationum noſtrarum Medicarum octava.

3. *Leditur eadem Aëris Inſpiratio* 1. quando ceſſat, vel aboletur. 2. quando non ſuffi-

ciens fit, & ideo frequentior contingit. 3. quando cum labore ac difficultate accidit.

4. 1. *Ceſſare* dicitur mihi *Aeris Inſpiratio*, quando nulla ejus eſt neceſſitas; quod evenit tum in *Syncope*, tum in quibuſdam *Hypochondriaca Suffocationis* ſpeciebus: In quibus ſine Vitæ cum morte commutatione carere poteſt homo aliquando ad tempus ſatis notabile, dies puta integros, Reſpiratione omni, ad Senſum ſaltem manifeſta; de qua duntaxat loqui ſolent Medici veri ex Senſu obſervantis, judicantes. Imaginariam imaginariis cedentes Doctoribus.

5. Nulla verò tunc eſt Inſpirati Aëris neceſſitas, ob nullum in Cordis Ventriculo dextro excitatum notabile Sanguinis Incendium, nullam contingentem ejuſdem rarefactionem notabilem; quocirca nulla indiget tunc Sanguinis æſtus nullus temperatione, nulla ejuſdem rarefactio deſiderata condenſatione; quin haud expanduntur valde, irritanturve aliter ad ſui Contractiōnem in tali Affectu Cordis Ventriculi; unde deſicit neceſſariò tunc *Pulſus* ad Senſum. De quibus vide quoq; Cap. 19. §. 14. & ſeq.

6. *Aboleri* verò dicitur mihi eadem *Aeris Inſpiratio*; quando urget quidem ipſius inſpirandis

randi necessitas, existente notabili Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo Effervescencia & Rarefactione, atque permanente ad tempus breve licet Pulsu satis magno & robusto, *Desinit tamen, tolliturque subito ipsa Inspiratio* in dicta Suffocatione vel Strangulatione.

7. *Aboletur* autem tam necessaria Vita actuosa Aëris Inspiratio vel Thoracis & Diaphragmatis, vel Pulmonum, vel Viarum culpa.

8. *Solius Thoracis*, vel Diaphragmatis culpa non putem aboleri posse inspirationem, quamvis utroque simul in Motu suo deficiente id accidere nil obstat.

9. *Deficient simul in Motu suo*, quando in Apoplexia gravissima Spiritibus animalibus destituuntur partes omnes, hinc & sensu, motuque; unde Mors certo & confestim succedit.

10. *Pulmonum vitio* Aëris inspiratio abolebitur, quando *Aspera* in ipsis Arteria quocunque modo extremo angustatur.

11. *Viarum* ad Pulmones tendentium culpa Inspiratio Aëris abolebitur, quando vel Os & Nares simul plane obturantur, vel Larynx obstruitur, comprimiturve summo-

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I, 235
perè, in Catarrho Suffocativo dicto, Angina, Strangulatione, &c.

12. II. *Non sufficiens fit Aëris Inspiratio*, & idcirco simul frequentior, tum 1. Sanguinis per Pulmones delati, tum 2. Thoracis, tum 3. Diaphragmatis, tum 4. Pulmonum, tum 5. Viarum culpa.

13. 1. Sanguinis per Pulmones delati culpa hoc accidit, quoties idem nimium in corde accensus & rarefactus satis temperari nequit ab Aëre consueta quantitate & ratione inspirato; verum ejusdem quantitatem desiderat solito majorem; quocirca, ut illi succuratur defectui, plusque Aeris inspiretur, & major fit, & imprimis frequentior Thoracis & Diaphragmatis Explicatio; cum facilius ipsa festinetur, quam intendatur; adde quod nimium effervescenti Sanguini continuo temperando magis conveniat sæpius iterata externi Aëris paucioris Inspiratio, quam ejusdem copia major rarius accedens.

14. 2. Thoracis culpa non sufficiens, ideoque frequentior fit Aëris Inspiratio, quando is satis & quantum decebat attolli, explicarique non potest, tum ob induratum

nimum

nimum *Pectoris Cartilagine*, tum præsertim ob *Pleuritidem*, *Doloris comitis* causa *Pectoris* *Expansioni* impedimentum afferentem.

15. 3. *Diaphragmatis culpa non sufficiens*, & ideo frequentior fit *Aëris Inspiratio*, quando vel propter *Affectum proprium*, *Inflammationem* imprimis, convenienter *Motu suo* gemino ac reciproco cieri, vel propter *Spasum in Abdomine defectum*, aliaque ibi existentia *impedimenta* deorsum satis explicari nequit; quemadmodum id evenire solet in *Ascite gravi*, *uteri gestatione sublimi*, *Ventriculo aut Intestinis flatu distentis*, &c.

16. 4. *Pulmonum vitio non sufficiens*, ideoque frequentior fiet *Aëris Inspiratio*, quando eorundem *Parenchyma universum* vel saltem *maxima sui parte* est minus *spongiosum*, minusque explicabile, aut ipsi *Peripneumonia* tenentur, *mediocri*ve duntaxat *Aspera Arteriarum* notabilium *Angustia* urgentur.

17. *Minus spongiosum* existit *Pulmonum Parenchyma*, quoties idem fit *magis Carnosum & Solidum*, quare non rarò reperit in quorundam post mortem dissectione; aut etiam *Corrugatum*, quale itidem est aliquando à me observatum: quamvis utriusque hujus Affe-

Affectus causam reddere adæquatam putem valde arduum, si non impossibile; conjecto tamen *Carnosus & Solidus* fieri *Pulmonum Parenchyma*, quoties ab *acriore* simul & *viscidior*e *Sanguine* idem parte *Arteriis*, *Venisque intermedia* tum leviter excoriatur, tum iterum consolidatur & nutritur ita, ut sensim solidior fiat ipsius *Caro*.

18. *Corrugationem Parenchymatis* ejusdem acceptam refero *Sanguini Anteriori & Acriori* ibidem ipsum leviter excoriatum potenter contrahenti potius, quàm verè nutrienti; nisi forsitan idem accidat à *Pure* vel *Aqua* similiter *anteriori* & in *Pectoris* cavitate *Collectis*, ipsumque paulatim penetrantibus & constringentibus.

19. 5. *Viarum Aëri* transitum ad *Pulmones* concedentium culpa frequentior, quia non sufficiens, fit *inspiratio*, quando *Nares* solæ sunt magis vel minus *obturata*, tum continuo in *connato* fere, aut ab externa causa, sæpiusque fortuita, *lætu*, *Casu*, &c. *adventitio* ac permanente *vitio*, tum subinde ac per intervalla in *Affectu* nunc gravius, nunc levius urgente, *Gravedine* puta, *Polypo*, &c. tum aliquando ab *externis* in *Nares* immixtis, unde *Ore aperto* *Inspiratio Aëris* tunc faciendæ; quæ

quæ ideo impeditior erit, adeoq; frequen-
tior; & adhuc magis, si aliquandiu est lo-
quendum, vel ambulandum Ægro; maximè,
si festinandum.

20. Idem accidet forsan, si *Ostitum Laryn-
gis crassa, viscidaque Pituita sit plus minus ob-
sistum*, vel *Tonsillæ fuerint Inflammatae*, aliasve
Tumefacta, atque Aëri inspirando viam ex
parte saltem ocludant; in quo Affectu
frequentior inspiratio observatur, sive id
accidat ob solam viarum Angustiam, sive
accedat (quod mihi maxime fit probabile)
Molestia ex Aëre frigidiorē copiosius una
vice attracto, ad quam vitandam frequen-
tior instituatursimul & minor Inspira-
tio.

21. III. Quæ cum difficultate contingit
Aëris Inspiratio, in genere *Dyspnœa* vocatur,
cujus primariæ species sunt *Anhelatio*, *Or-
thopnœa*, *Asthma*, *Incubus* & *Suffocatio Hy-
pochondriaca* cum *Strangulationis* metu, sen-
sive conjuncta: quibus addere licet in
Singultu Suspiriis & pungentibus *Pleuritidis*
doloribus interruptam, impeditamque in-
spirationem.

22. In *Anhelatione* simplici solet Inspira-
tio fieri parva simul & concitata; In *Ortho-
pnœa*

pnœa vero minus quidem concitata, sed lon-
ge major, & quidem erecta, exporrectaque
Cervice; sicut in *Asthmate* præter Inspira-
tionem *difficilis ac cum labore procedentem*,
observatur *Sibilus* sive *Stertor* in pectore, una
cum *Tussi*, qua subinde aliquid excernitur,
subinde nihil. *Incubo* dormientibus tantum,
ac præsertim dorso incumbentibus obve-
nienti copulatur *ponderis præcordia premen-
tis*, ac *suffocationem minantis somnium*; unde
mira subinde sibi de persona certa invisa, vel
incerta delirare solent *Melancholici*. In *Suf-
focatione Hypochondriaca* Inspirationem læ-
dente, atque vigilantibus sæpius, quàm dor-
mientibus obveniente ita anguntur fauces,
ut in strangulationis periculo se versari pu-
tent.

23. In *Singultu* interruptitur per inter-
valla, incerta & inæqualia, propter Convul-
sivum Diaphragmatis Motum, aliquando
gravius, aliquando levius inspiratio; quæ
urgentibus *Suspiriis* continuatam, sed levio-
rem interruptionem patitur cum frequentia
junctam; quemadmodum in *Pleuritide* in-
terrumpitur eadem imprimis, quoties ur-
gente magis æstu febrili Majoris adest co-
natus.

24. Excitatur autem *Dyspnœa* omnis, tum frequentius à *Flatibus*, vel *Halitibus* in tenui intestino ex Pituita per Bilem rarefacta productis, & partim per Ventriculum, Oesophagumque ad Os assurgentibus, hinc cum Aëre inspirato in *Pulmonum bronchia* & ulterius forsan penetrantibus; partim, copiosiusque per Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum ad Venam Cavam superiorem, hinc dextrum Cordis Ventriculum, denique *Pulmonum Vasa*, ipsumque ipsorum *Parenchyma* spongiosum translatis, ibidem hærentibus, ipsorumque adeo *explicationem* requisitam non minus, quam *complicationem impediens*, sicque Aëros in te & valde argentibus: tum aliquando à *Pituita viscida* è Capite delabente, *Pulmonum Bronchia* occupante, & angustiam diversam in ipsis producente. Unde pro harumce causarum simplicitate ac complicatione, adeoque vitio majore aut minore variæ oriuntur *Dyspnœæ* species, & quidem nunc leviores, nunc graviore.

25. In *Asthmate* atque *Orthopnœa* utraq; causa concurrat plerumque, quamvis in *Occulto* dicto *Asthmate* videantur mihi soli urgere *Halitus*, *Flatusve*; uti eosdem in *Anhelatione*,

latione, *Incubo* & *Hypochondriaca strangulatione* omnem paginam absolvere agnoscat facile, quisquis attente omnia Aëris tunc obvenientia examinaverit, expenderitq; Symptomata.

26. *Singultus*, *Suspiriorum*, atque *Pleuritidis Generationem*, atque *Curacionem* dabimus Cap. seq. & 40.

27. I. De *Syncopes*, gravissimarumque *Hypochondriacæ Suffocationis* Specierum *Curacione* quædam in medium protulimus cap. 19. §. 70. & seq. quæ ibi videantur.

28. *Abolita Aëris Inspiratio* in Motu suo simul deficientibus *Thorace* atq; *Diaphragmate*, propter Animalium Spirituum in gravissima *Apoplexia* defectum, *incurabilis* existit, quoniam fat cito tolli non potest impedimentum quodvis, propter quod Nervorum exortus ita comprimitur, ut Spiritibus Animalibus transitus denegetur per ipsos ad partes inferiores.

29. *Abolita ob Asperam Pulmonum Arteriam summe angustatam Inspiratio Aëris* pro *incurabili* habenda, nî mox expiratione forti expellatur, quod illam replet, Sanguis, Pus, Pituita, vel quidvis aliud; vel tollatur

242 FR. DE LE BOE, SYLVII
vinculum ipsam constringens in Strangulatione.

30. Eadem *Inspiratio Ore, Naribusque simul obturatis Abolita Curabitur* tollendo extemplo causas obturantes, ne aliàs brevi sequatur Mors.

31. Sic ob *Faucium* ac imprimis *Laryngis Obstructionem Abolita Aëris Inspiratio Curabitur* remota quamprimum quavis Obstructionis Causa; illam vel extrahendo, vel in Oesophagum, hinc & Ventericulum impellendo.

32. Curabitur eadem, facta ob *anginam* angentem extrema *Laryngis Angustia*, curata quovis modo *Angina per Aversoriam* in Artubus, *Eductoriamque sub Lingua Sanguinis missionem*, atque *Cataplasmata & Gargarismata* tum potenter *Incidentia*, tum *Maturantia*, & similia.

33. Si à *compressio per funem Larynge Abolitur* Aëris Inspiratio, eodem in tempore soluto aut dissecto eadem Curabitur.

34. II. *Frequentior Aëris Inspiratio*, propter *auctum Sanguinis in Corde Incendium & Rarefactionem Curabitur* sedato illo æstu, tam per Sanguinis educationem, quam per *Acida temperatiora*, vel *Salem Ni-*

Nitrum, & purum, & postquam Sulphuris ope in *Prunellæ dictum Salem*, Lapidumve deflagravit.

35. *Non Sufficiens*, & ideò *Frequentior Aëris Inspiratio* 2. propter *impeditam Pectoris explicationem*, Cartilaginibus osscam duritiem nactis adeoque inflexilibus debitam, orta non Curabitur, nisi Cartilaginum emolitione; quam quæ præstare possint medicamenta paucis hactenus innotuit; quamvis fuerint nonnulli, qui etiam ossa quamvis emolliaverint, variè inflexerint, & iterum induraverint pro lubitu, quod mirabile.

36. *Impedita ac Frequentioris ob Pleuriticum Dolorem Inspirationis Curatio* sequitur *Pleuritidis Curationem*, ex generali *Inflammationem* quamvis Curandi methodo petendam; de qua vide infra Cap. 40.

37. *Frequentior & Impedita* 3. *Aëris Inspiratio Diaphragmatis Inflammationem* sequens Curabitur illa secundum modo citatam methodum generalem curata.

38. Eadem Inspiratio impedita propter *impeditum in sua explicatione Diaphragma Curabitur*, in *Ascite* quidem, evacuata quovis modo ex *Abdominis Cavitare Aqua;*

in uteri gestatione, excluso Fœtu; in Tympanitide, flatibusque distentis Ventriculo vel Intestinis, eorundem exclusione aut subsidentia.

39. Non Sufficiens ac frequentior Aëris Inspiratio sequens 4. Pulmonum parenchyma vel magis carnosum & solidum factum, vel corrugatum habetur mihi pro incurabili.

40. Eadem Peripneumonia debita curabitur, ipsa cæterarum Inflammationum modo curata.

41. Eadem mediocri notabilium Aspera Arteria ramorum Angustie adscribenda curabitur, sublata illius Angustie causa, nunc interna plus minus ramos ejus replente, nunc externa & in Pulmonum parenchymate habente atque eisdem comprimente; de quibus in genere agendum alibi.

42. Hic observandum, quoties Pituita sive fluida, viscidave, sive acri, blandave, vel Sanguine concrecente, solutove; vel Puris crasso, tenuive; vel Sanie, vel aliquando Aqua Demersis in Pulmones penetrante operietur Aspera Arteria, toties Curationem institui ac promoveri, aliquando solo effluxu Aquæ admixtæ, sæpius Tussi à contentis excitata; quorum expulsionem juvabunt inter dum

dum vel incidentia, vel incrassantia pro excernendorum varietate varianda, sæpiusque quantitate mediocri assumenda.

43. Observandum quoque Vomitum hic aliquando satis commode institui, cum constet per experientiam vehementi Vomendi conatu promoveri quoque Contentorum in Aspera Arteria expulsionem; excepto Sanguinis Spuito, in quo semper Vomitus existit periculosus.

44. Connatum 5. aut in Nativitate, aut post Nativitatem casu abortum, pertinaxque vitium Nares occupans, & angustia ibi facta Inspirationem impediens, quin ad frequentiore[m] cogens rarius solet curari, cum difficile sit partium illarum Coalitum, vel Obstructionem antiquam tollere.

45. Eadem inspiratio propter Graviditatem, aut Polypum impedita, his curatis sponte solet ad integritatem redire.

46. Quoties à Rebus qualibuscunque in Nares immixtis & illas obturantibus impeditur inspiratio, toties iisdem exactis expeditur denuò.

47. Impedita propter Pituitam viscidam ostium Laryngis obsidentem inspiratio curabitur remota, excretaque gargarisando Pituita.

48. *Tonsillarum Inflammationes Tumoresque Oedematosi* partim methodo generali, partim Gargarismis curandi sunt prius, quam Inspiratio idcirco impedita restitui queat.

49. III. *Dyspnœa* ortum à *Flatibus, Halitibus* sue ex *Pituitâ in tenui Intestino à Bile* productis habens *Curabitur*, 1. *Emendando Pituitam* Qualitate quavis, ac *Educendo* eandem Quantitate nimia peccantem remediis non semel in superioribus laudatis.

50. 2. *Corrigendo* itidem *Bilem*, Qualitate aliqua si peccaverit, vel *Evacuando* ipsam, si redundaverit, medicamentis sæpius propositis.

51. 3. *Dissipanda*, aut per alvum, clysterum carminantium dictorum ope abduciendo, aut sursum quoque ructuum forma excludendo *Flatibus, Halitusque* antequam penetrent in *Lacteas Venas*, per remedia itidem aliquoties jam præscripta.

52. 4. *Potentius eosdem Discutiendo & unâ cum blando Sudore* foras propellendo, quam primùm ad *Pulmones* penetrant, atque in ipsis hærent; idque laudatis sæpenumerò *Sudoriferis Aromaticis*,

53. *Dyspnœa* verò à *Pituitâ viscida* è *Capite* in fauces delabente, atque *Pulmonum bronchia occupante* profecta *Curabitur* 1. *Impediendo* illius in *Capite* proventum per medicamenta quævis *Aromatica*, *Rorem marinum*, *Salviam*, &c. toties in superioribus memorata, sæpiusque indies quovis tempore parva dosi usurpanda.

54. 2. Eandem in *Capite collectam & Incidendo, attenuandoque* per eadem *Aromatica*, & *Educendo* tum per *Alvum* mediantibus *Phlegmagogis* passim propositis; tum per *Nares Errhinorum* ope; tum per *Os Masticatoriorum* opera.

55. 3. Eandem in *Pulmones delatam Incidendo* per modo dicta *Aromatica*, & *Iussu* mediante *excrescendo* per similiter *Aromatica Bechica* in ore contenta, nec nisi lentissime deglutita, quo illorum pars aliqua penetret ad *Pulmones*.

56. Quemadmodum autem semper sunt cæteris ejusdem generis atque *Naturæ* medicamentis præferenda ea, quæ longa plurium experientia notata sunt cuius *Affectui* magis specialia & utilia; ita hîc quoque præ aliis *Aromaticis* eligenda sunt, quæ tum aliorum, tum propriæ

observationes ostenderunt esse singulis Dyspnoæ speciebus magis convenientia : ubi nec prætereunda singularis cujusvis Ægri constitutio ; cum & secundum ipsam experiamur indes delectum esse habendum medicamentorum in eodem Affectu aliàs præstantium : quod nemo in praxi benè versatus & ad ea, quæ quotidie diversimodè accidunt, attentus negabit unquam.

CAP. XXIII.

De Aeris Expiratione laesa.

1. **A** Er in Pulmones Inspiratione attractus, postquam munere suo functus est, iterum exprimi debet, quo alia alliciendo paretur locus : diciturque hæc Aeris exclusio, *Expiratio*.

2. *Perficitur* imprimis *Expiratio* hæc a *Musculis Abdominis*, tum *Thracem* deirahentibus, tum omnia in *Abdomine contenta comprimantibus*, atque *versus Diaphragma propellentibus*, ipsumque adeo *Diaphragma sursum cogentibus*, ac per consequens *Pulmones coarctando Aërem in ipsis contentum blande exprimentibus* : concurrente simul proprio

Dia-

Diaphragmatis Motu, angustiam in pectore majorem faciente.

3. *Læditur* hæc *Aëris Expiratio* 1. in *Sternutatione*, in qua post aliquam *Inspirationis inchoatæ suspensionem subito*, & magna, sed mox iterum cessante, sive abrupta vi per *Nares* imprimis, aliquando & *Os* quoque, cum vehementi *Corporis* universi concussione, atque *occurrentium* exclusionem *Aër* una vice expellitur.

4. *Læditur* eadem *Aëris Expiratio* 2. in *Tussi*; in qua non una, sed pluribus simul ac interruptis vicibus fit *Aëris*, *Contentorumq;* in *trachea arteria* (si quæ ibi occurrant & sequacia sint) *exclusio* in, aut per *Os*, cum dissimili *Corporis* concussione, nunc blanda, nunc vehementi.

Tussis omnis aut *Humida* vocatur. quoties ipsis ope *Humores* in *aspera arteria* contenti, *Pituita*, *Sanguis*, *Pus*, &c. in os, postmodum excreandi; aut per os foras expelluntur :

6. Aut *Sicca*, quoties magno licet ac multo labore nihil excernitur, sed irritato fatigatur universum corpus tussendi conatu, unde tum *Capitis*, tum *Hypochondriorum*, *abiarumq;* *Parium Dolor* vehemens nonnun-

L 5

quam

quam excitatur, quin aliquando *Hernia* producitur, aliquando *Urina*, vel *Alvi faeces involuntariè extruduntur*.

7. Læditur eadem *Expiratio* 3. in *Singultu*, in quo deprehenditur *Ventriculi* regio subito & violenter antrorsum, extrorsumque propelli, cessante mox, sed sæpe numero iterum repetente *motu illo vere convulsivo*, adeoque molestissimo tunc & gravissimo *Ægris* Symptomate.

8. In *Singultu* autem illa sui *Mottis* parte *Diaphragma* censeo affici, qua *inseruit Expiratione*; quaque in aperto brutis adhuc viventibus abdomine vi satis magna versus *Ventriculi* regionem contrahi *Tactu* non minus quàm *Visu* percipitur.

9. Quapropter proprium *Diaphragmatis*, neutiquam *Ventriculi*, *Affectum* iudico *Singultum*, cum præter jam dicta *Voluntarius* esse possit, & à *Me*, aliisque omni tempore pro lubitu excitari queat.

10. Trahi tamen ut plurimum ad *Singultum* producendum ab affecto prius *Ventriculo* *Diaphragma* in consensum non negaverim, & præsertim ab *acribus Halitibus*, vel *Flatibus*, vel *Humoribus* undecunq; accedentibus, & quacunq; deum

via ad *membraneum Diaphragmatis* centrum penetrantibus, ipsumque *pungendo* vel *rodendo* ad convulsivum illum motum efficiendum irritantibus.

II. *Veram* proinde *Singultus* *Causam* puto, quicquid ad violentam, non tamen durantem, sed mox interruptam, cessantemve, iterumque sæpe numero repetentem sui *Contractionem* *Diaphragma* cogere aptum est; sive illud in *Ventriculo* reperiatur (quo referenda *Medicamenta* vel *Alimenta* noxia & acia, *Venena* potius dicenda) sive idem ex tenui *Intestino* à vitiosa *Humorum* confluentium *Effervescentia* excitatum *Humoris*, *Halitus*, *Flatus*ve forma eò assurgat, & superius *Ventriculi* *Orificium* ita rodendo præsertim afficiat, ut ipsum ambiens *Diaphragma* simul afficiatur; sive idem in *Thoracis*, *Abdominis*ve cavitate conclusum immediate *Diaphragma* mordicet, vel ad ipsum per *vasa* sua deferatur, ac in ejus *substantia* hærens partes ipsius sensiles rodatur, vel quovis alio modo ad molestam illam convulsivamque sui *contractionem* solitariam & subinde continuo repetentem ipsum adigat.

12. *Sternutationis Causas evidentes*, tum externas, tum internas si quis observaverit, comperiet ipsam nunc à *Solis lucentis splendore* aut immediatè, aut mediante reflexione per nivem, glaciem, aquam, speculum, &c. facta; nunc à *rebus acris*, cæpis puta, sinapi, raphano, &c. vel *naribus* admotis, attractivæ, vel *ore assumptis*; nunc ab *Humoribus* itidem *acris* à *capite ad nares* in gravidine sive coryza delabentibus; nunc à *Vaporibus, Halitibusve* similiter *acris* e *Ventre, Stomacho, tenuive Intestino* ascendentibus, naresque irritantibus excitari, atque semper qualemcumq; tandem *Narium vellicationem* fontiti: unde merito istæ causæ omnes ac diversæ eatenus Sternutationem videntur producere, quatenus Nares irritando, vellicandoque ad molestiam illam exspiratio per Nares potenter Aëre simul expellendam Partes Expirationi dicatas movent; Cum qua vehementi Aëris Excussione concurrere solet universi corporis Concussio itidem vehemens.

13. *Tussis Causa* est, quicquid Asperam Pulmonum Arteriam vellicare, aut quovis modo irritare potest ac molestare.

14. Et *Humida* quidem *Tussis Causa* multiplex

triplex observatur: Aliàs enim *quædam forinsecum advententia*, vel *ore assumpta*, perperamque in Asperam Arteriam delata Tussim mox excitant molestam: Aliàs *Humores à Capite delabentes* (& quidem ut plurimum *Pituitosi* multifarii nunc *Acres*, *Salsique*, vel *Acidi*, nunc *Blandi & Inspidi*; nunc *tenues*, *fluidique*, nunc *crassi & viscidi*; quandoque *Sanguis purus*, vel cum aliis *Humoribus* mixtus; & quandoque *Pus* vel *Sanies*) in eandem Arteriam Asperam penetrantes ad Tuffiendum Pulmones cogunt: aliàs *Humores* itidem *Varii* (*Sanguis, Pus, Sanies, & Pituita* forsitan, *Serumve*) ex *Pulmonum substantia* vel *vasis* in Arteriam eandem translati Tussim produciunt.

15. Quoties autem Sanguis ex Pulmone prodiens Tussi excernitur, toties peculiari nomine *Sanguinis Sputum*, & *Hæmoptica Passio* vocatur is Affectus.

16. *Tussis* verò *Sicca* pro *Causis Externis* agnoscitur tum *Aërem*, tum *Potum frigidum* affatim admissum, *Asperamque Arteriam* molestantem: pro *Internis* autem aliquando *Catarrhum* valde *viscidum*, vel valde *tenuem*, *acremque* exspirato vehementius Aëri haud cedentem; aliquando *Halitus, Fla-*

iusue à tenui Intestino, Ventriculove per gulam elevatos, & una cum Aëre in Pulmones allectos; vel ab eodem Intestino per Lacteas Venas in Cor & Pulmonum Vasa; imo substantiam, usque ad Tracheam Arteriam sese insinuantes, atque ipsam continuo sine sua exclusione ad Tussendum irritantes

17. Multiplices in Expiratione lesa notati Affectus Curabuntur 1. sublata, correctave Causa externa. 2. curando quosvis Solidarum partium Affectus internos. 3. Emendando quævis partium Contentarum vitia, tum minuendo ipsorum redundantiam, tum Corrigendo ipsorum qualitates vitiosas; tum loco movendo, emovendo, quæ loco peccant; &c.

18. Et ut à Singultu faciamus initium, quoties Alimenta, Medicamenta ve noxia & acria, vel potius Venena continentur in Ventriculo, n̄ temperari possint & corrigi per alterantia Expelli debent aut per Vomitoria sursum via brevior, aut per Purgantia deorsum via longior: quod intelligendum quoque de quibusvis Humoribus in Ventriculo, aut tenui Intestino repertis & Singultum parientibus.

19. Medicamenta Humores quovis modo

modo peccantes, ut & Assumpta quævis Alterantia & Corrigentia non semel proposuimus in superioribus, ut non videatur necessum eadem hic repetere; unum tantum monituri, Opiata præ aliis omnibus conducere in curando Singultu quovis, non tantum, quatenus quosvis Humores acres temperant, sed insuper, quatenus Ventriculi sensum obtundunt, & forsan Spiritus Animales quoque faciunt ad motum torpidiores: dummodo per vices exigua usurpentur quantitate, atque tamdiu, donec aut cesset, aut notabiliter minuatur Singultus.

20. Inter Vomitoria cæteris omnibus præfero hic Antimonialia, tum quia promiscuè Humores quosvis evacuant felicissimè, tum quia humanæ naturæ sunt amicissima, modo peculiari omnes in homine humores ad statum laudatissimum sensum deducendo; quæ vis an in aliis rebus similiter occurrat dubito, in Antimonio ipsam existere novi: quicquid garriant in contrarium Viri præjudicis suis excæcati, tum aliàs Docti, tum Indocti.

21. Cavendum autem (postquam revera omne nimium est Naturæ inimicum) ne simul nimia sumantur quantitate; cum sem-

semper satius sit eorum minorem dosim exhiberi, quam majorem; quoniam nulla noxa sequetur unquam illam, sæpius hanc: nec enim, præter multorum Suffenorum æquæ, ac Imperitorum Medicorum placitum, tum alia purgantia, tum præsertim Antimonialia rite parata, & minore quantitate usurpata, nullumque humorem sursum aut deorsum evacuantia nocent ulli, quod millies expertus testor, quin semper tunc profunt, noxios in corpore humores aut emendando, aut adsecuturam postea purgationem amplius præparando: quod imprimis velim notari à Medicis Junioribus, in quorum gratiam hic meus editur Tractatulus, non item Seniorum, atque in Artis operibus versatorum, nec proinde informatione mea egentium; multò minus præfractorum, & quævis aliena ex præjudiciis aut invidia mox rejicientium, nec minus imperite, quam improbe culpantium.

22. Quoties proinde post usurpata prius convenienter Narcotica Vomitorio assumpto parùm, vel nihil est sursum aut deorsum ejectum; & urget adhuc Singultus, quin Humor in Ventriculo, aut vicino Intestino existentiam, malumque hoc excitantium

tium remanēt signa, toties tuto licet aut eodem die novum, sed quantitate minore, aut subsequente aliud quantitate aliquanto majore Aegro exhibere Vomitorium, quo vel amplius corrigantur, vel sursum, deorsumve aut utraque via expellantur humores peccantes: Sic enim tutissimè, ac minime injucunda, satisque cito absolvetur Singultus Cura vere rationalis & Dogmatica, Eperientia potissimum, hinc & rationi Sanæ, non Aegræ aut Commentitiæ, adeoque falsè innixa.

23. Quod si per assumptum Vomitorium excreti fuerint humores vitiosi, & à vomitu defatigati Aegri, conducet Mistura Aromatica, molestis Halitibus circa Ventriculum hærentibus dissipandis convenientissima, una cum additis quantitate parva Opiatis, tum ad concitatum per vomitum potentio rem Bilis, Succique Pancreatici Effervescentiam compescendam, tum ad Somnum blande conciliandum, tum ad ipsum Singultum magis sedandum aptissimis. Exempli gratia.

℞. Aq. menthae, ℥ij
vite Matiholi, vel
Theriacał. simpl. ℥ß.

Conf. alhermes, ʒj.

Laud. Opiat. Gran. ij.

Syr. mentha, ʒj. M.

Hujus Misturæ cochleare unum assumat sæpius Ager, donec ad somnum sentiat disponi suum corpus; quem ut citius capiat, commodè decumbat.

24. Huic Misturæ addi possunt *Spiritus Nitri* Guttae, vj vel viij. quoties *Flatus* simul vexant, quod sæpe contingit.

25. Si ad Vomitum minus inclinent Aegri, nec Nausea urgeat, præstat deorsum *evacuari Humores peccantes*, & quidem pro sui varietate nunc *Cholagogis*, nunc *Phtegmagogis*, nunc *Hydragogis* tantum, nunc diversis pro re nata simul mistis, aliquoties in superioribus propositis.

26. Quoniam verò *Affectus pertinaces* omnes ortum habent ab *Humoribus viscidioribus*, illos saltem agnoscunt Causæ sua conjunctos, idcirco in *Singultu obstinato* non sunt negligenda medicamenta humores viscidos incidentia simul ac educentia. In quem finem convenient *Pilula nostræ Magistrales*, superius Cap. 14. §. 50. descriptæ; ut & *Apozema* Cap. 2. §. 35. propositum. Nec tamen opus, ut talia quoti-

die usurpentur, nisi parum educant; ubi namque plures dejectiones faciunt, satiùs est, ut tertio, vel quarto tantùm die assumantur, atque diebus intermediis sola incidentia & Humores quovis modo peccantes corrigentia, tum Halitus, Flatusque discutientia, vel aliàs Roborantia sæpiùs laudata usurpentur.

27. Ubi Singultus alterius Affectûs gravis, Febris acutæ, Inflammationis, &c. est Symptoma, sponte illo curato remittere solet; quamvis tunc nil obstat simul usurpari prudenter Opiata vel Sudoriferis, vel quibusvis Alterantibus, Affectuique primario, Humori vitioso corrigendo dicatis Medicamentis addita, & subinde assumpta: A quibus si blandus Sudor promoveatur, & Symptomata cætera unâ cum Singultu minuantur, benè sperandum de Aegri restitutione; sin minus, male.

28. *Sternutatio*, quæ ab Externis Causis ducit originem, mox illis sublatis, vel vitatis cessare solet: quæ verò Internas agnoscit; tum, à Cerebro delabentes, tum ab inferioribus partibus assurgentes,

curabitur tum corrigendo in *Coryza* Humores Acido-Salfos, atque ipsis fere conjunctos *Pituitosos viscidos*, & *Oleosus* & *Spirituosis Aromaticis*; tum eisdem educendo partim per *Alvum Hydragogis* & *Phlegmagogis*, partim per *Nares*, aut *Os sternutatoris blandioribus*, aut *Masticatoris*: tum corrigendo Humores vitiose in *Ventriculo*, ac imprimis *acris* *Inflatio Effervescentes*, atque *Halius acres* sursum ad *Nares propellentes* laudatis modo *Spirituosis* & *Oleosus*, non neglectis vel omisis *Opiatis*; tum eisdem, si redundarint, educendo deorsum potius, quam sursum, medicamentis sæpius propositis. Ubi plurimum conferre solent *Sudorifera*, quæ non tantum foras protrudant, sed simul emendent Humores vitiosos.

29. *Tussis* pro causæ diversitate curabitur diversimode. Nam ubi quævis *foris secus admissa* & in *Asperam Pulmonum Arteriam* delata, vel sola *Tussi* rursus excreta sunt, vel paucopotu superassumpo delinita, cessat mox *Tussis*, vel paulatim saltem sedatur.

30. *Humores autem Pituitosi* à Capite in *Arteriam nominatam* delabentes, ad sui correctionem desiderant quidem *Acidi Oculis Cancris*, *Coralia*, *Margaritas*, &c. *Salfi* verò Gummi

Gummi Tragacanthum & *Arabicum*, *Radices Althææ*, ipsiusque *Saccharum*, *Glyzyrrhizæ radicem*, ejusdemque *Succum inspissatum*; *Pilulas de Cynoglossa*, vel *Styrace Cap. 20. §. 36.* aut *Rotulas §. 37.* præscriptas.

31. *Humores autem Pituitosi* neutiquam *Acres*, aut *Inspidi*, quoties simul *Tennes* sunt & *Aquei*, ad sui *Correctionem* atque *Incrassationem* indigent iisdem *Pilulis* & *Rotulis*.

32. *Qui verò Crassi* sunt & *Viscidi* ad sui *Attenuationem*, *Incisionem*que tum *Acido-dulcia*, tum *Aromatica*, *Oxymel simplex* & *Squilliticum*, additis *Syrupo de Hysopo*, de duabus & quinque *Radicibus*, & *similibus* requiruntur, sive *Linctus* forma lente deglutiantur, sive *Aquis Aromaticis* diluta cochleatim usurpentur.

33. *Iidem Humores Pituitosi multifarii* in *Sanguine*, *Capite* saltem *redundantes minuendi* per *Hydragoga* & *Phlegmagoga*, ut & quandoque *Diuretica* & *Sudorifera*: *Quin* recurrendum aliquando ad ipsam *Salvationem* modis variis excitandam.

34. *Sanguis à Capite in Pulmones delatus* & *Tussim* excitans in *effluxu suo* sistendus, *Vena*

Vena-sectione quidem, si *Plethora* concurrat, vel *notabilis* ejus *Fervor*, vel *solita* ejus *Evacuatio* *Suppressio*: quamvis ejus *Fervor* nimius *Acidis*, & præsertim *Austeriusculis* compesci quoque possit; *Exempli* loco esto sequens *Apozema*.

℞. *Fol. plantagin.* Man. ij
semper vivi maj.

Acetosella, an Man. j.

Coq. ex Aq. hordei ad Colat. ℥xx.
addendo *Syr. Iujubini*, ℥iij.

Salis petra purificati. ℥j.
vel *Lap. prunella*, ℥ß.
vel *Spir. Nitri*, Gutt. xx.

M. F. Apozema.

Hujus haustum medicorem subinde assumat æger ad quemvis Sanguinis æstum nimium, hinc & subsequentem quamvis Hæmorrhagiam compescendum.

35. Idem Sanguis in effluxu suo sistendus *Vasorum apertorum Conglutinatione* per laudatam sæpius in superioribus & *Cap. 9. §. 20.* præscriptam *Misturam*, vel similem.

36. *Sanguinis Corruptio in Pus*, vel *Saniem* modis omnibus prævenienda, & imprimis per *Balsamum Sulphuris Anisatum*, aliumve

aliumve minimè ingratum: quandoquidem hujus ope non tantum impeditur Sanguinis perversio in Pus, Saniemve, Partisque Ulceratæ læsio ulterior, verum promovetur insuper totalis hujus Curatio, si præsertim pro Affectûs vehementia vel Ulceris amplitudine varia ter, quater sæpius in die usurpetur ad guttam unam, vel duas ex cochleari Decocti, Misturæve cujusdam pectoralis, saltem *Cerevisiæ Saccharatæ*.

37. Sanguis idem in Asperam Pulmonum Arteriam undecunque delatus, ne ibidem coaguletur, hinc & corrumpatur, mox convenientibus medicamentis servandus Solutus, vel iterum Solvendus, Excernendusque. In quem finem multis aliis præferendi sunt, una cum *Antimonio Diaphoretico*, *Cancrorum* dicti *Oculi* paucis Aceto stillatio ex parte saltem soluti & gratis additis assumpti, postquam omnem hinc absolvunt paginam; *Exempli* loco sit *Formula* sequens cochlearim usurpanda.

℞. *Aq. hyssopi*,
fœniculi, an ℥j
Vitæ Matthiol. ℥ij.
Aceti Stillatitii. ℥ß.

Ocul. Cancr. ꝑ̄ss.

Antimon. Diaphor. ꝑ̄j.

Syr. capillor. vener. ꝑ̄j. M.

38. Cavendum autem in talibus *Misturis* Oculos Cancrorum Aceto solutorum capientibus, ne *Syrupi ex mucilaginosi* parati eis addantur, quales sunt de *Althæa Fernellii, Jujubinus, Violaceus & similes*; quoniam mox aut paulo post redduntur inde *mucilaginum* ad instar *ispissæ & ad usum ineptæ*; quod non facile fiet, si ex *Aromaticis* parati usurpentur *Syrupi*, ac præsertim satis recentes, cum multi temporis tractu evadant viscidiores.

39. Ubi ex *Pulmonum Affectu* proprio Sanguis purus vel in Pus corruptus Tussis excernitur, majus urget periculum, quam propter ad ipsius curationem magis festinandum, ne procrastinando pereat occasio hic aut nullibi præceptus; facile namque inficitur & corrumpitur, difficulter autem restitatur ac restituitur singularis *Pulmonum substantia*.

40. Non desistendum proinde ab usu medicamentorum Sanguinis è ruptis *Pulmonum Vasis* effluxum ac corruptionem curantium, donec in totum sit sublatum malum

malum: quin imò Auctor sum, ut aliquandiu post curatum ad sensum Affectum perseveretur in blandorum medicamentorum usurpatione parciore, quo adversus novi mali accessum roboretur pars semel affecta, ideoque facile iterum afficienda.

41. Quemadmodum verò alias semper, sic & hic attendendum sedulo medicamenta unicuique individuo maximè conducantia, quo hæc cæteris præferantur, & quandiu profunt, in eorum assumptione continetur; Quamprimum autem minus proficere observantur, alia in eorum locum eorum substituenda, atque sic ægrorum sanitas modis omnibus promovenda.

42. *Sicca Tussis* ab *Aëre aut Potu frigidis* orta Curabitur compressa sæpius aliquandiu Expiratione, quo aucto in *Pulmonibus & Faucibus* Calore corrigatur vitium ab externo frigore ortum & urgens.

43. Ut enim hoc in genere moneam, non parum ad *Tussim omnem*, ac *Siccam* præsertim compescendam, sedandamque conferet compressus, quandiu licet, *Spiritus*, & simul sic cohibita vi *Tussis*; qua ratione non semel in me, aliisque observavi sublatam in totum, vel diminutam *Tussim* satis

alias molestam; quemadmodum ipsum quoque Singultum notavi saepenumero sic curatum.

44. *Humores valde visciidi* quoties Sicca Tussis Causa existunt, potenter Incidentibus continuo quantitate exigua deglutitis emendari solent, ac corrigi; Cui usui serviunt Trochisci Bechici albi, Radix Helenii pulverata & cum Saccharo in Tabellastecta vel Frustra dissecta, &c. si ore continentur, & continuo saliva soluta una cum ipsa in asperam deferantur arteriam.

45. *Catharrisalsi & acres* Siccam Tussim producentes corrigentur, temperabunturque toties laudatis à Me Pilulis de Cynoglossa, vel Styrace, &c. non neglectis Purgantibus Hydragogis.

46. *Halius, Flatusve* ab Intestino tenui per Lacteas Venas sursum ad Pulmones asurgentes, atque Siccam Tussim concitantes ad ejus & sui curam desiderant Medicamenta 1. Humores tum semper Pituitosos & Biliosos, tum aliquando simul Acidos Temperantia, Educentiave. 2. Ipsos Halius, Flatusque Discutientia, vel tam in suo exortu, quam post ipsum eosdem sopientia: Quorum pleraque non semel sunt in superioribus

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I. 267
rioribus proposita, & inter alia Cap. 9. §. 29. *Spiritus Carminativus*, magnarum in hoc Affectu feliciter curando virium.

CAP. XXIV.

De Pulmonum Nutritione lesa.

1. **H**Actenus cum aliis Motum Sanguinis Circularem agnoscentibus existimavi non tantum, ut ab Inspirato Aëre alteraretur, verum insuper, ut *Ipsa Pulmones nutriverentur, propelli in eosdem Sanguinem è dextro Cordis Ventriculo*: Unde sicut soli hunc excipiunt Pulmones Sanguinem, ita solos eo alii putavi, donec anno superiore ex observatione Anatomici solertissimi & Cadaverum Conditoris eximii *D. Frederici Ruysch*, Medici Hagienfis scripto publico *Vulvarum in Vasis Lymphaticis & Lacteis Dilatationem, atq; quasdam Observationes Anatomicas variores* continente patefacta fuerit *Arteria* ex Aortæ Trunco descendente oriunda, & quoniã Bronchiorum divaricationes comitatur, *Bronchialis* ab Ipsa dicta; & siquidem Sanguinem in Ventriculo Cordis Sinistro elaboratū, atq; perfectum ad Pulmo-

nes deducit, eorundem Nutritioni ab ipso assignata.

2. Quamvis autem, ubi ad hujus Capitulationem perventum est, opportunè a superiori gelu debitum adolescentis cadaver in Noscomio publico secundum obtigerit, atque in eo Arteriam prædictam ex laudato Tractatulo diligenter, at sine successu inquisiverim, nolim tamen idcirco Viro egregio hic derogare fidem: quin potius doleo, quod paucis post diebus præter omnem fas impeditus fuerim à nonnullis Reip. ob præposteratas simultates & alia minus ad dictis, ac sæpè noxiis, quominus Juvenis ex difficili respiratione extincti cadaver in multorum Studiosorum huic rei per autopsiam cognoscendæ avidè inhiantium gratiam potuerim disseccare, Arteriam nominatam iterato investigare, atque publice forsitan demonstrare; cum præsertim modum ipsam certius observandi uno verbo mihi aperuisset idem *D. Ruysh*, ac simul retulisset aliis quoq; non semel idem, quod mihi, contigisse.

3. Sive igitur per solam hanc *Bronchiale*, sive simul per *Pulmonialem Arteriam*, nutritium Sanguinem accipiant Pulmones,

nes, quoties ob vitiatam in dextro Cordis Ventriculo Sanguinis Ascendentis, Descendentisque Effervescentiam vitiosus existet Sanguis ex utroque exurgens, *lacetur* ipsorum *Pulmonum Nutritio*; & quidem citius, facilius atque potentius, quam ulla alia corporis pars, si ex parte saltem nutriantur Sanguine è dextro Cordis ventriculo accedente, quippe qui minus temperatus est altero è sinistro Cordis thalamo effuso, & ab Inspirato Aëre plus minus in eisdem temperato.

4. *Lacetur* autem *Pulmonum Nutritio* 1. quando illa *Diminuitur*, vel *Aboletur*, & ipsi plus, minusvè contabescunt. 2. quando ipsa *Depravatur*, & substantiam, utilitatemque acquirunt Pulmones naturali dutiorem, compactioremve, aut contra molliorem, flaccidioremve, aut etiam inæqualem, &c. vix enim puto, nec nisi rarissimè. 3. *Augeri* posse, si propriè loquamur, Pulmonum Nutritionem, quandiu permanet ipsorum Parenchyma laudabile.

5. *Contabescunt* plus minus, & quandoque in alterutro *lacere*, atque in hoc vel illo *Lobo Pulmones*, vel *Sni*, vel *Sanguinis Puris*ve culpa.

6. Et Sanguinis quidem culpa, quando idem *purulentus* existit, maximè in *Pleuritide* in *Abscessum* abeunte, atque *Pus suum* vel immediatè, vel Sanguine mediante Pulmonibus communicante: unde tamen non Pulmonum tantum, sed universi corporis subsequi solet *Tabes*.

7. *Pulmonum* verò culpa continget *Tabes*, quoties à *causa* ipsis *externa*, vel *interna* *inepti* redduntur *assimilando sibi debite Sanguini* affluentis: quod non semel observavi evenire *interne ab Ulcere*, *externè ab Empyemate*; utrobique à *Pure corruptente* non tantum Sanguinem qualemcunque ad ipsos delatum, sed ipsam quoque *ipsorum Substantiam*, ut amplius ullo nequeant nutrirì.

8. Anno 1662. in dextri lateris *Empyemate Aquoso*, ex *Pure* ac *Sero Albicante* simul collectis constante, reperimus in *Nofocomio Academico Pulmonem dextrum corrugatum, lividum, flaccidumque*, ac meo quidem iudicio *Tabe* confectum: quod ambientis *Aquæ Purulentæ* adscribendum censebam malum.

9. In *Phthisicis* non tantum *Pulmones* corrumpi, ac ideo quoque subinde contabescere, verum *universum* insuper *Corpus Tabè* confi-

confici notissimum, & quidem ob Sanguinem itidem ab adjuncto *Pure* corruptum, atque *Partes omnes* paulatim corrumpentem ita, ut naturali *Nutritioni* perficiendæ reddantur ineptæ.

10. *Depravatur Pulmonum Nutritio* à *Sanguine* alterutro, vel utroque *vizioso*, *vitiostalem Humores* admistos habente; unde raro quidem *Pulmones* tantum, verum cætera quoque *Corporis partes* simul afficiuntur, ac perperam nutriuntur.

11. Hisce *Causis* nunc à *Bile*, nunc à *Suco Pancreatico*, tunc à *Saliva*, nunc à *Liquore hoc Ternario* exurgente, nunc à *Chylo*, nunc à *Lympha* quovis modo vitiatis, nunc à *Sero in Renibus* haud secreto, verum in *Sanguine* præter naturam permanente, & si quæ sunt plura, quæ Sanguinem vitiare possunt ac solent, pendentibus debetur *Tuberculorum* hinc inde in *Pulmonibus* sæpius observatorum exortus. *Substantiaque ipsorum mollis & spongiosæ mutatio in Carnosam, Oedematosam*, multisque modis solito *duriozem, solidiorem*, aliterve è naturali consistentia desciscentem.

12. *Augeri* credendum *Pulmonum Nutritionem*, quoties iidem consistentiam suam

& substantiæ modum naturalem servantes nimium tamen excrescunt, atque Pectoris cavitatem ita replent, ut inde impedita potius, quam difficilis reddatur Inspiratio; Cujus rei exemplum semel atque iterum post mortem in sectione habui.

13. Auctæ hujus Pulmonum Nutritionis Causam puto partim Constitutionem ipsorum optimam, partim Usus alimentorum nutriendis Pulmonibus maximè aptorum, ac forsitan Pulmonum ex Junioribus Animalibus desumptorum.

14. Harum omnium Nutritionis Pulmonum lætæ specierum Signa petenda erunt ex aliis Functionibus simul læsis. Et I. ipsius quidem plus, minusve Deficientis ex Respiratione modis variis læsa una cum reliquis corporis alicquali saltem contabescencia ipsi superveniente, ac imprimis post Empyema, vel Ulcus in Pulmonibus excitatum, adeoque Phthisin.

15. II. Depravata Pulmonum Nutritio cognoscitur partim ex læsa Respiratione, partim ex qualicunque Corporis reliqui Cachexia, cujus diversitas Humorem solitariè, aut una cum aliis peccantem manifestabit.

16. III. Auctam Pulmonum Nutritionem signifi-

putamus tum ab impulsæ Sanguinis Copia, tum ab ejusdem mox ab Effervescentia Rarefcentis Amplitudine; Sinistrum verò imprimis à Sanguinis fervidioris & adhuc quasi bullientis, ut ut in Pulmonibus ab Inspirato Aëre plus minus temperati Copia: Virumq; autem Coarctari ex mirè Turbinis ad instar contorta musculoſa Cordis substantia cæterorum musculorum ritu per Animales Spiritus fibras ejus replentes contracta.

4. Arterias verò Expandi censemus à Sanguine Cordis Contractione in ipsas Expulso, Easdemque rursus Constringi à Spiritibus Animalibus Fibras ipsarum annulares implentibus, sicque Cavitationem ipsarum Angustantibus.

5. Exploratur autem à Medicis Pulsus non tamen Corde ipso, quam in Arteriis, ac præsertim in utroq; Carpo, ubi sunt Sensui Tactus manifestiores: quamvis etiam circa Tempora, & subinde ad Collum observari possit Arteriarum Pulsus; quemadmodum Cordis Motus, applicata ejus regioni manu, imprimis ubi ejusdem Palpitatio urget, non satis distinctè ex Arteriarum Pulsatione dignoscenda, vel ubi exiguus, vel nullus sentitur in carpo Pulsus.

6. *Primaria* in Carpo explorari *Pulsus Differentia* ad tria summa reduci possunt *Capita, Pulsus Robur, Magnitudinem ac Frequentiam*. *Celeritas* enim Pulsui adscripta Mente quidem concipi potest, non item Digitis tangi ac percipi: *Durities* autem non nisi raro in Pulsu reperitur, ac semper in Statu Præternaturali; cum modo dicta in Naturali quoque ac Non-naturali observentur.

7. *Pulsus Rebutus* dicitur, quando vi Tangentis digitos ferit Arteria: *Debilis* verò, quando id leniter ac leviter dumtaxat contingit.

8. *Magnus* dicitur *Pulsus*, quando multum & amplo spatio; *Parvus*, quando parum & angusto spatio explicatur Arteria.

9. *Frequens* dicitur *Pulsus*, quando eodem Temporis spatio sæpius, quam alias, velin aliis; *Rarus* verò, quando minus sæpe, quam solebat, aut decebat observatur Arteriæ expansio & ictus.

10. *Moderatus*, sive *Mediocris* vocatur *Pulsus*, qui medius est inter prædictarum Differentiarum trium extremos.

11. *Robustus* sive *Potens, Validusq;* *Pulsus* debetur *Spiriibus Animalibus copiose* ad muscululo-

sculosum Cordis Parenchyma delatis, & ipsum *validè contrahentibus*: unde is nunquam sui ratione existit præternaturalis, aliquando quidem ratione Causæ irritantis.

12. *Debilis Pulsus* sequitur sæpius *Spirituum Animalium Defectum Universalem* in corpore universo, *partialem* saltem in ipso Corde; aliquando universi Corporis *Segnitiam ac Torporem*, sive *Immobilitatem*.

13. *Spirituum Animalium Defectus Universalis* est tum ob *Sanguinis Defectum ab ejus effusione ac hæmorrhagia* notabili, quandoque *ab Inedia* protracta: tum ob *impeditam in Syncope, Suffocatione hypochondriaca &c. Sanguinis Effervescentiam & Rarefactionem*; unde semper cum Parvo Pulsu concurrit *Debilis*: tum ob *Spiritus exhaustos Curis, Inedia, Vigiliis, nimiove Corporis Motu* aut *Agitatione*: tum ob *male affectum Cerebrum* Spirituum secretioni, præparationique adversarium.

14. *In Corde privatum Deficient Animales Spiritus*, si *Nervi* ad ipsum tendentes fuerint *vulnerati*; nam illos solos, cæteris bene habentib⁹, humiditate quavis transmittendis Spiritibus ineptos reddi posse vix putò.

15. *Segnitiam ac Torporem Spirituum Animalium*

nimalium semper in Somno, vel Sopore ipso haud reperiri testatur Motus Animalis Somnambulatorum, & Ipse Pulsus in Sopore gravi non raro valdè Robustus: unde patet *Narcotica*, qua talia, non tam Spiritus Animales forsan, vel omnes ex aquo Nervos, quam Sensuum Externorum Organa, vel Nervos ad ipsa tendentes afficere.

16. Semper autem in Motu Animali sensitivus ac Torpor deprehenditur à Celo ac quovis vehementi Aeris, Aqua, aliorumque frigore; quamvis dubitare liceat, an Ipsi Animales Spiritus verè ac per se, an Musculi potius afficiantur tunc à frigore; postquam (nisi Causa ejus fuerit extrema) Corporis agitatione vehementi præveniri aut etiam superari potest ille Partium secundum Motum Torpor, quod fieri non posset, si Torpor ipsos occupasset Spiritus; quibus existentibus mobilibus & Animæ imperio subjectis à Torpore liberabuntur facilius ipsi Musculi per affluxum eorundem ad ipsos solito copiosorem.

17. Pulsus Magnus sequitur Sanguinis Rarefactionem ampliam, plenamque, concurrente Arteriarum Mollitie.

18. Parvus verò Pulsus contingit, tum ob Sanguini-

Sanguinis Rarefactionem exiguam, tum ob Arteriae Duritiem, propter quam multum expandi nequit.

19. Frequens Pulsus agnoscit pro Causa vel summam Sanguinis Rarefactionem, ita ut sola Pulsus Magnitudine satis excepi nequeat; vel in Mediocri Sanguinis Rarefactione Arteriae Duritiem; unde ibi Frequenti Pulsui conjunctus est Magnus, hic Parvus; vel quidvis aliud Cor ad sui Contractionem crebro vellicans.

20. Rarus denique Pulsus accidit ob exiguam, lentamque Sanguinis Rarefactionem.

21. Animatum Spirituum Copia sequitur Alimentorum Spiritu Volatili abundantium Usus legitimum, ac eorundem tum Fermentationem in Ventriculo, tum Secretionem in Intestinis, tum Effervescentiam in corde, tum præsertim, præter aliorum Humororum omnium Productiones laudabiles, Partis maxime Spirituosa Separationem in Cerebro ac Cerebello integras: quemadmodum Eorundem Defectus præter ea, quæ §. 13. & 14. diximus, omnia imodo dictis contraria; sicut ex nominatarum Functionum Læsarum tractatione patet.

22. Sanguis multum Rarefit, quando is lauda-

laudabilis existit, excitaturque in Corde, dum Effervescit, Ignis potens: qui tamen, quando Nivius existit, plus satis, adeoque male Rarefit Sanguis, uti solet in Ardentibus evenire Febribus.

23. *Minus, Parumve Rarefit Sanguis, quando Is est ad rarefendum ineptior, atque solito aut fluidior, aut viscidior; vel Ignis excitatur in Corde Parcior, Sanguinique sufficienter rarefaciendo impar.*

24. *Arteriarum Durities Naturalis adscribenda Tunicarum Crassitie; quemadmodum Præternaturalis adscribi solet vulgo Membranarum Inflammationi,*

25. *Plurimum ac subito Rarefit Sanguis, quoties tum ipse est ad rarefendum aptior, tum in ipso & Corde Ignis accenditur acrior.*

26. *Ad Sui Contractionem Crebro vel continuo vellicatur Cor, tum à quocunque Acris unà cum Sanguine ad Ipsum delato, sive illud sit Acidum, sive Salsum lixivum, sive ex utroque mistum, quale Salsum est Muriaticum; tum à quocunque Halituofo vel Flatulento in Cordis Ventriculos penetrante, ipsiusque Parietes aliquantum, non tamen nimium explicante, & ita quidem, ut iterum que-*

queant contrahi; tum ab Re Cordi externa, in Pericardio puta contenta, ipsumque rodente aut pungente. Sic offendim⁹ ante triennium in Pericardio Humorem Salsum & Acrem, à quo tam Pericardii, quam Cordis Membrana erat erosa, excoriataque.

27. *Exigua, Lentaque Sanguinis Rarefactio debetur vel Ipsius Visciditati excedenti, vel Igni parciori in Sanguinis utriusque confluxu erumpenti, vel Utrique simul concurrenti. Vix enim unquam fiet, ut Sanguine Universo existente aliquandiu Viscidiore, Bilis, aut Lympha sint valdè acres; nisi ratione Diaræ, ac præsertim Alimentorum modo Bilis producatur Acrior, modò Lympha, Succusque Pancreaticus Acidior; modo Saliva, & Pituita viscidior: quod facile contingit, ubi multifariis utuntur homines Alimentis, nunc uni, mox alii Humori pravo generando aptis; & insuper Aërem usurpant nunc æstuantem mox gelidum; ac præterea immoderati sunt in Corporis, Animique sui Motibus, &c.*

28. *Quomodo enumeratis Pulsus lassificationibus Succurri debeat, non difficile erit ex passim propositis concludere.*

29. *Sic cæteræ Pulsuum lassorum Inæqualium puta*

puta, *Intermittentium* ac similibus *Differentiæ*, *Causa*q; non ita difficulter ex jam dictis eruentur.

30. Alias autem, si Deus volet, in secunda nempe Opusculi hujus Editione hæc omnia examinabimus, explicabimusque accuratius, & notabili auctario ditabimus, jam verò ad Affectus læsi, variis modis Pulsus confectarios, comitesve festinamus.

CAP. XXVII.

De Febris in Genere.

I. **S**I quod in Affectuum latentium, aut controversorum natura investiganda omnino fieri oportet) Practicorum morem, atque Signa, ex quibus de Febris præsentia Ipsi & Alii omnes concludere solent, observemus, facile patebit ex Solo Pulsu præter naturam Frequentiore Ipsos Febrim arguere. Ubi autem Febris species certa determinanda & ab aliis est distinguenda, tunc ad plura Signa ipsos simul attendere, quis nisi planè holpes in praxi nescit?

2. Ne autem (quæ binis de Febris Disquisitionibus publici juris, jam fecimus, atque huic Libro, vel alii subijcimus) inutiliter hic repetamus, ex Pulsus præter natu-

RAM

ram Frequentioris Causis variis modo vario agentibus varias rimabimur Februm multifariarum Species ac Differentias, quemadmodum ex praxi quotidiana petitas, ita denuò ad eandem praxin directas.

3. Pulsus ergò præter naturam Frequentioris, conjunctum nempe, aut mox accedentem Corporis molestiam, Doloremve notabilem, Functionisque adeò alicujus ad Vitæ Naturalis beatitudinem requisitæ Labefactionem habentis, Causa est vel I. *Nimia, permanensque Sanguinis Rarefactio, ab Igne potentiore ex utriusq; Sanguinis Effervescentia erumpente facta.*

4. Vel II. *Quodlibet Acre, nunc Acidum, nunc Lixivo-Salsum, nunc Muriatico-Salsum per Venas una cum Sanguine ad Cor propulsum, atque Internè Cordis Parenchyma mordicans.*

5. Vel III. *Quodlibet Halituoso-Flatulentum, itidem cum Sanguine ad Cor delatum, aut ex ejusdem in Corde Effervescentia excitatum, atque Cordis Ventrliculorum Explicationem augens.*

6. Vel IV. *Quodlibet Acre Durumve aut in Pericardio, aut alibi existens, atque Cor externè rodens aut pungens.*

N

7.Ob-

7. Observandum porro *Pulsus præter naturam Frequentioris Causas* nunc continuo, nunc per intervalla duntaxat, eaque nunc ordinata, certaque, nunc inordinata, incertaque, Cor afficere: Unde maximè notabilis pendet *Februm in Continuas, & Intermitentes Distinctio ac Divisio.*

8. *Continua* dicitur *Febris*, quæ à primo invasionis suæ momento permanet usque ad ultimum durationis suæ momentum, ac integram sui cessationem.

9. *Continua Febris*, quoties blandior uno duntaxat durat die, *Diaria*, *Ephemera*que vocatur; quemadmodum *Diaria plurimum dierum*, sive *Synochus non puris*, quoties ipsa tandem blandior per paucos, tres, quatuorve continuatur dies.

10. *Intermittens* autem dicitur *Febris*, quæ post intervalla nunc breviora, nunc longiora diversis redit Paroxyfmis.

11. Unde pro *Singularum Accessuum & Paroxyfmorum Interstitio diverso Eadem nomina* quoque sortitur *diversa*. Nam si quotidie novus redeat Paroxyfmus precedenti proportionem respondens, dicitur *Quotidiana*; Sin' hoc alternis tantum contingat diebus, *Tertiana*; Sin' post duos demum intermissio-

missionis dies revertantur paroxyfmi, *Quartana*, & sic porro. Quamvis rarius observentur *Quintana*, *Sextana*, &c. observantur tamen aliquando.

12. Præter has binas primarias *Februm Species* occurrit adhuc alia *ex utraq;* *mista vel composita*, & *Continua* quidem, *Exacerbationes* tamen aliquas, & rursus *Remissiones* habens, & quidem nunc quolibet, nunc tertio, nunc quarto demum die, unde *Febris* ista merito vel *Quotidiana-Continua*, vel *Tertiana-Continua*, vel *Quartana-Continua* nuncupatur.

13. Observantur insuper *Febres ex pluribus Intermitentibus multipliciter compositæ*. Tales sunt I. *Quotidiana Duplices, Triplices*ve, quoties eodem die duo, tresve sibi proportionem varia successivè respondentes producuntur paroxyfmi.

14. Tales sunt II. *Tertiana Duplices, Triplices*ve ex duabus, tribusve *Tertianis* constantes, sive in *Duplici* eodem die bini, aut alternis diebus singuli revertantur paroxyfmi; sive in *Tertiana Triplici* uno die bini, altero unus, aut quandoque uno die Terni, altero nullus infestent paroxyfmi.

15. Distinguitur autem à *Quotidiana*

Duplex Tertianæ diversis repetens diebus, tum ratione temporis invasionis, tum ratione durationis, tum ratione comitum Symptomatum. Quoties namque horum omnium ratione Paroxysmus Primus respondet Tertio, & hic Quinto; Secundus verò Quarto, & hic Sexto, & sic porrò, Tertianam Duplicem adesse concludim⁹; Quotidianam verò Simplicem, quoties Paroxysmus Primus respondet Secundo, hic Tertio & sic porrò.

16. Arguitur quoque Duplex Tertianæ, quoties præcessit Tertianæ Simplex, alternis repetens diebus: quæ si postea redeat quotidie, omnino erit habenda pro Duplici Tertianæ, non item pro Simplici Quotidianæ.

17. Novi non deesse Magnos Medicos, qui omnes Quotidianas negant Febres, & tantum Tertianas Duplices, Quartanasæ Triplices admittunt, & quidem, quantum Ego saltem judicare valeo, magis ex Præjudicio, quam Experientia certa, vel Ratiocinatione cogente: quas si quis attentam Mente consulat, non video, quo jure tolli possint à Cæterarum numero Febres Quotidianæ; sicut id clarius patebit, ubi de Febrium Intermittentium Causis Cogitationes nostras proposuerimus.

18. Ta-

18. Tales ex Intermittentibus Febribus Compositæ sunt III. *Quartana Duplices, Triplicesve.* Contingit enim aliquando, ut Ager uno tantum die immunis sit à Febre, ac binis sequentibus novos patiatur paroxysmos: atq; tunc de Quartana Duplici nullum est dubium.

19. Sed contingit quoque, ut quotidie novus revertatur paroxysmus, ita tamen, ut Primus respondeat Quarto, & hic Septimo; Secundus verò Quinto, & hic Octavo; Tertius denique Sexto, & hic nono, & sic porrò; velut ex Quartana Simplici producta sit Duplex, atque tandem ex Duplici Triplex, unde itidem facile distinguitur à Quotidianæ Simplici, vel Tertianæ Duplici. Cujus Confirmatio habetur nonnunquam ex ipsius Cura, si nempe unus paroxysmus primum tollatur, atque tunc binis consequentibus diebus revertantur adhuc paroxysmi, uno interposito intermissionis die: aut si duo tollantur paroxysmi, uno duntaxat remanente, atq; quarto quovis die revertente. Ut nunc sileam alia symptomata Febribus Quartanis magis propria, nec nisi rarò in Tertianis, vel Quotidianis observabilia, & quidem tunc ferè, ubi ad Quartanarum naturam & typum vergunt. N 3 20. Præ-

20. Præter has Febres intermittentes ordinatas, definitoque tempore ut plurimum, nisi aliquod in Diæta committatur erratum, vel aliquod usurpatum fuerit Medicamentum, recurrentes, observantur & aliæ satis frequenter nunc hoc, nunc alio & planè incerto tempore redeunt, & affligentes, quas proinde Inordinatas & Vagas quis haud ineptè posset nominare.

21. Quamvis autem cum majore aut minore *Frigoris Sensu* pleraque soleant Ægros invadere Febres, succedente illi *Calore* nunc leviore, nunc graviore; non desunt tamen, quas solum *Frigus*, solusve *Calor*, aut neutrum tam Ægrorum, quam Medicorum, vel Adstantium Sensui manifestum comitur: ne quis putet *Fbris omnis essentiam in Calore præter naturam in Corde autto, hinc per universum corpus disperso, sicut vulgò dicitur Consistere.*

22. *Continuarum* quidem *Febrium Causam Continuam*, hoc est, continuo ad Cor delatam requiri; uti contra *Intermittentium Causam* non continuo, sed per intervalla duntaxat eo delatam, ideoque in motu suo ad Cor impediri aptam nemo negabit, qui tum Corporis Continentis fabricam & vias

sive Vasa, tum Corporis Contenti, hoc est, Sanguinis aliorumque Humorum naturalè Motum mente attenda expenderit accuratè.

23. Cum inter plurima *Febrium* multifariarum *Symptomata* meritò tanquam *primaria* & *frequentiora* numerentur *Frigus & Calor*, inquirendum sedulo in maximè probabiles utriusq; hinc & in *Continuarum post superatum primum Frigus Caloris*; aut per intervalla recurrentis tum *Frigoris*, tum *Caloris*; aut exacerbati duntaxat *diverso & statò tempore Caloris Causas*: His enim perspectis, determinatisque non erit forsitan valdè arduum Febres diversissimas licet explicare, atque ab infinitis penè difficultatibus à quovis movendis arrium veritatis avidum extricare.

24. Ut proinde, missis aliorum de hac re Opinionibus, (unicuique namque suam probandam censeo) quod mihi etiam nunc verum videtur, paucis proferam, existimo *Febrium Continuarum omnium Causam* esse *Bilem*, aut *Lympham* (sub qua Succum Pancreaticum, Ipsamq; adeò Salivam comprehendendo, quatenus cum Ipsa deferuntur ad Cor) aut *Utramque vitiosam*, & in dextro Cordis Ventriculo *Effervescentiam* talem excitantem, unde *continuò Pulsus producalur frequenior.*

25. *Frigus* autem, si à *Bile sola* primario vitiosa pendeat *Febris Continua*, circa primam invasionem observabile adeadem deduco *Bile vitiosa*, & una cum *Succo Pancreatico vitiosam* in tenui Intestino *Effervescentiam* excitante, & quidem talem, ut *Halius acidusculi* à dicto *Succo* attollantur & mox quaqua versum propulsi *Frigus leve* ubique pariant, quod tamen paulò post *Calor* ab eadem *Bile ad Cor delata* producto cedat.

26. Sin' à *Lympha sola* primario vitiosa pendeat *Febris Continua*, cum male affectas consequatur illa tum *Glandulas Conglobatas*, tum ex parte quoque *Glandulas Conglomeratas*, ipsumque adeo *Pancreas*, quid mirum si hujus *Succus aliquanto factus acidior vitiosam* producat in tenui Intestino cum *Bile Effervescentiam*, simulque *Halius* promat *Acidiusculos*, qui per Universum Corpus dispersi ubique *Frigoris sensum* excitent pro vitio suo majore aut minore diversum?

27. Sin' tum à *Bile*, tum à *Lympha simul* vitiosis pendeat *Febris Continua*, ex memoratis *Causis conjunctis* produceretur *Frigus* circa ejus initia *Ægros* infestans.

28. Post præcedens *Frigus* aliquando gravius, aliquando levius solet in *Febris* Con-

Continuis plerisque subsequi *Calor*, isque longè major, & molestior à *Bile sola* primario peccante, à qua proinde ortum habent *Febres Ardentes* dictæ; longè verò minor & blandior & quandoq; Nullus à *Lympha sola* primario peccante, imprimis quoties multa simul in *Ægris* redundat *Pituita*, quibus adscribi debent *Febres Algide*; denique modo medio se habens *Calor*, ab utraque simul vitiosa, seque quodammodo vicissim temperante.

29. Quoties *Lympha* vitiatum, & *Glandula in Cerebro* existentes simul valde efficiuntur, solet (si propriam Vocabulorum significationem sequamur) primum *Gravedo*, id est, *Dolor Gravativus* in Capite excitari, & paulò post tum quandoque *Coryza*, ubi ad *Nares*; tum quandoque *Rucedo* vel *Tussis*, ubi ad *Fauces* vel *Pulmones* distillat delabens à *Cerebro liquor*, *Catharri* nomine notus; à quo tunc comites *Febres* nominari solent *Catharrales*.

30. II. *Februm Intermittentium omnium* Causam esse puro *Succum Pancreaticum* aliqua sui parte in uno pluribusve *Pancreatis Ductibus lateralibus obstructis stagnantem*, ac mora sua ibi acriorem factum, atque *acrimonia ista acida* per *Pituitam plus, minusve*

viscidam & notatæ obstructionis Causam
 via vi parata penetrantem ac in tenue Intesti-
 num effusum, vitiosamq; ibi cum Bile atq; Pitui-
 ta Effervescentiam excitantem, ac in paroxy-
 smi quidem principio Frigus diversum, ali-
 quando gravius, aliquando levius, aliquan-
 do diuturnius, aliquando brevius produ-
 centem, donec tandem (ubi ejus præter na-
 turam retenti ac ideò vitari nil amplius af-
 fluit) superetur idem vicissim (quod plerun-
 que fieri solet) à Bile, partim prius compres-
 sa & quasi suppressa, nunc denuò sibi reddi-
 ta, partim continuò allabente; unde citius,
 tardiusve *Mixtura ex Uroq; ac Pituita* exur-
 gens, & ad dextrum Cordis Ventriculū
 delata *subsequentis Caloris* aliquando *majoris*,
 aliquando *minoris*, aliquando *nullius* Causa
 existit, prout variè se habet ad Succum Pan-
 creaticum semper tunc ex parte saltem vi-
 ziatum Bilis & Pituita.

31. III. *Febrim ex Continuis ac Intermit-
 tentibus compositarum*, atque non plane Inter-
 mittentium, verum *Remittentium* duntaxat
rursusque exacerbatarum Causam censeo ut-
 tramque *utriusque* jam memoratam *Causam*
simul concurrentem.

32. IV. *Febrim Continuarum & Blanda-*

rum

rum quidem, interim *Duabus* circiter post a-
 limenta quævis assumpta horis exacerbatarum
 (quas *Hecticas* vocare solent) *Causam* existi-
 mo imprimis *Salivam* propter affectas *Glan-
 dulas* plures simul *vitiosam*, & *vitioso Chylo-
 ansam* præbentem; à quo ad Cor sic delato
 Effervescentia læsa quam prius frequentior
 adhuc excitetur *Pulsus*.

33. Quemadmodum autem *Frigus omne*
 in *Febribus* quibusvis deducendum judico
 partim ac imprimis à *Succo Pancreatico*, qua
 acido, & forte aliquando etiam à *Lympha*,
 itidem *acidioris* existente; partim à *Pituita*
 vel *insipida*, vel *acida*: Sic *Calorem omnem* ac-
 ceptum puto ferendum *Bili* ratione sui tum
Salis fixi, tum *Olei*; *Oleum* namq; aptum
 est *ignis vim* suscipere, ipsamque *conservare*;
Acidum contra eundem *extinguere*, *Oleumq;*
ab igne Rarefactum denuò *condensare*; *Sal-*
sum verò *lixivum* *Oleo* præsertim *junctum*,
 quoties cum *Acido* effervescit, *Calorem* no-
 tabilem producere. Atq; sic, ubi omnia mo-
 derata sunt & proportionem servant requi-
 sitam, modumque debitum, *conservatur*
 per pugnam illam amicam in *Sanguine uni-*
 verso *Ignis vitalis*; augetur verò, quoties *domi-*
 nium

contra

contra quoties vis *Acidæ* major est; *extinguitur* deniq; idem, ubi *extremus excessus* est in *Subcontrariorū* illorum alterutro vel utroq;

34. In genere *Curabitur Febris* vel I. *Condensando Sanguinem* nimis rarefcentem, & *compescendo Sanguinis Effervescentiã* nimiam.

35. Vel II. *Temperando Acre* quodvis vel *Acidum*, vel *Salsum lixivum* in Humoribus repertum & ad Cor delatum.

36. Vel III. *Discutiendo omne Halitusos-Flatulentum*, ejusve ortum preveniendo.

37. Vel IV. *Demendo Acre* omne forissecus Cor vellicans.

38. Inter *Symptomata Februm* magis frequentia & primaria *Frigus* corrigitur medicamentis *Acidum temperantibus* & *Pituitam Inspidam* emendantibus; *Calor* verò medicamentis *Salem lixivum demulcentibus* & *Oleum condensantibus*.

39. *Obstructio Ductuum Pancreatis Curabitur* solvendo, loco saltem præternaturali removendo *Pituitam viscidam*, eandemque educendo per *Vomitum*, *Alvum*, *Urinas* vel *Sudores*.

40. Quibus autem mediis ac remediis hæc omnia præstari queant, ex jam supradictis colligere non erit difficile, magisque adhuc

adhuc parebit ex peculiari variarum Febris specierum Curatione in sequentibus proponenda.

CAP. XXVIII.

De Febre Diaria.

I. **N**E Tyrones in Classicorum Auctorum lectione occupatos videamur magis confundere, quam juvare, libet Variarum Februm Species, prout vulgo distinguuntur & proponuntur, ordine tractare.

2. A *Diaria* proinde faciemus initium, quæ aut unius est diei, & vix quatuor & viginti horarum spatio durat, *Ephemera* dicta; aut per duos, tres, quatuorve dies durat, *Plurium dierum Diaria*, tum *Synochus simplex pura*, vel *non purida* quibusdam vocata.

3. Solet *Diaria* cum *levi horrore* comitans, aut prægressum *Frigusculum* testante aliquando incipere; aliquando *sine ipso*, & imprimis, quando universum corpus à *Re Non-naturali* dicta sensim eousque *incaluit*, ut tandem exciteretur *Febricula*, in qua tunc non tam incipit *Calor* in *Corde* & *Sanguine* augeri, quam ex *Non-naturali auctiore degenerare in Præternaturalem*, qui præterea *Fun-*

Eliones

Etiones alias la dat, & Pulsum Naturali Frequentiorem, sublataque, moderatave licet ipsius Causa solito tamen diutius cum majore, minoreve laborantis molestia permanentem producat.

4. *Calor in Diaria Horrorem excipiens, aut sine ipso quovis modo excitatus nec intermittere, nec ullis paroxysmis novis exacerbari solet, verum continuus ad finem usque perseverare, atque in Ephemera, ut & Homotono sive Acmaistica Synocho dicta in eodem ferè gradu permanere; sicut in Paracmaistica sensim decrescere, in Epacmaistica vero perpetim accrescere, donec tandem paulatim rursus desinat.*

5. *Calor idem in Ephemera mitis est, blandusque & halituosus, cutè molli & humecta permanente: in Synocho aliquantùm major, non tamen acris, ubi Sanguis, catèrique Humores existunt temperati; acrior verò, ubi Sanguis ob Bilem, Lymphamve naturali paulo acriorem occurrit acrior, ad Putridarum dictarum naturam & morem tantillum desectens.*

6. *Diariarum Februm omnium Cause sunt sex res Non-naturales dictæ vitiose usurpate, ideoque mox manifestæ.*

7. Sym-

7. *Symptomata præter Pulsum Frequentiorem in Febribus Diariis observabilia pro Causarum notarum Solitariarum aut Copularum, diversitate occurrunt diversa.*

8. *Nam ubi à Solo Aëris vel Soli, vel Igni, vel Balneo adscribendo aestu excitatur Diaria, nullus observatur Horror, quin solum Calor, isque paulatim magis, magisque in corpore auctus, donec tandem præternaturalis factus non tantùm Pulsu solito Majore ac Frequentiore, verùm Capitis quoque; Dolore, ac Pulsatione, similibusve Symptomatibus mox recensendis Febris præsentiam testetur.*

9. *Quod si Corpori quavis de causa aestuanti superveniat Aëris, alteriusve rei Frigus, unde Diaria Febris excitetur, Horror levis præcedet mox secuturum Calorem auctiorem; atque tunc in principio quidem Pulsus erit parvus, mox vero major, & utriusque conjunctus frequentior, accedentibus aliis quoque Symptomatibus.*

10. *Sic ubi à Potu generoso, id est, multum spirituoso, & imprimis Aromatico nimia quantitate assumpto excitatur Diaria Febris, vix unquam Horror præcedet Calorem continuo auctum, tandemque præternaturalem*

ac

ac Febrilem factum, nec tantum *Pulsu Majore ac Frequentiore*, verum *Calore insuper molesto*. aliisque *Symptomatibus* manifestum.

11. Ubi à *nimia Corporis agitatione*, defatigatione ac *Motu vehementiore* producitur *Diaria Febris*, *Pulsu* non tantum *Frequentior*, sed insuper *Debilis* præter *universalem ac molestant* totius corporis *lassitudinem* observatur.

12. Ubi verò *Animi Affectibus* sive *Motibus* debita *Diaria Febris* pro *Causa sua* Iræ agnoscit, tunc non tantum *Frequentior & Major*, sed insuper *Inæqualis & inæbans* occurrit *Pulsus*; quemadmodum, ubi à *subitaneo Mœnore* producta est ipsa, idem existit *Parvus, Debilis & Inæqualis*, atque circa initium accessus *Rarus*, & paulò post *Frequentior*; utrobique cum *Calore acriore*, *Cutisq; levis ariditate*.

13. Ubi à *Vigiliis protractis*, atque *Solitudinibus* oritur *Diaria Febris*, Comes solet adesse *Pulsus Frequens, Parvus, ac Debilis*, cum *Calore corporis aridiore*, *Capitisq; Dolore* nunc *Gravativo*, nunc *Vacuitatis* aut *Inanitatatis Sensum* præ se ferente.

14. *Omnia Februm Diariarum Symptomata* pro memoratarum *Causarum*, *Corporisq; tum Continentis*, tum præsertim *Contenti*, hoc est,

est, *Humorum multifariorum constitutione varia* non parum solent *variare*.

15. Sunt autem *Symptomata in Febribus Diariis* frequentissima, *Horror* levis præcedens, *Calor* aliquantò gravior subsequens. *Sinus* nunc major, nunc minor. Aliquando *Ocis amaritudo* manifesta, aliquando nulla. *Corporis* universi, ac præsertim *Artuum Inquietudo*, & *Lassitudo* plus, minusve molesta. *Capitis Dolor* cum *Pulsatione* notabili gravis. *Vigilia* protractæ, *Somnus*ve profundior. *Respiratio* concitator. *Pulsus Frequentior*, & simul aliquando *Major & satis Robustus*, aliquando *Minor & Debilis*: rarò *Inæqualis Venæ* turgidulæ; *Cutis* plerumq; *mollis & madida*, rarius *durior & aridior*. *Facies* rubens, tumensq;. *Urina* in *Ephemerâ* vix à *statu naturali* mutata; in plurium dierum *Diaria* colore magis rubeo tinctæ. *Sudor* aliquando citius aliquando ferius erumpens, nec graveolens, nec ægro molestus; rarò nullus.

16. *Periculosa* ex sui natura non est *Diaria Febris*, unde nunc sponte cum *Sudore* aut *madore* ut plurimum terminatur, nunc arte *facili* superatur: *Periculum* autem metendum vel *ob vitiosam Corporis affecti*, *Contenti* præsertim *Constitutionem*, propter quam in
alias.

alias tum *Putridas* dictas, tum *Hecticam* degenerare potest; vel ob *commissum novum* illa durante in aliqua *Dieta* parte, aut *Medicamentis erratum*, propter quod itidem mutari potest in notatas *Februm altiarum* species, aliosve *Affectus* graviore.

17. *Difficilis non est* Diariorum Februm *Curatio*, cum pleræque *spon te sudore solvantur*: Ubi tamen ad *Curam* vocatur *Medicus*, quemadmodum aliàs semper, ita hic quoque *varianda Curatio secundum Causarum varietatem*; *Corporis tam Continentis, quam præsertim contenti constitutionem variam, ipsaque Symptomata præ aliis urgentia.*

18. Ubi proinde *Aëris æstus* illam produxit solus; idem cum temperatiore mutandus, temperandus saltem *Aqua frigida* vel *Aceto* in pavementum effusus, *Plantis & Aquosis & Acidis, Lactuca, Acetosa, Vitium foliis &c.* per ægrotantis cubiculum dispersis: *Febricitanti* verò simul sitienti *Julapium* sequens aut simile per intervalla sumendum præscribatur.

℞. Aq. Card. bened. ℥iv.

Aceto, ℥ij.

Syr. papav. errat. ℥j.

Spir. Niri, Gutt. vj. M.

Maneat *Æger* moderatè *tectus* ad *Sudorem* blande promovendum, *Febremque* simul tollendam.

19. Si *æstuant* *Corpori* supervenerit *Aëris*, alteriusve rei *Frigus*. atque hujus ratione metuatur *secutura* forsitan *levior*, *præviore* alicubi in *Vasis Obstructio*, *Contentorumque Stagnatio*, hinc & alia mala graviora, prædicto *Julapio* admisceri poterit utiliter *Salis volatilis e cornu cervi, sale Armonico*, aliisque similibus parati *Syrupulus unius*, & idem partitis vicibus usurpari.

20. Si à *Potui Generoso* largius hausto excitata fuerit *Febris Diaria*, *Curatio* instituenda per *Potum Acidiusculum*, *Julapium* modo præscriptum, aut sequentem *Rosarum Tincturam*, quæ

℞. Aq. Hordei, ℥xxx.

roseæ, ℥ij.

Florum Ros. rubr. sicc. ℥j.

Ol. sulphur. per camp. parati q. s. ad aciditatem gratam.

Infundantur in Vase vitreo clauso & in loco calente ad Tinctura eleganter rubentis extractionem. Colatura adde

Syr. jujubini, ℥iij.

M.

Hujus Tincturæ gratissimæ usu moderato Æstus præter naturam in Sanguine, univ-
soque Corpore productus, Paulatim com-
pescetur, Febrisque ipsi conjuncta cito &
jucunde tolletur.

21. Si à nimio Corporis Motu ac Defati-
gatione excitata fuerit Febris Diaria, Spi-
rituoso Potu reparandi sunt Spiritus Animi-
ales plus satis consumpti, ita tamen, ut conjunctus
Corpori Æstus non augeatur, sed potius
simul minuatur. In hunc finem Mixturam
laudo sequentem cochleatim per intervalla
brevia usurpandam.

℞. Aq. fl. Tiliæ,
betonica
fœniculi, an. ℥ ij.

Spir. Vin. rectificat.

vel Aq. Vita Matthiol. ℥ i, β.

Spir. Salis dulcis, ℥ j.

lulap. rosat. ℥ j. M.

22. Ubi ab ira vehementiore excitata est
Diaria Febris, præter illa, quæ Animum
præstant serenum, sequentem commendo
Mixturam, quæ Bilem simul commotam &
acriorem factam corriget, ac Æstum Febrilem
ab Ipsa pendentem compescet; si subin-
de cochleatim assumatur.

℞. Aq.

℞. Aq. plantagin.

Lactuca,

Acetosæ, an. ℥ j.

Cinamom. ℥ β.

Spir. Salis dulcis, ℥ β.

Syr. diasodii, ℥ j. M.

23. Quod si permaneat Mentis Com-
motio vehemens, utile erit Laudani Opiati,
Grana ij. vel iij. prædictæ Mixturæ addere,
quo ad Somnum Corpus, & ad Tranquil-
litate[m] Mens citius reducatur.

24. Ubi contra à subitaneo & gravi Me-
more orta est Diaria Febris, ad ejus Curati-
onem una cum salutaribus Animo solando
ac erigendo aptis consiliis sequentem laudo
Mixturam, quæ Succum Austerum in omni
Mereore gravi productum vel auctum e-
mendare solet, simulque vitiatam tunc ac
Febrilem in Corde Sanguinis Effervescen-
tiam redintegrare.

℞. Aq. pulegiæ,

fœniculi, an. ℥ ij.

Spir. Carmin. nostri,

vel Aq. vita Matthiol. ℥ β.

Laud. opiat. gr. ij.

Spir. sive Salis volat. è sale

Armoniac. ℥ j.

Syr.

Syr. fœniculi, ℥j. M.

Exhibeatur sapius ejus Cochleare unum, donec Somnus obrepat, melius saltem habeat Æger, minusque angatur circa præcordia, ubi semper in Mœrore gravianxietates urgere solent inexplicabiles.

25. Ubi à *Vigiliis protractis* oritur Diaria Febris, ad ejus Curationem promovendus blande Somnus, tum removendo Vigiliarum Causas, tum disponendo Corpus ad Somnum capessendum per Emulsionem hanc vel similem.

℥. *Hordei mund. ad crepaturam*
cocti, ℥ i β.

Sem. papav. alb. ℥ β.

Cum ejusdem hordei decocto

F. Emulsio ad ℥ xv.

addendo Syr. papav. albi, ℥ j.

Aq. fœniculi, vel

Rosac. ℥ i β. M.

Hujus Emulsionis haustulum bibat sapius Febriens, donec Somnum experiatur. Qui si ne sic quidem accedat, eidem Emulsioni *Laudani Opiati Grana ij. vel iij.* tuto addentur, atque tunc Somnus facilius & potentius producetui; quo accedente absti-

abstinendum est ab ulteriore Emulsionis usu, nisi eodem mox interrupto necessitas redeat eadem amplius utendi.

26. Ubi à *Solicitudine Animum rodente*, ac præter *Vigilias*, cunctos fere *Humores Acriores reddente* Diaria, in aliam brevi degeneratura, excitatur Febris, quam in Animi Mœrore Diariam producente exhibui Mixturam, in hac quoque curanda Febre Tyronibus commendo,

27. Pro *Humorum* in quovis Diaria Febre laborante occurrentium *varietate variandam* quoque illius *Curationem* non sine causa monuimus §. 17.

28. Ubi proinde *Sanguinis Plethora* in tali Febriente observatur, consultum est Venamox aperta ejus tantum educere, quantum sine noxa vel Animi deliquio demipotesit. Quamvis enim non semper male cessit Sanguinis missio ad deliquium Animi facta, quoniam tamen aliquando & satis sæpe mala plurima nonnullis ægris attulit magna ejus evacuatio confertim facta, præfero semper iteratam ipsius diminutionem minorem, ubi res ac necessitas desiderat eodem quandoq; die institutam: ne dum cito curare volu-

volumus, non satis tuto curemus; postquam
sat cito, si sat bene, & sat tuto: quam obser-
vationem unice commendo Medicis junio-
ribus.

29. Parum autem videtur referre, an in
Brachio, vel *Manu*, an in *Pede*, an in *hac vel*
illa Vena instituaturs Sectio; nisi forsitan *Ag-*
ris unus locus præferatur alteri: vel in *Fe-*
minis propter *Fluxum Menstruum* aut instan-
tem, aut impeditum una pars seligenda sit
præ altera; & *Una Vena* aperiri possit tu-
tius, *faciliusve* altera: quæ omnia ubique
velim à Medicis & Chirurgis accurate ob-
servari

30. Ubi *Copiosa* est in Corpore *Bilis Cho-*
lagogo blando tuto minuetur, ac præsertim
Apozematis vel Julapii laxantis forma, ad-
ditis, quæ Febrilem æstum simul temperent.
Ex. gr.

℞. Rad. Cichorei, ℥ j.

Taraxaci cum toto, Man. ij.

Fol. Acetosa, Man. j.

Tamarindor. ℥ i ℞.

Coq. ex Aq. hordei, ad Colat. ℥ xx. addendi

Syr. de Cichor. cum rheo, ℥ ij ℞.

M.

vel ℥. Aq. hordei, ℥ xij.

Feniculi,

vel Cinamomi, ℥ ℞.

Syr. de Cichor. cum rheo ℥ ij.

Spir. Vitriol. q. s. ad aciditatem gra-
tam.

M.

Accipiat Eger subindè Apozematis, aut
Julapii præscripti Haustulum, donec Alvus
reddatur laxior; tunc cessandum ab ulterio-
re usu, nisi eadem fiat adstrictior, tunc enim
alterutrus aliquid denuo sumendum.

31. Ubi non tam multa, quàm *Acriis* ad-
est *Bilis*, *Alterantia* & imprimis *Acida* sunt
in Potu assumenda, & imprimis ea, quæ Su-
dorem quoque solent promovere, Acetum
Stillatum tunc simplex, quàm unâ cum a-
liis ante distillationem ipsi additis composi-
tum, quo referenda *Aqua Alexipharmaca*
Amstelodamensium, & ipsa longe gratior *A-*
qua Prophylactica (Pesti namque præcaven-
dæ Anno 1655. una cum *D. Francisco van der*
Schagen, & *D. Paulo Barbette*, Medicis exi-
miis, præter alia quædam communi consi-
lio curavimus Amstelodami in Ægrotorum
nostrorum gratiam & bonum parari) cujus
formulam idcirco hîc addere libet.

vel

O

Aqua

Aqua Prophylactica Egregia.

℞. Rad. Angel.

Zedoaria, an. ℥ j.

Petasitidis, ℥ ij.

Fol. Ruta hortens. ℥ iv.

Melissa,

Scabiosa,

Flor. Calend. an. ℥ ij.

Nucum Jugland. immatur. concis.

Lib ij.

Pomor. Citrior. recent. concis.

Lib j.

Contundantur omnia simul, deinde Af- fund. Aceti Vini Opt. ad tres quartas partes ex arena in cucurbita vitrea per se distil- lat. Lib. xij.

Digerantur per noctem, mane distillen- tur igne Cincrum lento penè ad siccitatem, idque sine unctione.

Acetum hoc magnarum virium, & gratissimum servandum Usui.

32. Admisceri potest Potui ordinario, Cerevisiæ, Apozemati, Jusculo, &c ad acitatem cuius Aegro gratam, & ad Sitim tollendam, Sudoremque blandum promovendum sæpius quantitate parva usurpari.

33. Ubi Acidorem Lympham, Succumque Pan-

Pancreaticum in corpore adesse propter Causas prægressas, Frigus Aëris acre toleratum, Acida multa diutine usurpata, Mœrorem Animi continuatum, & similia, metus est rationalis, vel aliqua ejus magis manifesta se produnt signa, commodum erit una cum Alimentis ex Vino, vel alio Potu ordinario Salia usurpare Volatilia Cornu Cervi, Salis Armoniaci, vel alia benigniora, tum Acidum temperantia, tum ad Sudorem Corpus blande dissipantia.

34. Ubi Diætia Febris corripit Hominem, in quo vel copia, vel visciditate, vel salsedine peccans Pituita reperitur, danda mox opera, ut illa nimia per evacuationem minuat, viscida incidatur, salsa temperetur, atque sic fecutura aliàs, metuenda certe mala plura præcaveantur; idque per medicamenta sæpius in superioribus proposita & laudata.

35. In Delicatis & constitutionem Corporis teneriorem habentibus Medicamenta usurpanda sunt blandiora, magisque temperata: In Robustioribus validiora.

36. Si vis blandior & solum æstum sequens Aqueis præsertim, & subacidis tolletur; sicut eadem gravior, Bilisque acrimoniam auctam,

316 FR. DE LE BOE, SYLVII
auctam, similemve causam agnoscens *Acidioribus* indigebit; de quibus vide §. 18. 20. 22. & 31.

37. Ubi *Oris Amaritudo* urget, conducent quæ Bilem blande per alvum educunt, de quibus actum §. 30.

38. Quæ *Corporis Inquietudinem, Lassitudinemve* curare possint, proposita sunt §. 27.

39. *Capitis Dolorem & Pulsationem, Vigiliasque* tollent, quæ habentur §. 22. & 25, quibus addi possent inter externa Epithema vel Linimentum sequens.

℥. *Aq. betonica*, ℥ ij.
rosacea, ℥ j.

Aceti Calend. ℥ vj.

Opii Thebaic. ℥ β.

M. pro Epithemate, quo tepido linteis excepto tum tota *Frons*, tum *Temporibus* imprimis temporum regio tegatur, & quoties Lintea exsiccati deprehenduntur, mox eodem similiter madefiant, donec dolor minuatur & Somnus sequatur.

40. Linimentum ex his aut similibus paratur.

℥. *Ungu. Popul.* ℥ ij.

Opii Thebaic. Oleo rosaceo dissolst. Scrupul. j.

M. F. Linimentum

Quo inungatur *Temporum regio* utraque, vel charta bibula idem excipiatur & ibidem applicetur.

41. *Somnum profundiore* minuent, quæ continentur §. 21. & imprimis 24. sed omif-

fortune Laudano Opiato.

42. Ubi *plura concurrunt Symptomata*, non erit valde arduum ex prædictis talia concinnare aut copulare auxilia, quæ iisdem conducant.

CAP. XXIX.

De Febris Synochis, Continentibus vulgo dictis.

Quas aliqui ad *Diarrharum & Synochiarum* non putridarum ipsis vocatarum (de quibus Capite proximè præcedente actum) differentiam *Putridas* nominant *Febres*, distinguunt pleriq; in *Continuas & Intermittentes*; uti rursus istas in *continentes*, sive *synochas*, & *continuas* generis nomine speciatim appellatas, sive *synochas*.

2. Parum verò refert, quòd *Σύνοχος* Veteribus Græcis & Hippocrati vox est ignota,

& apud Latinos *continuum* & *continens* pro eodem usurpatur; quia, ubi res diversæ occurrunt, aut finguntur, quæ distinctis nominibus destituuntur, licet, imò decet originationis, & significationis ejusdem voces doctrinæ distinctioris ergo subinde ab invicem distinguere, atque singulas sensu diverso prius satis explicatas usurpare.

3. *Συνόχης* igitur, sive *continentes* illas vocant *Febres*, quæ sine ulla *Exacerbatione* perdurant usque ad ultimam & integram sui cessationem: *Συνεχέης* vero, sive *continuas* generali nomine illas indignant *Febres*, quæ licet ad finem usque continuo perseverent, quotidie tamen, aut tertio, quartove quovis die aliquam patiuntur *Exacerbationem*. Illas hoc, has 31. Examinao Capite, uti proximè sequente intermittentes.

4. *Continentium* autem *Febrium Causam* dixi Cap. 27. §. 24. esse iudicio meo nunc *Bilem*, nunc *Lympham*, & quæ cum *Lympha* confluunt, nunc *utramque simul* male affectam, & talem in dextro Cordis Ventriculo Effervescentiam excitantem, unde *continuo Pulsus* producat prater naturam frequentior.

5. Has proinde *continentes*, sive *synochas* *Febres*

Febre ratione cause diversæ haud ineptè quis posset distinguere in *Biliosas* & *Lymphaticas*.

6. Et quoniam sub generali *Lympha* nomine non tantum eam comprehendimus *Lympham*, quæ à *Conglobatis Glandulis*, & ab aliis quoque *Partibus* ad Cor pergit; verum *Succum* insuper *Pancreaticum*, ipsamque *Salivam*, ex *Conglomeratis Glandulis* prodeuntes, *Liquo* emque adeo ex *Intestinali Triumviratu* oriundum, omnes una cum *Lympha* Descendenti *Sanguini* admistos; subdividi poterunt *Febres Lymphaticæ* in *Lymphaticas Glandulares*, *Pancreaticas*, & *Salivares*.

7. Hæ *Febres* omnes pro diversa cæterorum *Humorum* in corpore simul existentium constitutione aliquam patientur diversitatem.

8. A *Bile* quidem produci existimo maximè *Ardentes*; à *Lympha* vero *Glandulosa* *Febres* capitis, artuumq; doloribus acutioribus & lancinationibus copulatas; uti à *Succo Pancreatico* quasvis cum *Ventricis torminibus* & lancinationibus conjunctas; denique à *Saliva* eas, quæ cum *Ventriculi* & vicinarum partium anxietatibus, & distensionibus molestæ observantur. Quoties autem ex memoratis plures

simul vitiatum sunt Humores, toties plurimum Symptomata simul solent concurrere, uti subinde ob mutuam humorum peccantium temperationem eadem solito benigniora occurrere.

9. *Bilis* tunc temporis vel *Acrimonia* *jalina lixiva sola*, aut *insuper Inflammabili* *oleosa* peccare solet. Unde ibi quidem *Acrior* observatur *Calor* auctus; hic simul *maximus Pulsus*, ibi cæteris paribus *frequentior*; hic simul *Major* existit *Vrina* ibi *Crassiores*; hic *insuper magis Tincta*. *Sitis* ibi valde *Molestia*; hic *Inexplebilis*. *Lingua* ibi *Arida*; hic simul *Fissa vel Nigra*.

10. *Lympha Conglobatarum Glandularum* omnium, aut plerarumque saltem *Acrior* & *Acidior*, Febrilemque in dextro Cordis Ventriculo Effervescentiam excitans *calorem rodentem* magis, quam *Magnum*, atque *Lancinationibus* ubique molestum parit.

11. Eadem *Lympha in Capitis præsertim Glandulis Acrior* facta & *Salsa Muriatica*, vel simul *Acida* præter *Gravedinem*, sive *Capitis Dolorem gravantem*, hinc subsequenter postea *Coryzam*, vel *Rancedinem*, *Tussim* & *Febrem* solet producere *catarrhalem* di&am.

Calore

Calore non tam vehementi & intenso, quam *Mordicante* & *Acri* comitatam.

12. In *Lymphatica Febre* omni *Horror* levis subinde molestus adest & urget. *Pulsus frequens* magis, quam *Magnus*. *Vrina Tincta* quidem ac *Rubentes* excernuntur plerumque, mox tamen conturbantur, & *flavescent*, vel *albescunt*, videnturque multum deponere *Sedimentum* pro *Humorum* constitutione *varia multifarium*. *Lassitudo* gravis & *lancinans* occupare solet *Artus*.

13. *Succus Pancreaticus* secundum se totum diversimode vitiatum & *Acrior* factus, *Febrem*que continentem pariens tum *Anxietatibus circa præcordia*, tum *Ventris Tormentibus*, & *Lancinationibus*, aut *Dejectionibus cruentis*, æriive *Dolore* copulatis se manifestat, ut & *Pulsu* imprimis *frequenti*, & ad *parvitatem*, ac *debilitatem* inclinante; sæpiusque *inaequali*; cum *Appetitu* quandoque *prostrato*, quandoque *aucto*; *Siti* rarius urgente; *Vrinis Crudis* ferè *Aqueisque*.

14. *Saliva Febrem Continentem* producens *Visciditate aucta* peccare solet; unde *blandior* quidem, ac *Lenta* deprehenditur *Appetitu* ferè *prostrato*, & *insequente Alimentorum assumptionem* *Dolore gravante*, *accedente*

O s

non-

nonnunquam *Ventriculi ac Intestinorum Distensione ac Inflatione*; mox & *Anhelatione*, siue *Difficili Respiratione*; ut & *Somnolentia*; una cum *aucta* post unam, duasve ab assumptis Alimentis horas *Pulsus frequentia*, sensim denuo remittente; Ideoque cum *Hæctica* dicta *Febre* magnam affinitatem habet, hæc *Salivaris*, si non sit levior ejusdem species, aut *Hæctica* saltem copuletur semper.

15. Has novâs *Februm* continentium *Distinctiones ac Nomenclaturas* minus mirabitur, aut contemnet, quisvis ab omni præjudicio liber attendet accurate ad omnia *Symptomata*, peccantiumque *Humorum vitia* in variis *Febrientibus* observabilia; nec nova hujus ævi negliget *Inventa Anatomica*: quippe quæ cum *Chymicis Mutationibus* collata miram *Lucem* afferunt intricatæ *Februm Doctrinæ* facilius ac feliciter extricandæ.

16. *Qualibus Rebus Non-naturalibus* ortum suum debeant prædicta *Bilis, Lympha, Succus Pancreatici & Saliva vitia*, docuimus in superioribus, ut non videatur necessum hic amplius illis imorari, cum inde possint, ac debeant peti.

17. Sed quærat *Veritatis Studiosus, Quis*
à CAN-

à causis tam diversis producat *Calor in Febris h sœ Synochis molestus, li. et diversus?*

18. Huic æquæ petitioni, ut quantum mihi datum est, satisfacere coner, existimo I. *Calorem Febrilem* produci propriè ac per se à *Bile tum Acriore, tum Pinguiore*, quatenus illa & in tenui *Intestino cum Succo Pancreatico, & in Cordis ventriculo Dextro* cum affluente undique *Lympha Effervescens* non tantum plures *Ignis* particulas, quibus tunc abundat, de se promit, verum maximam earundem tunc erumpentium partem utrobiq; partibus suis *Oleosis* denuo excipit, atque in *Corde* quidem *Sanguini* mox penitus admiscet, unde idem solito magis rarefcit, *Caloremque* itidem *Majorem* ubiq; communicat, cum *Pulsu* *Majore ac Frequentiore*.

19. II. *Calorem Febrilem* puto per accidens à *Conglobatarum Glandularum Lympha Acidiorè* produci quatenus illa in *Dextro Cordis Ventriculo* cum *Bile Ascendenti Sanguini* admista *Effervescens*, illam solito acrius aggreditur, & ita immutat vel corrumpit, hoc est, sua visciditate liberat & privat, ut copiosius tunc erumpant *Ignis* particulae, à quibus ob *Acidi* admistionem *Calor Acrior & Mordacior* excitetur, isque pro cæterarum *Sanguini*

nis partium constitutione diversa non parum in quibusdam circumstantiis variatur. *Pulsu frequentiore* quidem, *rarius* verò simul *Majore*, aut *sæpe* potius *Minore*.

20. III. *Febrilem calorem* similiter per accidens à *Succo Pancreatico in totum Acidior* produci censeo, quatenus non tantum in *tenni Intestino Bilis* ab ipso nimium alteratur & infringitur, verum *Miscella* ex utriusque, atq; *Pituitæ Salivaris* confusione orta solito existens *Acidior*, ubi cum *Lympha ad Dextrum Cordis Ventriculum* pervenit, mox in reliquam *Bilem* una cum sanguine ascendentem potentius insurgit, & post visciditatem ipsius naturalem diminutam, acrem cum ipsa, Corporique noxiam Effervescentiam excitat, unde itidem *non tam Magnus, quam Acris* prodit *Calor*: isque pro totius massæ Sanguineæ diversitate in quibusdam diversus, præfente *Pulsu frequentiore* semper, ac quoad magnitudinem *Parvo vel Mediocri*, vix unquam *Magno*, ni simul *Bilis* existat multum *Acris*.

21. Nam quoties IV. reperitur in corpore *Bilis* vel *naturaliter*, vel *non-naturaliter* (hoc est, ob rei non-naturalis, Aërisputa æstivi, Potusye generosi, &c. continuatum ali-

aliquandiu usum) *satis Acris & Oleosa*, necdum tamen functionem aliquam lædens, atque à Re non-naturali Aëre puta frigidior, Potuve Acidior, Vino Rhenano nempe, &c. augetur subito ac eousque *Lympha, Succive Pancreatici, vel utriusq; Aciditas*, ut inde producatur *Febris Synocha*, non mirum si tunc ob *Bilem Acriforem & Pinguiolem* simul concurrentem *Calor* excitetur, non tantum *Acrior*, sed simul *major, Pulsusq;* conjungatur cum *major*, non tamen maximo, *frequentissimus*.

22. Ubi autem V. *Saliva* visciditate tali peccat, unde non tantum *Alimentorum Fermentatio minus commoda* fiat, sed insuper *duabus* ferè post ipsorum assumptionem horis *Pulsus* jam continuo frequentior reddatur ad hoc ad tempus aliquod magis frequens, cum *calore* Aëris quidem rarissimè manifesto, vel molesto, Adstantibus tamen ac Medicis aliquando præter Genarum ruborem auctum notabili; Mutationem illam, tum quoad *Pulsum & continuè*, & magis adhuc post assumpta Alimenta frequentiore, tum quoad qualem cunq; *Calorem* tunc simul observabilem, contingere arbitror, quatenus *Saliva* Ventriculo vacuo ad tenue Intestinum

tendensita vitiat Bilis, Succique Pancreatici Effervescentiam, ut non tantum obtundatur Liqueor ex hisce tribus prodiens, verum insuper Halitus substatulenti ex ipsa exurgant, & quidem copiosiores atq; magis volatiles, quando Alimentorum Pars fluidissima horis duabus fere post ipsorum assumptionem ad Intestina delabitur: Qui Halitus ad Cor delati & ad frequentiore[m] sui Contractionem ipsum irritant, & una cum Sanguine quaquaversum delati Calorem producant non magnum quidem, aut multum Acrem, Aegrisve gravem ac molestum, Cutis tamen Ariditate satis manifesta (pro Caloris aucti signo habita) copulatum; & ad eorundem copiam & volatilitatem subinde auctam Genarum rubore notabilem; dum interim Pulsus frequentior quidem observatur, & satis Parvus, Debilisque; concurrente ac indies aucta, ob Sanguinem indies Viscidiorem, Corporiq; nutriendo ineptiorem factum, totius Corporis Tabes.

23. Postquam vero ad quatuor primarias differentias Febres Synochas omnes ratione causarum notabiliter in corpore humano peccare solitarum reduximus, libet paucis quoque aliquot earundem differentias à Symptomati-

matibus gravioribus easdem subinde comitantibus petitas Eximiorum Practicorum, ac imprimis Magni Plateri ad exemplum confiderare, atque hoc loco expendere: nulla hinc facta Febri[s] Catarrhalis, de qua §. II. jam egimus, mentione.

24. Primum autem locum dabimus Febri, quæ ab æstu, & ardore summo maxime urgente Ardens dicitur, Græcis Κάυσις: Qui summus æstus quoniã observatur non tantum in continuis, Synochis, alternis diebus exacerbationem patientibus, verum in continetibus quoque Synochis, merito hic quoque Ardentis Febri[s] facimus mentionem. Cui non mirum, si comes adsit Arida Sitis, quam vix extinguas.

25. Secundum locum tribuunt aliqui Febri, quæ Leipyriasis dicitur, in qua toto Affectus tempore Externa frigiant, dum Interiora urantur.

26. Tertium locum sibi vendicant illæ Febres, quæ imprimis Faucium ardore ac rubore obscuro sunt molestæ, unde Lingua quoque non tantum Arida existit, verum Colore puniceo-nigricante dicta. Hic Affectus ob dictum Colorem tam Belgis, quam Germanis Brenne dicitur, & non raro Epidemius existit.

27. Quar-

27. Quartum locum concedemus *Febribus*, quas *Delirias* vocabimus ob Delirium non leve (quale in multis *Febribus* subinde observatur) sed grave, ad *Furorem* nonnunquam vergens, quod intra paucos dies advenit *Agris*, Adstantesque non parum turbat; imprimis ubi *Epidemiæ* sunt tales febres, atque *Convulsionibus* supervenientibus tandem ipsos necant. Eisdem solent *Vigiliae* pertinaces comitari, *Capitisq;* dolor magnus Delirium præcedere.

28. Quintum locum occupent *Colligantes* dictæ *Febres*, in quibus brevi tempore consumi solet *Corpus* ac emaciam.

29. Sexto loco *Febres* ponemus *malignas* dictas, *Vires vitales* præter *Causas* & *Rationes* manifestas subito deficientes, aut inexpectato *Aegros* necantes; quæ ut plurimum solent esse simul *Epidemiæ*. Præter *Pulsus* Debiliorem, *Symptomata* cætera habent ferè solito blandiora. Sed de his *Cap. 33.* agemus ex professo.

30. I. *Ardentis Febris Synocha* causa est *Bilis* & primario, & tantum peccans, non tantum *acrimonia salsa*, sed insuper *valde inflammabili Oleositate*: quocirca præter *Pulsus* frequentiore[m] concurrere solet *Maximus,*

mus, & in principio saltem *satis Robustus*, una cum *Vigiliis* molestis, ac *Siti* morosa.

31. II. Quoniam non memini unquam observatam mihi *Febrem Leipyriam*, idcirco magis hæreo in *vera causa* ipsi assignanda; cum præsertim non satisfaciant, quæ alii ex suis præiudiciis potius, quàm ex iis, quæ in *Agris* observari debuissent atque aliis proponi, afferunt.

32. Si tamen unquam, de quo valdè dubito, *Leipyriæ* *Febri* existat *Synocha*, & liceat mihi aliquid de ipsius causa conjectare, putem illam tunc ex *duplici Febre* constare, *Biliofa* & *Pancreatica*, & ita quidem ut à *Succo Pancreatico* universo *acidore* continuo in *termi Intestino* eleventur *halitus similes*, qui confundantur tantum *massæ Sanguinæ*, atque in *corporis habitu* *Frigoris Sensum* producant, dñ in *partibus internis* à *Febre Bili oleosa* magis, quàm *acri* debita excitatur *calor viscus.*

33. III. *Febri* *purpureo-nigricantem* *Lingvæ*, *fauciumque colorem* comitem habentis causa videtur esse *Bilis* tum *acrior*, tum *pinguior*, sed *Salivæ* imprimis, & *Glanduloso* *Faucium Liquori* infesta, ipsisque arctius adhærens, ubi una cum *Aëre* *Halitus* specie expiratur, quocirca præter universi *corpotis æstum* mole-

330 FR. DE LE BOE, SYLVII
molestum Labia quoque nonnunquam finduntur, exulceranturque, imò crustis scædis onerantur.

34. In quo autem illa peculiaris constitutio vitiatæ Bilis consistat, propter quam ori magis, & humoribus ad os delatis adversa sit, quàm cæteris, hæcenus determinare non possum, ni fiat ob *Bilis Oleositatem*.

35. IV. *Febrium* notabili & gravi Delirio post aliquot saltem dies comitatarum, ideoque *Deliriarum* vocandarum *Causa* est *Bilis* tum *Salina acrimonia plus*, tum *Oleositate aucta* minus peccans, & *Succi Pancreatici visciditatem* ita minuens, ut idcirco cum ipso acriore facto vitiose effervesceat *Humorem* efficiat *Biliatra* non valde dissimilem, à quo una cum *Vigiliis Capitis Dolor*, hinc *Delirium*, tandem *Convulsio*, denique *Mors* ipsa producuntur.

36. V. *Festinanter Colliquantis Febris causa* est *Bilis* talem Sanguini constitutionem cito afferens, ob quam idem quovis modo ineptus reddatur corpori nutriendo, & tamen ob febrilem partium variarum consumptionem copiosiore alimento indigenti.

37. In quo autem illa *Sanguinis ad nutriendum Ineptitudo* consistat, an uniusmodi tantum,

PRÆFOS MEDICÆ LIB I. 331
tantum, an multiplex in variis hominibus producatur, necdum suppetunt mihi data vel observata sufficientia, ex quibus Dubii hujus solutionem hauriam.

38. Postquam plures Synocharum protulimus Differentias tum secundum causas ipsarum varias, tum secundum Symptomata insigniora & graviora ipsas comitantia, proximum est, ut ipsarum causis subjungamus tandem *Methodum singulas curandi* tum *Rationi*, tum experientiæ consentaneam, ideoque verè *Dogmaticam*.

39. I. *Synocha* ergo *Biliaria* curabitur 1. *Corrigendo Bilis Acrimoniam Salinam*, imprimis per *Acida temperatiora*, Spiritum Salis dulcem, &c. 2. *Emondando Bilis Oleositatem Inflammabilem* per *Acida austera* susculata, Sempervivum majus, plantaginem &c. 3. *Attenuando Bilem*, si vel minimum, quod fere fieri solet, abundare observetur, per *Cholagoga*, sed blandiora & subacida, vel acidis junctæ, Cremori vel Crystallis Tartari, Sali Tartari Vitriolato, &c. & quidem mox *in principio*, vel postquam Medicamentorum alterantium ope *Bilis Sanguini penitus junctæ incipit ab eodem verum secerni*, & ut in totum excernatur, apta reddi: quod imprimis expectan-

ſpectandum à ſæpius laudatis Acidis, ſed blandioribus, vel artiſicioſe temperatis.

40. Corrigendæ *Aurimonia Bilis Salina* inter Compoſita conducet Apozema ſequens ſæpius in die uſurpandum quantitate mediocri & tepidum.

℞. Rad. Acetoſa cum foliis, Man. ij. fol. fragar.

violaria, an. Man. j.

Coq. ex Aq. hordei ad Colat. ℥xx.

add. Syr. acetoſ. curi, ℥iij.

Spir. Salis dulcis, ℔℔.

M.

41. Ad Emendandam Bilis *Oleofitatem Inflammabilem* præſcribi poterit ſequens Apozema ſimiliter uſurpandum.

℞. Rad. plantagin. ℥j.

fol. ſemper v. maj.

portulac. an. Man. j.

Coq. ex Aq. pura ad Colat. ℥xx. addendo

Syr. portulac. ℥iij.

Ol. ſulph. per campanam parati q. ſ. ad aciditatem præparatam. M.

42. Ad Bilem Sanguini penitus immiſtam denuo ab ipſo ſecernendam conferet Apozema ſequens modo eodem, quo priora, uſurpatum.

℞. Rad.

℞. Rad. Taraxaci cum fol. Man. ij.

Herb. Fumarie, Man. j.

Coq. ex Aq. pura ad Colat. ℥xx. addendo

Syr. Cichor. ſimp. ℥iij.

Salis Tartar. Vitriol. ℥j. M.

43. Denique ad Bilem Apozemate præcedente aut ſimili medicamento à Sanguine Solutam & ad Excretionem diſpoſitam ſenſim & blandè una cum reliqua in ſua Veſicula redundante, turgentive minuendam, evacuandamque inſerviet præter alia tum ſimplicia, tum compoſita hinc inde in ſuperioribus notata ſequens Apozema, bis, terve in die ad Vneis ij. vel iv. tepidè aſſumendum.

℞. Rad. Cichorei, ℥ij.

Fol. Endivie, Man. ij.

Flor. Roſ. pallid. Man. j.

Crem. tartari.

vel Tartari crudi, ℥ij.

Coq. in vaſe fictili vitrato ex

Aq. pura ad Colat. ℥xx.

add. Syr. de Cichor. cum Rheo, ℥iij.

M.

44. Quoniam vero in Febrium à Bile quovis modo peccante ortarum Curatione non ſufficit ad ipſam Bilem, ipſarum cauſam,

cauſam

Curam suam dirigere, quo Febris nec au-
geatur, nec foveatur; verum insuper atten-
dendum est ad omnia Symptomata Febres
hæcæ Biliaris comitantia, omnesque Mu-
tationes utriusque Corpori, tam Continenti,
quàm Contento idcirco contingentes, plu-
ra sunt ad integram, perfectamque illarum
Curationem in usum revocanda.

45. Quapropter *Summi Aestus* simul ex-
citati, Pulsusque in magnitudine aucti, atque
Majorem Sanguinis ab aucto in Corde igne
Rarefactionem consequentis ratione, ne tan-
dem *Vasa* sensim magis, magisque discenta
rumpantur, aut quovis alio modo aperian-
tur, vel *Ignis noster Vitalis* propter impedi-
tum Sanguinis ob nimiam sui rarefactio-
nem vasa sua replentis motum in Corde, ali-
bive *suffocetur*, Locus ipsi parandus per *San-*
guinis sufficientis è Vena in brachio, manu,
pede, alibive secta *missionem*.

46. Hac vero *Sanguinis eductione* quoniã
constat per quotidianam experientiam *non*
parum minui Sanguinis aestum, hætenus etiam
Venæ sectio laudanda; sive Ardor ille mole-
stus tēperetur propter Halitus acres & pin-
gues una cum Sanguine copiosius effusos, si-
ve id accidat alia de causa pro cuiusvis præ-
judicio variè fingenda.

47. *Sitis* tunc valde importuna compe-
scenda erit sensim per Apozema §. 40. & 41.
præscriptum; vel Tincturam Rosarum Cap-
præcedentis §. 20. descriptam, vel Julapium
sequens, aliudve simile, parum ejus læpius
assumendo, quod præfero multo potui con-
fertim hausto, quia omnis Mutatio subita
merito judicata est Hippocrati Naturæ ini-
mice, & ideo periculosa.

℞. Aq. hordei, ℥ xx.

Syr. portulacæ, ℥ ij.

Aceros. Citri, ℥ j.

Spir. Salis dulcis, ℥ ℞. M.

48. *Lingram molestè Aridam*, vel etiam
Fissam leniter Succus crassior è quibusdam se-
minibus Aquæ cujusvis ope elicitus, & Mu-
cago, vel Mucilago vulgo dictus, qualem è
Cydoniorum, Psyllii, &c. seminibus extra-
himus Aquæ rosacea, vel alia conveniente.
Hujus autem aliquid ore aliquandiu conti-
netur, ac postea iterum expuitur; idemque
aliquoties repetitur.

49. Idem obtinetur, si folia Sempervivi
majoris membranula externa denudantur,
Aquæ puræ aut Rosacæ induntur, hinc sub-
inde Lingux imponuntur, atque identidem
renovantur.

50. Idem præstabit *Aqua pura*, sicjuss ali-
quid ore contineatur, & post gargarifatio-
nem iterum excernatur; hocque sæpius re-
petatur. Potest etiam loco *Aquæ puræ* usur-
pari *decoctum Raparum* aut *Emulsio* blanda,
qualis sequens.

℞. *Hordei mundat. adcrepat.*
cocti, ℥ij.

Cum ejusdem decocto

F. *Emulsio ad ℥xv.*
addendo *Iulap. rosari, vel*
Syr. Violac. simp. ℥j. M.

51. Potest quoque in hunc finem simili-
ter usurpari conuassatus *Ovi vitellus* & cum
Aquarosacea, vel alius ægro gratæ *Rincis* iij.
iv. vel v. atque *Sacchari* tantillo mistus, &
cochleatim ore sumptus, & postmodum aut
deglutitus, aut iterum excretus.

52. II. *Glandularis Synocha Lymphatica*
Febris curabitur, si i. mox in principio du-
rante adhuc *Horrore Mixture* sequens co-
chleatim brevibus exhibeatur intervallis.

℞. *Aq. petroselin. ℥iβ.*
fœniculi,
Iberiacal. simpl. an.
Drach. vj.

Syr.

Syr. fœniculi, ℥. j.
Spir. Salis dulcis, ℥. j.

M.

Hujus enim ope non tantum *Horror mi-
nuetur*, sed insuper *Acidæ Lymphæ Acrimonia*
temperabitur, quin secuturus postea *Æstus*
ex parte saltem *præuenietur*.

53. Si 2. præsentē *Calore* talia dentur Me-
dicamenta, quæ *Ignem Rodentem magis,*
quam Urentem doment, sintque ex *Acidis*
temperatis composita, non neglectis *Salibus*
Volatilibus. Conducat proinde *Mix-
tura* sequens subinde cochleatim assumpta.

℞. *Aq. petroselin.*
fœniculi, an. ℥iβ.
fœniculi, ℥. j.
Spir. Salis dulcis, ℥. j.
Sal. Volatilis succini, ℥. β.
Laud. opiar. Gr. ij.
Syr. quinq. rad. ℥. j.
M.

54. Quoties *Sitis* quoque urget, parari
poterit *Apozema* sequens, atque pro re nata
exhiberi, abstinendo tamen à nimia pota-
tione.

℞. *Rad. scorzonera*
Apj. an. ℥. j.

P

Hordei

Hordei crudi, ℥ ij.*Coq. ex Aq. pura ad Colat.* ℥ xx.addendo *Syr. papav. alb.*

errat. an. ℥ i β.

Spir. salis dulcis, ℥ β.

M.

55. Si 3. *Redundans* in Corpore *Lympha*, & quodammodo saltem laudatis aut similibus medicamentis temperata per blanda *Minuatur*, *Evacueturq;* *Hydragoga*. In quem finem conferet *Apozema* sequens.

*℥. Rad. petroselin.**fœniculi,**eringij,**ebuli, an.* ℥ j.*Fol. Soldanella,* ℥ β.*Coq. ex Aq. pura ad Colat.* ℥ xx.add. *Syr. diacnicn,* ℥ iij.

M.

Hujus *Apozematis*, ℥ iij. vel iv. bis, terve in die assumantur, donec commoda sequatur *Humorum Serosorum Evacuatio*.

56. Cui *Conditum* præfertur, ei sequens ad nucis moschatæ quantitatem subinde assumendum præscribatur.

℥. Conf. rosar. pallid. ℥ i β.*El. è succorosar.* ℥ j.

pulu.

pulu. rad. jalapp. ℥ ij.*Crem. tartar.* ℥ j.*Syr. ros. sol. parum.**M. F. Conditum.*

Conducet quoque *Electuarium nostrum Hydragogum* supra Cap. 7. §. 55. descriptum, valde blandum, gratumque.

57. Si 4. *Lymphatica Febris Corpus Plethoricum* corripiat, & imprimis *Æstiva Aëris Constitutione*, non dissuasferim *mediocrem Sanguinis Eductionem*, maximè in *Assuetis*; cum illam ferant facilius & cum majori commodo.

58. Si verò 5. *Lymphatica Febris* superveniat *Biliofo*, tum *Bilis* non tantum in consensum tractæ, verum *Ardorem solito majorem* patientis ratione usurpanda erunt *Medicamenta tum Alterantia*, tum *Purgantia* ex modo atque §. 40. & seq. propositis judiciose componenda. Exempli loco esto sequens *Apozema* utrique *Indicationi* satisfaciens, si tandiu quantitate mediocri assumatur, donec moderata prodeat *Dejectio*.

*℥. Rad. Cichorei,**Fœniculi, an.* ℥ j.*Herb. Fumaria,**Borraginis, an.* Man. j.

P 2

Coq.

Coq. ex Aq. Hordei ad Colat. ℥ xx.

Add. Syr. de cichor. cum ihero,
diacnici, an. ℥ i β.

Spir. Salis dulcis, ℥ β.

M.

59. Quod si ratione Bilis à Lympha vitiatæ Magnus sequatur Astus, Hujus quoque causa Missio Sanguinis conferet, sicut docuimus modo §. 45. & 46.

60. Si denique 6. Catarrhalis fuerit Lymphatica Febris, tum quia præ aliis Glandulis Conglobatis omnibus affectæ sunt imprimis eæ, quæ in Capite occurrunt, ita erunt paranda Medicamenta, ut Partis maximè affectæ habeatur ratio maxima. In quem finem non tantum Suffitu tentabitur Capitis Glandularum Restitutio, verum inter Universalia tum Alterantia, tum Evacuantia usurpabuntur, quæ actu observantur Capiti maximè dicatæ & utilia; quin ad Evacuationes Capiti peculiare in tempore accedendum.

61. Fiat proinde Suffitus ex Succino, Mastiche, similibusque; qui non tantum, quoties commodè licet, Capite tecto, Naribus, & Ore excipiat, verum Capitis Tegumenta omnia eodem condiantur, atque ipsi mox im-

imponantur, ne Suffitus vis tardando dissipetur.

62. Alterantis, Evacuantisque Universalis exemplum præbeat sequens Apozema, sicut præcedentia, usurpandum.

℞. rad. pœonia,

scorzoneræ, an. ℥ j.

apj, ℥ β.

fol. beonica,

violariæ

primul. veris, an. Man. j.

Turbith. Gummos. ℥ β.

Rad. Mechoacann. ℥ ij.

Tariari Crudi, ℥ i β.

Sem. siler. mont. ℥ ij.

Coq. ex Aq. pura ad Colat. ℥ xx.

add. Syr. diacnicu, ℥ ij.

M.

63. Evacuaciones Capitis Particulares obtinentur, Errhinis atq; Masticatoriis. Sola Beonica aut Majorana folia recôtia digitis contrita & narib⁹ indita Errhini benigni rationem habere possunt; & multum proderit Spiritus Salis Armoniaci in longioris colli vasculo naribus applicatus, quoniam Humorem tum viscidum Glandulas obstruentem solvit, tum Salso-acidum exinde productum temperat.

64. Sola *Mastyche*, aut *Pyrethri radice* mansa Pituitam, Serumque in Os deducit e Capite, ut excreentur.

65. III. *Pancreatica Synocha Febris Curabitur*, si r. usurpenter medicamenta *Humorem Acidum Temperantia*, & quidem blandiora, uti sunt omnia *Salia Lixiva*, sed imprimis *Volatilia & Oleosa*. Qua de causa plurimum hic præstat *Opium*, & omne *Opiatum* medicamentum, atque *Aromaticum* quodvis: Ex quibus Composita plurima præscripsimus hinc inde in hoc Opusculo. Epimætri tamen loco esto sequens *Mixtura*, quando *Frigus* urget cochleatim sumenda.

℞. *Aq. petroselini*,
graminis,
fœniculi, an. ℥ j.
Aq. vitæ Matthiol.
vel *Theriaca simpl.* ℥ x.
Laud. opiat. Gr. iij
Syr. quinquerad. ℥ j.
M.

66. Si 2. *Galore jam urgente*, ob *Bilem viatam* & in consensum tractam exhibeantur *Medicamenta utrique Acrimonie Acida*, atque *Salina simul temperanda apta*, ideoque ex *Binis Acibus*, sed *fractis parata*. In quem finem

finem conducet *Apozema* sequens, subinde ad *Uncias* aliquot bibendum.

℞. *Rad. Apij*,
Cichorei, an. ℥ j.
fol. Agrimon.
Sum. Fœniculi,
Fumar. an. Man. j.
Coq. ex *Aq. Hordei ad Colat.* ℥ xx.
addendo *Syr. Byzantini*, ℥ iij.
Spir. Salis dulcis, ℥ j.
vel *Niri*, Gutt. xij.
M. F. Apozema.

67. Cui magis aridet *Mixtura*, ei sequens præscribatur cochleatim assumenda.

℞. *Aq. Card. bened.*
Fœniculi, an. ℥ i ℞.
Theriac. simpl. ℥ ℞.
Spir. Salis dulc. ℥ j.
Laud. opiat. Gr. iij.
Syr. Fumar. ℥ j.
M.

68. Si 3. *Anxietatibus circa Præcordia permanentibus* molesta sit hæc *Febris*, propter *Pituitam Viscidiorem* simul concurrentem, atque in *Flatulentos Halitus* resolutam conferent *Salia Volatilia Oleosa*, &

Olea stillatitia præcedentibus misturis quantitate parva juncta. Ex.gr.

℞. Aq. fumaris

menthae, an. ʒi β.

vita Matthiol. ʒ β.

Spir. Nitri, Gutt. viij.

Laud. Opiat. Gr. ij.

Ol. macis stillat. Gutt. iij.

Syr. menthae, ʒ j.

M.

69. Si 4. *Ventris Tormenta* imprimis urterint, ob Humorem Pancreaticum non tantum Acidiorum, at simul Austeriorem, conducent imprimis *Salea volatilia oleosa*, vel aditis *Oleis stillatitiis Oleosa facta*, & cochlearium assumendis Mixturis addita Exempli loco esto sequens Formula.

℞. Aq. menthae

fœniculi,

petroselin.

cochlearia, an. ʒ j.

Spir. Nitri, Gutt. x.

Laud. opiat. Gr. iij.

Spir. Salis Armoniac. ʒ j.

Ol. anisi, Gutt. vj.

Syr. fœniculi, ʒ i β.

Ad.

70. Si

70. Si 5. *Dejectionibus Cruentis*, Acrive saltem *Dolore copulatis* existat Febris hæc gravis, præter modo laudatas Mixturas conducet imprimis Enema ex Lacte bubulo, Terebinthina & Ovi vitello paratum, sæpiusque perseverante malo injectum, quale est Cap. 13. §. 51.

71. IV. *Salvaris vel Pituitosa Synocha Febris* Curabitur, si 1. *Saliva*, hinc & *Pituita Visciditas* Medicamentis vel *Aromaticis*, hoc est, *Sale Volatili Oleoso* præditis, vel *Acidis temperatis*, vel *Utrisque* simul mistis, & quidem pro Cæterorum Humorum Bitis, Succique Pancreatici Constitutione varia, *Corrigitur ac Emendetur*: Qualia plura sunt hinc inde, atque in hoc etiam Capite proposita, una cum Formulis ad feliciter praxin faciendam convenientibus. Vide Cap. 14. §. 45. & seq.

72. Si 2. *Halitus Flatulenti* ab Ipsa educiti & in *Ventriculo* primum & *Intestinis* *Dilationem ac Inflationem*, postea in *Corde Irritationem*, atque *Pulsus Frequentiorem*, in *Pulmonibus* autem *Anhelationem*; in *Cerebro* tandem *Somnolentiam* excitantes *Discutiantur*, novusq; Ipsorum proventus *Inveniatur*. In hunc finem conducent Medicamenta Cap. 14. §. 56. & seq. laudata. P 5. 73. Si

73. Si 3. *Appetitus* plerunque *prostratis Spiritus Salis dulci, Elixire proprietatis* & similibus *Acidis temperatis* Potui ordinario admittis, aut cum aliis Affectui primario convenientib⁹ *Liquoribus* & *Mixturis cochlearum* subinde usurpandis paulatim *Restituatur*, & si præterea plus minus *Depravatus* fuerit, *Corrigatur*.

74. *Febris Synochis à gravibus* & *valde urgentibus Symptomatibus* denominatis *Cura* debetur eadem, quam proposuimus, nisi quod nunc, sicut alias semper, *Symptomatum* istorum *gravissimorum ratio sic habenda exacta* & *solicita*.

75. Falluntur enim, & Discipulis suis non minus, quam Aegris injuriam insignem faciunt Medici Doctores omnes, qui putant, docent saltem, curari posse illos ex *Arte Morbos, neglectis gravibus, ideoque urgentibus* ipforum *Symptomatibus*; qui volunt omnia morbis primariis curatis sponte cessare: postquam magno mortali damno observamus indies ob præfractam horum Sciolorum & Garrulorum *Medicastrosum pertinaciam, negligentiamque à Symptomatibus gravibus tolli tam sæpè prius Aegros, quam tollantur ab ipsorum medicamentis Morbi solum curati.*

76. Adde, quod *Medicamenta Symptomatibus* quibusvis tollendis, minuendisve convenientia emendent, corrigantque simul vitia *Humorum*; *Partiumve Solidarum*, à quibus pendent immediatè ista *Symptomata*. Tolluntur ergo simul *Morbi*, dum tolluntur *Symptomata*: Neque dubitamus cum non nullis *Medicis celebribus* in *Morborum censum* referre *Humorum Vitia*; quoniam non minus ad *Totius Corporis* & *Functionum Integritatem* requiruntur, faciuntque *Partes Contentæ, quam Continentes*.

77. Ad *Febrim* igitur *Synocharum Ardentium Dogmaticam Curam Educendus* quamprimum *Sanguis* satis copiose ac frequenter, quo Sumus ille minuatur, tollaturve *Astus*; quod tantò magis faciendū, si adsit *Plethora*, hoc est, *Sanguinis abundantia*.

78. Misso, quantum *Vires* commodè ferre possunt, *Sanguine*; quandiu *turget* adhuc *Bilis*, atque ipsius ad *Intestinum deducendæ*, mox & cum successu educendæ spes est, totò exhibebitur, & quidem unica saltem post ligatam *Venam sectam hora, Cholagogum* blandum; quale est *Apozema S. 43. notatum*; à quo si brevi, hoc est, *intra*

intra horas duas nulla contingat dejectio, plus ejus assumi debet, donec Alvi sequatur ductio: qua succedente usurpanda sunt sæpius *Alterantia*, Æstumque ac Sitim compescencia medicamenta, de quibus actum §. 47. & alibi.

79. Nec sufficit semel Sanguinem mittere, aut Bilem expurgare, quin non raro iterandæ sunt illæ Evacuaciones, non neglectis Alterantibus; donec ex diminuto æstu febrili appareat diminutam, sublatamvè aut superatam Febris hujus Causam.

80. II. Si rectè conjectavi, quando *Leipyriam* *Febrem* suspicatus sum constare ex *Biliofa* & *Pancreatica*, *Curabitur* eadem, usurpando medicamenta, quæ Aciditatem Succu Pancreatici excedentem, atque Oleositatem Bilis exuperantem corrigant, & *Acidum* quidem concentrent, *Oleo* sum veto imbibant, & offuscant.

81. Quæ utrumque hoc præstent, laudo Margaritas, Coralia, Oculos Cancri, & omnia Concharum genera, imprimis calcinata, Cretam, &c. si sæpius parva sumantur quantitate.

82. Possunt præterea usurpari medicamenta nunc Calorem, nunc Frigus magis tem-

temperantia, prout hoc, vel ille magis Ægrum molestat: qualia non semel præscripta sunt in superioribus, & proximè sequente Capite plura præscribentur.

83. III. *Febris punicea-nigricantem Lingua, Fauciumque Colorem, Caloremque aridum comitem habens Curabitur*, si præter Universalia isti Febri satis ardenti convenientia, & ex jam dictis petenda remedia, in specie usurpentur ea, quæ huic Oris partium Ardori, Ariditati, & vitiato Colori observata sunt conducere.

84. Laudantur imprimis Gargarismi parati ex Aqua vel Decocto Plantaginis, Lactucæ, Solani, Portulacæ, Ligustri, Fragariæ, *Frunella*, aut *Brunella* (quod nomen ipsi ab hoc Affectu inditum ajunt, quoniam præ aliis omnibus ei creditur conferre) Caprifolii, &c. additis nonnunquam Succis acidis & austeris Mororum, Berberorum, Acetosæ, Citri, &c.

85. Commendatur etiam hic à Chymicis *Nirum* cum Sulphure præparatum, atque idcirco *Sal Frunella* dictum.

86. Gargarismi optimi Formula esto sequens.

Z. fol. Prunella,

Salicis,

Fragar an. Man. j.

Hordei integri, Pug. j.

F. Decoctione ex Aq. pura,

In Colat. $\frac{3}{4}$ xij. dissolv.

Diamori, $\frac{3}{4}$ j.

Lapid. Prunell. $\frac{3}{4}$ B.

M. F. Gargarismus, quo tepido

sæpius Os colluat & gargarizet Ægrotus.

87. Conducit quoque ut plurimum in hoc Affectu *Apertio Venarum Raminarum* sub Lingua, & quidem quoties tumere observantur, atque *Angina* instantis, vel urgentis signum præbent. Nam novum non est huic Affectui copulari Anginam.

88. *Crustas Labiorum scædas* leniet, sicabit ac toller *Pulvis Crete Lactis Cremore* exceptus ad consistentiam Linimenti, & ipsis applicatus; ut & *Unguentum album* Capthuratum similiter usurpatum.

89. *IV. Febris Delirium grave ac furiosum comes habens* Curabitur, adhibitis, præter alia superius laudata, iis præsertim, quæ non tantum *Somnum promovere* possunt, sed *Acere biliosum* potenter atq; blande temperare, atq; sic *acriorem* ipsius cum *Acido Effervescentiam* compefcere,

90. In

90. In hunc finem conducet præ vulgō notis omnibus *Opium*, & quodvis paratum inde *Opiatum* medicamentum: Præstantius tamen judico *Sulphur* quodvis *minerale*, *Vitrioli* vel *Antimonij* &c. fixum.

91. Usurpari possunt *Opiata* tum internè, tum externè: quorum *Formulas* plures in superioribus dedimus, ac in specie Cap. 28. §. 22. 25. 30. & 40. unde peti poterunt.

92. *V. Brevis Colliquans Febris Curabitur*, in usum revocando & cæteris admiscendo *Medicamenta*, quæ *Bilem Acriorem simul*, ac *Pinguïorem potenter*, blande licet corrigant: In quem finem laudo præ multis aliis *Dulcem Sals Spiritum*, & similes alios per *Vini Spiritum* prius temperatos, aliis *Alterantibus* in hoc Capite passim præscriptis admiscendos.

93. Semper autem attendendum est ad *cætera Symptomata*, in singulis Ægris plus minus differentia, & idcirco aliquam in Cura ritè instituenda medicamentorum diversitatem desiderantia: ubi *Medici prudentia* & *judicium* ad incudem revocatum mirè nonnunquam elucet; postquam *Præcepta* aliorum egregia & longo rerum usu

usuformata formant quidem, non conferunt Medico Juniori Judicium.

94. VI. *Februm Malignarum Curationem* dabimus brevisecuturo Cap. 33.

CAP. XXX.

De Febris Intermittentibus.

Intermittentes Febres sunt & dicuntur, quæ diversis Ægros urgent *Paroxysmis*, sponte tum in totum recedentibus, tum de novo accedentibus.

2. Quoties namq; ab *Internis Causis*, nullo in Rebus non-naturalibus dictis patrato errato, *intervallis certis aut incertis redeunte* molestantur Ægri *Febre*, toties illa vocatur *Intermittens*, hoc est, haud continuo affligens, aut per *Paroxysmos* repetens, iterumq; in totum desinens.

3. Quoties contra non ab *Internis*, sed ab *Externis Causis*, ac imprimis ab uno pluribusve in Rebus non-naturalibus commissis erratis excitatur *Febre*, toties illa *Simpliciter Febre* vocatur; donec aut ex *comitibus Symptomatibus* probabiliter censeatur futura vel *Continua*, eaque *Diaria*, *Synochave*, vel *Intermittens*: aut post paucos saltem dies, certò determinetur ipsius species.

4. Ni-

4. Nimum namque sibi adscribunt, quotquot, falsi sapius licet arguti, ad consequendam judicii acris apud imperitos famam, inaniter gloriantur, se mox in prima cujusvis *Febris* invasione, & invasionis principio statuerè posse certò, an *Ephmera*, an *Synocha*, an *Intermittens*, & quidem an *Quotidiana*, an *Tertiana*, an *Quartana* sit futura *Febre*. Quam gloriationem *Thraconicam* libenter concedimus iis, qui se, aliosque pascere solent fumo ac delectate vento.

5. *Februm Intermittentium Species* ac *Differentia* petuntur 1. ab *Intervallo* diverso nunc breviorè, nunc longiorè, quod inter ipsos intercedit *Paroxysmos*. 2. à *Symptomatibus* gravioribus, quæ ipsas comitari solent, diversis.

6. I. Ratione *Intervallorum* diversorum dividuntur *Febres Intermittentes* in *Quotidianas*, *Tertianas*, *Quartanas*, *Quintanas*, & sic porrò, quatenus vel unoquoque, vel tertio, vel quarto, vel quinto, & sic porrò repetunt die. Quas nunc *Simplices*, alias *Multiplices*, *Duplicesve*, *Triplicesve*, aut etiam ex *Diversis Compositas* sapius observari docuimus Cap. 27. §. 13. & seq. additis easdem ab invicem distinguentibus Signis.

7. II.

7. II. Ratione *Symptomatum Graviorum* (quemadmodum de Synochis jam dictum Cap. 29. §. 23. & seq.) Nomina diversa sortitæ sunt Febres Intermittentes. Nam I. *Algida* observantur nonnunquam, non tantum Frigore præsertim, sed Frigore tantum molestæ; adeò ut aliquando & frequentius levis, aliquando & rarius nullus sequatur Calor.

8. Tales, etiam semper *Algidas*, in Nofocomio Academico habuimus ita manifestas, ut non tantum incipiente, atque augefcente, sed etiam vigente ac declinante, imò cessante Paroxysmo, id est, semper tum Suo, tum Adstantium, tum Medicorum Sensu molestè ubique frigerent, nunquam reperent, minus calerent ullibi *Ægri*. Suntque hæc *Algida* graviores semper forsan *Quotidiana*.

9. Tam frequenter autem occurrunt *Frigore* præcedente, quam *Calore* subsequente molestiores Febres Intermittentes, ut non tantum ab Ipso Denominationem suam in pluribus Germaniæ, aliisque Septentrionis Regionibus acceperint, verum Plebejorum plerique tam diu se duntaxat febricitare putent, quandiu Frigus patiuntur acre, seque

seque à Febre liberatos judicent, quamprimum incipit Calor sæpenumerò minimè, parumve molestus, vel gravis. Suntque tales tum frequentius *Quartana*, tum interdum *Tertiana*.

10. II. *Ardentes* non rarò existunt Intermittentes Febres, ac imprimis *Tertiana*, in quibus breve ac leve duntaxat, vel nullum ferè notatur Frigus, vel Horror tantum mediocri præcedere Calorem, Ardoremq; summum, eundemq; post finitum paroxysmum sæpenumerò diutinè permanentem, ac semper molestum: adeò ut nonnunquam novus Paroxysmus prius revertatur, quam præcedentis Calor auctior in totum remiserit.

11. Non est autem necessum, ut idcirco credatur simul permansisse cum remanente Calore Febris, quoniam Pulsus quidem remittit ab acquisita sua frequentia, non redit autem auctus Corporis Calor ad pristinam temperiem: unde etiam non rarò accedit paulatim tali Febri Intermittenti Synocha, fitque *Tertiana Continua*.

12. Quamvis autem aliquando Febres Intermittentes solo Frigore, vel Calore sint *Ægris* graves, *ut plurimum* tamen utroque urgentur, & *Frigori succedere solet Calor*,
Atque

Atque tunc ipsos quandoq; *Frigus*, quandoq; *Calor* magis angit, diutiusve durat, rarius aqualiter eosdem afficit. Toto namque celo errant, qui ex falsis suis Præjudiciis, atque contra *Experientiam* quotidianam *Discipulos* suos malè docent duplo, triplo vel quadruplo superari semper *Frigus* præcedens à subsequente *Calore*, vel ratione *Durationis*, vel ratione *Vehementiae*.

13. Nam, ut plerunque *Intermittentium* *Februm* secundum bina modo memorata *Ipsarum* *Symptomata* præ aliis omnibus frequentissima & maximè notabilia, non neglectis tamen cæteris, *Historiam*, & *Invasionis*, *Affectionisq;* modum paucis describam, solet in antecessum ferè *Oscitatio* & *Pandiculatio*, quin aliquando *Universalis Artuum Lassitudo* vel *Inquietudo*, rarius *Somnolentia* præcedere, atque plus vel minus durare ac urgere.

14. Harum molestiarum uni, vel pluribus succedit plerunque (quantum Ego saltem in *Ægris* meis observare potui) *Frigus* in *Regione Lumbari*, & quidem nunc gravius, nunc levius; quod paulo post secundum *Spinæ* ductum tam sursum, quam deorsum ad omnia *Corporis Extrema* pergat atque non tan-

tantum in *Manuum*, *Pedumq;* *Digitis*, verum in *Naso*, *Auribus*, *Mento*, *Lingua*, imò *Universa* subinde *Cute* se manifestat, & interiora interim non minus, quam exteriora molestat & affligit.

15. Rarius quidem *Nullum* in *Lumbari* *Regione* *Frigus*, vel non nisi *serius* sentitur. Quod aliquando in *Ventris* medio, ubi *Tenuia Intestina* convolvuntur, præsertim, vel tantum *Ægris* observavi molestum.

16. Sed & nonnunquam in *Capitis* partibus *Interioribus*, & quidem nunc in *Occipite*, nunc in *Sincipite*, nunc in *Vertice* potissimum *Frigus* grave notavi.

17. *Frigor* leviori *Horror*, graviori verò *Rigor* esse solet *Comes*.

18. Durante *Frigore* *Dolores* urgent magis *Rodentes*, *Contundentes*, *Lancinantes*, cum *Ventris* *Torminibus*, aliisque *Symptomatibus* quibusdam molestis, à quibus mox nonnullas denominabimus *Februm* *Intermittentium* *Species*.

19. Incipiente *Frigore* una cum *Pulsu* mox *Frequentiore* observabis tum *Minorem*, tum *Debiliorem*, atque eodem magis adhuc urgente tam *Exiguum*, ut sæpius *Tactu* amplius percipi nequeat.

20. Ubi remittere Frigus incipit, solent non raro *Anxietates circa Præcordia* esse mox *secuturi Caloris* præludia.

21. Quin una cum *Calore* paulatim accenditur & augetur *Sitis*; rarius enim durante Frigore urget; urget tamen aliquando.

22. Cum *Calore* autem *Pulsus*, continuo *Frequentior*, redditur sensim *Major*, & plerunque simul *Robustior*. Nam illo tunc existente *Parvo*, *Debilitate* iudicatur *Febbris Maligna*, *Summave Virium prostratio*, ideoque auctum periculum.

23. Accedit *Calori auctiori* ut plurimum *Lingua Ariditas*, *Respiratio aucta* & quandoque *difficilis*, *Capitis Aëstus*, *Dolorque*, *Temporum Pulsatio*, *Vigilia*, & non raro *Delirium*.

24. Denique paulatim remittente iterum *Calore* *Sudor* ferè manare solet *copiosior*, vel *parcior*, *Urina* saltem *fatis copiosa excretio*. Atque tunc ferè concurrente *Somno vario*, nunc magis tranquillo, nunc multum irrequieto, atque *Somniis*, vel *Insomniis* gravi, omnibus, plerisque saltem *Symptomatibus* liberatur iterum ad tempus *Ager*; donec novo adventante *Paroxysmo Febrili* nunc *eadem*, nunc *pauciora*, plurave *gravi*, *levius-*

leviusve ipsum afficiant; Quæ tandem sponte, arteve in totum, ex parte saltem tolluntur, aut ipsum tollunt.

25. Atque ita præcedente Frigore, atque succedente *Calore* solent ut plurimum *Ægros* plerosque torquere *Febres Intermitteutes*: quamvis nonnunquam (ut ad ceteras Ipsarum à Comitibus *Symptomatibus* aliis non parum *Ægros* quandoque urgentibus denominatas, denominandasve *Species ac Differentias* pergamus) III. observentur *Epiala* dictæ, in quibus simul ac ubique *Frigus* & *Calor* vehementer urget.

26. IV. A *Siti* valdè importuna & inextincta vocentur *Siticulosa*: Quales non tantum observantur frequentius *Calore* urente, verum etiam *Frigore* urgente, adeò ut licet continuo bibant *Ægri*, nihilo tamen sitiant minis. Nec duntaxat *Ægris*, ac præsertim potui tunc nimio indulgentibus, sed ipsis *Medicis* quoque morosam *Sitiem* curaturis pariunt *Febres* tales molestiam luminam.

27. V *Famelicas* liceat eas nominare *Febres*, quibus conjuncta est *Fames* rabida & inexplebilis, adeò ut nisi concedatur, exhibeaturque durante licet *Paroxysmo Cibis*, in *Animi Deliquium*, aliaque *Symptomata*

ptomata molesta incidant Ægri. Quamvis enim plerisque tunc Diminuitur, vel Aboletur aliquando in totum Ciborum Appetitus; alios tamen non tantum levis, sed dira invadit una cum Paroxysmo Febrili Fames.

28. VI. *Cardiaca* occurrunt Febres Intermittentes, inexplicabili sæpè, intolerabili que circa superius Ventriculi Orificium Dolo-
re comitata, atque hoc præsertim Symptomate graves, ac nonnunquam Epidemix; sive Vomit⁹ simul cœcurrat, sive absit.

29. VII. *Torminales* aut *Colicæ* a Torminibus Ventris gravissimis, ejusdemve Distensionibus mirè agentibus, & una cum Intermittentis Febris Accessu accedentibus, ejusdemq; Discessu discedentibus denominandæ subinde visuntur Febres.

30. VIII. *Syncopales*, à Syncope Ægros una cum Febre invadente nomen sortitæ occurrunt nonnunquam Febres, valde graves ac periculosæ, silentio ideò haud prætereundæ.

31. IX. *Observantur* aliquando Febres Intermittentes à comite Suffocatione Hypochondriaca, vulgo Hysterica dicta, cum Paroxysmo febrili gravius (& Fœminas præsertim) afficiente *Præfocantes* nominandæ;

mandæ; cùm reverà nonnunquam Ægras tunc suffocent ac interimant, licèt non valde graves simul existant, quoad cætera Symptomata, Febres ipsæ.

32. X. Prædictis subinde valde affines subjungemus *Anhelosæ*, à difficili & anhelosa respiratione nominatas, & mirè, miserè que cum, vel sine *Cordis Palpitatione* Ægros agentes. Has observavi non semel cum *Abdominis distensione*, atque *Præcordiorum anxietate* incipientes, *Pulsu* mox existente *Parvo*, *Debilique* ac *Frequentiore*, *Frigore* ac *Dolore Lumborum Regionem* simul urgente. Quòd si tunc *Flatus* vel sursum per *ructus*, vel deorsum per *crepitus* aliqui erumperent, *Paroxysmus* existeret *levior*, sin minus, *gravior*. Nam postquam per unam, pluresve horas duraverat illa Distentio & Anxietas, sensim utraque minuebatur, atque simul *Respiratio difficilis* & *Anhelatio summa* excitabatur, & quidem tanta, ut corpus vel minimam sui agitationem, motumve ferre non posset, *Pulsu* sensim aliquantò *Majore magis*, quàm *Robusto* existente, ac continuo *Frequentiore*, unà cum *Venis ubique valde turgentibus*, quæ extra paroxysmum erant exiguæ ac vix conspicuæ. *Anhelatio* hæc aliquan-

aliquando gravius, aliquando leuius, aliquando diutius, aliquando breuius agebat; unde nonnunquam Praefocationi Hypochondriacæ convenientia medicamenta simul utiliter usurpabantur. Tandem verò *Madore magis, quam Sudore solvebatur Paroxysmus*, donec novus accederet, rarius *quotidianus, crebrius tertianus*.

33. XI. Nec infrequentes sunt Febres intermittentes *Asthmatica*, à comite Asthmate, nunc graviore, nunc leviore ita dicendæ. In quibus itidem Abdominis Anxietas & Distentio præcedere solet, atque illis remittentibus difficilis Respiratio & verè Asthmatica sequi, quæ una cum Paroxysmo ut plurimum satis diu & aliquando ad unum, vel plures dies durante minuitur, & tandem cessat; nonnunquam illo sublato perseverat. Huiusmodi Asthmaticam Febrem vidi *decimoquarto die aliquandiu recurrentem*, atque per plures dies vicibus singulis Ægrum satis molestè afficientem, ni convenientibus & quoad anxietatem, & quoad durationem minueretur medicamentis.

34. XII. Non tantùm Asthmaticas modò descriptas comitari solet Tussis, sed alias

alias quoque nullo Asthmate tunc simul urgente; à qua Tussi præ aliis Symptomatibus omnibus Ægros valdè nunc molestante *Tussiculosas, Bechicas*ve ipsas non incommodè nominari posse putavi. Mox enim, atque ingravescit Paroxysmus febrilis, urgere quoque incipit *Tussis*, ut plurimum *Sicca*, rarius, nec nisi per accidens, *Humida*; quoties scilicet præterea Humor varius aut sponte, aut à Febris Causa, aut à sicca Tussi motus delabatur ad Pulmones.

35. XIII. Sed observantur quoque Febres intermittentes *Catarrhales* vocandæ, à Catarrho non tantùm ad Pulmones, verum ad alias quoque Partes ruente, atque una cum Paroxysmo febrili moto, ac cessante. Humor namque novus non delabatur ad partes extra Febrilem Paroxysmum, qui verò jam defluxit, non recedit aut deserit partem affectam, licèt desinat Febrilis Paroxysmus.

36. XIV. Ad Catarrhales Febres revocant aliqui Practici *Arthriticas*, quoniam existimant ortum suum Catarrhis debere Arthritidem. Quoniam verò Ego iudico unà cum sanguine per Arterias deferri ad Articulos Humorem diversum Arthritidem

tidem producentem, omninò distinguendas existimo Arthriticas Febres à Catarhalibus: Caterùm quoties accuratè satis observare potui ex fideli Ægrorum narratione Arthritidis ortum & progressum, toties quoque notavi Ipsam unà cum Febre Synocha, vel intermittente fuisse productam: unde novis redeuntibus Intermittentis Febris Paroxysmis non parùm augebatur Arthritis, donec aut in Continuum mutaretur, aut cessaret sponte, tollereturve arte Intermittens, perseverantibus nihilominus Articulorum Doloribus.

37. XV. Quemadmodum Synochæ, ita frequenter Intermittentes occurrunt Febres *Insana* aut *Delira* vocandæ, Belgis *Rasende Koortsen* dictæ, à *Delirio*, rariùs quidem durante *Frigore*, crebriùs urgente *Calore* post *Capitis Dolorem*, *Vigilias*, *Temporum Pulsationem* ipsis superveniente, atque unà cum Paroxysmo iterum & quidem post Somnum vel placidum, vel Insomniis tumultuosum sensim cessante.

38. XVI. A Vomitu aut mox incipiente, duranteve adhuc *Frigore*, aut mox inchoante, accrescenteve *Calore* nunc continuò, nunc per intervalla occurrunt *Emetica* aut
Vomi-

Vomitoria dicendæ; tantò graviore, quòd plerunque inde non levantur, sed gravantur magis Ægri. Unde meritò vomitus ille non censetur Criticus, sed Symptomaticus.

39. XVII. Sic observantur quoque Alvi Dejectione multâ, vel frequenti, & quandoque simul torminosa diverso Accessûs tempore Ægros valdè molestantes, ac debilitantes Febres Intermittentes, *Catartica* idcirco, aut *Dejectoria*, aut, si à vocabulis magis emphaticis non abhorreant delicatæ aures, *Cacatoria* vocandæ.

40. XVIII. Non tantùm singuli plerumque Intermittentium Febrium Paroxysmi desinere solent ac solvi Sudore Ægris utili, ac proinde pro Critico tunc habendo; sed nonnunquam durante bonâ vel maximâ cujusvis Paroxysmi parte Sudor multus, Ægrisque noxius, ideòque Symptomaticus, sæpius calidus, rariùs frigidus ex universo corpore, aut parte privatâ, Capite, Thorace, Abdomine, Artubusve manans Febres constituit *Sudatorias*: Quales observantur etiam Synochæ, *Sudoris Anglici* nomine notæ ac celebres.

41. XIX. Sed observantur etiam Febres Intermittentes continuâ ferè Mictione, &

quidem Symptomaticâ, Agrosque infrimante, non Criticâ & ipsos levante molesta; quas proinde aptè *Micturientes* aut *Ureticas* vocaveris.

42. XX. Observantur denique, ut tandem hisce nomenclaturis ex parte novis finem imponam, Febres Intermittentes, quas durante Paroxysmo Sputatio & Salivatio gravis & molesta comitatur, ideòque *Sputatoria* aut *Ptyalodes* nominandæ.

43. Occurrunt dubio procul adhuc plures Intermittentium Febrium Species ac Differentiæ à Symptomatibus gravibus, molestisque appellandæ; sed sufficiant hoc tempore aliquot satis notabiles ad exemplum proposuisse, quas diversissimis quotidie peragendis avocativissimus potui revocare in Memoriam segniùs concedita respondentem.

44. Febrium autem Intermittentium tot modis inter se differentium *Causas* si quis merogaverit, respondebo *aliam esse Intermittentis Febris, quâ est Intermittens, aliam hujus vel istius Speciei, quatenus hoc vel illo recurrit die, his vel illis comitata est Symptomatibus gravibus.*

45. Quoniam verò, si alicubi, certè in assignan-

assignanda vera Febrium Intermittentium omnium & singularum Causa portentosus observatur Medicinæ Doctorum dissensus, atque à cæterorum omnium Opinione non parùm forsàn recedit ultimò etiam me; libet in eorum præsertim gratiam, qui nunquam me de hac materia publicè, privatimve docentem audiverunt, audientve, aut sermones saltem mecum contulerunt, conferentve, totum hoc negotium arduum & intricatum altiùs repetere, accuratius examinare, atque, quàm unquam est hæcenus à me factum, enucleatius explicare: quod faciam, quantum operas indies urgente Typothetâ, easdemque præstolante Auditorio privato, licebit per occupationes, distractionesque quotidie accrescentes magis, quàm decrescentes, ideòque Animum à meditatione attenta, omninò hîc requisita, perpetuò abstrahentes.

46. *Ad Febrem igitur Intermittentem, hoc est, Intervallis nunc certis, nunc incertis, nunc brevioribus, nunc longioribus, & quidem post cessationem totalem, eamque itidem nunc duriorem, nunc brevioris novis Paroxysmis pariter tum ratione Fri-*

goris, tum ratione Caloris nunc brevioribus, nunc longioribus sæpius repetentem, producendam requiritur aliquid, quod in Sanguine non existens, aliàs Synocha Febris excitaretur, sed ipsi admistum unà cum ipso ad Dextrum Cordis ventriculum deferatur, & quidem à Parte corporali, que per Vasa sua aut immediatè, aut mediatè communicet cum corde. Fundamenti namque, Postulati que loco hîc supponimus Circularem Sanguinis Motum, & ab aliis, & à nobis alibi abundè probatum.

47. 2. A parte tali, per que Vasa talia, in qua, vel in quibus possit ipsum, ob Causam Externam, in Rebus non naturalibus ferè consistentem, ita infici & affici, ut subito secundum aliquam saltem sui partem in motu suo sistatur, atque ad tempus aliquod, idque nunc longius, nunc brevius impediatur, ne hæcenus continuò ad Cor deveniat.

48. 3. Illud idem tale sit oportet, quod aut propter solam sui moram & Stagnationem in Foco suo vel Vasis suâ sponte, aut propter quamcunque aliam Causam Internam à quovis ejus Assertore nominandam, demonstrandamque ac concurrentem tale vitium acquirat, ex quo (ubi denique ipsi quocun-

que demum modo ac medio restitutus est patens ad Cor aditus) vel Solo, vel aliis pariter determinandis juncto cuncta Symptomata etiam diversissima & in descriptis multifariis Februm intermittentium Speciebus observabilia tum commodè possint deduci, tum rationali, certâque Curatione confirmari. Commentis namque, Figmentisque inanibus, praxi Medicæ adversis semel ac semper valde dicere jubemus omnes Cordatos & dignos Medicinæ, Artium Reginæ, Alumnos.

49. 4. Impedimentum ipsius: tale sit oportet, quod ad tempus Humorem prius stagnantem cogere possit, postquam vero eidem transfurum quacunque demum de causa concessit, mox ad præstamam revertatur naturam novam, & proinde similem priori Humorem tandem eodem in loco similiter sistat, donec idem, uti prior, per paratam quovis modo viam effusus Paroxysmum novum producat; idque tandem alternatim continetur, donec tandem (nî prius perierit Æger) aut sponte, aut casu, aut arte notatum corrigatur, tollaturve Impedimentum, atque eo ipso intermittens curetur Febris.

50. Si proinde omnes corporis Humani

Q

(nam

(nam Brutorum Oeconomiam Veterinariis relinquimus expendendam, explicandamque) *Humores* suis in Locis parari, aut etiam coacervari, posteaque per Vasa sua ad Dextrum Cordis Ventriculum deferri solitos excutiamus, & attentè consideremus, observabimus præter *Sanguinem* à Partibus Continentibus omnibus ac singulis ad Cor per Venas refluentem; 1. *Bilem* tam immediatè *Sanguini ascendenti* per Ductum suum Hepaticum; quàm mediatè *Sanguini descendenti* per Ductum suum Intestinalem, Intestinatorum fistulam, Lacteas Venas, Ductumque Eymphaticum Thoracicum; 2. *Lympham* immediatè *Sanguini descendenti* per Vasa sua Lymphatica, eorundemque Truncum; 3. *Succum Pancreaticum* mediatè duntaxat eidem *Sanguini descendenti* per Ductum proprium, Intestinalem fistulam, Lacteas Venas, & Ductum Thoracicum; 4. denique *Salivam* itidem mediate tantum *Sanguini descendenti* per suos Ductus, Os, Oesophagum, Ventriculum, Intestina, Lacteas Venas, & Ductum Thoracicum admisceri, atque unà cum ipso ad Dextrum Cordis Ventriculum propelli.

51. Præter quos *Humores* nominatos *quatuor*, cum hæcenus innotuerint nulli ad Dextrum Cordis Ventriculum delati, merito ab illorum *Uno vel Pluribus Febrium Intermittentium, quâ Intermittentium, Causam* deducendam, petendamque judicamus: postquam ab Ipso *Sanguine male affecto Synocham, non Intermittentem* futuram *Febrem*, propter ipsius Motum ad Cor perpetuum, nemo non videt.

52. Quod si *stagnet alicubi Sanguis*, mox ibidem orietur *Inflammatiō*: quæ si reliquo *Sanguini* communicetur, itidem non *Intermittens*, aut *Synocha* produci solet *Febri*. Cui aliquando *Intermittentem* ac præsertim *Tertianam* copulari, atque tunc ex utraque *Tertianam Continuam* fieri haud novum, nec mirum, ob rationes ex postea dicendis satis futuras manifestas.

53. *Sanguine* igitur relicto I. *Ab Bile Febres Intermittentes, quâ Intermittentes, deducendas censebit nemo*, qui attentè mente consideraverit, nec in sua *Vesicula*, nec in suis *Ductibus* posse illam subito ab ulla *Causa Externa* ita infici & affici, ut ibidem aut secundum aliquam sui partem in motu suo ad tempus *sistatur*, atque iterum

vel sponte suâ, vel ob quamcunque aliam demonstrabilem Causam Internam inveniat viam, per quam quocunque modo feratur ad Cor, ac vel sola, vel aliis juncta producat Symptomata superiùs notata.

54. *Concrefcit aliquando, nec diffiteor, Bilis tum in Folliculo suo in Calculos, Lapillosve majores aut minores, tum in Hepaticis suis Ductibus in calculosam Crustam:* Verùm quemadmodum neutrum fit subito, ita nunquam est observatum alterutrum ab Interna Causa, quin Externâ duntaxat iterum solutum, nec tamen ita, ut aliquid Febribus Intermittentibus simile possit inde deduci.

55. Judicatur itidem aliquando, fateor, ex obscurè albicantibus & viscidioribus Alvi fœcibus *in Ictero Bilis ad tenue Intestinum* quacunque demum de causa non deferri. Attamen non semper, subinde licet, observatur Ictero Intermittens conjuncta Febbris; quæ proinde ab illo Bilis impedimento deduci nequit.

56. II. *Al Lympha similiter Febres Intermittentes, quâ Intermittentes, haud videntur deducenda.* Nam, præterquam quòd Symptomata pleraque ipsas frequentius comitantia,

tantia, & in Abdomine imprimis observabilia, ne per somnium quidem à Lympha expectari queant, præterea, si à Lympha penderent, producerenturque Febres Intermittentes, tunc vel universa Lympha, vel aliqua ejus pars culpanda foret, tanquam in Motu suo ad Cor reciprochè impedita, iterumque expedita. Si universa? ubi & quale fingeretur illud Impedimentum? an in omnibus Glandulis Conglobatis, Musculis & Visceribus? an in omnibus Lymphaticis Vasis, eorundemve Trunco circa suam in Venam Jugularem, Axillaremve sinistram insertionem? Sin aliqua duntaxat ejus pars? Quanam & ubi? An quæ à Glandulis Conglobatis omnibus, vel quibusdam tantum ad Cor tendit? An eadem in omnibus Glandulis impediatur? Sed rarè deprehenduntur, nec nisi ferè in Gravedine, atque Catarhalibus Febribus (de quibus præcedente Capite actum) tumentes, aut indurata istæ Glandulæ, vix unquam valdè licet urgentibus, quarum Causas rimamur, Intermittentibus Febribus: adeò ut, quò quis attentius Lymphæ ortum & motum, ejusdemque Focum & Vasa deferentia enucleat, eò minus inclinè ad Febrium intermittentium,

quâ talium, Causam Lymphæ adscribendam.

57. III. *A Saliva Febres Intermittentes, quâ Intermittentes, minimè videntur deducende.*

Quamvis enim (ne argumenta plura ex modò de Lympha dictis huc transferamus) aliquando, id enim non est perpetuum, paulò antè Paroxysmum Febrilem, aut unà cum ipso Incipiente observetur Saliva copiosior, vel parcior ad Os deduci, talis tamen tunc non notatur eadem Saliva, ut ei solidè adscribi queant, non dicam omnia, sed ne frequentissima quidem in omnibus penè Intermittentibus Febribus molesta Symptomata. Non fertur, inquam, semper, quod tamen omninò fieri oporteret, Saliva tempore Intermissionis parcior ad Os, & copiosior instante aut urgente Paroxysmo; cum aliquando eveniat contrarium, aliquando neutrum. Quæ autem in Saliva deprehenduntur plerumque vitia, eadem nil minùs, quàm primarium testantur Salivæ vitium, sed potiùs secundarium duntaxat, quemadmodum id ex postea dicendis clariùs patet.

58. IV. *A Succo Pancreatico Febres Intermittentes, quâ Intermittentes, qui vis merito censetur*

sensebit deducendas, qui omnia & singula ad ipsas producendas *Requisita* §. 46. & seq. notata hîc, & tantùm hîc concurrere animo observaverit attento.

59. Nam 1. Laudatus ille *Succus defertur* ab ipso *Pancreate*, *Parte tali*, qua per *Vasa sua* & *Ductus proprios mediatè* (sicut §. 50. dictum,) *communicat cum Dextro Cordis Ventriculo.*

60. 2. Defertur idem *Succus per Vasa talia*, *Ductus nempe Laterales*, in quorum uno vel pluribus potest ipse ob *Causam Externam* *transiri & affici*, ut subito secundum aliquam *sua partem in Motu suo sistatur*, atque ad tempus aliquod *impediatur*, ne hætenus continuo ad Cor deveniat.

61. Evenit autem illud, quoties nunc ab *Aestu Aeris*, nunc à vehementiore *Corporis Motu*, nunc à *Vigiliis protractis*, nunc ab *Animi Sollicitudine*, aut *Ira durante*, nunc ab *Alimentis*, *Condimentis*, *Medicamentisve acrioribus*, vel quacumque demum *Causa alia Pituita* in tenui *Intestino plurimum colligi & accumulari solita solvitur*, mox & *Sanguini admista unà cum ipso quaquaversum ad omnes Corporis partes propellitur*, quin *humoribus singulis* ubivis præparatis arctiùs

arctius vel laxius *conjuncta cum iisdem per ipforum Vasa devehitur*. Unde *superveniente subito causâ Externâ*, Pituitam coagulare aptâ (Aëre puta glaciali, Ventisque algidioribus agitato, vel quocunque Afflatu frigus pariente, Pluviâ vel quâvis Aquâ corpus contingente, frigoreque suo ipsum afficiente; Potu cujusvis Liquoris gelidi, majore imprimis copiâ sumpti; Animi Terrore aut Mœrore summo, repentino præsertim & inopinato, &c.) quemadmodum sibi, ita in *Ductibus Pancreatis Lateralibus*, angustioribus scilicet, *concrescit eadem Pituita, Ductus eosdem obstruit, ac, ne per illos Succus, ibidem idcirco Stagnans; in Ductum Medium, ampliorem, & sic ulterius pergat, impedit.*

62. Illud autem in *Pancreate*, quam cæteris forsan Corporis Partibus omnibus, accidit facilius, sæpiusque, quoniam cum Succo Pancreatici, cæteros Humores omnes Aciditate superantis Materiâ acidiorē jungitur, transportaturque facilius & copiosius Pituita; quin ab eadem secedit rursus non ita difficulter accedente Causâ ipsam coagulante; à qua promovetur ille Seccessus inter Succum Acidiusculum quidem, non tamen

menvaldâ Acrem, atque Pituitam, sed Viscidiorem simul confusos tantum, neutiquam intimè mistos.

63. Nec tantum *Obstructionem in Ductibus Pancreatis Lateralibus* ex modò enumeratis Causis ex parte sibi contrariis, sequeque mutuo excipientibus *feri posse probabiliter conclusimus*, verum ipsam non semel *actû factam evidenter* in Cadaverum Sectionibus *per autopsiam evicimus*.

64. Aliquoties namque publicè quibusvis præsentibus in Nosocomio Academico Agrorum, præter alios Affectus graves, Intermittentibus quoque Febribus, & quidem non rarò multifariis, diutinè laborantium & tandem mortuorum Cadavera dissecantes, per Syringam huic rei aptam infudimus Salem Volatilem liquidum & tincturâ cœruleâ infectum in Ductum Pancreaticum, ubi in tenue hiat Intestinum. Qui Sal quoniam nunc in plures, nunc in pauciores Glandulas non penetrabat; dum in cæteras tum viciniores, tum remotiores, & quidem non coloratis tam posteriores, quam ceteriores admitteretur, ipsasque colore suo inficeret, obstaculum aliquod hinc inde latitasse, propter quod, ne per Laterales Pancreatis Ductus

Ductus omnes in connexas ipsis Glandulas mearet, Liquor infusus impediretur, Spectatorum nemo non videbat, & procul omni dubitatione agnoscebat.

65. Obstacleum autem illud *Obstructionem* fuisse ab *Humore crasso, viscidoque Lateralibus Ductibus infarciēte* vel idcirco assvero, quoniam (præterquam, quod nullum vel minimum, cui hoc adscriberetur, occurrebat vel Compressionis, vel aliū Angustia speciei signum) causæ antecedentes omnes, quoties innotescunt, Symptomata Febres Intermittentes comitari solita, ipsaque ad eandem curandi Ratio maxime rationalis ac certissima cum Obstructione planè convenire, & amussatim quadrare deprehenduntur.

66. 3. *Talis est Succus Pancreaticus, qui propter solam sui moram & Stagnationem in Ductibus suis Lateralibus sponte suâ vitium tale possit acquirere; adeo ut tunc ex ipso partim Solo, partim aliis postea determinandis juncto cuncta Febrium intermittentium Symptomata, etiam diversissima commode, nec ita difficulter possunt deduci, atque Rationali, certaque Curatione confirmari.*

67. Est enim *Succus Pancreaticus* naturâ suâ

suâ *Subacidus*: quod evincunt non tantum Argumenta plura à Me in *Disquisitione mea de Febribus Secunda* §. 32, & seq. proposita, sed ipsa *Experientia* felici successu ab Ingeniosissimo *D. Regnero de Graaf* tum sapius hinc & alibi in Canibus, tum etiam semel Andegavi in Homine infeliciter sub trabes oppresso ac extincto instituta, & peculiari *Exercitatione* sub finem Anni 1664. examini publico sub meo præsidio hinc exposita.

68. Hic *Succus*, quoniam *Subacidus* est, idcirco simul *alis est, qui propter solam sui moram & Stagnationem in Ductibus suis quibusvis sponte suâ vitietur, & quidem ita, ut reddatur primum solito acidior; hinc Obstructionem* suos *Ductus Prunitam*, si non in totum solvat & secum educat, perforat saltem ac permeat; atque tandem tum *Solus*, tum aliis *Humoribus* postea explicandis *junctus Symptomata in Febribus Intermittentibus omnibus occurrentia omnia* non tantum producere possit, aut reverà producat.

69. Testatur enim *Experientia* quotidiana quavis *Acida* sponte suâ reddi continuo *Acidiora*. Sic *Acetum* quò servatur diutius, eò acescit magis. Cujus eventus Ego sequentem

quentem puto Rationem ; Acrimoniam nempe Acidorum augeri nunc , quoniam evanescent ex parte saltem Spiritus Volatiles Aciditatem illam temperantes , unde non mirum , si conservatus liquor quivis Acidus reddatur sensim Acidior. Eandem ob causam multis licet ignoratam promovetur Aceti confectio in loco Igne vulgari calefacto, vel sub ædium tecto summo Solis radiis exposito ; horum enim ope via paratur Spiritibus Volatilibus citius & facilius sic ex parte paulatim effluxuris.

70. Quemadmodum autem extra corpus nostrum Acida quævis acescunt sponte magis, magisque; ita in eodem ipsa & nominatim *Succum Pancreaticum Stagnantem amplius acescere probant Symptomata* tum in *Melancholicis Affectibus* dictis plerisque, tum, quod hic magis urget, in *Februm Intermitterium* initis observabilia , & sicut absque ullius Acidi abusu sæpè oborta , ita *uni Acido accepta referenda* ; quæ idcirco mox accuratius excutiemus.

71. Acescit verò Succus Pancreaticus in Ductibus suis Stagnans , quoniam secedit tunc ab Ipso sensim magis magisque Spiritus Volatilis ei secundum naturam con-

PRÆOS MEDICÆ LIB. I. 381
conjunctus , ipsumque blandè temperans.

72. Hic *Succus Pancreaticus* Stagnatione , sicut dictum est , *Acidior & Acrior factus in Obstruentem Ductus suos Pituitam* vim suam exerere , ipsamque *incidere* incipit : Quæ si tenacitate ac visciditate tantà prævaleat , ut in totum ab ipso abstergeri, solviatque inde removeri nequeat, eandem saltem *perterebrat*, sibi que *per ipsam vi viam aperit, quam pervadat*.

73. Symptomatum omnium in Febris Intermitteribus observabilium exortum à Succo Pancreatico Acidiore, aliisque Humoribus ipsi junctis deducemus, postquam verbo præmiserimus 4. *Requisitum* §. 49. notatum hic quoque concurrere: *Pituitam nempe Viscidam Ductus Pancreatis Laterales Obstruentem talem esse , qua non tantum in ipsis Succum laudatum ad tempus cogere possit, ut ibi stagnet; sed insuper, postquam eadem acrimoniam suam viam sibi paranti transitum concessit , mox iterum coëat , concreseat, solutamque ex parte Obstructionem reparat ac redintegret, hinc & similem priori Succum tandem eodem in loco similiter sistat , donec idem , uti prior , per apertam similiter viam effusus*

effusus Paroxysmum novum producat; idque tamdiu alternatim continetur, donec quocunque modo tollatur in totum Obstructio ac Febris, aut ipse Ager.

74. Pituitæ Viscidæ Naturam esse, ut perforata licet, sponte coëat iterum & coalescat, evincunt non tantum viscida omnia eandem mutationem spontaneam subire solita, verum insuper pleraque Febres Intermittentes eradicantia vel etiam jugalantia dicta medicamenta; sive sint ea Incidentia, & Diuretica, Sudoriferave, sive Vomitoria, Purgantiave per Alvum. Illa enim omnia videntur mihi Febres Intermittentes quasvis curare, quatenus Pituitam Viscidam in Ductibus Pancreaticis hærentem incidunt, solvunt, abstergunt, atque secum ad Intestina deducunt, quin aliquando diversâ licet viâ e corpore in totum educunt. Quod agnoscat facilè quisvis medicamenta Febribus Intermittentibus foeliciter tollendis specialia, vulgò specifica dicta seridè expendens, trutinansque: quod pluribus hæc probare studio super sedemus, quò brevitati studeamus; cum præsertim ex iis, quæ hætenus dicta sunt, & dicentur adhuc, proclive sit unicuique id ipsum elicere.

75. Quo-

75. Quoties non subitò & à Medicamentis casu vel arte usurpatis, aut Rebus Non-naturalibus non-naturaliter se habentibus, modumque excedentibus exterminantur, verum lentè ac penè insensibiliter evanescent Febres Intermittentes, toties, si quis omnia, quæ nunc Aegris obveniunt, observaverit, comperiet solutionis hujus rationem adscribendam omninò iisdem rebus Non-naturalibus, & quandoque Medicamentis, sed valdè moderatis, ideoque segnius, minusque notabiliter laudatum effectum producentibus.

76. Postquam pluribus deduximus Febrium Intermittentium, quæ Intermittentes sunt, exortum à Succo Pancreatico in Lateralibus suis Ductibus Obstructis Stagnante, proximum est, ut jam Symptomata omnia, eademque diversissima in Febribus iisdem notabilia tum ab eodem, tum ab Humoribus aliis cum ipso junctis deducamus, atque sic nostram de Febrium harumce ortu Sententiam ex parte saltem, uti speramus, jam probatam comprobemus ac confirmemus.

77. Succus ergo Pancreaticus Stagnatione notatâ redditus naturali Acidior, atque post

post perterebratam obstruentem Pituitam in tenuis Intestini cavitatem effusus mox in *Confluentem Bilem qualemcunque* insurgit, atque cum ipsa *Effervescentiam solito acriorum* parit, & quidem pro *Pituita* simul occurrentis varietate variantem.

78. Quamdiu enim *Succus* ille *Acidior Pituita* adjunctus oppressam tenet *Bilem*, tamdiu *Frigus* in multis circumstantiis plurimum differens profert.

79. Nam i. frequentissime in *Lumborum Regione*, ubi confluxus est trium modò memoratorum in tenui Intestino *Humorum*, *Frigus* angit *vehemens*, quando *Succus* prædictus est *Acidior* & *Pituita* non valde viscida, per quam penetrans Intestinatorum *Tunicam Frigoris Sensu* afficit.

80. 2. In eadem *Lumborum Regione paucum vel nullum sentitur Frigus*, quando valde viscida existit *Salivaris Pituita*, *Succi Pancreatici* penetrationem ad Intestini tunicam impediens, unde tunc aut in *Ventris medio*, tenuis nempe Intestini parte *ulteriore*, aut in *extremis* duntaxat *corporis partibus* urget *Frigus*.

81. 3. In *Capitis partibus Interioribus Frigus* maximè moleitare videtur, quando idem

idem *Humore* scatet *Pituitoso*, cui se jungens *Succus Acidus*, ejusve *Halitus*, ibidem magis, quàm alibi, se manifestat, ægrumque torquet.

82. 4. Ab iisdem *Halitibus* lenioribus, & ob admissam *Pituitam Intestinalem* magis *Flatulentis* ad *Pulmones* tendentibus excitantur in *Paroxysmorum* plerorumque initis *Oscillationes*, uti ab iisdem per *Corporis Habitum* dispersis *Pandiculationes*, *Inquietudines*, *Artuumque Lassitudines*.

83. 5. Ab iisdem *Halitibus* acrioribus, minusque *Pituitæ admixtæ* habentibus, sed gradibus acrimoniæ differentibus produciuntur aliæ *Horror*, aliæ *Rigor*.

84. 6. Ab iisdem *Halitibus*, majorem acrimoniæ obtinentibus *Dolores rodentes*, *lancinantes*, *Ventrisque* ad cò *Tormina* gignuntur: sicut ab admixta multa *Pituita Dolores Gravantes* magis ac *Contundentes*.

85. 7. *Pulsus* mox cum accessu *Frequentior* existit propter irritationem *Cordis* ab *Halitibus* tum *flatulentis*, tum *acribus* eò tendentibus: Idem aucto *Frigore* paulatim redditur *Minor* ratione *Aciditatis* auctæ in *Halitibus* assurgentibus, *Sanguinis-*

que magis coagulati, adeoque ad sui rarefactionem minus apti: Unde non mirum, si præterea unà cum *Animali Motu* universo *Debilior* fiat *Pulsus*; qui proinde urgente valdè *Frigore* vix, aut ne vix quidem observari potest.

86. Ubi autem omnis *Succus Parcreaticus* stagnatione acrior factus effusus est in tenue *Intestinum*, atque *Bilis* aut per se acrior existens, aut propter vitiosam eum dicto succo factam *Effervescentiam Acrior* facta vicissim dominium nanciscatur, qui tunc ferè plures attolluntur *Halitus* magis *Biliofi*, 1. *Anxietatem* circa præcordia solent parere, quin nonnunquam *Nauseam*, *Vomitumque*, aut subinde *Alvi fluxum*, de quibus postea agemus pluribus.

87.2. Ab iisdem *Halitibus* magis *Biliofi* partim ad *Ventriculum*, hinc & *Fauces* asurgentibus, partim ad *Cor* & *Pulmones* transeuntibus *Sitis* excitatur.

88. 3. *Bile* dominium in *Corde* quoque recuperante, *Sanguis* paulatim magis rarefit, *Pulsusque* major fit & robustior; permanente nihilominus priore *Frequentia*, propter irritationem non minus à *Bilis* *Acrimonia* & *Sanguinis* rarefactione aucta *cordi* contingentem.

89. Sed imprimis 4. *Calor* & *Ardor* in *Corde*, hinc & universo augetur *Corpore*, propter imperantem successivè *Bilem*.

90. Nec mirum proinde, si tunc 5. *Ardori* tali copuletur *Lingua Ariditas*, cum *Halitus* è *Sanguine* in *Pulmones* delato per asperam arteriam effusi eandem exsiccant.

91. Nec mirum, si 6. rarefacto valdè *Sanguine* difficilùs procedat & augetur *Respiratio*.

92. Nec mirum, si 7. *Capitis* præsertim *Æstus*, *Dolor*, *Pulsatioque* angat *Ægros*, postquam nulla *Corporis* *Pars* tot habet *Arterias*, tantum accipit *Sanguinis*, quàm idem *Caput*: in cujus *temporali* regione cum sint notabiles illæ *Cerebri* anfractuose *Effusuræ*, per quas grandes feruntur *Arteriarum*, ibidem *Pulsatio*, quàm alibi sentitur molestior.

93. Nec mirum quoque, si 8. tum *Vigilia* tam frequenter urgeant, tum non raro *Delirium*: *Vitiosi* namque producuntur tunc necessariò *Spiritus* *Animales*, moventur iidem turbulenti, quin à quiete, tranquillitate saltem naturali impediuntur, quapropter *Mens* illius egens

turbatur ; quin sæpenumerò *Amens* fit
Æger.

94. Postquam verò *Bilis* à *Succo Pancreatico* propter stagnationem suam *Acriore* factò similiter *Acrioris facta* estus prænaturalis ac furor paulatim remittere incipit, jamque ad serenitatem, tranquillitatemque pristinam *Universi Corporis Humores* disponuntur, qui durante *Paroxysmo* turbulento penitus erant confusi, jam sensim ab invicem rursus secerni ac secedere, quorum aliqui unà cum *Potu liberalius* ferè assumpto per *Sudorem*, aut *Urinam* excerni solent.

95. Quemadmodum autem durante & urgente *paroxysmo* *Vigiliæ* angere, sic eodem declinante *Somnus blandus* fatigatis obrepere solet, atque ipsos iterum recreare.

96. Quòd si arctius uniti *Corporis Humores* ex parte duntaxat secesserunt iterum ab invicem, *Somnus* observatur *minùs tranquillus*, & *Somniis vel insomniis* gravis ; qui *Affectum* potius ingravescere, quàm minui testatur.

97. Sed, ut omnes à nobis enumeratas *Febrium species* ordine persequamur, I.
Algen-

Algentes ortum suum debent *Succo Pancreatico Acidiori*, & *Pituita satis copiosa ac viscida* juncto, *Bile* interim existente valde inerte.

98. II. *Ardentes Febres* originem trahunt à *Succo Pancreatico minùs acri* & *Pituita pauca minusque viscida*, *Bile* autem tum *Acri*, & *Oleosa*, tum *copiosa*.

99. III. *Epi alas Febres* puto esse duplices *Intermittentes*, sed utraq; à *Succo Pancreatico Acriore*, *Bile*que itidem *Acri* productas, & ita quidem, ut continuò unius *Frigus* concurrat cum alterius ardore, atque prioris *Paroxysmus* novus & *Frigus* revertatur, quando posterioris *Calor* incipit augeri & *Ægrum* angere.

100. IV. *Siticulosas Febres* adscribo *Sali Acriori* in *Bile* existenti; cui si *Comes* adfit *Oleosis* multa, urget *Sitis* maximè durante *Calore*; sin' eadem fuerit parcius, etiam vexante *Frigore*: *Vis* autem ipsius nocens manifestatur magis ad *Succi Pancreatici* post stagnationem febrilem eruptis oecursum, *Effervescentiam*que vitiosam.

101. V. *Famelicas Febres* deduco à *Succo Pancreatico* propter stagnationem suam

aciditate graviore, potenti tamen prædito, quæ ad Ventriculum usque ascendens, tum Famem illam immanem, tum aliquando, si denegetur Cibus, Animi Deliquium, & alia Symptomata producat.

102. VI. *Cardiacas Febres* parit *Succus Pancreaticus* stagnatione suâ *Corrodentem* vim nactus, imprimis quando *Bilis* concurrat *Acris*, atque potens contingit ex ipsorum confluxu Effervescentia; unde *Hæliuz* acerrimi ad superius Ventriculi Orificium assurgentes ipsum acriter mordent, ac rodunt.

103. VII. *Torminales Febres* fiunt ab eodem *Succo Pancreatico* stagnatione suâ tum *Acriore*, tum *Ansteriore* factò, atque *Acrimoniam* suam nunc in *Tenuia*, nunc in *Crassa* quoque *Intestina* exerente: Cum quo si concurrat *Pituita Viscida*, & *Bilis mediocriter saltem Acris*, *Flatus* excitantur, qui unâ cum *Intestinis* *Abdomen* distendant, & *Colicum Dolorem* importunum *Febris* *Comitem* pariant.

104. VIII. *Syncopales Febres* itidem *Succo Pancreatico* debentur, sed stagnatione suâ *Volatilem magis*, quam *Acrem Aciditatem* nactus, *Bile* interim existente *panca vel iner-*

te, unde idem absque mora per *Lacteas Venas* versus *Cor* penetrans non tantum quaquaversum prorumpit, ac *Sudorem frigidum* excitat, verum *Sanguinem* quoque mox ita *coagulat*, ut ad tempus sensibilibiter rarefieri non possit, nec proinde *Pulsus* observari, donec cessante hujus Succu nocentissimi accessu paulatim aliquid virium recipiat *Bilis*, atque videatur *Æger* nunc à *Mortuis* redire ad *Vivos*.

105. IX. *Prefocantes Febres* triduo *Hæliuzibus Ansteris* è *Succo Pancreatico* propter sui stagnationem *Ansteriore* factò in sui cum *Bile* Effervescentia excitatis, nec tantum ad *Ventriculum*, ac *Oesophagum*, verum per *Lacteas Venas*, *Ductumque Thoracicum* ad *Cor* etiam & *Pulmones* assurgentibus, atque in *Oesophago Suffocationis Sensum*, in *Pulmonibus* autem *Suffocationem* veram nonnunquam producentibus.

106. X. *Anhelosas Febres* itidem *Hæliuzibus*, sed minus *Ansteris* modo simili ex *Succo Pancreatico* minus *Anstero*, sed *Pituita Viscida* in tenui *Intestino* concurrenti misto eductis, & idè *magis Flatulentis* acceptas puto referendas: è quibus facilè, tan-

tumque Symptomata omnia §. 32. enumerata possunt deduci, & satis commodè explicari.

107. XI. *Asthmaticas Febres* producit meo Judicio *Pituita viscida* in tenui Intestino reperta, & à *Succo Pancreatico* Febrilem Paroxysmum excitaturo soluta, quin unà cum ipso ad Cor ac Pulmones delata, ibidem hærens atque Stertorosam Respirationem proferens; dum multi, paucive Flatus simul ex eadem prodeunt, & Paroxysmum graviorem, aut leviolem, longiorem, aut breviolem faciunt.

108. XII. *Tussiculosas Febres* rariùs Flatus, sæpiùs Halitus, non tam Viscidi, quam Acres proferunt, partim *Succo Pancreatico*, partim *Pituita Intestinali*, sed *acrioribus & mordicantibus* adscribendi, quoties illi ad Pulmones pertingunt, ipsoque irritando ad continuò tussendum irritant & cogunt.

109. XIII. *Catarrhales Febres* debentur *Humoribus in capite paulatim collectis*, atque ab *Intermittentis Febis Causa* eò delata solutis, & ad sui Distillationem ac defluxum quaquaversum commotis.

110. XIV. *Arthriticas Febres* quæro in
Succo

Succo Pancreatico ita corrupto, ut *Articulis* potissimùm sit infestus, sive *Acrimonia* simul, quod frequentissimum, insigni præditus *Bilem*, cum qua vitiosè efferbuit, unà secum eò deducat, & Dolorem atrocissimum producat; sive *minùs Acer*, atque *Pituitam viscidam* non item *Bilem Acram* offendens, ab eadem assumpta plurimùm obtundatur, atque Tumore Oedematoso, quàm Dolore acuto affectæ partis Motum potiùs impediatur. Ubi notandum sæpenumerò, indies, alternisque diebus qui repetunt, Paroxysmos Febriles nullo vel notabili, vel molesto Frigore, Caloreve, at potiùs levi Capitis Dolore, ac subinde Siti Agros urgerè, concurrente Pulsu aliquantò frequentiore, atque Minore primùm, deinde aliquantò Majore: ex quibus quoque Paroxysmus novus notatur; exacerbatis post aliquot demùm horas Doloribus Arthriticis, & quidem ita, ut quamvis tardius, citiùsve ipsi ex parte iterum remittant, non tamen in totum intermittant, verùm sublato licèt Paroxysmo Febrili persistant nihilominus Articulorum Dolores nunc graviore, nunc leviores, donec tandem aut sponte, aut arte discedant.

111. XV. *Insanas Febres Bili* præsertim jam per se satis *Acri*, ad occursum tamen *Succi Pancreatici* novum Paroxysmum Febrilem parientis *Acriori* factæ tribuendas. cætera Symptomata ipsas ferè comitantia evincunt.

112. XVI. *Vomitórias Febres* ab eadem *Bile* valdè *Volatili*, & quandoque simul *Acri* ad prædictum *Succi Pancreatici* affluxum, ipsumque consequentem vitiosam Effervescentiam multùm agitata & ad Ventrículum assurgente petendas nemò non videt; quod *Bilis* nunc flava, nunc *Æruginosa* simul excreta confirmat.

113. XVII. *Cacatorias Febres Bili* quoque, sed minùs *Volatili*, & magis *Acri*, ad notatum verò *Succi Pancreatici* accessum adhuc *Acriori* factæ, hinc & post solutam Intestinalè Pùtuitam ipsa Intestina mordenti & ad Contentorum propulsionem decorum irritanti & cogenti omninò purò assignandas.

114. XVIII. *Sudatorias Febres* ipsi *Succo Pancreatico* magis *Volatili*, quam *Acri*, & ideò Sanguinis Massam solventi potius, quam coagulanti existimò adjudicandas.

115. XIX. *Ureticas Febres* ab eadem *Causa*, sed minùs *Volatili* produci sum persuasus, postquam non tantùm eadem est Sudoris, quæ *Urinæ Materia*, verùm ab externo frigore impeditus Sudor *Urinas* reddere solet copiosiores.

116. XX. *Sputatorias Febres* ab eodem deduco *Succo Pancreatico*, stagnatione suâ ita vitiatò, ut in Paroxysmi Febrilis productione ad Salivares Glandulas copiosius deferatur & *Salivæ* tum copiosiori materiam, tum fluidiorè ansam præbeat.

117. Plurimùm aliarum Intermittentium Februm cum gravissimo *Capitis*, *Dentium*, aliarumve partium Dolore, aut alio Symptomate notabili molestiarum Causas exis, quæ nunc dicta sunt, non ita difficulter ab ingeniosis elici posse confido, quapropter, antequam ad omnium, singulorumque jam propositarum, expositarumque Februm Curationem accedam, Earundem secundùm Accessuum & Paroxysmorum Intervallis nunc brevioribus, nunc longioribus redeuntium diversitatem in Quotidianas, Tertianas, Quartanas, Quintanas, cæterasque distinctarum rationem, causasque, quas puto diversissimas,

proferam, explicatasque Opinioni meæ applicabo.

118. Quamvis autem Typorum horumce rationem diversam Humoribus diversis vulgò adscriptam in totum haud sequar, non puto tamen Humores illos diversos hîc negligendos, cum, si non immediatè illam diversitatem producant, faciant tamen multum, ast mediatè tantum, ad illius productionem, sicut patebit ex dicendis.

119. Quemadmodum ergo cujusvis Febris Intermittentis Paroxysmus novus secundùm ea, quæ docui, excitatur toties, quoties à Succo Pancreatico propter stagnationem suam Acriore facto perforatur Pituita Ductum ejus Lateralem obstruens; transitque nominatus Succus ad tenue Intestinum, hinc post qualitercumque vitiatam cum Bile Effervescentiam & alia Symptomata ibidem, ac in vicinia producta per Laeteas Venas, Ductumque Thoracicum, ac Venam Cavam superiorem in Dextrum Corporis Ventriculum, & sic porrò: ita citius, tardiusve excitatur idem Paroxysmus novus, prout citius tardiusve penetratur, perforaturque à memorato Succo Pancreatico Pituita Ductum ipsius Lateralem obstruens.

120. Hæc

120. Hæc autem Pituita Obstruentis Penetratio ac Perforatio citius, vel tardius contingit tum ratione ipsius Pituita Ductum Obstruentis, tum ratione Succu Pancreatici eam Perforantis.

121. Quò namque Viscidior & Copiosior existet illa Pituita, eò difficilius, adeòque tardius eadem perforabitur: & contrà, quò eadem minus existet Glutinosa & Paucior, eò perforabitur facilius, adeòque citius.

122. Quò rursus existet Succus Pancreaticus per se Acidior, simulque Copiosior, eò citius acquirere stagnatione suâ majorem, atque Pituita Obstruenti facilius citiusque perforanda sufficientem Acrimoniam: & contrà, quò succus idem magis existet Obtusus vel Austerus & Paucus, eò difficilius & tardius eidem Pituitæ perforandæ sufficientem acquirere Acrimoniam.

123. Quò igitur Pituita Obstruens Paucior erit & minus Glutinosa, Succus verò Pancreaticus Acidior & Copiosior, eò citius continget novus Intermittentis Febris Paroxysmus, adeòque Quotidianus, hoc est, intra horas circiter quatuor & viginti recurrens.

124. Quò verò Pituita Obstruens Viscidior

dior erit & copiosior, Succusque Pancreaticus Obtusior vel Austerior & Paucior, eò tardiùs eveniet novus Intermittentis Febris Paroxysmus adeòque Quartanus, vel Quintanus, & sic porro.

125. Quoties autem 1. modo medio se habebunt Pituita Obstruens, Succusque Pancreaticus, vel 2. cum Pituita Obstruente Viscidior aut Copiosiore concurret Succus Pancreaticus per se Acidior aut Copiosior, vel 3. cum Pituita minus Glutinosa, Paucave Succus Pancreaticus existet itidem minus Acidus, Paucusve, toties alternis fere diebus recurrent novi Februm Paroxysmi, producenturque Tertiana, supra ceteras Febres Intermittentes omnes multum in suis Symptomatibus differentes: & quidem propter triplicem modò memoratum Pituitæ Obstruentis, Succique Pancreatici eam Perforantis respectum possibilem.

126. Notandum autem, non nisi rarò Febres Intermittentes intervallis naturalium Dierum, horis quatuor & viginti terminatorum, exactis recurrere; quin sæpiùs aut citiùs, aut tardiùs reverti: quocirca tunc horis aliquot tempus constitutum, expectatumque anticipare dicuntur, quod cul-

patur, vel postponere, quod laudatur; quamvis parùm referat sive postponant, sive anticipent Paroxysmi, dummodò eorundem duratio, Symptomatumque comitum gravitas indices minuatur; ad quod imprimis attendendum Medico ad prognosin ex arte formandam, & mutationem futuram certò prædicendam.

127. Exiis, quæ jam dicta sunt, non ita difficulter intermittentium Februm & Multiplicium, & ex variis Compositarum Cause poterunt inveniri ac reddi, Obstructiones putatum variæ, tum in variis Pancreatis Ductibus Lateralibus simul productæ.

128. Difficultas verò haud contemnenda superest magis urgens in explicanda cujusvis Febris Intermittentis Simplicis, Quartana scilicet, aut Tertianæ Multiplicatione, hoc est, in duplicem, triplicemve Mutationem: quam Ego arbitror acciderè, quoties oberratum in Diata, Medicamentisve, aut Venenis potiùs perpetam usurpatis patratum Pituita nova in Corpore ac Intestino tenui præsertim solvitur, hinc & unà cum Sanguine quaquaversum, ergo ad Pancreas quoque propellitur: Quæ in uno, pluribusve ipsius Ductibus priùs non affectis quacun-

que de causa iterum coagulata, Obstructionem à priore magis, vel minùs differentem producens, Febrem quoque produceret priore magis vel minùs gravem. Atque hoc ita fieri quotidiana si non evincit, certè abundè confirmat Experientia.

129. Postquam verò nulla nunc obyervatur amplius menti meæ circa Intermittentium Februm Causas difficultas notabilis, quam putem posse Ingenio, Judicioque pollentibus, atque ad ea, quæ hæctenus dicta sunt, attentis, & imprimis rerum naturalium ipsarum observatoribus accuratis facere ullam remoram, conferam me rectè ad Earundem Curationem.

130. Quemadmodum verò in verarum Causarum investigatione & assignatione Febres Intermittentes consideravimus, & quæ sunt Intermittentes, & quæ his vel illis committata sunt Symptomatibus, & quæ his vel illis revertuntur Intervallis, ita nunc in Earundem Curatione Dogmatica propohenda Methodum servabimus eandem, attendemusque ad eandem, postquam illis accuratè ac ritè observatis Cura sequetur ex Arte tum faciliior, tum foeliciior.

131. Quoniam igitur Febrim Intermittentium,

ventium, quæ Intermittentium Causa nobis est visa & constituta Succus Pancreaticus, propter Ductuum suorum Lateralium à Pituita in ipsis coagulata productam Obstructionem, factus stagnatione Acidior, Acriorque, hinc post perterebratam obstructentem Pituitam in tenue Intestinum delatus, ibidemque vitiosè cum occurrente Bile atque Pituita Intestinali effervescent, mox cum iisdem quavis demum formâ usque ad dextrum Cordis Ventriculum serpens, ac in eo non tantùm Acrimoniâ suâ ac Flatulentia. Cor irritando frequentiore Pulsum excitans, verùm insuper Vitalem Effervescentiam, ipsamque Sanguificationem modis variis alterans & turbans, tum cætera Symptomata omnia superiùs notata, explicataque variis in locis proferens, Curatione illarum absolvetur, si I. Pituita obstruens plus minusve glutinosa & coagulata incidatur, solvaturque, quin inde, loco nimirum peccans, removeatur, & ad tenue saltem Intestinum deducatur, aut in totum in Corpore educatur. II. Succus Pancreatici Aciditas & Acrimonia aueta temperetur & corrigatur. III. Eiusdem ac Bilis effervescentia in tenui Intestino vitiosa impediatur aut emendetur.

132. I. *Pituita obstruens incidetur* commodissime *Aromaticis & Sale volatili* quovis, sed ita præsertim usurpatis, ut *Corpus univrsum vel Motu, vel Igne, Balneove, vel Tegumentis simul incalescat*, quò Medicamenti vis quaquaversum dispersa pertingat quòque ad ipsum *Pancreas, ejusque Ductus Laterales, Locumque ad eò Affectum & Morbi Focum*: Quæ conducunt imprimis *Melancholicis & Pituitosis*.

133. Exempli loco esto *Mistura sequens* aliquoties in die ad *Cochlearum unum* assumenda, duabus verò, tribusve ante novi *Paroxymini* adventum horis ad *Cochlearia tria* usurpanda; *Corporis calorem*, sicut dictum, blandè simul augendo, etiam usque ad *Sudoris mediocri* educationem: Sic enim plus præstabit, & nonnunquam *Febrem foeliciter* tollet.

℞. *Aq. petroselin. Unc. ij.*
fœniculi, Unc. j.
Theriacal. simpl.

vel *Vitæ Matthiol. Unc. j. ℞.*
Salis volatilis Succini, Scrup. j.
Syr. Cardui bened. Unc. j.

M.

134. Quoties *Constitutio Egri* vel *Naturalis,*

ralis, vel Præternaturalis observatur *Biliofa,* usurpari poterunt *Solventia, Incidentiaque Acida. Ex. gr.*

℞. *Aq. Fumariæ Unc. iij.*
Salis Armoniac.

vel *Tartari Vitriolat. Drach. j.*
Antimon. Diaphoret. Drach. ℞.
Syr. fœniculi, Unc. j.

M.

135. Quoties simul *Pituitosi & Biliofi Humores* in eodem abundant *Ægro,* ex binis modo laudatis *Subcontrariis* parari poterunt hæc *Mistura. Ex. gr.*

℞. *Aq. Card. bened.*
Cichorei, an. Unc. j. ℞.
Theriac. simp.

Aceti Stillat. an. Drach. vj.
Oculi Cancr. pulver. Drach. ℞.
Syr. s. rad. Unc. j.

M.

136. Si *obstruens Pituita* non fuerit *valde glutinosa,* unâ sæpè *Sudatione* tali solvitur in totum *Obstructio,* deduciturque ipsius *Causa* in tenue *Intestinum,* & curatur *Febris.*

137. Potest in *Corpore paucâ Pituitâ,* sed *copiosiore Bile* scatente quatuor, tribusve ante

ante Paroxyfmi reditum horis *Vomitorium* exhiberi; cujus ope non tantum *Bilis redundans*, sed simul *Pituita obstruens* ad tenue Intestinum, hinc ad Ventriculum, & tandem per Gulam & Os expellitur, Febrisque sic jugulari dicitur, quia tollitur. In quem finem usurpavi sæpè cum scelici successu *Sapam Vomitoriam* ex *Antimonii Vitro* à Me paratam, & alia ex Antimonio hinc præ aliis omnibus conveniente similiter paranda medicamenta.

138. Idem præstant subinde *Turgantia per alvum*, sed additis semper, quæ simul incidant & educant Pituitam viscidam. Exempli gratia.

℞. Mass. pill. fœtid. maj. Scrup. ℥.
Troch. albandal.
Mercur. dulcis, an. Gran. v.
Ol. succini, Gut. ij.
M. f. Pilul. N. v.

Inaurentur, & quatuor vel quinque ante futurum Paroxyfimum horis assumantur, Corpusque blandè moveatur.

139. *Aucta Succii Pancreatici Aciditas & Acrimonia temperabitur scelicissimè Salibus Volatilibus, & Aromaticis omnibus,*

bus, non neglectis *Opiatis*. Conveniet proinde in hunc finem *Mistura* §. 133. proposita, eritque magis efficax, si eidem addantur.

Laud. Opiat. Gran. iij.

& *Ol. Gariophyll. Gutt. ij.*

140. III. Ejusdem *Succii Pancreatici & Bilis effervescentia vitiosa impiedetur, emendabitur saltem ac corrigetur* laudatâ modò *Misturâ*, & imprimis propter *Opium* Oleositate suâ utrumque Acre mirè leniens ac temperans.

141. Atque ex paucis hisce formulis facilè quivis junior Practicus alias excogitabit pro re nata præscribendas & in nonnullis variandas; si præsertim attentus fuerit ad omnia, quæ hinc offendet tum Præcepta, tum Formularum Exempla.

142. Postquam verò præmisimus Februm intermittentium, quâ Intermittentium Curationem Rationalem multiplici Experienciâ confirmatam, videndum quid ad sui *Curam indicent*, desiderentque *Symptomata* insigni suâ diversitate notabilia, Aëgrisque tam sæpè tam molesta.

143. I. *Frigori, caterisque Symptomatibus* ipsum comitari solitis conducet *Mistura* §.

133. præscripta, sed additis, quæ §. 139. laudantur; postquam nil observavi hæc tenus æquè Frigus temperare, atque *Garyophyllorum Oleum*. Potest autem, quamdiu Frigus angit, ter, quaterve in hora memoratæ Mistræ, aut similis cochleare unum assumi ab Ægro.

144. II. *Calori Comitibusque Symptomati-* bus temperandis conferent Mistræ hinc inde positæ, ut & Apozemata Cap. 29. §. 40. & seq. præscripta; ad quorum imitationem facile concinnabuntur plura.

145. III. In *Epiælis Febris* Medicamenta convenient ex prædictis subcontrariis composita; qualis Mistræ §. 135. proposita; cui plures similes hinc inde habemus in hoc Tractatulo, & facile est unicuique pro Symptomate magis urgente, atque post assumptum medicamentum Successu diverso quodvis mutare, aliudve fingere. Attendendum enim semper ad Juvantia & Nocentia; quin secundum ipsa non raro alteranda & innovanda sunt remedia; postquam in hoc etiam elucet Medicorum Judicium ac Ingenium.

146. IV. Ad *Sitim leniendam tollendam-* que laudo, quæ Cap. 29. §. 47. commendavi, & ad-

& adjeci. Notandum autem, licere durante Calore Potum assumere copiosiore, quod cavendum urgente Frigore; quo tempore satius est Os Aquâ purâ, & subinde Vino mistâ colluere, atque Sitim fallere, quàm multum bibere: quin tunc juvat Prunellæ lapis Potui additus, & quantitate parvâ sæpius sumptus.

147. V. Ad *Famem Animi deliquium minantem compescendam* convenient omnia, quæ Acidum potenter infringunt, concentrantque, *Oculi Canceri, Margaritæ, Corallia, Creta,* &c. in pulverem duntaxat redacta, & Mistris aliis conducentibus addita, vel seorsim ex alio Liquore, Vino, Cerevisiâ, Jusculove ad aliquot grana subinde, donec Fames minui observetur, exhibita.

148. VI. *Cardialgia* toties tam acerba curabitur imprimis *Opiatis*; quæ pro cæterorum Symptomatum simul concurrentium diversitate Medicamentis diversis erunt addenda; quoniam utrumque acre, unde ille dolor Ventriculi ortum habet, demulcent ac leniunt. Assumentur autem illa sæpius & quantitate minore, donec, quod quæritur,

quæritur, obtineatur beneficium & Doloris diminutio, vel sublatio.

149. VII. In *Febribus Terminalibus & Colicis* conducet Mistura Cap. 29. §. 60. proposita & subinde cochlearim assumpta. Huc revocanda sunt, quæ Cap. 14. §. 45. & seq. alibique pluribus sunt à me proposita.

150. VIII. *Syncope ut præcaveatur*, commendo Misturam Cap. 19. §. 74. præscriptam vel similem, aliquot ante Paroxysmum horis sæpius cochlearim usurpatam, & cætera ibidem laudata.

151. IX. *Suffocationes Hypochondriaca* Febribus Intermittentibus junctæ minuuntur, & curabuntur Medicamentis tum alibi, tum Cap. 19. §. 71. & seq. à me propositis.

152. X. *Anxietas Anhelosa* Febribus iisdem copulata cum eadem, ast leviorē agnoscat Causam, Medicamentis curabitur, minueturve similibus tam instante, quam incipiente Paroxysmo sæpius minore quantitate usurpatis.

153. XI. *Asthma Intermittentis Febris comes* curabitur feliciter post Humoris Pituitosi Glutinosi incisionem Vomitorio aliquot

aliquot ante Paroxysmum futurum horis, & quandoque die ipsum præcedente assumpto, ac præcipuè in facili vomentibus: Possunt enim aliàs *Phlegmagogis* potentioribus ac efficacioribus, (qualia sunt Mercurialia omnia, Colocynthis, Hermodactyli, &c.) per alvum evacuari per epiduralin.

154. Quoad *Humores Pituitosos è Capite* nonnunquam tunc simul delabentes, atque *asperam arteriam implentes* conducunt eadem *Phlegmagoga* sæpius minore quantitate una cum incidentibus, Pituitamque corrigentibus usurpata, & imprimis formâ *Pilularum*; quales non semel præscripsimus in superioribus.

155. Quoad *Halitus Flatulentos Asthma* tam frequenter, si non in totum producentes, magnoperè saltem augentes, conveniunt omnia, quæ tum *illorum materiam, efficientemque causam emendant*, tum *illorum exortum impediunt*, tum *eosdem productos discutunt ac dissipant*; de quibus vide Cap. 14. in quo plurima continentur, quæ huc faciunt.

156. XII. *Tussim Febrilem* curant, quæ *Halitus acriores tum temperant*, tum *discutunt*.

tiunt. Id autem faciunt Opiata Volatilibus, Oleosisque Salibus juncta, sæpiusque instantibus Paroxyfinis quantitate parvâ usurpata, quò foeliciùs, citiùs, tutiùs, certiùsque id præstent. In eum finem Formula sequens laudanda.

℞ Aq. menthae Unc. iij.

Spir. Carminant. nostr. Unc. j.

Salis Armoniac. Gut. xx.

Laud. opiat. Gr. iij.

Syr. fœnicul. Unc. j. ℞.

M.

157. XIII. Catarrhi unâ cum Febrili Paroxyfmo ad sui delapsum concitati, prout Materia constant diversa, & Partes afficiunt diversas, Medicamenta desiderant diversa. In genere corrigenda eorum qualitas vitiosa, minuenda eorundem copia, & corroboranda Partes ab ipsis affici solitæ.

158. Catarrhi proinde crassi & viscosi attenuandi & incidendi Aromaticis sæpius laudatis: Serosis verò & Salsis temperandi Oleosis, & Opiatis passim propositis.

159. Evacuandi crassi Phlegmagogis, Serosis Hydragogis.

160. Corroboranda partes affectæ, afficiendæ contra Pyritam viscosam & crassam per

per Aromatica ipsis grata; contra Serum salsum per Glutinosa, tum externâ Emplastri, Unguenti, vel Linimenti; tum internâ Pilularum, Tabellarum, Conditorumve, &c. formâ usurpata. Eorundem exempla non uno in loco exhibuimus.

161. XIV. Arthritidis Febres Intermitentes comitantis Curatio consistet I. in Succo Pancreatici Emendatione Universali in superioribus satis proposita. II. In Bilis per se, aut per accidens vitiosæ Correctione aut Eductione alibi data. III. In Pituita qualiscunque simul peccantis Alteratione aut Diminutione itidem non semel in hoc Tractulo exhibita. IV. Denique in Articulis & Affectis tam contra futurum Dolorem minuendis, quam presente ac urgente Dolore liberandis.

162. Contra futurum Dolorem muniuntur Articuli Medicamentis externis secundùm Humores varios Dolorem varium patientes variandis: Quæ cum minùs efficacia desiderentur, quàm illa, quæ urgentes Dolores superare oportet, faciliè ex ipsis ordine proponendis seligentur.

163. Presentibus igitur ac Urgentibus Doloribus ut Dogmatice, hoc est, tam secundum

dum Rationem , quàm secundum Experi-
entiam *liberentur Arthritici* , cum non
semper iisdem Medicamentis, ne quidem in
eodem Paroxysmo , liberentur iisdem , ne-
dum omnes Arthritici, considerandum, il-
lud evenire, quatenus non tantum in diver-
sis Ægris, sed in iisdem quoque diverso Pa-
roxysmi tempore Causæ Dolorum existunt
sæpenumerò diversæ.

164. In agris diversis existunt causæ diver-
sæ , quatenus aliàs *Bilis* & quidem diversa,
aliàs *Pituita* itidem diversa copulatur pri-
marie Arthritidis causæ, *Succo Pancreatico*
similiter plurimum diverso.

165. In eodem agro, sed diverso Paroxysmi
tempore Causæ Dolorum Arthriticorum
existunt diversæ, quatenus in principio no-
cet imprimis atque Acrimonia sua acida
Dolorem parit *Succus Pancreaticus*; postea
verò ipsi copulatur, ipsiusque Acrimoniam
vel infringit, vel immutat *Bilis*, pro vitii sui
diversitate Dolorem pariens diversum , &
imprimis *Ardore* summo molestum; cum à
Succo Pancreatico excitetur Dolor magis
Rodens, quàm *Ardens* : quod accuratè ob-
servandum ad Dolorem utrumque speciali-
bus præsertim Medicamentis potenter cor-
rigen-

rigendum ; potest namque blandioribus &
imprimis *Oleosis* utraque Acrimonia com-
modè ac fœliciter demulceri, sicque Dolor
leniri.

166. Hinc est, quòd *Cataplasmata ex Fa-
rinaccis & Lacte Bubulo* parata conducant
omnibus pene Arthriticis quovis Dolore
laborantibus. Ex. gr.

℞. Farin. rad. althæe.

sem. lini,

hordei, an. Unc. j.

*Cog. cum Lacte Bubulo ad Pultis consisten-
tiam. F. Cataplasma, quod mediocriter calens
applicetur.*

167. Ubi *Ardor* summus concurrat, & *Bile*
corpus scatet acris, loco Lactis dulcis substi-
tuitur potest *Lac. Ebutyratum*.

168. In *Constitutione Pituitosa* addentur
commode Farina Fabarum , Flores Cha-
mæmeli , Sambuci , & alia leniter *Inciden-
tia*.

169. Laudatur meritò à multis Catapla-
sma ex Triticeï panis optimi, hoc est, ex fa-
rinæ flore solo parati mica, Croco & Lacte
Bubulo decoctum , dolores quosvis admo-
dum demulcens.

170. Cui *Epithemata* placent magis , ei
sequens

sequens commendo in *Ardore* summo tepidè applicandum, & ubi exsiccaturo renouandum.

℞. *Aq. sambuci,*
fumaria, an. Unc. iiii.
Aceti Calendula, Unc. ij.
Opii Thebaic. Drach. β.
M.

171. Quoties *Dolor magis Rodens*, quam *Ardens* urget, toties laudo *Epithema* sequens similiter usurpandum.

℞. *Aqua petroselini, Unc. v.*
Aq. Theriac. simp. Unc. j.
Opii Thebaic. Scrup. j.
M. f. Epithema.

172. Quoties in corpore valde Pituitoso minùs *Dolor*, magis *Motus Impotentia* Aegrum molestat, toties commodè usurpantur magis *Aromatica*, tum in *Cataplasmatis*, tum in *Epithematibus*, tum in *Emplastris*, *Unguentis*, aut *Linimentis*, omiſſis tunc ferè *Opiatis*, utpote tunc minùs requisitis, vel utilibus. Exempli gratia.

℞. *Rad. Iridis florent. pulverat. Unc. j.*
fol. mentha,
Summ. absinth.

flor.

flor. chamem. an. Man. ij.
sem. Cuminum pulv. Unc. j. β.
farina fabar. Unc. ij.
Coq. ex Aquapura ad Cataplasmatis consistentiam, addendo sub finem
Aqua Theriac. Simpl. Unc. ij.
M. f. Cataplasma, quod calidè applicetur.

173. Quorum *Cutis* ferre potest pinguias, *Unguenta* & *Olea* possunt applicari, qualia sunt in *Ardore* urgente *Populeon*, *Album Caphuratum*, *Rosatum*, *Refrigerans Galeni* & similia; in *Dolore* autem *Rodente* *Aregon* & *Martianum*. Juvat verò aliquando ista diversa commiscere, atque magis temperata reddere.

174. Non ita pridem in *Dolore Podagrico* valde *Rodente* cum admiratione summa expertus sum vim stupendam *Balsami Sulpuris Succinati*, ad paucas guttas dolenti parti illiti, unde confestim *Effervescencia* in parte affecta excitata est calens, imò urens, at mox iterum cessans unà cum *Dolore* atrocissimo in momento quasi sublato. An verò idem sit futurus in omnibus successus, meritò dubito, quandoquidem omnes oleosa, & imprimis per distillationem

S 4

parata

parata ferre non possunt, ac Bilis acrior in multis reperitur; existimo tamen eos, in quibus Acidum exuperat, & Pituita redundat, illum Balsamum facilius toleraturos & commodum inde habituros: Cavendum interim, ne diutius ejusdem usus contineretur, sed sublato dolore aliud medicamentum blandius porrò usurpetur ad partes membranas iterum leniendas & paulatim restitaurandas.

175. Possent in eundem finem parari Unguenta, vel Linimenta ex *Salibus Volatilibus*, Axungia Porcinâ, Butyro, aliave Pinguedine exceptis.

176. Nec immeritò laudatur à multis *Caphura* tum Emplastris, tum Unguentis, tum Linimentis, tum Epithematibus Spirituosis admista, postquam cuius Acri temperando mirè conducit.

177. Nec desunt, qui ad partem affectam contra novos insultus muniendam commendant *Salivam* propriam ipsi manè infricatam: quod acceptum ferendum Salivæ, humori Corporis nostri maximè temperato, & idè utrique acri temperando, partibusque contra utrumque roborandis aptissimo.

178. At-

178. Atque ex his paucis observandis non ita difficile erit cætera curandæ Arthritidi necessaria ex scriptis Practicorum seligere, atque in usum revocare.

179. XV. *Insanas Febres curabunt* quæcunque Bilis Acrimoniam tum potenter, tum blandè corrigunt, temperantque, qualia sunt imprimis *Oleosa*, *Emulsiones*, & *Opiata* internè usurpata; eademque Capiti externè quovis modo applicata: quorum Formulæ hinc inde continentur in hoc Opusculo.

180. XVI. *Vomitorias Febres optimè curabunt* omnia *Bilem figentia* & ad potenter effervesendum ineptam reddentia, uti sunt quævis *Asteræ* ipsam inspissantia & coagulantia; ut & *Opiata* ipsam obtundentia.

181. XVII. *Cacatorias Febres curabunt* eadem simul juncta & partitis vicibus quantitate parvâ sæpiùs usurpatâ. Ex. gr.

Z. Conf. Rosrub. Unc. ij.
Diasecord. Frac. Drach. ij.
Conf hyacinth. Drach. j.
Terra sigill. Scrup. j.
Sang. draconis, Scrup. ß.

M. f. Conditum, ad

S s

Nucis

Nucis Avellane quantitatem aliquoties in die devorandum.

182. Sunt autem hic præferenda Medicamenta formâ sicciora parata & usurpata, quoniam Humida diluunt nimium Bilem, Succumque Pancreaticum, ac eorundem excitant, promoventque potius, quam sistunt Effervescentiam. Unde tam in Vomitu, quam Alvi fluxu compescendo juvat Potus parcius assumptus, & imprimis Chalybeatus, vel Auro candente Auratus factus; sive is fuerit Cerevisia, sive Vinum, & maximè rubellum, sive Lac bubulum, &c.

183. XVIII. *Curatu difficiliores sunt Febres Sudatoria, haud facilè nisi Austeris cessuræ.* Usurpanda sunt autem illa in paucis liquore soluta, & quidem tum sapienter in dictum quantitate parvâ, quò *Succi Pancreatici volatilitatem* paulatim atque continuo emendent ac corrigent. Ex.gr.

℞. Aq. plantagin. Unc. iij.

Cinamomi,

Aceti stillat. an. Unc. ℞.

Syr. Portulacæ, Unc. j.

Coral. rub. pulv. Drach. j.

M.

Hæc

Hæc Mistura cochleatim exhiberi potest, quam si quis volet potentiorē, addet ipsi *Acacia*, aut *Succi Hypocistidis* Scrupulum dimidium, vel etiam integrum.

184. XIX. *Ureticis Febribus* conducent modo memorata Medicamenta, postquam utrarumque Causæ gradibus duntaxat differunt.

185. XX. *Sputatorias Febres* vix puto aliter curari posse, quam Succum Pancreaticum vel ad Alvum, vel ad Vesicam, vel ad Corporis Superficiem Hydragogis, Diureticis, Sudoriferisve in tempore, hoc est, ante Paroxysmi adventum, aut eodem inchoante assumptis deducendo, ac educendo.

186. Quamvis *Februm Odontalgicarum* enarrationem in superioribus non addiderim, lubet tamen aliquid de earundem Cura hic adnectere. Consistet autem ipsa, præter generalia Intermittenti Febri debita remedia, in *Humoris Acidioris* Odontalgiam excitantis per Misturas sæpius ante Paroxysmi accessum, imò, durante Paroxysmo cochleatim assumptas tem-

S 6

peratione,

peratione, atque blandâ temperati tempore intermissionis *eductione*.

187. In hunc finem conveniet Mistura sequens.

℞. Aq. betonica,

fœniculi an. Unc. ij.

theriac. simp. Unc. j. ℞.

Laud. opiat. Gr. iij.

Ol. garyophyll. Gutt. iijj.

Syr. stœchad. Unc. j.

M.

188. Sæpius feliciter ad Dolorem cum Lancinationibus repetentem minuendum applicui Regioni dolenti (nam rarò unus Dens solus dolet) *Theriacam* recentem Corio Emplastri formâ illitam.

189. Humorem ex parte saltem modo laudata, similive Misturâ, temperatum educunt *Hydragoga* formâ Ægro maxime acceptâ, & quidem minori dosi, sed vicibus iteratis exhibitâ. Sic enim felicius tales tolluntur Dolores, quàm si potentissimâ dosi majore sumantur simul purgantia.

190. Atque ex hætenus prolatis arbitror unicuique patere, quî secundum Symptomata molestiora succurrendum & occurrendum

rendum sit Febribus Intermittentibus ipsorum ratione tantam diversitatem parientibus. Restat, ut quædam de *Quotidianarum, Tertianarum, Quartanarum, &c. Cura* moneamus, postquam ipsas non tam Humoribus diversis Pituitæ, Bili, Succove Melancholico, quàm Pituitæ Obstruenti, Succoque Pancreatico diversimodè se habentibus adscripsimus.

191. In harum proinde Curatione non tam erit attendendum ad Recursus uniuscujusque Intervallum, quàm Symptomatum comitantium, & Frigoris præsertim, Calorisque diversitatem: nam secundum hæc, si, prout in superioribus docuimus, instituitur Cura, erit procul dubio illa scælix; quemadmodum contra eandem observavimus sæpè numero infœlicem aut nullam, si ex singularium Humorum tunc peccare creditorum præjudicio Cura tentaretur Humoribus verè tunc peccantibus minimè conveniens.

192. Quamvis enim, ut exemplo rem illustrem, *Tertiane* ut plurimum contingant *Æstate*, & quidem urgente Solis æstu, in *Ætate juvenili ac Virili*, & maxime *Biliofis*; unde tunc meritò in earundem Cura-

tione habetur simul *Bilis* tum per se, tum ratione Paroxyfmi Febrilis multum peccantis ratio exacta: Non defunt tamen *Tertiana*, quæ *Hyeme*, urgente gelu, *Senes*, *Puerosve* corripiant, in quibus scætet *Pituita*; in quo casu, si quis ad *Bilis* temperationem aut eductionem imprimis attenderet, toto cælo erraret. Nam sicut in ple-
 risque Tertianis *Astus magnus*, *Bilis* tunc simul peccantis effectus observatur, ita in nonnullis nullus vel paucus notatur *Astus* *Agris* molestus; pro hujus itaque nunc *presentis*, nunc *absentis* varietate curam quoque variabit Medicus prudens, ac omni præjudicio liber.

193. Quod de Tertianis jam dixi, verum etiam comperiet in *Quotidianis*, *Quarta-
 nis*, &c. Medicus quivis ad *Agrorum* que-
 relas, & Practicorum accuratiorum Ob-
 servationes, quàm Theoreticorum Aucto-
 rum figmenta magis attentus, considera-
 bitque in ipsis magnam tum Frigoris, tum
 Caloris, tum cæterorum pluribus ordine
 in superioribus notatorum Symptomatum
 diversitatem; secundum quam, sicut ha-
 ctenus Deo benedicente, longè fœlicius,
 quàm multi alii præjudiciis suis, vel alie-
 nis

nis occæcati Medici fuerunt, meos cura-
 vi *Agrorum*, ita ut eandem Methodum ser-
 vent ac sequantur, serid meos hortor
 Discipulos, imò Lectores quosvis Veritati
 & suorum *Agrorum* bono unicè addi-
 ctos.

194. Attendendum, inquam, semper in
 Febrim Intermittentium quarumvis Cu-
 ratione Dogmatica & Rationali ad *Humo-
 res quosvis quovis modo in Corpore simul pec-
 cantes*, cum ipsi *Causa* sint, cur *Pituita* Ob-
 struens magis vel minùs existat glutinosa,
 cur *Succus Pancreaticus* sit magis, vel mi-
 nùs acer, ac proinde *Paroxysmus* in omni-
 bus suis variet circumstantiis, & *Symptoma-
 tibus*.

195. Quoties namque *Bilis* habet in cor-
 pore dominium, toties *Pituita* erit minùs
 viscosa, *Succusque Pancreaticus* minùs
 acer: idcòque faciliùs, citiùsque curabi-
 tur hæctenus Febris, dummodò curetur
 ritè.

196. Quoties autem *Pituita* in corpore
 Humoribus dominabitur cæteris, toties
 obtusiores erunt & *Succus Pancreaticus*
 & *Bilis*, adeoque *Pituita* ipsa obstruens
 magis glutinosa; unde seigniùs, licèt satis
 facilè

424 FR. DE LE BOE, SYLVIV
facile curabitur illa Febris, leviora ferè habens omnia Symptomata.

197. Quoties tandem *Acidum* redundans in corpore Humoribus cæteris præcellit; toties *Bilis* erit magis fracta & iners, *Pituita* verò nunc glutinosior, & imprimis quando ad *Austeritatem* vergit Acidum; nunc fluidior & serosior, præsertim quando *acrius* existit Acidum, & *Bilis* parti salinæ penitus junctum, atque unà cum *Pituita* fluidiore Serum efformans *Salsum*, sed muriaticum: Unde tum feignius, tum difficilius curabitur tunc Febris.

198. Quâ ratione autem procedendum sit in harum tot modis differentium Februm Cura Dogmatica, non minus *Experientiâ* multiplici confirmatâ, quàm *Solidâ Ratione* nitente, ex supradictis colliget quis tam Ingenio, quàm *Judicio* præstans. Jubeamus enim à Dogmatica Medicina recedere omnes laudatis Animæ dotibus destitutos.

199. Quemadmodum Febres *Intermittentes Simples*, ita curari debent *Multiplices*; nisi quòd hic propter *Intervallum Intermisionis*, aut *Remissionis brevius* majore

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I. 425
majore opus sit Medico *circumspectione*, exactaque *occasionum idonearum observatione*, postquam tum breviores, tum rariores solent illæ occurrere; quibus neglectis negligitur ferè simul, aut pervertitur ipsa Cura.

200. Dixi non tantum *Intermissionis*, sed etiam *Remissionis intervallum brevius* esse in Febribus *Intermittentibus Multiplicibus*, quàm *Simplicibus*; quoniam ob *Paroxysmorum novorum duplicationem* ac *multiplicationem nulla sæpè observatur Febris plena Intermisio*, sed *Remissio duntaxat*: quo tempore agenda sunt illa præsertim, quæ cum aliqua *Corporis utriusque conurbatione* peragi debent aut solent; quò spectant imprimis *Evacuationes per Alvum & Vomitum*: quæ nisi tempore conveniente instituantur, nocent sæpè multum, profunt nihil; uti cum suo damno insigni experiuntur indices multi Ægri. Est igitur verè ille Medicus

Fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum.

*De Febris Synechis, vel Continuis in
specie dictis.*

1. Superius, Cap. 27. §. 12. docuimus *Febres* occurrere continuo quidem permanentes, at quotidie, aut tertio, quarto, aliove die novas Exacerbationes habentes; quas vulgò ac benè *Quotidianas Continuas, Tertianas Continuas, Quartanas Continuas, &c.* vocant, postquam reverà ex *Continuis & Intermittentibus concurrentibus componuntur*; licet aliter judicent, ac doceant multi Medici, Auctorum suorum placitis, quàm Aegrorum observationi magis attentum unde ipsas subinde haud composito, sed simplici nomine *Synechas & Continuas* indignant.

2. Ut plurimum autem in quavis Exacerbatione nova nullum observatur Frigus, quia Synocharum Calor perdurans illud infringere, atque Succu Pancreatici Aciditatem minorem superare solet Bilis acrimonia & oleositas excedens.

3. Aliquando tamen vel Horror, vel Rigor exiguus in quavis sentitur Exacerbatione; quoties nempe Succu Pancreatici Aciditatem

ditatem majorem undecunque ortam supprimere nescit Acrimonia Bilis remissior, quin quodammodò saltem per frigusculum, partiumque membranarum rosionem, hancque subsequentem Panniculî carnosî concussionem levem, illa se manifestet.

4. Plerumque quidem sic Continuis copulatae Febres Intermittentes sunt *Tertianae, rarius Quotidianae, rarissimè Quartanae.*

5. Notabilis & gravissima Februm haurumque Tertianarum species *Causos* vocatur, sive *Febris Ardens*, in qua summus angit, agrosque torquet *Astus* ad finem usque perseverans, per intervalla licet tantillum remittens, hinc & gravius iterum affligens. Quin præter illum *Astum molestissimum* solet tunc Aegros vehementer urgere *Sitis*; uti contra prosterni fames. His accedit sæpenuerò *Linguae Ariditas & Nigredo* cum *Labiorum Fissuris* atque *Exulceratione fœda*, supervenientibus tandem *Crustis horrendis*. Nec infrequens in hisce Febris *Capitis Dolor gravis*, unà cum *Delirio* satis *vehementi*. In quibusdam primarium Symptoma est *Cardialgia difficilis*,

cum vel sine Vomitu Aegris valdè molesto. Singultus quoque multis gravis quosdam torquet. *Alvi fluxus* alius evenit, aut *Hæmorrhagia* diversa. Quin non rarò *Sudores* copiosi unà cum exacerbatione quavis profunduntur, vel *Urina* uberiùs effunduntur, unde corpora Aegrorum brevi colliquefcunt, Febrisque ista in specie vocatur *Colliquans*.

6. In *Quotidianis* verò *Continuis* contundens *Dolor* Aegrorum *Lumbos*, & *Dorsum*, *Artusque* satis frequenter quatit. Quin non nunquam cum Febris exacerbatione nova in *Animi Deliquium*, vel *Syncopen* quoque incidunt ipsi, unde tunc *Syncopalis* vocatur hæc Febris.

7. Quemadmodum igitur tam *Synocha*, quam *Intermittentes*, ita ex utrisque *Compositæ* *Febres* à comitibus *Symptomatibus* gravibus denominationem singularem acceperunt tum apud *Plebejos*, tum apud *Medicos* praxin exercentes, atque in *Cura* ipsi merito attentos.

8. *Primaria* quidem harumce *Februm* *Synocharum*, quæ cum calore insigni & continuo sunt Aegris molesta, *Causa* existit *Bilis* & *Acrimonia* & *Inflammabilitate* nimia peccans;

peccans; unde non tantùm in dextro Cordis Ventriculo perpetuò vitiosam excitat *Effervescentiam*, sed in tenui quoque *Intestino*, ac præsertim accedente per *Intervalla* *Succo Pancreatico* propter sui stagnationem acriore factò atque paroxysmum obscurum producente.

9. Earundem *Februm* perpetuo ferè *Frigusculo* vel *Horrore* molestarum *Causa* primaria censetur mihi *Lympha* & imprimis *Succus Pancreaticus* omnis *Acrimonia* acidâ peccans, & tum continuo, tum præsertim ad novi paroxysmi productionem *Halitus acidusculos* ex *Intestino* tenui quaquaversum propellens, atque *Frigoris* Sensum vagum excitans.

10. *Symptomatum* cæterorum has *Febres* subinde comitantium *Causa* & *Ratio* ex iis, quæ *Capitibus* præcedentibus dicta sunt, facile capi potest, ut non videatur necessum illi rei amplius immorari.

11. Sic & ipsarum curandi ratio ex prædictis non ita difficulter poterit peti sequendo in plerisque *Synocharum* *Curationem*, atque convenienti tempore usurpando in super illa, quæ *Obstructionem* in uno, pluribusve *Pancreatis Ductibus* existentem blandè

430 FR. DE LE BOE, SYLVII
blande solvant. Ipsūque succum hactenus
acriorem corrigant.

12. *Vena sectio* quidem conducit tunc
imprimis, quando *Ardor adest summus*;
Sudoris autem excitatio, & quidem per
Aromatica blandiora & *Salia Volatilia*,
quando *Acidi* quovis modo molesti oc-
currunt signa; *Purgatio* denique per *Aluum*
vel *Vomitum*, quando *Bilis* turget, urgetve
copiosa.

CAP. XXXII.

De Febre Hectica.

1. **M**ultum celebratur apud Medicos
Febri Hectica dicta, in qua præter
Pulsū Frequentiorem, simulque *Parvum*,
Debilem, ac quodammodò *Durum*, *Calor*
Agris parvum molestus deprehenditur; qui
tamen *unà*, *duabusve* post *assumptum Ali-*
mentum horis tantillum exacerbatur & au-
getur, iterumque paulò post ad *pristinam*
æqualitatem redit, atque *circa arterias*,
quam cæteras corporis partes, *major senti-*
tur. Huic accedit *continua*, *lentaque corporis*
Emaciatio, quâ ad extremum deductâ *Fe-*
bris hæc vocatur *Marasmodus*.

2. Cùm semper paulò post *Alimentorum*
quorum-

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I. 431
quorumvis assumptionem, adeòque partis
eorundem fluidioris ad *Intestina* deductio-
nem plus minus *exacerbetur hac Febri*, non
sine causa *semper Salva vitium* notabile ad
ipsius productionem concurrere, aut ab ipso
ipsam pendere quis credat.

3. Ex *Rebus non-naturalibus* dictis ob-
servantur *Febres Hecticæ non-nunquam*
immediatè à *nimio corporis exercitio*, *labore-*
ve continuato; quandoque ab *Ira* *vehemen-*
tissima, & imprimis à *Tristitia* & *Animi*
Mærore immoderato; quandoque à *Vigiliis*
multum protractis, subinde ab *Inedia* *dintur-*
more, ut & *Alimentis parvi, praveve Succis*, &
similibus ortum trahere.

4. Sed observantur quoque *Hecticæ Fe-*
bres alios *Affectus* consequi, ac præsertim
Febres Diarias errato in *Diæta* grandi *de-*
bitas, ut & *Continuas*, *Intermittentesque* *mo-*
rosiores aut *vehementiores*; ac frequentissi-
mè *Viscerum plerorumque*, maximè *Pulmo-*
num Inflammationes, hæque subsequèntia
Apostemata, & *Vlcera*.

5. Cùm autem in *Hectica Febre Calor*
sit *exiguus*, ideòque rarò *Agris molestus*,
Pulsusque Parvus, *Debilisque*, judico pec-
care tunc imprimis *Glandularum Conglo-*
merata -

meratarum Liquorem, non Salivam duntaxat, sed ipsum quoque *Succum Pancreaticum*, & quidem *Visciditate auctâ*, non item *Acrimoniâ Acidâ* vel *Austeritate molestâ*, quamvis aliquando *hanc* simul offenderim *gravem*. Unde *Bilem* simul concurrere *inriorem* quis mirabitur, aut negabit? sed *Lympham* quoque tunc *obtusorem* futuram nemo non videt.

6. *Contabescencia* proinde in *Hectica Febre* molestæ *Causam* existimo *Viscositatem nimiam Humorum omnium*, ipsiusque adeo *Sanguinis*, propter quam partium *Nutritio* indies minuitur: *Exacerbationis* autem unâ vel duabus post *Alimentorum* assumptionem horis contingentis, *Salivam* itidem *nimis Glutinosam*: propter quam fluidior *Alimentorum* pars citius ad *Intestina* descendens, ac *Bili* occurrens in *Halitus* similes ex parte saltem diducta & ad *Cor* deducta, ibidemque amplius rarefacta *Pulsum solito adhuc Frequentiorem*, mox quaqua-
 verfum propulsa in *Facie* quidem *Ruborem levem*, ac in *Cute* reliqua *Calorem blandum*, quin alibi alia *Symptomata* pro reliquorum *Humorum & Partium* constitutione diversa excitat.

7. Propter notatam *Humorum omnium Tenacitatem viscosam* minuitur, & tandem prosternitur *Alimentorum omnium Appetitus*, accedente ipsorum quoque *Fastidio*; quin eorundem impeditur & labefactatur *Fermentatio, Partium Vitium ab Inutilibus Secretio, Sanguificatio, Spirituum Animalium Generatio, &c.* Unde augetur indies *Bilis, Salivæ, Succu Pancreatici, & Lymphæ Glutinosis & Inertia*, redditurque sic paulatim *Malum gravius, & tandem incurabile*.

8. Quoties à *Nimio Corporis Motu* ac *Defatigatione* diuturniore producitur *Hectica Febris*, toties arbitror non tantum *Spiritus Animales*, sed partem quoque *Sanguinis Aqueam* nimium exhauriri, atque idcirco penitus univo utroq; *Acri aciore facto* *Humores omnes Viscosiores fieri*, quin *Functiones Naturales omnes*, sicut modò dictum, labefactari.

9. Quoties ab *Ira vehementissima* ortum habet *Febris Hectica*, toties à *Bile* tunc *Acrimoniam excedentem* nacta in consensum trahi *Acidum*, idemque itidem acrius factum notatam *Unionem* utriusque *Acris* penitorem promovere autumo.

10. Quoties à *Tristitia & Animi Mœrore*

immoderato excitatur Febris Hectica, toties à Succo Pancreatico Austeriore facto Humores omnes Glutiniosiores fieri existimo.

11. Quoties à *Vigiliis protractis* Febris Hectica efficitur, toties ob *Animales spiritus* nimium consumptos *Acrimonia in utroque acri aucta eorundem Unionem arctiorem* fieri, atque Humores Inertiores ac tenaciores producens. *seco.*

12. Quoties *Inediam diuturniorem* Hectica consequitur Febris, toties *Alimentorum utrumque Acre demulcentium defectu Acrimonia utriusque intendi*, atque porro *Unione intimiore* facta Humores viscosiores gigni iudico.

13. Quoties ab *Alimentis parum Succi Nutrii blandi* continentibus eadem contingit Hectica Febris, toties idem, quod modo dictum, sed sepius, evenit.

14. Quoties meliorum defectu, aut propter Picam neglectu ab *Alimentis pravi* hoc est, *Glutinosi*, vel alias *Pinguis, Acris*ve *Succi* diutius usurpatis Febris oritur Hectica, toties aut per se, aut per accidens, sicut jam pluribus explicatum, Humores citius tardiusve fient nimis glutinosi.

15. Quoties *Diariis Febris* succedit Hectica,

ctica, toties secundum varia Diætæ vitia ipsas producentia, prout modo deductum, hujus Origo petenda.

16. Quoties *Synochas Febres* sequitur Hectica, toties, ubi à *Bile vitiosa* istæ duxerunt ortum, partim *Acrimonia* ipsius secundum §. 9. partim *Medicamentis eandem alterantibus*, sed diutius & copiosius usurpatis, adeoque *Humores ceteros simul corrumpentibus & inspissantibus* ipsa est adscribenda.

17. Quoties *Intermittentes Febres* abeunt in Hecticam, toties *Humores tunc maxime peccantes* plures, paucioresve secundum ea, quæ dicta sunt eandem gignunt.

18. Quoties denique *Viscerum primariorum*, ac præsertim *Pulmonum Inflammatio in Apostema* d. ducta Hecticam Febrem patit, toties à *Puræ* tota *Sanguinis massa* inficitur & *Glutinositatem singularem* nanciscitur, quæ *Humoribus ceteris* communicata eosdem simili labe inquinat & ad *Functiones Naturales* ritè obeundas ineptos reddit.

19. Quamvis in *Corporis Contabescencia* convenient omnes *Hectica Febris* species, non parum differet tamen *Singularum* secundum *Causarum* tam *diverse ipsam producentium diversitatem* Curatio.

20. In Genere tamen propter *Humorum omnium Tenacitatem atq; Glutinositatem noxiam* usurpanda erunt *Medicamenta*, quæ blande ipsam *emendent ac corrigant*, omnia nempe *Aromatica benigniora, & Salia Volatilia Oleosa*; quippe quæ *Viscosum omne incidunt, alterant, & in statum naturalem deducunt.*

21. Seligenda sunt autem talia, quæ *Universæque Ægri Constitutioni tum naturali, tum presenti* maximè conducant & conferant; quod ex *juvantibus & nocentibus facile comperiet ac dignoscet Medicus.*

22. In *Diata* ritè regenda & dirigenda curandum sedulò, ut *I. Aër* sit maximè temperatus vel natura, vel arte.

23. II. *Alimenta* sint *facilis fermentationis, Lac* puta vel *Muliebre*, vel *Afinimum*, vel *Caprinum*, vel etiam, sicut hodie *Mos* invaluit, *Bubulum*, idque adhuc calens assumptum; *Fuscula varia*; *Ovorum Vitelli*; *Caro juniorum Animalium*; *Panis Triticeus* ritè fermentatus & coctus; *Cerevisia* mediocris ac fermentata; *Vinum maturum & oligophorum*, paucaque aqua dilurum, &c.

24. III. *Animi Motus* sunt Moderati, cavendo imprimis ab iis, à quibus ortum habuit *Febris Hæctica.*

25. IV.

25. IV. *Corporis Motus* esto blandus, & maximè, quando ab eisdem excessu excitata est *Febris Hæctica.*

26. V. *Somnus & Vigilia* mediocritatem fervent, cum hic omnis excessus sit valdè noxius.

27. VI. *Excretiones solite*, ac imprimis *naturales*, atque *Individuo servientes*, nec *Ægrum* debilitantes, si segnius procedant, promoveantur; ceteræ omnes vitentur, quales sunt *Sanguinis, Seminis, Lactis Effusiones omnes.*

28. Quoties *Synochis* aut *Intermittentibus Febris* accedit aut succedit *Hæctica*, toties *Illarum* ratione *Cura* erit varianda, & quidem pro *Humorum diversorum diversimodè peccantium* vitio diverso; quæ omnia ex *Capitibus præcedentibus* petenda.

29. *Inflammationes, Abscessus, Ulcera & Fistulas* consequentem *Hæcticam* nemo curabit unquam, qui præter jam memorata remedia non usurpaverit quoque *Medicamenta* potenter *Ulcera, Fistulasq; mundantia*, hinc & *consolidantia*. Inter quæ haud postremum locum occupant *Sulphuris Balsamus Anisatus*, vel alias quivis *Aromaticus*; ut & omnia ex *Antimonio* parata *Medicamen-*

T 3

18

ta fixiora, nec proinde Vomitum, Sedesve promoventia. Inter vulgaria cluent omnia, quæ *Plantarum Vulnerariarum* nomine innotuerunt, atque in Decoctis tam Ulcerum, quam Fistularum Curationi dicatis usurpantur solent.

30. Atque sic observatis exactè omnibus, in quibus secundum agendi modum conveniunt aut differunt Februm Hæcticarum Causæ diversæ, longè facilius in earum Curatione ad optatum finem perveniet Medicus, dummodo tum obsequentes, tum patientes, quod rarò evenit, habeat Ægros, nec malum ad extremum fuerit deductum.

CAP. XXXIII.

De Febris Malignis.

1. Quæ admodum alias Morbus vel Affectus quivis, ita *Febris* nomen *Maligni* sortitur, quoties subitò ac inexpectatò *Vires Ægri* prosternuntur, aut *Symptomata* occurrunt, quam in Affectu simili observari solent, longè graviora.

2. *Vires* in Malignis Febris prosterni solitæ sunt *Vitales dictæ*, ex *Pulsu* vel mox à prin-

principio nimis *Debili*, vel subitò multum *Debitato*, ut & *inopinata Morte* Ægros obruente dignoscendæ ac dijudicandæ.

3. Malignæ Febres alias *Epidemica* sunt, atque in plures eodem tempore sævientes, *Causamque communem*, *Aërem* puta, vel *Alimenta* vitiosa habentes; alias *Privata*, hunc vel illum hominem duntaxat & quidem ob *Causam singularem*, ac *Veneri* nomine ferè tunc notam afficientes.

4. Rursus vel *Contagiosa* sunt, quæ alios inficiunt, vel *minimè Contagiosa*, adstantibus nullam noxam afferentes.

5. Iterum vel *Acutiores* sunt, paucis diebus ad finem tendentes, vel *Longiores*, ac pluribus diebus durantes.

6. In Malignis Febris observatur plerumque *Horror* levis præcedere, ipsumque *Calor* mox subsequi, rarò quidem magnus, sæpius mitior, adèd ut de ipso vix soleant conqueri Ægri. *Urina* ab urinis sanorum parum vel nihil ut plurimum differunt. *Pulsus Frequens* quidem est, at simul *Parvus* ac *Debilis*, & modis omnibus *Inæqualis*, quandoque *Intermittens*, aut *Deficiens*. Sæpius *Sopor* aut *Veterius*, rarius *Pegilia* urgent. *Insomniis turbulentis* anguntur crebro Ægri,

Corporis, *Inquietudine*. *Cardialgia* frequenter adest molesta, quandoque *Nausea*, quin subinde *Vomitus* quoque; ut & *Capitis Dolor*, & nonnunquam *Delirium* aut *Vertigo*. *Sitis* major sæpè, quam Corporis, Fauciumque *Ardor*. *Membra* omnia videntur aliquando labore multo *defatigata*, & præ lassitudine quasi quassata, *Biliosi*, *fœtidique Alvi fluxus* quandoque accedunt. *Sanguine naribus, uterove stillicidium, vel fluxus copiosus* subinde concurrunt; eductusque aut effluens sponte *Sanguis* plerumque, *coagulari nescit*. *Atacula*, atque *Vesicula* tum colore, tum magnitudine multifariæ nonnunquam erumpunt in corporis superficie; *Tumores* autem in *Glandulis*. Aliquando *Extrema* subito *incallescunt*, mox iterum *refrigerantur*. *Sudores* vel nulli, vel satis copiosi sponte procedunt, à quibus ni leventur *Ægri*, præsertim quando arte promoventur, conclamatum est.

7. Ex quibus *Symptomatibus* omnibus ritè consideratis & cum iis, quæ tum *Malignitatis resistere*, tum *eandem superare* notum est per *Experientiam*, simul collatis judico *Malignarum Febrium Causam*, si non semper, ut plurimum saltem, *Sal esse tum volatile,*
tum

tum *acre, quod Glandularum Liquorem Subacidum* concentratione noxia *enervet*, atque inerrem, invalidumque præster: unde *Sanguinis Consistentia naturalis minuatur*, ac proinde ejusdem *Raresactio eludatur*, quin non raro *Animalium Spirituum Secretio impediatur*; hinc & reliqua *Symptomata* modo enumerata *producantur*; prout nimirum *Sal volatile* *Acre* aut cum *Aere* in Pulmone, hinc & *Sanguinem* quoque *Inspiratione* allicitur, aut cum *Alimentis vel Saliva* in Ventrículo deglutitur, aut per *Corporis poros* sese insinuans, vel *Glandularum Liquores primum*, vel una cum *Sanguine ipsos inficit, enervat & vitiat*. Hinc namque *Symptomatum* variorum modis variis in *Malignis Febribus* observatorum varietas pender.

8. *Sanguis* ergo minus consistens *rarefactionem* sustinet minorem, unde non tantum *Pulsus* sequitur *Parvus*, sed insuper *Languidus*; quin præterea *opprimitur, extinguiturque facilius Ignis Vitalis* in *Sanguine* accensus & sustentatus, *obruitur*, tam sæpe *inparatos Mors inexpectata*.

9. *Februm Malignarum omnium Causam* existimo *forinsecus advenire*, nunquam per se in corpore ex corruptis sponte *Humoribus* produci.

10. Corpus humanum tam Continens, quam Contentum contra Malignitatem, talem omnem in Sale Volatili Acri consistentem munitur ac *Conservatur* frequenti & moderato *Acidorum*, ac præsertim *Austeriorum* usu.

II. Ipsum verò *Sal Volatile & Acre*, Malignitatis nempe notatæ *Causa*, *Corrigitur ac Emendatur in dem*, ut & *Oleosis*, sed imprimis *Acido vel Austero Terreo permixtis*: quo pertinent *Argillacea* atque *Sigillata Terra* omnes, *Bolus Armena*, *Terra Lemnia*, &c. Ipsumque aded *Sulphur Minerale aut Metallicum* omne, sed ritè preparatum, *Vinosis*, *Antimonij*, &c. Huc spectant ex vulgo notis *Theriaca*, *Diascordium*, &c. Quin ad hujus *Salis* correctionem faciunt quoque *Salia Volatilia*, sed blanda & *Oleosa*, quippe quæ *Acrimoniam* istius noxiam leniunt ac demulcent.

12. Eundem *Salem Volatilem Acrem* plus, minusve temperatum, aut à se saltem simul temperandum *foras è corpore propellunt* ac eliminant tutissime ac commodissime *Sudorifera*. Notum enim est per *Experientiam* multiplicem *Malignarum Febrium Curationem* hac ratione ac via institui felicissime.

13. Lau-

13. Laudantur autem non tantum *simplicia Sudorifera*, sed composita quoque *Theriaca*, *Mithridatium*, *Diascordium* & infinitæ aliæ *Confectiones Opiatæ*, ad priorum imitationem à variis excogitatæ, atque in usum revocatæ. Ubi hoc à me notandum, præferenda semper illa, quæ simul *Salis volatilis acrimoniam* temperare possunt, quæ ideo aliis addi utile, Ex gr.

℞. *Theriaca Veteris*, ℥ ij.
Antimon. Diaphor. ℥ j.
Syr. Card. bened. ℥ ij.
Aq. prophylact. nostr. ℥ j.
Aq. Cinamom. ℥ β.
Scabiosa, ℥ ij.
 M.

Hujus *Misturæ* partem quartam vel quintam sumat *Ager*, atque *Corpus* ad *Sudorem* disponat, quin post horæ dimidium ejusdem unum vel duo cochlearia iterum capiat, sicque pergat, donec commodus sequatur *Sudor*. Interea, si valde sitiat & *Lingua* sit arida, subinde *juscali* aliquid superbibat, sed *acido* aliquo, *Succo Citri*, *Araniorum*, *Omphacis*, *Aceto*, &c. prius ad gratiam temperati: quo non tantum *promovebi-*

movebitur Sudoris eruptio, sed insuper corrigeretur Salis peccantis Acrimonia noxia.

14. Rarius, nec nisi, quando in *Ventriculo, aut Intestinis* hæret pars noxii Salis, urgetque simul *Nausea, Vomitorio* excludi debet hoc *Venenum*: atque tunc cæteris omnibus præfero *Antimonialia Vomitoria*, sed blandiora & fixiora, quippe quæ *Sulphur* habent in semirabile, à quo mirè temperatur quodvis acre.

15. Hujus Sulphuris ratione Sudoriferis cæteris vel Mixturis Alterantibus addo plerunque *Antimonium Diaphoreticum, Bezardicumve Minerale* tam simplex, quam modis variis compositum, aliæ ex Antimonio parata Sudorifera.

16. Postquam per Sudorifera sufficienter acritè usurpata sublatum est e Corpore malignum illud Venenum in Sale volatili & acri repertum, perseverandum aliquandiu in moderato Acidorum Subausterorum Potulentis admistorum usu, quo *Sanguini Consistentia* pristina sensim restitatur. Conducunt proinde hic Omphacium, Mala Granata, Cytonca, Arantia, Berberi, &c.

17. Plura de Salis volatilis & acris natura, noxis, ac cura proponemus, quando nostras

stras de Peste Cogitationes, Observationesque peculiari Tractatione publici juris faciemus; hæc interim sedulis operum Naturæ Scrutatorib⁹ plura inveniendi, eruedique ansam præbebunt.

CAP. XXXIV.

De Languore Vniuersali, ut & Leipothymia & Syncope.

1. **C**UM ex assumptis Alimentis Chylus, ex Chylo Sanguis, & ex Sanguine tum reliqua Corporis Contenta omnia eliciantur, tum omnes Corporis uniuersi partes Continentes nutriantur & augeantur, merito ad Sanguinem respicitur, ubi tam Vires, quam earundem Rationes examinantur, expenduntur, determinanturque.

2. Cum proinde in dextro Cordis Ventriculo inchoetur, in sinistro verò absolvatur Sanguinis tum ex Chylo generatio & confectio prima, tum ejusdem plus minus effæri atque variis partibus hinc inde privati & ideo ad Cor refluentis reparatio ac renovatio, plurima ex intricata etiam nunc, quæ in Cordis Ventriculis Sanguini contingit, Mutatione malè affecta eveniunt necessariò

fariò homini mala: quæ Pulsu variè mutato cum primis se unicuique ac Medicis præsertim manifestant.

3. Febres quidem hæcenus ex Pulsu præter naturam frequentiore, utpote unico Febribus omnibus & communi, & proprio, adeoque Pathognomonico Signo deduximus; accedentibus Symptomatibus aliis species ipsarum singulas, earundemque gradus ab invicem distinguentibus: proximum jam est, ut alios *Affectus à Pulsu Parvo & Languido* deducamus & paucis explicemus.

4. Hi autem *Affectus*, qui tum comitantium Symptomatum ratione variè, tum gradibus distincti observantur, in genere *Imbecillitatis*, aut *Debitatis*, in specie *Animi Deliquij*, *εὐλύσι*, *λεποθυρίας*, *λεποψυχίας*, *ἀποψυχίας*, *ἀσφυξίας*, *Syncopes* & aliis nominibus designantur.

5. Non inquiremus hic anxie in horumce Vocabulorum singulorum originationes singulares, cum, quicquid se, aliosque torqueant multi, usû tantum valeant verba; sed in *Affectuum* ipsorum nominibus istis denotatorum, & in praxi Medicis Curationi eorundum attentis negotium facessentium naturam, essentiam & causas veras.

6. Observatur ergò aliquando Universalis *Partium*, *Functionumque ac Virium omnium Languor*, vel à *Nativitate* connatus, vel *post eam* sensim ac insensibiliter obortus, aut *post Affectum alium* præcedentem accedens, remanensve. Hunc *Infirmiutem*, *Imbecillitatem*, aut *Debitatem* nominant. Eidem comes adesse solet *Pulsus* tum *Parvus* & *justo Minor*, tum *Debilis* & *justo Languidior*, tum plerumque *Rarior*, tum quandoque senel aut sæpius per intervalla certa vel incerta *Intermittens*, tum aliquando secundum arteriæ ductum magis, magisque deficiens, *Miurus* dictus, tum subinde *Formicans* aut *Vermiculans*.

7. Concurrunt ferè simul in *Affectu* graviore *Sensuum* tam *Internorum*, quam *Externorum Hebetudo*, atque *Motus Corporis*, *Animalis* vocati, *Defectus*, *Lassitudinis* nomine notus.

8. Observatur quoque aliquando non permanens quidem, aut continuò perseverans, sed ordinatè, inordinateve; adeoque per intervalla nunc certa, nunc incerta repetens,

tens, atque nunc levius, nunc gravius Ægros afficiens *Imbecillitas*, eademque iterum alias citius, alias segnius recedens, ni Ægros simul è medio tollat & occidat.

9. *Imbecillitatis ac Debilitatis* hujus, si quis duas duntaxat species gradibus maximè differentes ac Medicinæ faciendæ haud ineptas constituere volet, *speciem leviozem Animi Deliquij ac Leipothymias*, *graviorem Syncopes, Leipopsychias vel asphyxias* nomine indigare poterit.

10. In omni *Animi Deliquio*, *Pulsus Minor* fit ac *Debilior*, adeò ut in leviori ipsius specie vix, & in graviore minimè possit percipi. *Sensus Externi, & Interni* plerunque simul *offuscantur*, aut etiam *operari desinunt*. *Animalis* quoque, sive *Voluntarius Motus debilis* existit, aut *nullus*: ipsaque adeò *Respiratio* vel *obscura* deprehenditur, vel *plane deficit*.

11. *Animi Deliquium* præcedere ac prænuntiare solent ut plurimum *Cardialgia* vel *Tuillatio in Orificio Ventriculi superiore*, *Cor-disve compressio*, & *Oscitatio*; & aliquando *Ventris Distensio*, *Rugitus*, vel *Tormina*; *Caligines* aut *Tenebrae ob oculos versantes*, cum comitante, aut mox subsequente ipsas *Ver-rigine*,

rigine, Auriumq; Tinnitu; *Pandiculationes*, & subinde *Motus Convulsivi*. Notandum enim, cum non tantum *gradibus*, sed *Symptomatum* quoque *numero ac vehementia dfferant* *Animi Deliquia*, non semper modo eodem aut omnes hisce corripi.

12. Ubi *Animi Deliquium* iterum solvitur, & ad se redire incipiunt Ægri, tunc *Cor rursus agitari*, imò sæpius *palpitare* solet; quin *Pulsus* non tantum *sensim Major*, & *Robustior*, sed simul *Frequentior* deprehenditur: atque *Sensibus Externis*, una cum *Internis*, ut ut *Languidis* adhuc, *sensim restituntis*, *Cor-dis* quoque *anxietas & compressio*, cæteraque *Symptomata* minui, tandemque evanescere observantur; nisi quod *Lassitudo*, & *universi corporis Defatigatio* segnius recedat.

13. Gravissima & singularis *Animi Deliquij* species est *Syncope*, in qua præcedente aliquando *Aurium Tinnitu* subito ac penè inopinatò *Corruunt Ægri* *Aura frigida* quasi correpti; *Pulsus* mox *nullus* observatur, *nulla Respiratio*; quod *Syncopi & Suffocationi Hypochondriacæ gravissimæ propriu*: Interim *Sudor & frigidus & glutinosus* erumpit; *Partesq; corporis omnes frigeni & pallent*, quin sæpe *Urina & Alvi excrementa effluunt*; adeò

450 FR. DE LE BOE, SYLVII
aded ut mortuis, quam vivis existant simili-
liores.

14. Hi Affectus omnes cum per *Pulsam* & *Minorem*, & *Languidiorem* dignoscantur, revocanda sunt in memoriam, quæ Cap. 26. de variis Pulsuum Differentiis, earundemque Causis attingi; quo facilius capi queat, quod hic maximè observandum, *Languiorem* nimirum *Universalem*, ut & *Animi Deliquium* ac *Syncopen Functionis Vitalis*, hoc est, Vitam proximè spectantis esse *Symptomata*.

15. Cum igitur in notatis Affectibus omnibus Pulsus observetur *Naturali* & *Minor* & *Languidior*, *Causam* ipsorum censeo tum semper *Glutinositatem auctam* in *Sanguine*, cæterisque ex ipso secretis *Hæmorrhæis*; tum simul aliquando *Aciditatem auctam* in *Succo Pancreatico*, & *Lymphæ* & forsitan ipsa quoque *Saliva*.

16. Quoties autem aut ex *Glutinosa Parentum Semine*, aut *Matris* saltem *Sanguine* similem *Sanguinem*, similesque *Humores* adeptus est in materno utero *Infans*, toties *connatum* habebit *Universalem* *Languiorem*, non rarò in praxi occurrentem.

17. Quoties verò, licet sanus fuerit natus *Infans*,

Infans, citius aut serius ex *Diatæ* non semel in superioribus notatæ *vitiis paulatim* noxam similem in *Sanguine*, *Humoribusque* omnibus contraxerit homo, toties *Languior* ille *Universalis* vocabitur *Acquisitus*, itidem in praxi haud rarus.

18. Quoties deniq; post *Affectum* quemvis non lentè, aut properè ac *nuper ortum*, *Medicique*, *Ægri*, *Adstantiumve culpa non rite curatum accedit*, remanetve *Glutinosis* in *Sanguine*, *Hæmorrhæis*, *nimia*, toties *Languior* ille *Universalis* dicitur *Symptomaticus*, nimis frequens in praxi.

19. Dixi post *Affectum Medici*, *Ægri*, *Adstantiumve culpa non rite curatum*; Nam & *Medicus falli potest ac perperam Ægrum curare*, maximè quando præiudicii excæcatus & turgens non satis attendit ad *Juventia* & *Nocentia*, quin mavult perire suum *Ægrum*, quam mutare suam sententiam, ut ut *erroneam* & *Ægri* statu indies in deterius vergente confutatam.

20. *Potest* hic quoque *in culpa versari Ager*, quando non tantum negligit aut spernit prudentis Medici consilium salutare, sed imprimis cum sui detrimento abutitur rebus noxiis.

21. Sed *possunt* etiam *peccare Adstantes*, quando sunt non tantum indulgentiores Aegris morosis, sed insuper avocant ipsos à Medicorum peritorum præscriptis optimis, quorum loco audent nonnunquam ipsis exhiberi noxia & verita.

22. Addidi *accedere, aut remanere Glutinositatem in Sanguine atq; Humoribus nimirum*. *Accedit* namque illa, quoties usurpantur nimium, vel diutius Medicamenta Humores fluidos ac tenues Incrassantia & Inspissantia. *Remanet* eadem, quoties in Affectibus à Glutinositate Humorum ortis non adhibentur satis potentia, vel satis diu Medicamenta Incidentia & Attenuantia.

23. Quoties *Humorum omnium Glutinositati copulatur Aciditas* ex insigni Diætæ vitio in *Glandularum* quarumvis, ac præsertim *Pancreatis Liquoribus aueta*, toties *Languori Universalis* jūgitur facile aut *Animi Deliquium*, aut etiam *Syncope*, prout nimirum levius, graviusque fuerit utrumque vitium: quamvis non novum absque notabili Humorum Lentore produci *Animi Deliquium*, non item *Syncopæ*; quam sine illo vix putem unquam observatam, quin potius Causa externa existente gravissima *Mortem*: plu-

ra siquidem ad *Syncopen*, quam *Mortem* inferendam requiruntur.

24. In *Languore Universalis* quoniam propter *Humorum omnium Sanguinem constituentium aut producentium Glutinositatem auctam* exilior fit *Sanguinis ejusdem Rarefactio*, & idcirco *Pulsus Maior*, contingit quoque idem necessariò *Debilior*; nisi enim expandantur multum *Cordis Ventriculi*, non poterunt iidem constringi valde, nec proinde poterit. Adde quod *Sanguis tenax & lentus ineptus est Spiritibus Animalibus copiosis ac subtilibus ex se promendis*; qua de causa quoque *Pulsus* existet naturali *Debilior*.

25. *Rarior* erit tunc etiam *Pulsus* propter *Humores omnes Blandiores* dicam, an *Hebentiores*, atque idcirco *imbecillius effervescentes*, minusque aut *Acrimonia* propriæ, aut *Effervescentiæ*, atque eideò *exurgentium Halitusum* ratione ad sui *Contractionem* *Cor irritantes*; ni forsan *Externa* cujusdam *Causæ* respectu ad tempus breve *Concitatior* fiat *Pulsus*.

26. Atque ita penè se habet *Languoris Universalis Generatio*; *Animi* verò *Deliquij & Syncopes*, Affectuum certè cognitu, explic-

plicatuque difficiliorum *Productio*, sicut vulgò per Vitales Spiritus traditur, quoniam mihi non satisfacit, conabor illam ex Causis eorundem manifestis, tanquam principis notioribus, gradatim & paucis aliter deducere.

27. Observatur ergo tum Animi Deliquium, tum & aliquando Syneope consequi. *Certos Odores* nunc per se gratos, nunc ingratos cum Aëre inspiratos, Moschi putæ, Zibethæ, Rosarum, Cinamomi, &c. Fumi candelæ extinctæ, &c.

28. Sic 2. *Rerum, Personarumve ingratarum* & invisarum *Conspiculus* Animi Deliquium in nonnullis parit.

29. Idem observatur 3. fieri à *Rerum* quovismodo *ingratarum Assumptione*.

30. Sed & 4. *Inedia protracta* non infrequens Animi Deliquii Causa existit.

31. Quin & 5. inter *Animi Affectus Effusum Gaudium* Animi Deliquium, vel Syncope, & aliquando ipsam Mortem produxisse observatum est. A *Terrore vehementi* idem non semel accidisse notum. A *Mærore* autem, ut & *Ira* non tam videtur effici Animi Deliquium, quam ad ipsum disponi homo; qui facilius in hoc incidet malum, si suc-

si successivè ac subito utroque hoc contrariio agitetur Animi Affectu; hoc est, si valdè *Mæreni* aut *Timenti Gaudium* circa idem objectum eveniat inopinatum & magnum; si valdè *Irato Terror*, & *Metus*, ac proinde *Mæror* incutiatur maximus.

32. Animi quoque Deliquium, vel Syncope supervenire solet 6. *Magna Sanguinis Effusio* per Nares, Uterum, Hamorrhoides, Vasave alia vel arte, vel casu aut per infortunium aperta & sauciata, &c.

33. Idem accidit 7. *Nimia Seminis Effusio*, tum sponte evenienti, tum præcipuè ob *Venerem* immodicam.

34. Idem contingit non rarò 8. post *ni- miam Humorum* per Vomitum, Alvum, Urinas, Sudores, &c. *Evacuationem*, & imprimis, quando id cum magnis fit *Doloribus*, Corporisque Agitatione vehementi.

35. Idem accidit 9. ubi vel *Hydropicorum Aqua*. vel *Empiricorum Pus effunditur conseritum*.

36. Idem observatur evenire 10. ab *Ictu* vel *Morsu* quorundam *Animalium Venenatorum*.

37. Hoc ipsum malum comitatur 11. Quarundem *Februm Intermittentium Paroxysmos*, & quidem aut mox in *Principio*, aut saepius in *Augmento*, aut subinde in *Vigore*; rarius in *Declinatione*, nisi forsan ob Sudores copiosiores.

38. Sic 12. *Doloribus* quibusdam vehementioribus *Dentium*, *Orificij superioris Ventriculi*, *Intestinorum*, *Vesicae*, &c. supervenit aliquando animi Deliquium.

39. Idem Animi Deliquium opprimis 13. nonnullos post *nimum Corporis Motum* ac *Defatigationem* extremam.

40. Sed & 14. producit nonnunquam Animi Deliquium ab *Aestu summo* vel *Solis*, vel *Ignis*, vel *Balnei*, vel *Febri*.

41. Nec infrequens, ut 15. *Fame*, *Silve diutius* & *valde urgente* Animi accidit Deliquium.

42. Quin aliquando 16. quibusdam *Feminae Lactantibus* evenit Animi Deliquium ob *nimiam Lactis deperditionem*, imprimis à *robustioris Infantis potenti Suctu* pendentem; ut & nonnunquam propter *Dolorem Papillarum fissarum*, vel aliter malè affectarum prægrevem.

43. Ex enumeratis autem ac similibus

Causis manifestis sedulo expensis, atq; cum iis, quæ in superioribus proposuimus, diligenter collatis arbitramur *omne Animi Deliquium* deduci debere proximè ac immediatè ab ipso *Sanguine ad Cor utrinque accedente*, atq; *in omnibus, quæ tum secundum, tum præter naturam ipsi conjunguntur, & una cum ipsa ad Cor deferuntur, ipsiusq; Effervescentiam naturalem turbant & immutant, ut non tantum Sanguinis Rarefactio minuatur, sed Cor ipsum non satis expandatur, contrahaturque, Sanguisq; insufficienter in Arterias effundatur, ideoque Pulsus Minor, & Languidior, quæ aliquando Nullus sentiatur.*

44. Si enim ad *Pulsus* laudabilem efficiendum requiratur, sicuti omnino requiri arbitramur, tum 1. *Sanguis* undique & utrinque an dextrum Cordis Ventriculum *respiens*: tum 2. *Bilis* Ascendenti Sanguini juncta; tum 3. *Lympha* undequaque cum Descendente Sanguine affluens; tum 4. *Singularis* ex continuo *Bilis, Succique Pancreatici & Salivæ* in tenui Intestino confluxu post sui Effervescentiam ortus & mox per *Lacteas Venas* translatus *Liquor*; tum forsan 5. *Aër* *Inspiratione* in *Pulmones* attractus & aliqua sui parte Sanguini per Ipsos circulanti

admissus, dum in subsequente mox Expiratione excluditur iterum reliqua; tum aliquando 6. *Chylus*, quamvis non semperis, sed post assumpta demum Alimenta propellatur ad Cor. Si hæc omnia, inquam, requirantur ad laudabilem Pulsum efficiendum, utique singula tum *adesse*, tum *rite disposita esse* oportet: quod si *horum unum*, vel *plura in totum* aut *ex parte desine*, aut *copiam majorem adsint*, aut *aliena qualitate donata* eo accedant; vel *alia insuper non requisita*, ideoque necessariò *noxia* simul confluant, continget dubio procul præter aliatum in corde fieri solitarum Functionum labefactionem aliqua *Pulsus lesio*.

45. Ut autem in præsentī maneamus negotio, *Pulsus deficiet plus, minusve in magnitudine ac robore*; i. propter universalem Sanguinis Defectum post *Hæmorrhagiam* notabilem, aut *mediam* diu protractam: unde non tantum deficiet sanguis, verum alii quoque in Corpore Humores, *Bilis*, *Succus Pancreaticus*, *Lympha*, & cæteri ad Vitalem Sanguinis rarefactionem, Pulsumque adeo magnum efficiendum necessarii.

46. Deficiet idem in magnitudine, hinc & Ro-

& Robore Pulsus 2. propter *Bilis Defectum* in *Alv. fluxu* & *vomitū enormi*, ac præsertim *Cholera Morbo*; unde quantitate minore, tandemque forsan nulla si ad Cor deferatur *Bilis*, an mirum, si minor, vel nulla excitetur in ipso Effervescentia? si minor, vel nulla fiat Sanguinis Rarefactio? si minor, vel nulla sequatur Ventriculorum Cordis tum Expansio, tum contractio, Pulsusque sentiat vel Minor, vel Nullus?

47. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulsus 3. propter *Lympha Defectum à Sudore nimio*; cum quo præter Spiritus Animales Lympham quoque minui evincere videntur *Acida* non minus, quàm *Spirituosa Volatilia* multum Sudantes recreantia & restituentia. Defectu autem *Lympha Subacidæ* tum Sanguinis Consistentia mediocris, tum ejusdem Effervescentia deficiet; unde idem nec satis rarefiet in Corde, nec hujus Explicatio, Complicatioque fiet satis magna; unde Pulsus etiam observabitur necessariò Naturali Minor.

48. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Ro-

& Robore pulsus 4. propter *Liquoris ex Intestinali Triumviratus exurgentis Defectum in Vomitu & Alvi fluxu molesto, ac imprimis continuo*. Hoc enim ex parte, aut in totum excluso, carebit necessariò Sanguis ejus beneficio; censuimus autem alibi facere ipsum ad *Coagulationem naturalem Sanguini conciliandam*; ea proinde si plus vel minus destitatur Sanguis, nec hujus defectu reparatur continuo, sicut modo dictum, minus aptus erit ad rarescendum, Cordisque ventriculos explicandum Sanguis, sequeturque Pulsus necessariò Minor.

49. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulsus 5. propter *Inspirandi Aeris Defectum in Oris, Narumque, Faucesque, aut Aspera Arteria Augusta* qualicunque; ob quam minori copia accedens Aer desideratum Sanguini refrigerium, vel quamcunque tandem Mutationem satis nequit conferre; quocirca segnius propulsus per Pulmones Sanguis, nec sufficientem novo ex dextro Cordis Ventriculo succedenti locum faciens, Cordis Contractionem impedit, & hætenus Pulsus Minoris Causa existit.

50. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Ro-

& Robore Pulsus 6. propter *Chyli Defectum, & in præpostera Inedia, sive voluntaria, sive coacta, & in Alimentorum Fermentatione, aut Secretione, aut Transcolatione, aut Translatione* quovis modo impedita. Nisi enim quotidie, ac imprimis consueto tempore assumantur Alimenta, ex quibus electus Chylus ad Cor deferatur, non tantum non refarciatur Sanguis continuo deperditus, sed in se, Sanguinemque reliquum cumque, perperamve agent Humores in Corde, ac Intestino tenui confluentes, ac nonnunquam præstabunt Sanguinem magis, vel minus consistentem, hætenusque ad debitam, sufficientemve sui Rarefactionem, Cordisque Ventriculorum Explicationem, Complicationemque ineptum; unde necessariò sequetur Minor, & Debilior Pulsus.

51. Non tantum ex enumeratorum *Humorum Defectu*, verum aliquando *Excessu* quoque *Minor & Languidior* continget Pulsus. Nam 1. *Sanguinis Redundantia, Plethora* dicta, impedit, ne spatii & loci defectu copiosus in Arterias expelli possit Sanguis, nec proinde idem in dextro Cordis Ventriculo valde, satisque rarefieri, Cordisque parietes.

tes multum explicari, rursumque complicari queant.

52. *Quin 2. Bilis majori copia ad Cor delata, in Febris Ardentibus præsertim, non tantum Sanguinem solito magis, potentiusque rarefacit, cum Pulsu majore ac Robustiore; sed postquam ista rarefactione nimia tandem Vasa multum distendendo, & Plethoram ad Vasa dictam, dicendamve constituendo spatia ipsorum omnia replevit, utut Ardorem conservet noxium, non potest tamen Loci defectu æque ac prius Sanguinem diducere, atque Pulsus magnum, Robustumque producere; quin potius sensim observatur Minor ac Debilior ob deficientem Sanguinis Rarefactionem, Cordisque Ventriculorum Explicationem, Complicationemque; donec Sanguinis effusione qualicumque Locus pareatur novus reliquo amplius rarefacto excipiendo; una cum Pulsu & Majore & Robustiore mox simul concurrente.*

53. *Pulsus Minorem, ideoque Languidiorem quoque producet 3. Lympha subacida, si copia majore accedat ad Cor; quoniam Consistentiam tribuet Sanguini firmiorem ac solidiorem, quam ut debite, satisque possit*

possit idem rareferi ad Cordis Ventriculos sufficienter dilatandos, quo succedat notabilis eorundem contractio ad Pulsus Magnum & Robustum constituendum omnino necessaria.

54. *Idem dicendum 4. de Liquore illo Intestinorum tenuium Triumvirali, si præsertim ejus munus sit, coagulationem naturalem, ab acido subaustero pendentem, Sanguini præstare: Hoc enim aucto, augebitur quoque Sanguinis coagulatio, minuetur contra ejusdem aptitudo ad rarescendum, ac Minuetur proinde Pulsus, fietque simul Debilior.*

55. *Cum Aeris laudabilis copia magna in Pulmones allecta non possit non esse utilis, non poterit ab ipsa expectari, nec deduci Pulsus Minor vel Languidior.*

56. *Potest tamen 5. à Chylo majori copia quovis modo ad Cor delato Pulsus reddi & Minor & Debilior; quatenus Sanguinea Vasa nimium replet, ac Plethoram tum efficit, tum auget.*

57. *Si quantitate aut deficiente, aut excedente Pulsus Minorem, Languidioremque, producere potuerunt & Sanguis, & alii memorati Humores ad Cor cum ipso delati, certe*

non minus idem præstabunt iidem, quoties *qualitate peccant noxia*. Sanguis namque i. vel *fluidior*, vel *solidior* ineptus est laudabili suæ rarefactioni, qua deficiente ostensum jam est non semel Pulsu consequi Minorem, Languidioremque.

58. Sic 2. *Bile glutinosa*, minusque acris effervesceat minus, partesque igneas de se promer parcius; unde Sanguis rarefcescit minus, & tandem Pulsus fiet Minor ac Debilior.

59. 3. *Lympha* vel *Acidior*, vel *Austerior* non tantum Sanguinem præstabit glutinosiorem, ideoque ad rarefendum ineptiorem, sed insuper non parum obtundet Bilem, partesque Igneas undecunque crumpentes, atque sic Pulsui & Minori & Languidiori dabit ansam.

60. 4. Idem sentiendum, dicendumque de *Liquore laudato Triumvirali* vel *Acidior*, vel *Austeriore*.

61. 5. *Aër Borealis* & *asperior* facit multum ad Sanguinem valdè coagulandum, ipsiusque rarefactionem impediendam.

62. Si 6. Alimenta assumantur *Acidiora* vel *Austeriora*, *Chylus* quoque parabitur similis, à quo notata incommoda sunt expe-

expectanda cum Pulsu Minore ac Debiliore.

63. *Pulsus Minor ac Debilior* debetur quoque aliis *Rebus præter Naturæ leges ad Cordelatis*, quoties aut *Humores* in Corpore corrupti, aut *Halius*, *Flatus*ve ex ipsis produci, aut *Venena* per Os, Nares, Cutisve Poros, vel quamcunque aliam viam in Corpus penetrantia una cum Sanguine Cor accedunt, & Sanguinem aut nimis solvunt ac dissolvunt, aut nimis coagulant, coguntve, aut quovis modo alio ad debitam sui rarefactionem ineptum reddunt, sicut pluribus explicatum in præcedentibus.

64. Ut autem omnia, quæ hæcenus præmissimus, *Animi Deliquio* atque *Syncopipressus* applicemus, & utriusque Affectus naturam, generationemque clarius deducamus, quoniam non tantum *Pulsus* in utroque observatur *Minor*, ac *Debilior*, vel *Nullus*; sed *Animales* quoque *Functiones*, *Sensus* & *Motus* parum labefactantur, videndum an, & qui ab una, eademque Causa tam diversi Affectus possint produci.

65. Consideranda verò & distinguenda sunt Symptomata, quæ utriusque Affectui

solent esse communia, ab iis, quæ *Syncopi* sunt peculiaritæ; *Sudor* enim tum *frigidus*, tum *glutinosus* erumpit in *Syncopi*, non item in *Animi Deliquio*; in quo ne quidem *Corporis universi Frigus* semper observatur, quamvis perpetuum sit *Syncopi*; cætera verò *Symptomata* in *Affectu* utroque solent subinde notari. Unde patet partim *gradibus differre* hos *Affectus*; partim *aliquid gravius Synopen* continuo comitari.

66. *Symptomata* autem omnia superius enumerata, ut & *Causas Externas* sive *Manifestas* si quis attenta mente trutinatus fuerit, & cum iis, quæ modò de *Pulsu* tam *Minore*, quam *Debiliore* pluribus deduximus, conculerit, concludet facile *Affectum utrumque*, ac præcipuè *Syncopen*, *ortum habere* imprimis ab *Acido* majori copia ad *Cor* deducto, & *Imperium* in *Sanguine* obtinente; non neglecta interim *Humorum* variorum *Glutinositate*.

67. Hoc ut fiat evidentius, libet ordine tum *Symptomata* notata, tum *Causas* memoratas expendere, atque in *Juniorum Medicorum*, ac *Tyronum* præsertim *gratiam* omnia exuperanti *Acido* & *Glutinoso* afluere.

68. Diximus autem *Signum instantis Animi Deliquii* esse ut plurimum 1. *Cardialgiam*, vel *Tuillationem in Orificio Ventriculi superiore*. Quid verò aptius est utrumque hunc *Affectum* excitare, quam *Acidum*? Illud enim *blandius* si fuerit, & ad superius *Ventriculi Orificium Halitus* forma ascenderit, partem dictam *ritallabit* duntaxat & *vellicabit*; sin' *acrius* extiterit, mordebit eandem, atque *Dolorem* pariet molestum, *Cardialgia* nomine notum.

69. Addidimus 2. præcedere quandoque *Cordis compressionem* & *Oscitationem*. Quamvis autem *Pituitoso Humori* tum copioso, tum *glutinoso* debeatur *Cordis Compressio*, & *Halitibus Flatulentis* *Oscitatio*; quoniam verò hi *Affectus* observantur non tam perpetuo *Ægros* urgere, quam ipsos ante mox secuturum *Animi Deliquium* infestare, ac proinde *Causam* insuper aliam, & quidem vel *Pituitam otiosam* in actum deducentem, vel *Halitus Flatulentos* ex eadem producentem agnoscere; facile patet tum ad *Pituitæ vim* excitandam & augendam, tum ad *Oscitationem* gignentem *Halitus efficiendos* requiri *Acidum*; quippe quod *Austersculum* præsertim si fuerit,

glutinosiorem præstet Pituitam, quæ Gravitate & Compressionis Sensum citius & potentius producat; cum Bile autem visiose ac viscerosè effervescentes, sicut in Februm Intermitentium plerarumque initiis evenire docuimus, Flatulentis Halitibus, adeoque ipsi Oscillationi ansam præbeat.

70. Diximus 3. præcedere aliquando Animi Deliquium *Ventris Distensionem, Rugitum, vel Tormina:* quæ omnia cum ortum habeant à *Flatibus* vel blandioribus, vel acrioribus, ex *Pituita* vel *Viscosa* duntaxat, vel simul *Acida* certo tempore, ac paulo ante Animi Deliquium deductis, & diductis, Veritas dictorum nostrorum patet abunde.

71. Docuimus 4. præcedere nonnumquam ipsum Animi Deliquium *Caligines, aut Fenebras ob oculos versantes, una cum Vertigine, Auriumq; Tinnitum.* Hæc autem omnia quis ignorat ortum suum debere *Halitibus* ex partibus inferioribus ad Cerebrum assurgentibus, nunc blandis, nunc acris, atque semper *Pituitam Viscidam*, subinde eandem simul *Acidam* pro *Materia* habentibus, atque *Spirituum Animalium Motum* mire *conurbantibus?*

72. Observavimus denique 5. præcedere quoque aliquando Animi Deliquium *Pandiculationes, Motusq; Convulsivos.* Quoniam verò eadem esse solet *Pandiculationis*, quæ *Oscillationis Causa efficiens*, differantque tantum parte affecta, quæ modo de *Oscillatione* monuimus, huc transferri poterunt. *Motus* autem *Convulsivi* cum ortum habeant (sicut in sequenti Libro, si Deus sinet, pluribus ostendemus) ab *Humore, Halituve acris, sed Acido Nervorum Initia alternatim rodente ac vellicante*, non parum nostra sic confirmatur Sententia.

73. Postquam Symptomata enucleavimus Animi Deliquium præcedere solita, percurramus quoque alia, quæ ipsum solent comitari valde notabilia: Inter quæ quamvis haud postremum locum occupet *Pulsus vel Minor & Languidior, vel Nullus, Sensui saltem manifestus*, quoniam tamen in eum finem jam plura de ipsius Causis protulimus, ne actum agamus, ad cætera pergemus Symptomata.

74. Trahuntur autem in Animi Deliquio omni in consensum *Sensus tam Interni, quam Externi*, atque *offuscantur* quidem semper plus minus, quin aliquando cessant ab

ab omni sua operatione. Ut autem hujus Effectus ac Eventus miri ratio magis pateat, velim Juniores considerare (nam Seniores, Consummatique in Arte Medica Viri mea non indigent informatione) in *Vertigine* omni, quam monuimus præcedere ut plurimum Animi Deliquium, ac præsertim graviolem ipsius speciem, *turbari & offuscari* quodammodo *Sensus* tam *Internos*, quam *Externos*: Postquam verò per manifestam *Experientiam* notum *Gyres rei Externæ* visa aut ipsius *Corporis* producere *Vertiginem*, agitat, & itidem *in gyrum, confuse saltem, albis Animalibus spiritibus*; cur dubitabim⁹, quoties in Corpore ab *Halitibus* valdè agitat & ad *Cerebrum* assurgentibus similiter agitantur, conturbantur, & in *gyrum* fortian coguntur iidem *Spiritus*, non tantum turbari & conturbari, sed etiam offuscari, tandemque ita obnubilari *sensus* tam *Internos*, quam *Externos*, ut ad tempus cessare videantur? Nam, si quid tunc operati fuerint, quod ignoratur, eorum tamen *Memoriam* nullam servavit *Mens* conturbata & confusa, nec sui compos.

75. His ita constitutis non mirum si in *Animi Deliquio Animalis* quoque, sive *Voluntari-*

luntarius Motus Minuatur vel *Aboleatur*; ipsaque *Respiratio* vel *Obscurctur*, vel *Deficiat*. Sequitur namque *Motus Animalis* tum ordinatum ac perpetuum, tum à *Voluntate* pro re nata & affectu vario determinatum *Spirituum Animalium Motum* per *Nervos* ad *Musculorum omnium*, selectorumque *fibras*; quorum *Motuum* neuter eum integer consistere possit cum conturbato, perversoque *Spirituum Animalium Motu*, necessum, ut in tali casu luxetur, laxeturque, aut in totum tollatur *Motus Animalis*, & ipsa quoque *Respiratio*.

76. Non tantum autem ad tempus cessant *Sensus Externi, & Interni, Motusque Animalis* propter conturbatum *Spirituum Animalium Motum*; verum etiam propter *Motum eorundem impeditum vel sublatum*; quod fiet, quando iidem *produci atque à Sanguine secerni desinent*, propter *coagulatam & immobilem factam ab Acido* quovis & *imprimis Austeriore Sanguinis massam*. Opus enim est ad *Sensus* tam *Internos*, quam *Externos*, & *Animalium Motum* absolvendum *Spiritus Animalibus* libere ac copiose ad

ad singulorum Organa motis: quamvis quænam illa sint, quæ Internis Sensibus peculiariter inserviant, pro lubitu fingere sit facilius, quam solidè designare ac demonstrare: observamus tamen in quavis Mentis Functione attenta tendi quasi Cerebrum & Animales Spiritus multos perire ac consumi; quod tantisper sufficiat ad Organum aliquod Internis Sensibus assignandum, donec distinctius queant hæc omnia Sensibus Externis capi, & aliis explicari, ac tandem singulorum assensus ad sensum eundem habendum blandè cogit.

76. Sed Causam propositam confirmamus adhuc per ea, quæ observari solent, quando *solvuntur* Animi Deliquium. Diximus enim tunc *Cor* paulatim denuo *agitari*, atque *palpitare*. Fuit ergo Animi Deliquialis Causa, quæ Cordis Motum impedit, quaque *superata* & devicta Motus ipsi restituitur.

77. Si proinde Motus Cordis Causam veram & in compendio dedimus supra Cap. 26. §. 3. & pluribus deduximus in Disquisitione nostra de Febris prima, utique Humorum Sanguini confusorum Glutinositate, vel Aciditate, vel utriusque tribuenda erit.

tum Effervescentia in Corde ad Sensum Cessans, tum Partium Ignearum Eruptio valdè Diminuta, tum Sanguinis universi Rarefactio Deficiens, tum proinde Cordis Motus & Pulsus Desideratus: qui actutum redintegratur, ubi ex parte saltem correcta, devictave est extrema Glutinosi, Acidique vis & noxa, & quidem à *Bile*, vel quovis *Aromatico* Naribus admoto, vel potius Ori infuso, vel denique alibi forinsecus applicato, & ad Cor usque, aliumve Mali focum, fomitemque penetrante.

78. Tunc enim à *Bile*, usurpatisve *Aromaticis* successive dominium in Glutinosum & Acidum obtinentibus non tantum Sanguis denuo *rarefit* magis, magisque, sed insuper *Halitus*, *Flatus*ve *producentur*, à quibus omnibus *Expanduntur* iterum *Cordis Ventriculi*, *Excitantur Spiritus Animales* torpidi ac ignavi, mox & *Complicantur* *idem Ventriculi*, atque sic *Restituitur Sanguini* suus *Motus*, quin *redditur* *idem Concitator*, & *Conturbatus*, hoc est fit *Cordis Palpitatio*; de qua pluribus agemus. Capite proximè sequente.

79. Nectantum, quando *solvitur* Animi

mi Deliquium, restituitur Cordi Motus, qui plerunque contingit inordinatus & palpitans, sed recipit *Pulsus* paulatim *Magnitudinem* amissam, *Roburque* pristinum, licet in principio existat simul *Frequentior*: quorum omnium causa & ratio data est modo.

80. Correcta verò, debellataque paulatim uti dictum, tot malorum Causa, non mirum si cætera quoq; gradatim leventur, tollanturque Symptomata; postquam sublata causa tollitur effectus,

81. Quæ autem Functiones posterius fuere labefactatæ, tardius quoque videntur restitui; quamvis pro mali foco & fomite diverso hæc omnia varient non parum: quæ quis mediocriter in praxi versatus, & ad omnia attentus facile tum observabit, tum assequetur ex jam dictis.

82. *Symptomata Syncopi* omni ac semper *conjuncta*, & hic quoque paucis expendenda docuimus non tantum esse *Partium corporis omnium Frigus & Pallorem*, sed imprimis *Sudorem* quoque tam *Frigidum*, quam *Glutinosum*; cui copulatur perpetuò *Anxietas Cordis extrema*, *Ægrosq;* non minus, ac si Mors instaret, turbans; nec mirum, cum sæpe sit certa Mortis properantis prænuntia.

83. *Frigus* illud & in *Corpore*, & in *Sudore algidum* qui ratiocinatione solida & catenata aliunde, quam ab *Humore Acido* deducet in Homine, non parum merapiet in sui admirationem, postquam in continua & sollicita aliquot lustrorum praxi & omnium externarum Causarum observatione laboriosa nihil reperi hactenus in rerum natura, quod manifeste Frigus pariat in Homine præter Acidum, & quicquid de Acido participat: quemadmodum id variis exemplis testatus sum in hoc Opusculo & alibi.

84. Ab Acido igitur, & tantum ab Acido Frigus in Homine produci posse ac sole re cum constet mihi certò, puto meritò me *Frigidi Sudoris*, *Corporisque in Syncope Causam* existimare *Acidum Humorem*, *Haluturum* Sanguini aliunde admistum, ad Cor delatum, & una cum Sanguine quaquaversum propulsam, atque in Corporis superficie hærentem, ac ibidem tum *Ægris*, tum *Adstantibus*, Medicisque ipsis sui Sensum præbentem. Hoc autem sentiam & opinabor tandiu, donec alius aliam evidentem fatijs ejus demonstret Causam.

85. *Glutinosus* existit *Sudor* idem ratione

Humoris Pituitosi à notato *Acido soluti*, & una cum ipso foras expulsi atque sponte iterum extra corpus *concrefcentis ac coagulati*.

86. *Pallor* accidit *Corpore universo* ratione ejusdem *Acidi* dominium ubique nacti, accedente imprimis *Glutiosa Pituita*, *Acidi* æmula & socia.

87. *Anxietas Cordis ac Pracordiorum* extrema, *Agrisque inexplicabilis* partim *Mali Focum*, *Abdomen*, Partesque in tunc *Intestinum* se exonerantes, ac imprimis *Pancreas* partim *Mali Fomitum* manifestat, *Humorem* non tantum *Acidum*, qui *Dolores Lancinantes*, *Rodentesve*, aut *Perterebrantes* pareret, sed *insuper Glutinosum*, qui *Partibus* omnibus firmiter adhaerens ab iisdem recedit lentius ac difficilius, ac proinde urget *pertinacius*; quin à *Bile* in *Hælium*, *Elliusque viscosos*, *lentosque* diductus notatam auget *Anxietatem*.

88. Atque sic videor mihi satis luculenter tum *Languoris Universalis*, tum *Animi Deliquij*, tum *Syncopes ortum* deduxisse partim à *Pituita lenta & glutinosa*, partim à *Succo Acido*, & quandoque *simul austero* ipsi admisto; superest, ut *prolixitatem brevitate compensando Affectuum* istorum *Curandi*

di *Methodum & rationem paucis subjungamus*. Non videtur enim *necessum* hic *labore vano & inutili repetere multa*, quæ *tradidimus in superioribus*; postquam *exritè descripto & cognito Affectu ejusdem Cura facile capitur & instituitur*.

89. *Languoris autem Universalis Cura* semper potest sui ratione institui parilis; quod de *Animi Deliquij* aut *Syncopes Cura* dici nequit, quoniam per *Paroxysmos* redeunt hi *Affectus*, & tunc valde infestant *Aegros*, extra quos *inducias* dant iisdem, ut *Medicis* novos *præveniendi* occasionem optimam, minimeque, cum sæpe soleat esse *præceps*, negligendam.

90. *Languori* ergo *Universali* semper, tum etiam metuendo *Animi Deliquio & Syncopi*, debetur *Humoris Glutinosi & Pituitosi* continua, lentaque *Correctio ac Emendatio*; ut & ejusdem, ubi simul redundaverit, aut in totum emendari nequiverit, per repetitas vices *Evacuatio*, imprimis per *alvum & urinas*.

91. Quoniam verò sæpius in superioribus egimus de *Pituitosi Humoris Correctione ac Evacuazione*, quo remittimus *Lectorem studio-*

studiosum, aliquot duntaxat in Juniorum Medicorum gratiam subnectemus hic Medicamentorum selectiorum formulas.

92. Ad Emendandum igitur in Universotum Corpore, tum Sanguine scatentem Humorem Pituitosum Glutinofum conducet *Vinum vel Cerevisia Medicatum*, & quidem per varias Plantarum variarum partes Aromaticas præparatum, & quotidie tum inter prandendum, cœnandumque, tum alias mediocri quantitate, pro Etatis, Sexus Languorisque ipsius diversitate usurpandum. E. g. ex folis Radicibus.

℥. rad. Angelica,

Galanga,

Acor. an. ʒ j.

rad. Apj,

Enul. camp.

Fœniculi, an. ʒ ij.

Levisfici, ʒ j.

Concisæ & crasse Contusæ insuantur Sacculo oblongo, imponanturque Vasi Lapideo, Vitreove angustioris orificiis, mox Vinum affundatur laudabile ad Uñcias xxx. vel circiter; maneatque in Cella per noctem, quo tempore vis Radicum Aromatica

tica communicabitur Vino, cujus haustus, sicut dictum, bis, terve sumetur in die; atque Vinum aliud in ebibiti locum affundetur tandiu, donec Vis Aromatica penè omnis fuerit extracta; tunc enim novæ sumentur Radices, sed prius in umbra siccatæ; quod semper observandum in omnibus Plantarum partibus Aromaticis per infusionem usurpandis.

93. Quod si cui libeat *Cerevisia* uti *Medicata*, tunc Vini loco similiter Radicibus prædictis affundet *Cerevisiam* usualem, quamvis tunc præferam Dulci Amaranthem. Observandum verò satius esse singulis noctibus tantum affundere Radicibus *Cerevisiæ*, quantum sequenti die bibendum; quoniam *Cerevisiæ* vis evanescit facile, nisi Dolio claudatur: unde nonnunquam in usum diuturnum integra, eaque nunc majora, nunc minora non tantum *Cerevisiæ*, aut Vini quoque sic Medicati parantur Dolia; sive Radices tantum, sive aliæ quoque Plantarum partes illis indantur, sed copia etiam majore.

94. Cui proinde *Folia* præferuntur *Aromatica*, is sequenti, aut simili utatur Formula.

℥. Fol.

℥. Fol. *Rorismarin.**Majorana,**Hyssopt,**Salvia,**Ruta hortens.**Calaminth. Mont.**Menthe crisp.*Fol. *Serpilli, an. Man. ℞.*

Concisa simul et includantur Sacculo, ipsaque affundatur Vinum, aut Cerevisia, & sicut dictum usurpetur quotidie.

95. Cum multis lauderetur Absinthibus Vinum, poterit, quoties Absinthii sapor placet magis, aliquid ejus addi ceteris.

96. Quoties Flatibus urgentur simul Langore Universalis detenti Egri, toties pra aliis Plantarum partibus usurpari poterunt Semina itidem Aromatica, & ad sequentis Formulæ formam & imitationem, plures præscribi.

℥. *Sem. Coriandri,**Foeniculi dulcis,**Anisi, an. ℥ ij.**Apj,**Petroselini, an. ℥ i ℞.**Cardamomi,**Carvi, an. ℥ j.*

Crasse

Crasse contusa indantur Sacculo, & affundatur Vinum aut Cerevisia pro usu quotidiano.

97. Sed possunt quoque commodissime ex variis Plantarum partibus simul junctis talia Medicata Vina & Cerevisiæ parari ad sequentis Formulæ exemplar.

℥. *Rad. Calam. aromatic.**Helenij, an. ℥ ij.*fol. *Majorana,**Salvia, an. Man. j.*Flor. *Rorismar.**Garyophyllor.**Stœchad. Arab. an. Pug. ij.**Sem. Polij montan.**Fœnicul. dulc.**Cinamoim. acut. an. ℥ ij.**Nucis moschat.**Cori. arant. sicc. an. ℥ j.*

Concidantur, & crasse Contundantur, sacculoque includantur, mox in Vase conveniente Vinum aut Cerevisia superfundatur ad Usum.

98. Quamvis autem Vini, aut Cerevisiæ forma commodissime possint continuari aliquandiu Medicamenta Pituitam Glutinofam Emendantia, licet tamen eadem

X

Pul-

Pulveris, Electuarij, Tabellarum, Apozematis, Pilularum vel alia quavis Ægro magis placentis forma rum præscribere, tum usurpare. Sic plures circumferuntur apud Præcticos *Species Aromatica*, in hoc Casu convenientissimæ, quales sunt *Diacalamimtha, Diagalanga, Dialacca major, Diambra, Diathos, &c.* Quibus si quadruplum, sextuplum, vel octuplum Sacchari convenienti Aqua dissoluti addatur, facile in *Tabellas* redigi poterunt. Eadem si Melle, Syropo ^{ve} excipiantur *Electuaria* prominent convenientia; quibus etiam addi possunt *Conserva* varia. Ex. gr.

℞. *Conserv. fl. Betonicæ* ʒ j.

Rorismar.

Euphrag. an. ʒ ʒ.

Spec. diambra, ʒ ij.

diagalang. ʒ j.

Syr. Mentha, q. s.

M. f. Conditum.

Conditum hoc aliquoties in die ad nucis moschatae quantitatem comedendum.

99. Non possum autem me continere quin moneam hic Medicos Juniores, uti Pituitæ Glutinosa Correctione caveant se, & *Seminibus frigidis majoribus* dictis, vel *Amygdalis dulcibus*: quippe quæ non ni-

Saccha

Saccharatis medicamentis; cum inde non tam emendetur, solvaturque, quam augeatur Pituita, quin reddatur indies glutinosior. Unde more malo, imò pessimo, etiam hic in Belgio ubere Pituitæ omnigenæ parente, multi Medici Nocentium negligentes in quavis penè Tussi aliquandiu protracta & Phthisin minante, quin imò productam fovente utuntur dicam, an abutuntur *Conserva Rosarum Rubrarum* copiosa indies devorata; unde non tantum non abstergetur, exsiccatur, consolidaturq; *Ulcus in Pulmonibus* ortum, sed insuper *Gravitate Sensus ac intolerabile Frigus* excitatur in *Ventriculi regione*, una cum *Appetitu prostrato*, redditurque tandem hac arte Malum immedicabile. Quem quorundam morem malum imitantium quotquot ritu pecorum sequuntur antecedentium gregem, ac eunt, qua itur, non quæ eundum est.

100. Quod dictum modo de Rosarum rubrarum *Conserva*, intelligendum quoque de *Emulsionibus* à quibusdam Medicis, etiam Senioribus in hoc casu perperam usurpatis, sive parentur ex *Hordeo mundato*, & *Seminibus frigidis majoribus* dictis, vel *Amygdalis dulcibus*: quippe quæ non ni-

X 2

fir.

si raro ad quædam Symptomata lenienda usurpari debent, ac postea iterum omitti. Atque sic se rem habere unumquemque sapere cupientem docebit Stultorum quoque Magistra Experientia.

101. Cui *Pilula* magis placent, quam Formæ aliæ, illi sequentes ac similes poterunt præscribi.

- ℞. Gum. Galbani cum aceto prepar. ʒ ij.*
Succini albi,
Mastich. el. an. ʒ j.
Olibani,
Myrrha rub.
Castorei opt. an. ʒ ʒ.
Vitriol. Martis ad albedinem igne lento
exsiccati, ʒ ʒ.
Ol. macis stillat. Gutt. viij.
M. f. pilul. N. 40.
Inaurentur.

Possint harum Pilularum tres aut quinque omni tempore assumi, ac præsertim manè stomacho vacuo, aut vesperi una hora post cœnam, aut utroq; tempore; quo Humores Pituitosos citius & potentius, aut seignius, blandiusque corrigant, & tandem idem homini beneficium præstent.

102. Si quem quorundam Medicorum Seniorum Apozematibus unice gaudentium veneratio tenet anilis, potest is hic quoque ipsos imitari, ac sequente, similiv. uti præscriptionis formula.

- ℞. Rad. valeriana,*
acori, an. ʒ ij.
apij. ʒ j.
Herb. betonica,
melissa,
marrub.
satureja,
scabiosa,
Sum. cent. min. an. Man. ʒ.
Flor. rozismarin.
chamam. Rom.
Stœchad. Arab. an. Pug. j.
Sem. Jemiculi dulcis,
amomi, an. ʒ ij.
Bacc. Juniper. ʒ j.
Lauri, ʒ i ʒ.
Coquantur igne lento, in vase clauso in Aqua
pura ad Colaturæ ʒ xl.
addendo Syr. Botryos,
Hyssop.
Artemisia Fernel.
Stœchados, an. ʒ j.

Hujus Apozematis Unciæ duæ aut tres poterunt semel aut bis quotidie quovis tempore assumi: ne quis frustra se torqueat, existimando cum multis ratione minus, quam morè motis *Medicamenta omnia Ventriculo tantum cibus vacuo tuto assumi*, cum contrarium in multis deprehenderim verum, præsertim quoad Alterantia & Corrigentia Humores. Observavi namque millies *Alterantia*, sed blanda, quibus solis velim uti Medicos, *sepe cum majori Aegrorum commodo usurpari paulo ante, aut post assumpta Alimenta, quin una cum ipsis, quam tempore alio*: Nec huic Experimentiæ contraria est Ratio, sic enim Medicamentis vis se blandè admiscet ac insinuat non tantum Salivæ in Ventriculo, sed confluentium Humorum Ternario in tenui Intestino, quin Sanguini quodque universo ac cæteris Humoribus omnibus in dextro Cordis Ventriculo, & cunctis Arteriis, Venisque: quo ipso citius, facilius, feliciusque absolvitur quæ sita Ipsi, aut Ipsorum Emendatio & Correctio.

103. Hactenus quidem proposuimus

Me-

Medicamenta vulgo nota & omnibus laudata; quod si quis supra vulgus sapere doctus ad *preparaciones Chymicas*, Medicamenta que magis efficacia, ideoque magis tuta, dummodò ritè tum parentur, tum administrentur, animum erexerit, commendabimus ipsi tum *Tincturas Extractaque*, tum *Olea* ex prædictis artificiose confecta, tum *Salia Volatilia*, & imprimis *Oleosa*, ex plerisque Animalium partibus arte paranda & convenienter usurpanda: quæ cum ferè sint vulgaribus Medicamentis minus ingrata, assumantur quantitate longè minore, operentur quæ tum citius, tum blandius, tum efficacius, exoptantur merito ab Aegris per se satis afflictis; ut Medico Gratioli nomine gaudente videatur indignum, quæ planè inhumanum non velle, cum maxime possit, Aegrorum Infirmiati, Fastidio & Nauseæ gratiore medicamento succurrere, quin velle Afflictum afflictione nova continuò affligere: Quapropter istis morosis, Medicis præferendos existimo benigniores, atque quovis modo Aegrorum infirmitati naturali, & quandoque morositati se ac medicamenta sua accommodantes: Longè namque facilius ac decentius

est, labore aliquo, licet subinde fatigato, Medicum quemvis excogitare, attendendo invenire gratiora Aegris medicamenta, quam singulos Aegros, etiam delicatiores, atque affectibus suis afflictissimos, id eoque nonnunquam quævis gratissima, cibosque adeo & potus delicatissimos fastidientes; quin ad Medicamentorum conspectum vel olfactum mox nauseantes, & quandoque vomentes vi natura facta quævis medicamenta, etiam nauseosa, & quidem magna copia sumere ac in Ventriculo nauseante continere. Quod quam sit Rationi sanæ adversum, qui ratione pollet, sanè judicet; quam idem cum multorum Aegrorum querelis ac detrimento à nonnullis Medicis ferreis tentetur, ac præfractè turetur, nulli amplius ignotum; & imprimis, postquam via commodior & facilior, imò tutior in usum revocata & diu jam continuata est ab aliis Medicis non minus doctis & in praxi felici benè verisatis.

104. In Languore autem Universali, de quo agimus, quam utiliter, quam feliciter usurpentur *Medicamenta Chymicè parata*, cum diutius in eorum usu sit tunc pergen- dum

dum, norunt optimè, qui aliquandiu iis sunt usi, eademque aliis commendant merito; sic enim cum minori molestia ac penè insensibiliter obtinetur, recuperaturve Sanitas desiderata, & bonis terrenis omnibus præferenda.

105. Non tantum corrigi possunt ac debent *Humores Pituitosi & Glutinosi*, Languorem Universalem producentes, verum quando simul redundant, vel in totum emendari nequeunt, *Minuendi* quoque, ac *Educendi è Corpore*, & maximè *per alvum & urinas*; quod facilius, feliciusque absolvitur, postquam ex parte saltem fuerint modo prædicto correcti.

106. *Medicamentorum Pituitam Viscosam per Alvum Evacuantium Formulas* plures dedimus in superioribus; quocirca illis impræsentiarum supersedentes unam hic addemus, quæ ipsam deducat ad *Re- nes ac educat cum Urina*, & quidem forma *Decocti*.

℞. Rad. apij,
 eringij,
 asari, an. ʒ j.
 fol. eupator. Cannab.
 urtica.

X 5;

cerefol.

cerefol. an. Man. j.

sem. fenic. dulo.

sem. fefelios,

saxifragie, an. ʒ ij.

Coq. ex Aquapura ad Colat. ʒ xxx.

addendo Syr. ʒ. rad. ʒ iij.

Spir. salis dulcis,

vel Salis Volatilis Succini, ʒ j.

M.

Bibat Ager bis in die Haustum ad ʒ iij. iv. vel v. stomacho cibus vacuo, hoc est quinque ad minimum post assumptum cibum horis. Præstabit, si calens, aut tepidum saltem usurpetur.

107. Idem efficiunt *Salis Volatilia* diutinè, etiam una cum Alimentis assumpta: quippe quæ non tantum Pituitam Glutinofam incidunt ac emendant, sed ejusdem partem ad Urinæ vias propellunt, ac Seditenti forma expellunt: quod tamen paulatim in Urinis deficit, atque eo ipso Pituitæ maximam partem correctæ ac superatæ signum præbet indubitatum: quod vel idcirco in Juniorum Medicorum gratiam hic monendum, quoniam non desunt Seniores, qui tum in Salium volatilium præstantiorum præparatione minus versati, tum in

eorundem administratione minus exercitati, tum proinde in eorundem viribus observandis minus assueti eadem non sine aliqua Invidiæ suspitione indirectè magis, quam directè sufflaminant. Sic culpant multi ea, quæ ignorant, & labore manuario addiscere nolunt: quasi sufficeret ad solidam rerum Naturalium, & Medicarumque notitiam comparandam Scripta quorumvis evolvere, atque pro lubitu citra experientiam hujus vel illius Sententiam cæteris præferre ac imperitè laudare. Rident autem tales Censores inexpertos, ac Theoreticos, licet valdè Suffenos, non tantum in Aegrorum curatione, verum in Remediorum quoque præparatione periti Practici. Expertus hæc omnia loquor, ringentibus licet Adversariis, cæterisque malevolis; quorum quoque causa non pauca reticeo, quæ alias liberaliter patefacerem.

108. Atque hæc sufficere poterunt Languoris Universalis Curationi: quoniam verò ad *Animi Deliquij & Synopes productionem* docuimus concurrere cum *Pituita Glutinosa Liquorem Acidum*, & imprimis *Pancreaticum*, meritò in horum

Curatione utriusque Humoris habenda erit ratio: quæ propter *Acidæ* quoque *Correllio* semper; ac *Educlio* subinde erit tunc instituenda, & quidem in Affectuum istorum *Præcautione*, atque extra ipsum *Paroxysmum*; quo *præsente ac urgente* usurpanda erunt Medicamenta magis efficacia & Spirituosa; quæ nimirum ad partes maxime affectas mox penetrare atque instans vitæ periculum citò amovere possint.

109. Quæ autem diximus Viscosam Pituitam emendare posse *Aromatica* & *Sale Volatili abundantia*, eadem docuimus non semel in superioribus conducere similiter *Acido temperando & corrigendo*: utroque proinde nomine convenient in variis formulis præscripta modo Medicamenta; quod uno verbo nunc monuisse sufficiat.

110. *Acido Humori temperato educendo* inserviunt *Hydragoga* vulgo dicta; quæ non semel laudavimus & præscripsimus in superioribus; quapropter unicam duntaxat ipsorum formulam hic addemus.

℞. *Gumm. Sagapen. aceto soluti & iterum inspissat.* ʒ ℞.

Resina Jalapp. ʒ j.

Magist. Gum. Gotte, ʒ ℞.

Ol. Bacc. Junip. g. iij.

M. f. pilul. N. 15.

Inaurentur, aut Glycyrrhizæ pulvere conspergantur.

Sumat Æger quinque, aut plures, paucioresve, prout difficilius, aut facilius ipsi solvi potest alvus.

111. *Data opera omitto* in plerisque *Pituitulis* a me præscribendis *Aloën*; quoniam in multis cum molestia, & quandoque noxa *Hæmorrhoides* aperire solet.

112. *Paroxysmo Animi Deliquij & Syncope instantes*, atq; adventus sui signa superius memorata promente, exhibenda sunt, quæ *Hælitus, Flatusq; Acidiusculos*, quandoque simul *Glutinosos* tum potenter concentrare, tum discutere apta sunt nata; quæ diximus modo desiderari multum efficacia & subtilia, quo quaquaversum penetrare possint & ipsis jungi. Sunt autem talia & *Spirituosa*, & *Salia Volatilia*, & *Oleosa* intimè Artis opia unita.

113. Conducunt proinde omnia *Salia Volatilia Oleosa* ex variis *Animalium* præsertim, vel *Plantarum* quarundam partibus arte parata: Conducunt *Tinctura Aromatica Spiritus Vini* rectificati beneficio ex variis:

riis *Aromatibus*, *Plantarum*ve, ut & *Animalium* partibus quibusvis *Aromaticis* vel *Infusione* sola, vel *Distillatione* insuper educta. Quæ omnia convenientibus *Liquoribus* solvi debent, ac *Agris* sapius exhiberi. Ex gr. ex *solis Plantarum* partibus.

M.
℥. *Aq. mentha,*

feniculi, an. ʒ j.

Cochlearia,

Vita Mathiol. an. ʒʒ.

Laud. Opiat. Gr. ij.

Syr. mentha, ʒ j.

Ol. Garyophyll.

Macu stillat. an. Gutt. ij.

M.

114. In proposita *Mixtura* cochlearim, & sapius assumenda nemo miretur addi *Laudanum Opiatum*, postquam non semel asseruimus in superioribus opium vim habere summam impediendi, competendi que vitiosam *Humorum Acrorum Effervescentiam* tum in tenui *Intestino*, tum in *Corde*, tum alibi; sine qua non solent excitari facile *Halitus noxii* & *acidiusculi*, curandosque *Affectus* producentes.

115. *Prædictæ*, aut simili *Misturæ* addi possunt varia ex *Animalium* partibus para-

ta & valde efficacia, *Tinctura Castorei*, *Spiritus salinus*, *Salis Armoniaci*, vel *Urine*, *Sal Volatile ac Olenum Sanguinis*, *Ossium*, *Corneum*, *Ungularum*, &c. *Olea* rectificari debent, atque non tantum suo *empyreumate* ex parte liberari, verum insuper penetrantiora reddi, & magis potentia. *Rectificatio* autem ista commodè fit cum *Spiritu Vini Tarrarificato*.

116. Possunt quoque laudata modo *Salia Volatilia*, & *Olea* exhiberi ex cochleari cuiusvis *Liquoris*, *Aquæ*, *Vini*, *Cerevisiæ*, *Jusculi*, &c.

117. Nemo autem, nisi expertus, persuadebitur facilè de mirabili prædictorum *Medicamentorum* efficacia, & vi summa non tantum in præcavendis, sed insuper in minuendis ac cito curandis *Animi Deliquiis* & *Syncope*. Possunt enim non tantum ante *Paroxysmum*, aut ipso instante, verum eodem urgente usurpari laudata *Remedia*, tum cautè infundendo eorum pauxillum in os, tum ipsa applicando, illinendo ve naribus: Vis namque ipsorum *volatilis* quaquaversum dispergitur & ad intima penetrans suo simili, hoc est *Halitibus volatilibus* facilè jungitur, atque eosdem

eosdem alterat, mutat, temperat, corrigitque, adeò ut desinant Aciditate sua non tantum partes Sensiles irritare aut vellicare, Frigorisve sensu afficere, sed imprimis Sanguinem nimis condensare, atque hæcenus Vitam obnubilare ac penè obliterare..

118. Possunt quoq; urgente Animi Delirio aut Syncope alia, sicut vulgo fieri solet, usurpari, quæ sensus externos quosvis excitant, qualia sunt Frictiones partium externarum, Vociferationes, Applicatio rerum Acrorum circa Nares & Os, Aceti, Vini Rhemani, Aquæ Cinamomi, Aquæ Vitæ Matthioli, Apoplectica, Antepileptica, Theriacalis, &c. Suffitus multifarius tam humidus, quam siccus, Aceti tum solutus, tum Cinamomo, Caryophyllis, aliisve juncti, Succini, Plumarum Perdicis, & similibus ipsi plebi satis notorum.

119. Soluta vel sponte, vel arte Paroxysmo recreandæ sunt *Vires* tum *Animales*, tum *Vitales* ut plurimum prostratæ tam *Spirituosis*, quam *Aromaticis*. Non parum enim solent exinde languere *Vires Animales*, an quia non producti sunt paroxysmo durante Spiritus in Cerebro? Restituuntur autem

tem illi confestim Vino generoso, ejusdemve Spiritu parçè usurpato.

120. *Aromatica* verò reparare solent *Vitales* dictas *Vires*, an quia cum *Bile* magis conveniunt, quæ non parum ab *Acidus Halitibus* fracta est ac debilitata tum in tenui Intestino, tum in Corde? Si proinde Vino jungantur quedam *Aromatica*, vel usurpetur Spiritus Vini *Aromaticus*, una, eademque operâ Debilitati utrique succurratur.

Ex.gr.

℞. Aq. beironica, ℥ ij.

vitæ Matthioli. ℥ j.

Conf. alkermes, ℥ j.

Syr. borragin. ℥ j.

℞. Mixtura sæpius cochleatim usurpanda.

CAP. XXXV.

De Cordis Palpitatione.

1. **A**D Cordis Motum & Pulsum præter naturam vitiatum refertur meritò ejusdem *Palpitiatio*; quam pro *Motu ipsius Convulsivo* habendam cenſeo; cum revera sit *Motus Cordis inordinatus, coactus ac sæpe numero simul vehemens*. Nam non semper adest notabilis vehementia, unde gradibus

dis non parum differre solet Cordis Palpitatio.

2. Inordinatus hic Cordis Motus ex parte quidem ac quodammodo, non tamen plane ac plene ex Arteriarum Pulsu dignosci potest; unde opus est, ut plerunque admoveatur sub mammilla sinistra manus: quamvis in Cordis Palpitatione vehementi Motus idem Oculis usurpari queat, ut & ad distantiam sæpè notabilem Auribus percipi.

3. Accidit enim nonnunquam, ut tam vehemens fiat Cordis Palpitatio, Costarumque tanta percussio, ut propter eam eadem confringantur, aut in junioribus ac tenerioribus foras propellantur, protuberantesque maneant.

4. Sunt autem, sicut jam innuimus, aliqui ratione majoris, aut minoris vehementiæ in Cordis Palpitatione gradus; unde aliquando nisi applicata Pectori manu observari ac dignosci nequit; aliquando Visui quoque; Audituique mox patet.

5. Palpitationis Cordis Causam puto esse, quicquid absque intermissione Ipsum ad sui Contractionem inordinatam & quandoque simul vehementem aptum est incitare; sive il-

lud intra Cordis Ventrículos, aut in ejusdem Substantia contineatur, sive extra Cor existens, ipsum tamen ad tempus aut semper continuo vellicat, mordet, pungitve. Unde notatur quædam Cordis Palpitatio perpetuò Ægrum infans; quædam pro tempore esturgens ac denuò remittens, aut in totum recedens.

6. Quicquid ex Venis & Auriculis effunditur in Cordis Ventrículos, ac mox iterum ejusdem Contractione expellitur in Arterias, fit quidem aliquando Pulsus Majoris, Potentiorisve Causa, non item Palpitationis; ad quam producendam opus est, ut ejus Causa Cordi adhæreat, vel inhæreat, ipsumque continuo ad sui Contractionem irriter, quæ proinde fiet tum inordinata, tum inæqualis, ac subinde simul vehemens.

7. Examinatis proinde, expensisque iis, quantum Ego in Ægris Cordis Palpitatione laborantibus observavi, tum ab aliis Medicis notata vidi, judico Palpitationem hanc ut plurimum ortum suum habere ab Humoribus, Flatibusve multum Viscosiss, ac simul Acrisibus ad Cordis Ventrículos delatis, & in ipsis hærentibus atque ipsum ad inordinatam, inæqualemque sui Contractionem continuo iritantibus.

8. Hi Humores, atque Flatus frequenter ex tenui Intestino deferentur ad Cor, sive sponte ob Vitiosam sui effervescentiam commotio eo propellantur; sive ob Corporis Motum concitatioem, maximè in ascensu, vel Animi Affectum gravem, Iram, Metum, Tristitiam, Gaudiumve agitati eò transferantur; sive ab externa Causa Aeris putrefactu aut frigore acris; Alimentis dulcibus, acidisve; Rerum quarumvis Odore potenti, eoque nunc suavi, nunc ingrato, &c. similiter ad effervesendum, Halitusque tam glutinosos, quam acres producendos, & ad Cor transmittendos adigantur & urgeantur.

9. Hinc est, quod in plerisque Affectionis Hypochondriacæ speciebus tam frequens, familiarisque sit Cordis Palpitatio.

10. Hinc est, quod tam sæpè circa FEBRIUM Intermittentiam in ista, urgente adhuc, aut remittente Frigore, ut & in earundem vigore, Æstu existente summo, Palpitatio sentiat Cordis molesta.

11. Præter notatos Humores, Flatusque observati sunt aliquando in Cordis substantia Tumores Carnei, aut Excrescentiæ Ossæ, Cartilagineæve, quibus Palpitatio ad mortem usque

que conjuncta non immeritò fuit adscripta.

12. Vermes in Pericardio reperti Cor pungendo, vel Humor Acris mordendo Palpitationis raræ Causa esse possunt; ut & Vultus Cordis inflicti.

13. Causa binis paragraphis postremis notata sicut cognitu sunt difficiles, si non impossibiles, ita curari non possunt.

14. Frequentissima Cordis Palpitationis species priori loco memorata urgente paroxysmo Curabitur, si à Flatibus habeat ortum, Medicamentis tum Incidentibus, & Dissolventibus, tum Acrimoniam Acidam præsertim Temperantibus, sæpius supra propositis. Ex. gr.

℞. Aq. petroselin.

feniculi, an. ℥ i β.

vita Matthiol. ℥ j.

Ol. macis stillat. Gutt. jv.

Spir. Salis Armoniac. Gutt. xx.

Laud. opiat. Gr. iij.

Syr. mentha, ℥ j.

M.

Hujus Misturæ Cochleare unum singulis horæ quadrantibus assumat. Æger, donec aliquod sequatur levamen.

15. Si ab Humore Viscoso & Acri putetur producta Cordis Palpitatio, iisdem utendum Medicamentis Alterantibus modò laudatis, Incidentibus & Acrimoniam Temperantibus: quin nonnunquam, perseverante diutius (quod ferè fieri solet) Paroxyfmo, Humorem ipsum Evacuantibus.

16. Ad Incidendum, Temperandumq; Humorem notatum conducet Mixtura modo præscripta, vel alia similis: Ad eundem autem Educendum cæteris omnibus præfero Pilulas ex Gummatibus parandas, cum & Ipsa Glutinosos Humores solvant, & ad faciliorem sui eductionem disponant.

Ex. gr.

℞. Gumm. Galbani aceto squillitico soluti & iterum in spissati, ℥β.

Vitriol. Martis ad albedinem calcinat. ℥j.

Troch. alhandal. ℥β.

Diagrid. Gr. xv.

Ol. carvi, Gutt. vj

M. f. Pilula, N. xxv.

Inaurandæ. Sumantur 5. aut 7. matutino tempore, ac Ventriculo vacuo; superbibendo post sesquihoram jusculum, vel Cerevisiam cum paucò pane coctam, & mace-re aromatizatam.

17. Qui abhorrent à Pilulis, Apozema usurpent ex Incidentibus, Aromaticis & Purgantibus paratum; in quem finem laudamus sequens valdè amaricans & efficax.

℞. Rad. Apij, ℥j.

Angelic. ℥j.

Raf. Ligni Sancti, ℥iij.

bacc. Lauri, ℥ij.

pulp. Colocynthid. ℥j.

Sem. Carvi, ℥ij.

Cort. Arantior. ℥ij.

Cog. s. a. in Aq. pura.

In Colatura ℥ xxx. dissolv.

Syr. ros. fol. cum senna, ℥iij.

Spir. Vinæ rectific. ℥ij.

M.

Sumat Ager hujus Apozematis ℥iij. iv. vel v. Quod si assumptione tali parum vel nihil deiciat, poterit aut eodem die, aut frequenti saltem tantundem, aut plus pro Medici judicio bibere, atq; sic per emingui humorem noxium minuere ac educere.

18. Extra Paroxyfimum similia usurpari possunt ac debent tum Alterantia, tum Evacuantia, & quidem indies. Nam non nisi temporis tractu, perseverantiaque debel-

debellari possunt notati Humores: qui per intervalla etiam educendi, pertinaciores scilicet, ac inemendabiles: ubi satius iteratis vicibus, sensimque illos evacuare, quam simul ac semel idem tentando in graviores Affectus Ægros conjicere.

CAP. XXXVI.

De Sanguinis è Sinistro Cordis Ventriculo per Arteriam Aortam ad omnes Corporis Partes Fluxu laso.

I. Sanguis in utroque Cordis Ventriculo ac intermediis Pulmonibus perfectè transfertur tandem per Arteriæ Aortæ ramos infinitos ad omnes Corporis Partes, quorum Ipsæ illo Nutriantur, tum ex eodem Liquores Humanæ Oeconomix amplius Utiles, Inutilesve variis in locis Secernantur, iterumque ad Sanguinis massam remittantur, aut è Corpore prorsus excludantur.

2. Hic Sanguinis per Arterias Fluxus laeditur aliquando, vel Universe, vel Particularium; & quidem quando aut 1. *segnius*, vel *minimè* fluit; aut 2. *celerius*, potentiusve movetur; aut 3. *in partium Substantiam*, Cavitatesve ita fluit, ut ibi hæreat; vel foras effluit è Corpore.

3. Uni-

3. *Universe fluit segnius Sanguis*, aut etiam in motu suo plane *sistitur* & *stagnat* idem 1. in *Plethora* quoad Vasa dicta, & quidem *defectu spatii sufficientis ad excipiendum Sanguinem* in Cordis Ventriculis perfectum, ideoque simul *amplius rarefactum*.

4. 2. In *Animi Deliquio* & *Syncope*, ut & *Languore Corporis universalis* propter *Sanguinem ad rarefendum minus aptum*; sicut pluribus dictum ac deductum Cap. 34.

5. *Particularim segnius per Arterias fluit* vel aliquando etiam *sistitur* & *stagnat* idem Sanguis propter *Angustiam* qualemcunque in *aliquius Partis Arteriis* existentem, ac imprimis *Compressionem* aut *Obstructionem*: vix enim capere possum in Arteriis locum habere posse *Constipationem*, *Coalescentiam*, vel *Subsidentiam*.

6. *Comprimi* possunt Arteriæ à *Tumore* duriore ipsius vicino, *Vinculis*, &c.

7. *Obstruentur* Arteriæ, ac imprimis *Capillares* tum à *Piuita Glutinosa* una cum Sanguine per ipsas delata, & aut *sponte* ac *sensim* denuo *coalescente*, aut propter *Frigus Aeris* per Cutis Poros eo penetrans *coagulata*, tum ab ipso Sanguine propter *Frigus* vel *Acidum* externum eo se insinuans *concreto*.

Y

8. Vni-

8. *Universe movetur per Arterias celerius, potentiusve Sanguis in Febris Ardentibus omnibus, tam continuis, quam intermissentibus, quandiu permanet Pulsus non tantum frequentior, sed simul major & robustior; nam postquam eousque rarefactus est tunc Sanguis, ut vasa nimium distendat, & Plethoram ad Vasa constituat, sensim tum minor, tum debilior fieri solet Pulsus; donec Sanguinis per Venam sectam missione spatium pareatur Sanguini excipiendi amplius, simulque Suffocationi proximus recreetur quasi, exciteturque opera eadem Ignis Vitalis; unde Pulsus quoque fit tunc iterum & major & robustior.*

9. *Movetur itidem potentius, celeriusque Sanguis universe in cordis palpatione, propter cor ad frequentiore sui contractionem tam coactum, quam irritatum.*

10. *Accidit idem post notabilem, non tamen extremam Sanguinis effusionem, eamque aut spontaneam, aut artificialem, aut fortuitam, per vulnus nempe casu, vel vi acceptum.*

11. *Particulatim, hoc est ad certam, determinatamque Partem movetur celerius ac potentius*

tentius Sanguis, ob Sanguinem ex eadem effusum, non tamen quantitate nimia, vel summa; quoniam, ubi hoc evenit, reliquus quoque Sanguis eo fertur, imo effertur adeo, ut ejus defectu minuatur quoque Vitalis in corde ignis, & sanguis deficiens, paucusque, ut ut ibi rarefactus, minus expandat Cordis Ventriculos, ideoque minus irritet musculum ejusdem Parenchyma ad sui contractionem, minus proinde propellatur quaeversum Sanguis, deficiente tandem, ni brevi succurratur, post Languorem universalem vita.

12. *In partium substantiam, vel corporis cavitates fluit & ibi colligitur ex Arteriis quovis modo interne apertis & patentibus effusus Sanguis: quemadmodum idem ex iisdem circa corporis superficiem laesis effluit ex corpore.*

13. *Plethora ad Vasa pro causis agnoscit constitutionem corporis sanam, usumque Alimentorum optimorum liberaliorem; Animum curis vacuum, exercitium corporis paucum, somnum multum, & similia.*

14. *De Sanguinis ad rarefendum minus apti causis & cura egimus Cap. 34. unde sunt petenda, quæ huc faciunt.*

15. De *Tumorum variorum ortu, causa & curatione* dicendum alibi; de *obstructione autem vasorum sanguineorum, ipsiusque causis, effectis & curandi modo* pluraproponemus Cap. 40.

16. De *Febribus, ut & Cordis Palpitatione* ex professo tractavimus in superioribus, sed de variis *vulnerum* differentiis, & *causis, curaque* aliàs forsan, si Deus volet, commentabimur.

17. Inter plurima igitur ad notatorum exlæso Sanguinis per Arterias Fluxu Affectuum *curationem* facientia unicum tantum de *Plethora ad Vasa* dicta cito, tutoque *curanda* monebimus; ipsam nimirum absolvi Sanguinis *eductione sufficiente per apertam Venam*: ubi tamen observandum, ut pro *cusq;* curandi constitutione propria elicitur *una, pluribusve vicibus, & quidem copiam nunc majore, nunc minore* Sanguis.

18. Eiusdem *Plethora Augmentum* *præcavebitur, 1. minuendo Alimentorum multi & laudabilis Succi quantitatem*; quin *substituendo* in eorum locum *Alimenta fermentationis difficultioris, atque minus Succi nutritii continentia.*

19. 2. *Corpus indies magis exercendo, ac defatigando.*

20. 3. *De Somno* aliquid paulatim *detrahendo.*

21. 4. *Accersendo & Augendo Curas, Mentisque Occupationes serias, non tamen nimis argentes.*

22. 5. *Quandiu* laudatis mediis necdum satis potest impediri Sanguinis augmentum nimum, danda est opera, ut subinde Sanguis nihilominus *audior* secta vena *minuatur* in tempore.

CAP. XXXVII.

De Partium omnium Nutritione laesa; & in specie de Atrophia, sive Tabæ.

1. **C**eneralis Sanguinis ad Partes omnes *Ut* singulas delati *Usus* est ipsarum *Nutritio, sive Particulatorum sensim ab ipsis secedentium ac pereuntium reparatio; ut & in Juventute earundem ad molem, magnitudinemque decentem Accretio.*

2. *Hæc Partium omnium & Nutritio, & Accretio leditur aliquando vel univèrse, vel*

Particularim, & quidem frequentius secundum *carnes musculorum*, & *pinguedinem*, rarius secundum *Viscerum Parenchymata*, & *Ossa*.

3. Lætio hæc contingit quando 1. Nutritio ista deficit in *Atrophia* vel *Tabe*: 2. quando eadem *Nimia* fit, speciatim in *Carnositate*, aut *Obesitate*. 3. quando eadem *inequaliter* aut *perperam* evenit in *Cachexia*, *Anasarca*, *Leucophlegmatia*, *Rachitide*, &c.

4. Hoc quidem Capite agemus de *Atrophia*, sive *Nutritionis defectu*; sequentibus verò de cæteris.

5. *Deficere* solet manifestè *Corporis Nutritio* in aprimis, ut dictum, ratione *Pinguedinis* & *Carnis Musculosa*; non item ratione *Cartilaginum*, *Ossium* vel *Parenchymatis Viscerum*.

6. Ubi *Pinguedo sola* consumitur, nec aq̄e reparatur, *Macies* dici queat; ubi *Caro simul* minuitur, nec restituitur, *Tabes*. Neque novum est observare homines, quibus sola *Pinguedo* perit; sed & aliquando, quibus *Caro* magis, quàm *Pinguedo*.

7. Hæc *Atrophia* gemina sæpius existit *universalis*, per universum corpus; infrequentius *particularis* & in determinatis tantum partibus, *Artibus* præsertim.

8. Ac-

8. Accidit hæc *Atrophia* crebrius *Sanguinis*, rarius *partis affecta vitio*,

9. *Sanguinis culpa* evenit *Atrophia*, quando is aut *deficit* in corpore universo, vel parte aliqua; aut *ineptus* est partibus contabescentibus reparandis.

10. *Deficit Sanguis in corpore universo* tum propter *inediam* voluntariam, coactamve; tum propter *Sanguinis effusionem* qualemcunque notabilem; tum propter *Alimentorum convenientium defectum*; tum propter *corporis motum* nimium; tum propter *Vigilias* diutius continuatas; tum propter *Curas permanentes*; tum propter *Aëris astum* nimium & diuturnum; tum propter *Alvi Fluxum* protractum.

11. *Deficit* tere *Sanguis in parte aliqua* propter *impeditum* ejus ad vel in ipsam *Fluxum*, *Arteriarumque* adeo ad ipsam tendentium *Dissectionem*, aut *compressionem* qualemcunque, ob *Luxationem Ossium*, *Tumores duros*, *Vincula*, &c.

12. *Corpori Continenti*; ejusdemque *paribus* pluribus, paucioribusve *nutriendis* ac reparandis *ineptus* est *Sanguis* propter *Qualitatem vitiosam*, *Humoresve vitiosos*, *Salfos*, *Viscosos*, *Purulentos*, &c. ipsi admistos.

Y 4

13. Qua-

13. *Qualitatem vitiosam* retinet sæpe Sanguis post *Affectus* & *Morbos graves* prægressos, *Febres Ardentes*, *Dysenteriam*, &c. aut præsentēs adhuc, *Febrem Hæticam* tum simplicem, tum *Phibiticam*, lente, vel *Colliquantem*, subito Corpus consumentem: quamvis & tunc existimem considerandos *Humores vitiosos*, qui notatas *Febres producunt*, atque *Sanguinem* insuper vitiant, corporique nutriendo ineptum reddunt, maximè in *Phibisi Pus* Sanguinem inficiens ac corrumpens.

14. *Humorum vitiosorum*, *Salforum*, *Viscosorum*, *Purulentorum*, &c. ortum variis in locis proposuimus, aut proponemus adhuc in hoc Tractatulo, unde peti potest.

15. *Partium Nutriendarum vitio* accidit *Tabes*: quoties ipsæ à quacumque deinceps *Causa*, & imprimis *Externa*, *Fortuitaque* aliquam sunt passæ noxam, ex *Casu* nempe, *Contusione*, *Vulnere grandi*, &c. unde non tantum *vasa* per ipsas delata *rupta* sunt, aut *disselta*, verum *Carnes* ipsæ, ac *Membrana*, labefactatæ sunt & vitiatæ; quocirca non tantum *deficit*, verum *corrumpitur* quoq; accedens ipsis *Alimentum*, *Sanguis*.

16. Quam nonnulli *Tabis Causam* quæ-
runt

runt vel ponunt in *Humidi Primigeni*, *Calidive Innati defectu*, aut *Temperamento Infito in calidius, sicciusque mutato*, illam ego in *Bile*, *Lympha* quin & *Saliva*, *Succoque Pancreatico* haud fictis & commentitiis, adeoque *Chimæricis*, verum actu existentibus, à multis observatis, sensilibusque *Humoribus*, sed variis modis mutatis & vitiatis quærendam, invenendamque arbitror.

17. In *extrema Tabè*, præter *Faciem Hippocraticam* dictam, in *temporibus collapsis*, *oculorum sedibus concavis*, *Naribus acutis*, *Malis prominentibus* & *Ore hiantè* consistentem, *Costæ*, in *Thorace* protuberant, *Ensisformisque Cartilago* incurvata cernitur, *Scapula* alarum, & *Clavicula* arcuum ad instar eminent; *Dorsi spina* se exerit; *Venter* collapsus, contractusque apparet; *Clunes* pendulæ sunt, vel consumptæ; *Crura*, *Brachia*, *Pedes*, *Manusque* cum *Digitis* arida spectantur, & circa *Articulos* Protuberantiæ attolli videntur; *Ungues* curvantur; *Pili* excidunt; *Cuiusque* flaccida, corrugata, fusca, & arida existit; *Vena* interim prominens, undique conspicuæ ac lividæ; *Corpusque* universum tantum non transparent ac pellucidum in quibusdam observatur.

18. *Semper Curatu difficilem*, ac subinde *Incurabilem Tabem*, imprimis, postquam duravit aliquandiu, testantur Medici omnes, ipsisque suffragatur *Experientia*; licet ceaseant plerique ipsam in principio haud ita difficulter curari posse. dum innotescat.

19. *Curabitur autem Tabes 1. Reparando Sanguinis Defectum* vel *Universalem*, vel *Particularem*; tum *usurpando Alimenta* optima, & quidem quantitate moderata, tum *amovendo*, *emendando* & singulas *Defectus istius Causas*; de quibus actum est, agendumve alibi.

20. *Curabitur eadem Tabes 2. Corrigen- do vitium Sanguinis* quaecunque, *Amovendoque* ab ipso *Humores vitiosos* singulos ipsi admistos, per *Evacuantia* singulis *convenientissima*, *Vomitoria*, *Purgantia* per alvum, & imprimis *Diuretica*, *Sudoriferave*, ut & subinde *Salivantia*: de quibus actum est aliis in locis, unde feligenda sunt, quæ hic maximè profint.

21. *Correctio Sanguinis* variis modis alterandi & vitiandi pro vitii varietate variabitur, usurpando medicamenta unicuique vitio maximè apta, ni habeantur ad manus

Corri-

Corrigentia universalis, qualia ex *Mineralibus & Metallis*, aliisque ad Animalium partes minus determinatis parantur efficacissima, ideoque optima, & in specie ex *Antimonio*, *Auro*, *Ferro*, *Vitriolo*, *Coraliis*, *Margaritis*, &c. unde non immerito laudantur, commendanturque *Tinctura*, *Sulphura*, &c. ex enumeratis paranda,

22. *Curabitur eadem Tabes 3. Reparando partium alendarum noxam* per infortunium ipsis factam; de qua re agendum ex professo in parte Medicinæ Chirurgicæ.

C A P. XXXVIII.

De Carnosiore ac Obesiore Corporis Constitutione.

1. **N**utritionem diximus Capite præcedente nimiam fieri notabiliter, tum in *Carnosa Musculorum Excrecentia*, tum in *Obesitate*, unde totum Corpus observatur amplius; quod æquè non fit, quoties *Viscerum Parenchymata*, vel *Glandula* in molem accrescunt nimiam, propter quam *Tumores* duntaxat hinc inde producti censentur.

2. *Redditur verò magis Carnosus* Corporis

Y 4

Habi-

Habitus Musculosus à Sanguine multo & laudabilis; concurrente corporis motu, exercitioque moderato; Vita curis anxiiis vacua; Somno mediocri, vel protractiore; Alimentorum multi Succis, ac fermentationis facilis assumptione largiore.

3. *Pinguis* vero & magis *Obesum* tam in habitu ac superficie, quam interioribus fit Corpus à Sanguine *Pinguiore*, ad cuius productionem facit corporis constitutio sana quidem, concurrente tamen *Succo Acido* sicut copioso, sed blando, temperatoque; Bile autem parciore, minusque acri; Motu corporis paucio; Vita itidem sine curis rodentibus; Somno placido & longiore; Alimentorumque pinguium assumptione continua & multa.

4. Rarius quidem gravatur Carne, multa vel nimia Corpus, frequentius *Pinguetudine*.

5. *Curabitur* carnis Musculosa *Augmentum nimium*, 1. *Minuendo* subinde Sanguinem aperta Vena. 2. *Exercendo* valde ac solito *duntius corpus* ad Defatigationem fatis notabilem. 3. *Occupando*, vexandoque *Animum curis* gravibus & sollicitis. 4. *Augendo Vigiliis*, detrahendoque aliquid Somno. 5. *Usurpando* parcius *Alimenta* multi,

multi, optimique Succis, horumve loco sumendo, quæ minus nutriunt, aut difficilius fermentantur.

6. *Curabitur* autem corporis *obesitas*, 1. *Usurpando* sæpius, satisque abundanter *condimenta* quævis acria, tum *Acida*, tum *Aromatica*, hoc est, *Salsa*, vel *Amara*; quæ tam *Liquores Glandulosos* præstent *Acidiores*, quam *Bilem* magis *Amaram* & acrem. Taliavero sunt *Acetum*, *Succus Citri*, *Spiritus Salis*, &c. *Piper*, *Garyophylli*, *Cinamomum*, *Maccis*, *Zinziber*, *Nasturtium*, *Eruca*, *Sinapi*, *Raphanus* quivis, & imprimis *Rufficanus*, &c. 2. *Corpus movendo* multum. 3. *Animum terquendo* Curis. 4. *Somno* indies aliquid detrahendo. 5. *Ab Alimentis Oleosis* & *Pinguibus* in totum abstinendo: sic enim paulatim non tantum consumetur *Pinguetudo* superflua, sed ejusdem impiedietur augmentum novum.

C. A. P. XXXIX.

De Cachexia, & in specie, Anasarca, Leucophegmaticaque.

1. **Q**ualitate peccans Corporis Nutritio & potest, & solet *Cachexia* vocari, in

in qua *Nativus Cutis* & imprimis *Facies Color* languescit, mutaturque in *pallidum*, & aliquando in *flavum* vel *lividum* & *luridum*; sicut in nonnullis in *rubidum* vel *rubicundum*, exurgentibus tunc ferè simul in *Naso*, *Genisque* varii generis *Pustulis*.

2. Concurrit in plerisque Cachexiæ speciebus *Dyspnœa*, quæ augetur magis, quoties corpus movetur, imprimis concitatus, & in ascensu. Quin tunc sæpius *Cordis Palpitatio*, *Arteriarumque circa jugulum, temporaque Pulsatio*, Visui quoque manifesta, producitur. Accedit frequenter *universi corporis*, & *crurum præsertim Lassitudo*. Urget quoque non rarò *pressans & angens cordis dolor*, qui post assumpta Alimenta intendi solet. Quin adest ut plurimum *Febri lenta*, eaque vel *continua*, vel *intermittens*, vel *ex utraque composita*, *Urina* sæpius *cruda*, *aqueave* prodeunt, rarius *crassa*, *turbidaque*; nisi ab Affectu alio comite, aut externa causa turbentur ac mutantur. Tandem *macrescit* & *contabescit* nonnullis *corpus* universum; sicut idem aliis sensim *turget ac tumet*; fitque à *Seroso* quidem *Humore Anasarca*; uti à *Pituitoso*, magisque *viscoso Leucophlegmatia*; & ab utroque, priore saltem, quando *Abdomen*

domen cum cruribus tantum occupatur, *Affertes*.

3. Nullis, ac nulli ætati parcit *Cachexia*; licet *Fœminas* propter *diutius morantem*, *impeditumque*, aut quovis modo *Suppressum Menstruorum Fluxum* corripiat frequentissimè; soleatque sæpe comitari *Affectiōnem Hypochondriacam*, notabilemque ipsius speciem, *Scorbutum*.

4. *Cachexia* omnis causa est *Sanguis* *qualitate vitiosa præditus*, propter quam licet aliquantum, & aliquandiu nutriantur *Corporis partes*, non nutriuntur tamen, uti oportebat; sed pro *qualitatis peccantis varietate* modis variis læditur ipsarum nutritio: unde *plures* quoque observantur *Cachexiæ species*, tum secundum *coloris mutati*, tum præsertim secundum *Symptomatum* conjunctorum diversitatem distinguendæ.

5. *Vitiatur Sanguinis qualitas* & ab *Humoribus Naturalibus* ad sanguinis constitutionem in corde concurrentibus, sed *qualitate vitiosa præditis*; & à *Rebus Non-naturalibus* dictis aliquem ex notatis humoribus, ipsumq; sanguinè vitiantibus, & ita *corrumpentibus*, ut prava sequatur corporis nutritio.

6. *Humores Naturales*, Sanguini confun-

di soliti, & haftenus noti, sunt *Bilis*, & *Glandularum Conglobatarum*, cæterarumque *Corporis partium Lympha*, ut & *Saliva*, *Succusque Pancreaticus*, una cum *Bile* in tenoi *Intestino juncti*, atque *Liquorem singularem Lymphæ admiscendum componentes*, ipsique adeo *Spiritus Animales* quovis modo *Sanguini redditi*; quos omnes qualitate vitiosa tum affici, tum eandem *Sanguini communicare posse* vix putem aliquem in *Arte Medica* vel mediocriter versatum, atque veritati addictum negaturum.

7. Horum vitia plura notavimus in superioribus, & proferemus adhuc in sequentibus: unde poterunt, peti, quæ huc faciunt.

8. Quemadmodum vero varia *Humorum Vitia* nonnunquam, *sensim ac sine sensu* producantur in *Corpore*, ita eadem quandoque *subito ac sensibilibiter* gignuntur à *Rebus Non-Naturalibus*, aliisve *Venenorum nomine* notandis notabili excessu peccantibus, omniaque in *corpore* valde turbantibus, aut corrumpentibus.

9. *Vitia* ista frequentissima & manifestissima sunt *Acrimonia* tum *Acida*, tum *Salsa Muriatica*, tum aliquando *Salsa Lixivæ*, & *Viscositas*, vel *Fluiditas nimia*; quorum

causas, generandique modum non semel proposuimus, explicuimusque in superioribus; quo remittimus *Lectorem Studiosum*, ne crambe non bis tantum, est sæpius cocta *Mors sit*, & *nauseam* moveat delicatis.

10. *Memoratorum Symptomatum ratio* facile patebit unicuique cogitanti, expendentique, quoties *Sanguis* undecunque tandem fuit factus *Vitiosus* & *Cachexiam* producens, toties *Humores* nominatos omnes, cum ex *Sanguine* ortum habeant, gigni quoque *Vitiosos*; unde non tantum *Alimentorum Appetitus* uterque similiter vitiat, sed ipsorum præterea *Fermentatio*; quapropter *Anxietates circa præcordia*, *Cordisque Dolor pressans*, sequuntur tam ante, quam post ipsorum assumptionem.

11. Dum verò perperam *Fermentatorum Alimentorum* pars, vel *massa tota* per *Intestinum* tenue propellitur, qui confunduntur ipsi *Succus Pancreaticus* & *Bilis* pariter vitiosi, non tantum expectatam *utilium, inutiliumque partium Secretionem* corrumpunt; verum contingit quoque vitiosa horumce *Humorum Effervescencia*; quin non rarò *Halitus, Flatu*ve multifarii ex illa vitiosa miscella excitati non tantum descriptam modo

modo *Anxietatem* augent, verum ad Cor delati ejusdem *Palpitationem* producant; atque ad Pulmones translati *Dyspnœam* efficiunt; & quaquaversum propulsi *Lassitudinem* pariunt notatam.

12. Ex eodem Humoribus omnium vitio pendet *continua, lentaque Febris*, quatenus vitiose in dextro Cordis Ventriculo effervescentes inter alia Symptomata plura *Pulsus* quoque creant solito *frequentiores*, adeoque *præternaturalem*.

13. Cum autem propter inquietudinem Corpus stragulis tectum saepius denudant *Ægri*, facile contingit, ut per Pancreatis Vasa Pituita delata ibidem coaguletur, Obstructionemque pariat; propter quam Succus stagnans *intermittentis Febris* multifaria causa existet. Illud autem fiet citius, faciliusque, si corpus sudore diffluat, porique cutis pateant, vel Aër occurrat frigidior & asperior.

14. *Crude, minusque Tinctæ, Crassave prodeunt Urina* propter *Humores* dictos *Acriores*, intimius cum Sanguine concrecentes, *Aqueosve* abundantes, ac desideratam Effervescentiam minuentes, adeo ut non sequatur requisita & utilis partium excrementiarum,

tiarum, unaque cum Urinis excernendarum Secretio, multo minus Excretio.

15. Quemadmodum autem *partes omnes*, tunc *male nutriuntur*, ita *Cutis Faciei* Aëri & Visui præ aliis omnibus exposita noxæ suæ signa promit per *Colorem* pro Humoribus maximè peccantium varietate *variis*.

16. Quoties autem *Acrimonia Humoribus* concurrat, toties illa internè *Doloribus*, aut externè *Pustulis* manifestatur.

17. Quoties redundant *simul Copia Humoribus* vitiosis, toties variæ *Hydropis* species tandem succedunt; si minus, *contabescit* paulatim univèrsum Corpus.

18. Quæ in specie solet ob *Menstrua minus commode aut tempestive fluentia* *Fœminis* accidere *Cachexia*, illius rationem, ac generationem dabimus, si Deus volet, Praxeos hujus Lib. 3. Cap. 3.

19. Exiis autem, quæ hic & alibi sunt dicta, *Cachexia Hypochondriacæ* omnis, atque *Scorbuticæ* productio, ab ingenioso & judicio Medico deducetur facile.

20. Ut proinde ad *Cachexia Curationem* transeamus, sciendum, si ullibi, certè hic

hic observandum accuratè aureum illud disticho sequenti propositum Præceptum.

*Principiis obsta, serò Medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.*

Nisi enim succurratur in tempore Cachexiæ, non rarò ea sensim tam pertinax, rebelisque fit, ut serò tantùm, vel nunquam curari possit. Monendi proinde à Medicis ordinariis, etiam non rogatis, Aëgri, ipsorumque Parentes, aut Consanguinei & Amici, quamprimum incipientis Cachexiæ signa se manifestant in Colore Faciei mutato, ne malum hoc, sicut est in proverbio, negligatur in herba, postquam & alias & eradicatū difficile mox agere solet radices, quas postmodum non magno Herculeo labore superare licet.

21. Cachexia autem omnis Curatio consistet in Sanguinis quovis modo vitiosi correctione ac emendatione. Ubi observanda sunt species atque causa vera, sive illa una sit, vel multiplex.

22. Prout igitur hic vel ille Humor primario & maxime hoc vel illo modo peccans, & ab hoc vel illo in Rebus Non-naturalibus commisso errato pendens Sanguinem vitiauit, Cachexiamque produxit, ita felici-

feligenda sunt *Medicamenta*, quæ blande, paulatimque tum notatum *Humorem*, tum *Sanguinem* ipsum alterare, atque ad *constitutionem naturalem* redigere possint, aut, si plane ac in totum emendari nequeant, eundem quodammodo *saltem correctum sensim evacuent*: non neglectis interim *Rebus Non-naturalibus*, aliisve mala hæc producentibus, aut foventibus; quæ nisi corrigantur, caveanturve, frustra expectabitur optata Curatio felix, & Successus aegendorum laudabilis.

23. Quibus *Medicamentis* & Formulis laudatæ Humorum variorum *Correctiones* ac *Evacuationes* perfici possint, debeantque, non semel ostensum in superioribus; ubi videri poterunt.

24. Perseverandum est autem aliquandiu in *Medicamentorum convenientium usu*, ac præsertim, ubi duravit aliquandiu, radicesque fixit Cachexia, segnius recessura; & quidem in cujusvis Medicamenti proficientis usu, quandiu non tantum ab ipso benè habet Aeger, sed idem absque nausea, & fastidio usurpat: Quamprimum autem desinit placere, aut prodesse gratissimum licet, aut optimum etiam medicamentum, mox aliud præ-

526 FR. DE LE BOË, SYLVII
præferendum, aliave forma exhiben-
dum.

25. In diutina verò *Cachexia* semper con-
veniunt *Medicamenta Pituitam tenacem ac
glutinofam corrigentia, evacuantiaque*, post-
quam omnes *Affectus Diuturni* ab illa vel in
totum, vel ex parte saltem pendunt.

26. Quod si *Glutinosa Pituita* copuletur
Humor Acidus, vel *Salsus Muriaticus*, quod
frequentius contingit, aut *Salsus Lixivus*,
sive *Biliosus*, quod rarius evenit, conjungen-
da sunt *Medicamenta* utriusque Indicationi
satisfacientia, sapius proposita & laudata;
quorum ope nunc citius, nunc tardius
expectari potest Sanitatis amissa recupe-
ratio.

C A P. XL.

De Sanguinis à Partibus omnibus ad dex-
trum Cordis Ventriculum per Venas
Refluxu laeso; & in specie de
Inflammatione.

1. Q Uomodo à Corde Sanguis u-
niversus per Arterias defertur ad cor-
poris

poris partes continentes omnes ac singulas,
tum ad earundem *vivificationem ac nutritio-
nem, augmentumq;*, tum ad *Humores* omnes,
sive *contenta utilia & inutilia* quovis modo
à reliqua *Massa secernenda*; ita idem post
beneficium hoc multifarium multifariè in
corpus utrumque collatum *residuus* ac su-
perfluit, quin multis modis *parte sui aliqua
desiccatus* aut *effectus* iterum ab *isdem parti-
bus continetibus* omnibus ac singulis per *Ve-
nas* fertur ad cor, ibidem mutua concurren-
tiam partium variarum *Mistura*, mox *Es-
ferrescentia*, & *Rarefactione Vitali* reno-
vandus.

2. Atque hic *Sanguinis Fluxus* ac *Refluxus*
reciprocus & alternans *motus circularis* no-
mine jam cluet & claret.

3. Impeditur autem non nunquam in suo
Refluxu Sanguis, quoties is vel *stagnat*, sub-
sistitque in suis *Vasis & viis*, vel *effunditur*
extra ipsa, sive hoc fiat *intra vicinarum pari-
rium substantiam*, vel *corporis cavitates*, sive
id accidat *extra corpus ipsam*.

4. *Stagnat in Vasis suis Sanguis*, vel ob *Ple-
thoram summam & ad Vasa dictam*; vel ob
Angustiam nunc ipsorum *compressione*, nunc
obstructione factam.

5. *Plethora ad Vasa* mentionem sufficientem fecimus Cap. 36. quæ ibi poterit videri.

6. *Comprimuntur ad Sanguinis Refluxum* impediendum *Vena à Tumoribus* vicinis durioribus, nunc à *Vinculis* partibus circumjectis, Venasque, quam Arterias, artius stringentibus.

7. *Obstruuntur Vena* nunc ab ipso *Sanguine*, *Pituitave* in ipsis *Coagulatis* ac concretis, nunc quamvis rarissimè, à *Calculo* in ipsis *genito*, sensimque amplius aucto.

8. Ad Venas referri velle *Cavernosam singularum partium substantiam*, per quam ex Arteriis Sanguinem in Venas existimo cum multis maxima sui parte transmeare.

9. *Sanguis Coagulatur* & à *Frigore Aeris* vel *Aqua* intenso partes valde afficiente, & à *Medicamentis* potenter *Adstringentibus*, *Austerisq. forinsecus*, aut *intrinsicis* Sanguini communicatis, & ipsum Congelantibus.

10. *Pituita Coagulatur* in dictis *Vasis* ab iisdem *Causis*, frequentissimè tamen à *Frigore Aeris*, *Aqua*, *Potus*, aliorumve Partes prius calentes aut externè, aut internè subito *infestante*, atque *Pituitam*, *Viscosam* imprimis, quacunque tandem de *Causa in tenui præsertim Intestino solutam*, hinc ad Sanguinem

nem deductam, & una cum ipso *quaquaversum propulsam* iterum inibi cogente ac inspissante.

11. *Pituitam* in tenui Intestino solvere solent 1. *Aër à Sole*, *Ignè*, *Balneo*, &c. æstuans. 2. *Alimenta*, ut & *Medicamenta Spirituosa & Aromatica*, *Volatilis* Sale abundantia. 3. *Corporis Motus* vehemens; quo *Frictiones*, ac *Tegumenta* refero. 4. *Ira* immoderata. 5. *Vigilia* protractæ.

12. Ubi notandum, quo plures *Causæ* concurrunt; peccantque excessu majore, eo facilius, citius & copiosius solvitur & Sanguinem versus transfertur notata *Pituita*.

13. *Sanguis* autem in nominatis suis *Vasis stagnans* & paulatim collectus eadem magis, magisque distendit, & ita quidem, ut aliquando *rumpantur*, aut quovis modo alio exitum ipsi concedant; unde contingit tunc *Sanguinis è Vasis suis effusio*, sive idem hæreat in *Partium adjacentium Substantia*, sive colligatur in *cavitate corporis propinqua*, sive effundatur in totum extra corpus.

14. In *Vasis Capillaribus*, & forsan *intermedia* quoque ipsis *partium* quarumvis *Substantia sinuosa conclusus* adhuc & *Subsistens*; aut *extra easdem vias suas consuetas*, sed *aperitas*

apertas & patentes in qualemcumque; partium ipsarum, vicinarumque substantiam porosam, & carneam præsertim, membraneamve, aut earundem interstitia effusus & copia mediocri saltem Collectus Sanguis spontemox excandescit & Caloris Sensum molestum in parte sensili producit, ac sensim corruptus in Pus vel Saniem abire solet. Unde prior quidem Mutatio vocatur Inflammatio, sicut posterior, Abscessus vel Apostema.

15. Arbitror autem Incendi ac Inflammationem parere Sanguinem, quatenus ex ipso in Vasis suis valde distentis, Partibusve quibusvis aliis subsistente, hoc est, stagnante mox incipiunt evanescere partes Spirituose, magisque Volatiles ac subtiles, tum Acidæ, tum Salinas temperare solita; unde utraque Acridiores factæ acrius in se mutuo insurgunt, Effervescentiamque ob partes Sanguinis Oleosas præsentis Calidam excitant, quin paulatim Sanguinem ita corrumpunt, ut in Pus vertatur, & quidem pro Sanguinis corrupti varietate plane varium.

16. Sanguis in Cavitatem aliquam Humoribus naturaliter vacuam, pectoris puta, vel Abdominis effusus, ibidemque Collectus & in Pus corruptus Empyema constituit.

17. Idem

17. Idem Sanguis in partes corporis cavas, Ventriculum, Intestina, Vesicamve Urinariam effusus, ob admistos ipsi tunc Humores varios, mutationem subit variam, ni brevi ex ipsis expellatur.

18. Eiusdem Sanguinis extra Corpus Effusio, in genere vocatur Hemorrhagia; licet in specie tribuatur hoc nomen Sanguini è Naribus erumpenti; quemadmodum idem ex Anivasis effluens dicitur Hemorrhœis: Sanguis autem singulis mensibus Fœminis ex Utero stillans, Mensium, Menstruorum, & Fluxus menstrui nomine gaudet; qui vero post partum hac via copiosior evacuari solet Lochiorum.

19. Ubi notandum, nullum esse naturalem Sanguinis effluxum præter utrumque modo memoratum Fœminis proprium, de quo variis modis lædi solito pluribus agemus, si Deus sinet, Opusculi hujus Libro tertio. Nam Hemorrhagia omnis alia, sive sponte accidat, sive fortuito eveniat, sive arte procuretur; sive noxia sit, vel utilis; præter ordinarium Naturæ cursum semper contingit, cum talis à perfectè sanis nulla sit expectanda.

20. Causa proinde omnis Sanguinis
Z 2
efflu-

effluxus est *Apertio Vasorum* qualiscunque, sive illa fiat ex nimia *Vasorum* à copioso, valdè rarefacto, aut retardato Sanguine, Flatribusve *Distensione*; sive ab Humoris aut in Vasis, aut extra ipsa subsistentis *Acrimonia rodente*, sive à *re dura & acuta vulnerante*; *obtusave contundente*, aut quovis alio idem contingat modo.

21. De plerisque Sanguinis præter naturam è Vasis suis effusi Causis & Curatione agendum alibi; hoc Capito *Inflammationis essentiam* persequemur, ac curam.

22. Ad *Inflammationis* ergo, hinc & *Abscessus* secuturi *curationem* requiritur, 1. ut *Compressio*, vel *Obstructio Vasorum* tollatur. 2. ut *Subsistentis, stagnantisque Sanguinis Mater* restituatur. 3. ut *Sanguis* è Vasis suis effusus, si fieri potest, ante sui suppurationem inde *removeatur*. 4. Si *removeri*, atque adeo *Suppuratio* impediri nequeat, ut eadem *mauretur, promoveaturque*. 5. ut *Puru* producti *Eductio* festinetur. 6. ut *Ulcera* mundatio & *consolidatio* quam citissime *absolvatur*.

23. I. *Vasorum Compressio* à *Vinculis* articularibus partibus circumjectis tollitur, illis sub-

sublatis; à *Tumore duro*, eodem curato, de quo alibi docendum.

24. *Obstructio* verò *Vasorum* à *Pituita viscosa*, vel *Sanguine* in ipsis *Coagulatis* curabitur, usurpando tam internè, quàm externè *Medicamenta* peccantem *Humorem solventia*, iterumque *fluxilem facientia*.

25. Inter *interna* conducunt præ aliis omnibus *Salia Volatilia* ex variis Animalium partibus parata, quippe quæ omnia & singula vi egregia possunt *Coagulata & Conglutinata* omnia in corpore humano dissolvendi, eademque ad pristinam fluiditatem reducendi, atque insuper *Sudorem* movendi; quo simul blandè promotò multo facilius, citius, feliciusque obtinetur desiderata illa & amabilis *coagmentatorum* resolutio.

26. Hinc est, quod exhibitò tempestive unico sapè *Sudorifero* ex laudatis *Salibus Volatilibus*, aut similibus parato *Pleuritis*, Lateris nempe *inflammatio*, absque ulla *Vena* apertione, *Sanguinisque* missione fuerit felicissime curata.

27. Hinc est, quod *Misturæ* ex similibus paratæ, atque cochleatim per intervalla brevè in tempore usurpatæ tum *Pleuriti-*

ritidem, tum Peripneumoniam, tum aliarum partium Inflammationes citò, tutò & jucundè curaverint.

28. Exemplum Misturæ talis Sudoriferæ in juniorum Medicorum gratiam sequentem dabo, quæ

℞. Aqua petroselin.

hyssopi,

fenicul. an. ℥j.

sheriatic. simpl. ℥℞.

Spiritus salis armoniac. ℥℞.

Laud. Opiat. Gran. iv.

Syr. papav. errat. ℥j. M.

29. Potest Spiritus salis Armoniaci loco usurpari Sal Volatile Cornu Cervi, vel aliud quodvis, ac pro ejus acrimonia minore, majoreve ipsius plus, vel minus Misturæ addi, atque quantitate majore, minoreve vicibus singulis capi, corpusque in loco calido, lecto præsertim, contineri ad Medicamenti vim quaquaversum promovendam, & subinde Sudorem facilitandum; quamvis haud sit opus Sudorem continuò excitare; cum non proffit, nisi quatenus tunc facilius, citiusque ad locum affectum & obstructum penetrat vis Medicamenti volatilil & salina.

30. Ad

30. Ad Salem Volatilem referri possunt ac debent Oculi Canceri, Mandibulæ Lucii, Os de Corde Cervi, &c. cum ipso abundant.

31. In hoc casu conducunt quoque omnia *Sulphura Metallica & Mineralia*, sed fixa; quocirca etiam huc refertur *Antimonium Diaphoreticum* ad fixitatem aliquam deductum; quamvis hæc pluribus nominibus hic conveniunt.

32. Nec tantum conferunt hic *Animalium Salva Volabilia*, sed omnia ex variis *Plantarum Scorbularum* dictarum & acrim partibus petita, eorundemque vim æmulantia, uti sunt Succus Erysimi, Cochleariæ, Nasturtii & hortensis & aquatici, Taraxaci, &c. Aquæ Theriacales dictæ, &c. dummodò vim habeant Pituitam Coagulatam vel Sanguinem Concretum solvendi & dissolvendi.

33. Inter externa conveniunt *Unguentum Martiatum*, Althææ compositum, &c. *Oleum Liliorum alborum*, Chamæmelinum, Anethinum, Laurinum, Laterinum, vulgo Philosophorum dictum, &c. quæ commodè possunt simul misceri, & affectæ parti externæ inungi; præmittendo vel addendo subinde

Z 4

subinde

subinde *Spiritum Vinivē* cōficatum, tam simplicem, quàm compositum, modisque variis Aromaticum.

34. Possunt quoque in hoc casu applicari externè *Cataplasmata*, sed magis *Dissolventia*, quàm *Emollientia*, vel *Maturantia* dicta; quæ nimirum *Humorem Coagulatum*, *Sanguinē*, *Pituitam*ve incidant & solvant, ex partibus nempe *Plantarum Acrium* & *Aromaticarum* parata. Exempli loco esto sequens.

℞. *Cæparum sub Cineribus aut scilicet vase assatarum* & *contusarum*, ℥ij.

Fol. Erysimi,

Cerefolii,

Nasturt. hort.

Sambuci, an. Man. i℔.

Farina fabar.

Lupinor. an. ℥j.

Nidi hirundin. N. j.

Albi graci, ℥j.

F. s. a. Decoctio in Lacte ebulyrato ad Cataplasmatiss Consistentiam.

Hoc *Cataplasma* mediocriter calens affectæ parti externè applicandum; cuius ope internæ quoque *Obstructiones* solvi poterunt: *Observandum* vero, renovandum

vandum ipsam, quamprimum exsiccare oportet.

35. II. *Sanguini Stagnanti* & in *Vasis* suis subsistenti desideratus restituatur *Motus* ple-runque ac felicissime *Sudoriferis*, aliquando *Vena. sectione*, *Sanguinisque missione.*

36. *Sudoriferis*; quatenus ipsorum ope non tantum *fluidior, mobiliorque* fit *Sanguis*, sed insuper *actu movetur* idem magis magisque rarefactus à *Volatili Sale* iisdē inexistente, *Sanguinemque* sola sui mora sensim plus minus ab *Acido suo Spiritu concretescentem* iterum solvente, diducente, ac proinde a-

Hinc est, quòd *Sudori comes* soleat esse *Pulsus* tam continuo frequentior, quàm subinde simul *Major & Robustior*; ni concurrat extrema *Virium dejectio*: tunc enim & *Menor & Languidior Pulsus* frequentiori jungitur.

38. Dum enim ad dextrum *Cordis Ventriculum* pertingit *Sudoriferorum Sal Volatile*, ibidem amplius, potentiusque rarefcit *Sanguis*, ac non tantum sponte sibi quærit exitum, verum *Cordis Ventriculum* amplius expandendo ipsum & ad *Frequentiorem*, & ad *Validiorem* sui *Contra-*

ctionem; Sanguinisque ad eam expulsionem ac propulsionem irritat & eogit; Sanguinemque ideò prius in Motu suo paulatim deficientem suscitatur, commovet, & quaqua-versum à Corde promovet.

30. Ubi autem laudata illa Sudoriferorum Vis usque ad Obstructionis locum pervenit, Materiam obstruentem quamcumque aggreditur, incidit, attenuat, solvit, fluxilemque facit; unde accedente Sanguinis potentius agitati & ad pulsus impetu facilius, faciliusque una cum ipso propellitur utriusque.

40. Vena-sectione autem, Sanguinisque missione restituitur Stagnans Sanguis suis Motibus, quatenus in educti locum transferatur vicinior, atque factò sic Univerfo Sanguini spatio ampliore movetur quoque Sanguis omnis tum celerius, tum potentius; quocirca & ille, qui prius in Vasis suis stagnans subsistebat, nunc verò sublata Plethora non sistitur amplius, ad motum interruptum, valde saltem diminutum redintegrandum potentius concitatur, & juvatur; ni hoc impediatur Obstructio gravior, & soli Sanguini vehementius motum cedere nescia, sed insuper incidentium & obstruen-

obstruentem humorem dissolventium indiga.

41. Tunc autem post Sanguinis detractionem sufficientem utile est vicibus partitis & cochleatim exhibere Misturam Sudoriferam, & Incidentem, qualem §. 28. notavimus; sive ad ejus assumptionem levis aut nullus sequatur Sudor, dummodo rebellis solvatur, tollaturque Obstructio.

42. III. Sanguis è Vasis suis Effusus, ac per Viciniorum partium Substantiam dispersus, si removeri queat, in totum aut ex parte quantocyus inde removendus, impediendo idcirco ipsius coagulationem, atque poterit dissolvendo partes ipsius crassiores, discutendoque tenuiores, ac temperando in simul aciores; idque tam internis medicamentis, quam externis.

43. Sanguinis Coagulationem impediunt Oculi cancri, Antimonium diaphoreticum, Mumia, Sperma Ceti, Gummi Galbanum, Sagapenum, &c. Opium Cerevisia Joppenfis dicta, &c. Quin ex nominatis pleraque dissolvunt præterea Crassiores Sanguinis partes, discutuntque tenuiores, ac insuper temperant aciores; imprimis ubi aliis junguntur, quæ

540 FR. DE LE BOE, SYLVII
quæ ipsorum vim promovent, augentve,
Ex. gr.

℞. Aq. hyssopi,

feniculi, an. ℥ij.

Aceti stillat. ℥iv.

Spiritus Vini rectificati, vel cujusvis Aromatici, ℥℞.

Oil. Cancr. ℥j.

Spermat. Ceti.

Mumia Alexandr. an. ℥j.

Laud. opiat. Gran. iv.

Syr. s. rad. ℥i℞. M

Hujus Misturæ assumat sæpius Ager cochleare unum : Cujus ope non tantum impeditur Sanguinis Effusi Concretio ; sed partes ipsius Crassiores incidenter, attenuabunturque paulatim ; Tenues autem una cum sudore aut insensibili transpiratione discutientur continuò ; quin temperatis ejusdem partibus acrioribus dolor lenietur, tandemque in totum tolletur ; ipsaque adeo solvetur ac dissolvetur obstructio : quali sola in tempore, atque diligenter usurpata curatæ sunt non semel incipientes Pleuritides, ac Peripneumoniæ, aliarumque partium inflammationes satis graves, atque anxietatibus doloribusve acutis molestæ.

44. Partii

PRAXEOS MEDICÆ LIB. I. 541

44. Parti affectæ inungi potest *Vnguentum Martiatum*, de Althæa compositum, aliudve Aromaticum quodvis ; quo referendum quorundam Butyrum Majale dictum, atque cum Plantarum Aromaticarum Succo paratum ; additis quandoque Oleis idem Aromaticis, Laurino, Anethino, aliisque potentioribus, aut stillatis, Terra Terebinthinæ, Succini, Laterino, &c. sed minori quantitate.

45. Inter *Emplastra* meritò laudatur de *Spermate Ceti* dictum, quod

℞. Cera alba, ℥iv.

Spermat. Ceti, ℥ij.

Gum. Galb. aceto dissol. ℥j.

M. f. s. a. Emplastrum, per quod liquatum tranatur tela, fiatque vulgo dictum *Spanadrapū*, utriusque alternatim applicandū.

Hoc Emplastrum egregium non tantum sanguinem in externis corporis partibus omnibus, sed Lac quoque in Mammis à coagulatione præservat, quin non rarò mediocriter coagulatum iterum solvit & discutit, aut restituit.

46. *Fomis* quoque conducere possunt ex Plantis Aromaticis & potenter discutientibus in Aqua, Vinove cocti parati, adden-

542 FR. DE BOE, SYLVII
addendo subinde ufustempore aliquid Spiritus Vini. Ex. gr.

℞. Rad. bryonia,

apis,

filicis, an. ℥ij.

fol. sambuci,

empator. Cannab.

chamadryos,

fol. Mentha,

absinth. an. Man. j.

Flor. melilot.

chamem. Rom. an. Man. i℥.

Sem. Cumini,

Bacc. Lauri, an. ℥j.

Craffe, contusa omnia coquantur ex aqua pluviali, sed igne lento, atque vase clauso. Serventur ad Usum.

47. Usurpari potest hic Fötus, infundendo sacco, sacculisve contusas plantarum partes, atque post coctionem exprimendo liquorum superfluum, applicandoque Sacculos mediocriter calentes parti affectæ; ubi tandiu relinqui debent, quandiu calent; postquam vero à tepore deficiunt, removendi sunt, & alii calentes applicandi. Potest etiam Pannus laneus, vel Spongia mollis & partem affectam tegere apta Fötui calenti imponi,

imponi, mox expresso liquore superfluo parti dolenti applicari, atque, sicut modo dictum, aliquoties renovari. Quin potius talibus medicamentis modo memoratæ triplici judicationi satisfiet, neque enim coagulatio sanguinis duntaxat præcavebitur aut reparabitur, sed in super tenuiores partes, & simul acres, aliqua sui parte discutientur, ac remanentes ita temperabuntur, ut & illæ quoque temporis tractu queant sensim dissipari, vel saltem cum longe minori incommodo, suppuratione superari.

48. Ubi in talem locum effusus est sanguis, ut citra suppurationem & abscessum removeri nequeat, promovenda & acceleranda erit puris generatio.

49. Hoc omnia emollientia faciunt ac maturantia, verb. gr. rad. & fol. malv. alth. lil. alb. atripl. branc. urfin. mercurial. sem. lin. fenugræc. caric. pingui. axungia suilla, humana, & pinguedo anseris gallinæ, vitulinæ butyrum, oleum, &c.

50. Ubi humores pituitosi & visceri conjuncti sunt sanguini, addenda bulbi cepearum scyllæ, ut & gummata, bdellium, galbanum, ammoniacum, styrax liquida, &c. Ex his commodè parentur cataplasmata, Ex. gr.

℞. Rad.

74. Rad. alth. ζ ij.

fol. malv.

branc. urfm. an. M. iij.

sem. lin. ζ ib.

caricar. pingua. incif. Num. x.

Coque lento igne ex aqua vel cerevisia tenui ad humiditatis consumptionem, tunc confusis omnibus adde axungie suilla, butyr. recent. an. ζ ib., M. F. Cataplasma.

51. Ubi pituita viscida simul peccet, pareretur sequens. R. Ceparum sub cineribus coctarum & inde contus. ζ iv. farin. bord. ζ ij.

fabar.

rad. alth. an. ζ ij.

fol. chamom.

sambuc. an. Man j.

Coq. simul ex cerevisia tenui ad Cataplasmatismis consistentiam.

52. Ubi æstus magnus adest in parte inflammata, nec pingua ferri possunt acri, cavendum ab omnibus pinguibus, ac tunc utile erit decoctionem parare cum lacte ebutyrato, sive cremores ebutyrati sero, cum vim habeant egregiam temperandi æstum & impediendi ne accedat inflammationis erysipelas.

53. His aut similibus medicamentis promot

mota & absoluta puris generatione non est procrastinanda ejusdemeductio cum ipso præsentem dolor perseveret, educto minuitur, quando pus mora redditur acrius, ideoque nocentius, atque ab ipso partes vicinæ magis magisque corrumpantur, sicque ulcus majus ideoque curatu difficilius efficiatur.

54. Rarius quidem sponte, nisi tempore longiori aperitur apostema profundius hærens, quapropter ubi ex partis mollitie manifesta, rubedine & dolore diminuti puris perfecti præsentia innotuit, aut ferro aut cauterio parandus puri exitus in loco tumoris maxime molli, atque declivi; melius tamen est ferro uti, quia quandoque cauteria admoventur, nullo subsequente puris effluxu.

55. Ubi autem puris multum continetur in abscessu, cavendum sedulo, ne omne una vice educatur, sed partitim; Ubi autem parum puris adest, nil nocet omne effluere quod aptum est fluere, absque tamen pressione forti, opus enim est aliquando, ut in remotiore loco hærens pus, atque in loco declivi effluens blande eo propellatur.

56. Via puri facta pergendum statim ad ulceris mundificationem & consolidationem, in quem finem varia adhiberi solent medicamenta.

menta. Mirusest hinc balsami sulphuris, effectus si ejus tantillum in ulcus instilletur, aut illinatur, puris enim generatio diminuitur & apostemata sæpè intra paucos dies perfecte curantur, tum in mammis tum alibi existentia.

CAP. XLI.

De spirituum animalium in cerebro & cerebello generatione lesa.

1. **N**on tantum partibus corporis consistentibus nutriendis, atque reparandis, inservit sanguis, verum fluidis quoque ac contentis, ubi vis præparandis materiam subministrat,

2. In cerebro namque ac cerebello secernitur à reliqua massa spiritus volatilis animalis, qui oculis quidem non videtur, ratiocinatione tamen solida, eaque multiplici probatur; secto enim & ligato nervo sensus modusque perit.

3. Hæc spirituum animalium secretio læditur 1. cum aboletur aut imminuitur. 2. cum nimia est & copiosior. 3. cum malè affecta est vel depravata.

4. Pauciores secernuntur spiritus animales vel sanguinis vel cerebri, cerebelliq; culpa.

5. San-

5. Sanguinis culpa, si parum spiritus volatilis in se continet, ob alimenta similia diutius usurpata, vel massæ sanguineæ penitus inhærent, ob deficientem alimentorum in ventriculo fermentationem, aliudve simul assumptum, spiritus sanguini penitus unicus; quo referri possunt inter causas manifestas animi moror, ac metus, pigrities, desidia & corporis quies, animus laxus nulla re occupatus, somnus longior atque profundior, &c.

6. Si clarè ac distinctè sciremus qua ratione affectum sit cerebrum & cerebellum, ad spirituum volatilium secretionem absolvendam, non ita difficulter forsitan determinare possemus, quo vitio idem laboret, quoties ejus culpa læditur secretio.

7. Interim ab externo frigore caput valde afficiente non tantum gravedinem, sed & parciores spirituum animalium secretionem produci, experientia videtur constare; an vero externum illud frigus cerebrum tantum an sanguinem quoq; male afficiat; quaeritur? puto utrumque; nil enim impedit unam eandemque causam plura posse simul præstare, in variis, unde unus tantum consequatur effectus bonus vel malus.

18. Quam-

8. Quavis autem modus quo leditur sanguis vel cerebrum à frigore externo, non patet, juvabit tamen hoc saltem nosse, quo frigus illud vitetur, atque noxa ab illo illato, contrario calore curetur.

9. Copiosius videntur secerni spiritus in hominibus agilioribus, turbulentioribus & magis iracundis.

10. Illud autem videtur consequi, tum alimentorum valde spirituosorum & potentiorum, tum aërem serenum atque mediocriter calidum, animum curis vacuum, aut levi duntaxat, nec multum aigente ira commotum, vel plane hilarem, corporis motum moderatum & somnum mediocrem.

11. Mali affecti censentur spiritus animales, cum vel torpidi, agitative, vel quovis modo impuri sunt. Torpidi & agitati, quoad motum, impuri quoad sensus tam externos quam internos.

12. Torpidi sunt spiritus animales ob vim narcoticam, vel in corpore existentem, vel aliunde ex aëre, alimentis medicamentosis, ipsive medicamenti accedentem.

13. Agitati atque aliquando vertiginosi sunt ob magnam atque & diuturnam animi sollicitudinem, ob aërem fervidiorem, rum

ob

ob alimenta multum spirituosam, tum ob iram vehementiorem, vigiliis diutius protractas & aliquando defatigationem corporis nimiam.

14. Impuri redduntur ab aëre impuro, nebulofo, carbonum fumo, ventisque conturbato, aut ab aliis rebus cadaveribus puta inquinato, & ab alimentis noxiis & corruptis, tempore annonæ, in obsidionibus, naribus, ac ab animo variis & contrariis affectibus agitato; unde salitus necessario diversi elevatur.

15. Spirituum animalium parcius secretio atque ideo defectus reparabitur 1. usurpando alimenta multo spiritu volatili abundantia, ipsumque adeo spiritum vini simplicem vel aromaticum; 2. promovendo restituendo vel alimentorum fermentationem vitiatam deficientemve, observando memoratum vini spiritum copia decenti sumptum eundem ut alias omnem adjuvare fermentationem. 3. liberando animum à tristitia, & metu, 4. abigendo segnitiam & corpus exercendo, animum in seriis & gratis tantum occupando, 6. somnum diminuendo. 7. frigus externum vitando vel accenso igne conveniente ipsum imutando ejusq; noxas tollendo.

16. Spirituum animalium redundantiam

ia

in corpore minuetur, subtrahendo potum valdè spirituosum, & substituendo magis aquosum. 2. eligendo aërem minus subtilem sed aliquanto frigidior, marinum, montanum, versus boream spectantem. 3. animum curis mediocribus & mœrore afficiendo 4. corpus magis exercendo atq; defatigando vigiliasque protrahendo.

17. Spiritus animales à torpore suo excitabuntur; usurpando medicamenta sale volatili acriori prædita; & imprimis castor. caryoph. pipet. sinap. raph. rustican. allii. cochlear. &c. 2. excitando sensus omnes objectis potenter operantibus, non tamen nocentibus. Sic lux magna apponatur visui, sonus fortis excitet auditum, acris admoveantur naribus: ut spir. sal. armon. corn. cerv. castor. &c. similia apponantur ori, vestimenta asperiora induantur, partesq; fricentur, igni & calori exponantur, non frigori; frigore namq; externo torporem excitari notum, unde tamen non sequitur opium torporem inducens esse quoque frigidum, cum idem effectus, produci possit à causis variis variè agentibus.

18. Spiritus animales nimis mobiles hinc & aliquando vertiginosi componantur ad
majo-

majorem tranquillitatem, motumq; blandum ac naturalem componendo animum inquietum, eundemque liberando ab omni anxietate, usurpando aërem frigidior, ac borealem, non item austrinum assumendo alimenta minus spiritiosa, nec flatulenta, sed viscida potius, pisces puto & quidem marinos, abstinendo ab ira omni, protrahendo somnum, etiam per narcotica, vitando omnem vehementiorem corporis motum.

19. Spiritus animales impuri redduntur, puriores mutando vel corrigendo aërem corruptum, & inquinatum, focus hinc inde accensis, pulvere pyrio accenso, &c. In ædibus vero habitatis utendum est aceto inprimis caryoph. cinamom. aliisque pulveribus aromaticis, imbuto, prunis imposito; alimenta convenientia sumendo, contrariis saltem corrigendo, animum omni affectu vehementi liberando, & ad tranquillitatem deducendo, halitus noxior in corpore, excitatos atque ad cor cerebrumque delatos discutiendo per aromatica gratiora & uniuscujusque constitutioni maximè convenientia.

*De Spirituum animalium per nervos
leso motu.*

I. **S**ecreti à sanguine in cerebro & cerebello spiritus animales per continuam ipsorum in nervos medullam deferuntur, quaquaversum non tantum ad sensus externos & motum animale[m] absolvendos, sed insuper saltem mea conjectura ad temperatiores reddendos humores ceteros, bilem, salivam, succum pancreaticum, glandularumq; Lympham & forte ad primariam semini generando materiam suppeditandam.

2. Hic animalium spirituum per nervos motus secundum naturam continui laeditur 1. quando nullus aut parcius fit; 2. quando vehementior & copiosior. 3. quando non aequaliter aut voluntariè, sed inordinate & præter naturam & voluntatem contingit.

3. Nullus vel parcius fit spirituum animalium motus, vel ipsorum vel nervorum culpa.

4. Spirituum ipsorum culpa id accidit, quoties aut deficiunt aut torpidi sunt.

5. Nervorum culpa deficit spirituum animalium ad partes motus, quando illi sunt aut dissecti, aut compressi aut obstructi.

6. Disse-

6. Disscantur nervi in vulneribus, comprimuntur à vinculis, humoribus, humoribusque incumbentibus obstruuntur, dummodo unquam evinci possit ipsos ab humoribus pituitosis obstrui, una cum Spiritibus aut Sanguine ingredientibus, quod mihi vix possibile videtur, nisi forte halitus pituitosificum Spiritibus nervos ingressi denuò ibidem concrecant & coagulentur.

7. Humores pituitosos & aqueos circa nervos hærentes ipsorum tunicas seu membranas hinc & medullam humectare ac laxare, posse, ita ut spirituum animalium transitus per ipsos impediatur, evincere videtur paralysis à pluvia frigidiora orta; vestes enim madefacit pluvia ut nunc una nunc plures partes motum & sensum plus minus amittant.

8. Vehementius atque copiosius per nervos moventur Spiritus animales vel ob motum animi vehementem ac ægrum valdè turbantem iram præsertim, vel ob irritationem gravem circa spinalis medullæ exortum in convulsione universali, & particulari.

9. Irritatio hæc ut plurimum & forsitan semper in universali convulsione ortum habet à spiritu acido, & acri, halitus forma in

Aa

hanc

banc vel illam partem propulso ipsamque mordente, nunc sine notabili nunc cum ingenti dolore, prout scilicet partem minus vel magis sensibilem offendit.

Halitus hos acidos ex tenui intestino elevati si non semper, ut plurimum saltem confirmabunt symptomata concurrentia, atque tunc considerata ac expensa.

11. Eadem irritatio in convulsione particulari ortum potest habere & ab humore acri, nervum ad partem affectam delatum rodente & à nervi prædicti punctura rariis ab ipsa parte movenda gravissimè ac continuo malè affecta, vel acutè dolente.

12. Inordinatè ac præter voluntatem, moventur per nervos ad partes Spiritus animales, vel ob irritationem inordinatam circa oppositorum nervorum exitum, ab halitibus itidem acidis & acerbis sursum elevatis & nervorum origines afficientibus, vel ob ipsos Spiritus inordinatè motos, vel propter animi affectum vehementem, iram, metum, gaudium, &c. Unde non rarò tremor in corpore universo deprehenditur, vel ob eosdem Spiritus inordinatè motos à vaporibus & halitibus ascendentibus, ipsorumque spirituum motum conturbantibus, unde

unde tremor & quandoque motus convulsivus oritur.

13. Nervi dissecti curari nequeunt, ut nec Spirituum animalium defectus in partibus movendis.

14. Compressi nervi liberantur, solutis vinculis, curatis humoribus ac remotis humoribus, ipsis incumbentibus.

15. Obstructi nervi purgantibus & discutientibus curantur.

16. Vehementius commoti, & per nervos ad quasvis partes propulsi Spiritus animales, ad naturalem ac mediocrem motum reducuntur, I. componendo animū pathematibus agitatum, iram præsertim & quidē vi rationum solidarū undecumque; petitarum, imprimis à noxa irato ipsi accedente, ut & à laude animi moderati & affectibus dominantis.

17. II. In universali convulsione, tam temperando acrimoniam Spiritus acidi, medicamentis sæpius memoratis, tum eundem temperatum exturbando, expellendoque; si nimia copia peccaverit; tum halituum acidorum ex vitiosa, in tenui intestino effervescentia, excitandorum productionem impediendo, tam per anodyna & narcotica convenienter usurpata, quam per salia fixa

556 FR. DE LE BOE, SYLVII
& volatilia, illisve turgentia medicamenta,
in tempore exhibita.

18. III. In convulsione particulari temperando similiter humores, halitusve acres ad nervos vel partes ipsas delatos, aut confestim ac potenter curanda nervi punctura, ob imminētis mali majus periculum.

19. Inordinatus Spirituum animalium motus in convulsivo musculorum motu & in vertigine forsan conspicuus curabitur, temperatis sublatisve uti dictum acerbis humoribus & halitibus ad nervos delatis.

20. II. Componendo animum quocunque modo turbatum rationibus solidis.

21. III. Discutiendo halitus & vapores elevatos & ad inordinatum Spiritibus animalibus motum conciliantes, atque novam ipsorum productionem impediendo per medicamenta aliquoties enumerata.

CAP. XLIII.

De Sanguinis plusquam perfectione laesa in liene.

1. **A**D lienem per arterias Sanguinem deferri atque per nervos animalen spiritum iterumque à liene per venas Sanguinem referri uti per vasa lymphatica lympham, per anatomiam omnibus notum est.

2. Cur

2. Cum autem præter quadruplicia jam memorata vasorum genera nulla hæctenus observata sint, aut ad lienem tendere aut à liene abire, meritò ex illis functio naturalis deducitur lienis.

3. Vas breve non esse diversum, à venæ splenicæ ramis, vas utrinque Sanguinem putà à liene & ventriculo referens ad neutram deferens jam pridem per anatomiam evicimus.

4. Mirabilis nervosarum fibrarum circa vasorum in lienem ingressum textura hoc scèntulo ab anatomicis detecta non parum confirmat meam de Sanguine in liene ab animali Spiritu plusquam perficiendo conjecturam.

5. Hanc proinde ab animali Spiritu pendentem Sanguinis in liene plusquam perfectionem, lædi autumo dum vel eadem minuitur, vel aliquando augetur.

6. Minuitur plusquam perfectio Sanguinis tum imprimis Spirituum animalium defectu, tum aliquando Sanguinis culpa viscidioris, minusq; ad mutationem hanc apti.

7. Minuitur quoque lienis malè affecti culpa, cum enim per lienis vasa penetrare, atq; aliqualem mutationem subire debeat, tum Spiritus animales, tum Sanguis, quin

ab ipso parenchymate singulare quid expectandū veniat, non est dubium, hinc si quavis de causa angustiora evadant dicta vasa, præsertim nervosa, parcius accedent Spiritus animales; si præterea firmitus & ideò forsan minus durum & potens evadat lienis parenchyma, minus Sanguis in ipso exaltabitur.

8. Augetur contra Sanguinis exaltatio à Spirituum animalium copia & ad lienem saltem delatorum abundantia, quam promoveri quoque potest universus sanguis fluidior, ac spirituosior, & forsan lienis parenchyma solito tenerius aut tenuius aut laxius.

9. Curabitur exaltationis prædictæ diminutio; usurpando vinū generosum ipsumque Spiritum vini, tam simplicem quam aromaticum; emendando visciditatem in Sanguine vitiosam per medicamenta sæpius memorata & corrigendo lienis vitia, per externa illius regioni adhibita emplastra ex gummatibus parata est incidentibus, similiaque interne assumpta.

10. Curabitur ejusdem exaltationis augmentum nimium, minuendo Spirituosorum usum, & usurpando alimenta crassiora & me-

& medicamenta blandè incrassantia; tum & externa, lienis parenchyma magis condensantia.

CAP. XLIV.

De Bilis generatione in folliculo felleis laesa.

1. **B**ilem ex Sanguine non quidem secundum omnes sui partes, ac bili producenda aptiores, ex arteriis per felleis folliculum poros in ejusdem cavitatem penetrante, continuò generari autumo, & quidem bilis semper in suo folliculo secundum naturam existentis beneficio.

2. Laudatur hæc bilis generatio; 1. quando deficit, 2. cum nimia est, 3. cum variis modis vitiosa producitur.

3. Deficit plus minus bilis materiæ productio, imprimis Sanguinis & consequenter bilis culpa.

4. Sanguinis culpa, ubi propter vitiosam diætam non satis usurpantur quæ bilem restaurare possint, aut similia, talia quæ bilis materiam infringunt.

5. Bilem restaurant Sal lixiviosum fixum & præsertim volatile & simul oleosum, uno verbo acria aromatica, & aer fervidior.

6. Bilis materiam infringunt tum acida, tum viscida aquæ & terrea.

7. Augetur nimium bilis ob diætam acriorem, acrioribus saltem, aromaticisque valdè conditam, unde fumo indurata propter fuliginem inhærentem bilem auget.

8. Dulcia non tam videntur augere, quam turbare bilem, atque vitiosam cum ipsa effervescentiam excitare, unde non raro vomitus & dejectio sequitur, non quidem bilis puræ, sed cum assumptis, aut humoribus in tenui intestino repertis permixta.

9. Vitiosa generatur bilis variis modis, ob diætam multifariam qualitate peccantem. Cujus species omnes ac eorum causas determinare uti arduum quidem ac forsan impossibile videtur, ita non minus difficile erit exactè dignoscere: paucis tamen & in genere afferimus omnem diætam in se rebus non-naturalibus consistentem, quoties à mediocritate multum recedit, ac imprimis aliquandiu continetur, ut Sanguinem sic & ceteros humores omnes ac in specie bilem præstare qualitate vitiosam.

10. Tantò dignior mihi videtur quovis modo bilis investigatio, qui putem ipsam nulla ratione humorem excrementitium
sed

sed vitæ conservandæ utilem esse necessarium.

11. Quamvis ex jam dictis non difficulter pateat, quando bilis vitia veniant curanda: paucis tamen addam bilis defectum auctum in assumptione aromaticorum & in specie cujusvis salis volatilis oleosi quod experientia edoctus, assero.

12. Bilis aucta minuitur 1. ejusdem educatione cholagogis peracta; 2. assumptione acidorum; 3. vitiatione parca saltem assumptione aromaticorum salis volatilis.

13. Qualitas bilis variis modis peccans emendabitur prudenti usu medicamento- rum & alimentorum contrariorum.

CAP. XLV.

De bilis retentione in folliculo fellis aut hinc faciendâ secretione lasa.

1. **Q**uamvis ego probabilis conjectura assequi valeo bilis maximam quidem partem in folliculo suo retineretur, continuo tamen & per intervalla brevissima, aliqua sui parte in ductum cysticum excernitur; quo inde ad intestinum tenue per ductum intestinale tum ad hepar per ductum hepaticum, propellatur.

2. Læditur alterutra hæc functio 1. quando nimium retinetur bilis, 2. quando eadem nimis excernitur.

3. Nimium retinetur ac proinde cumulat bilis vel sui vel folliculi culpa.

4. Sui culpa retinetur in folliculo suo bilis quoties aut viscidior redditur, aut calcu-losa fit, hoc est in calculos concrefcit.

5. Viscidior fit, tum ab alimentis viscidis, tum à medicamentis austeris & subacidis, aliisve bilem coagulare aptis, sensim cum sanguine in folliculum penetrantibus, tum ab animi mœrore, otio, diffidiis, multo somno, aëre nebuloso, ac frigido.

6. In calculos concrefcit bilis à succo cum aciditate austero terreo.

7. Nimium retineri potest bilis folliculi culpa, quoties vis excretoria languet, in spiritu animalium defectu generali, aut fibrarum affectu, quamvis rarius alterutram causam hic locum habere putem.

8. Eadem bilis excernitur nimium, itidem vel sui vel folliculi culpa.

9. Sui culpa, si fluidior seu tenerior existit, ex nimio acrium usu, & sale volatili abundantium, aëre æstivo ac fervidiore, ira, vigiliis protractis motu corporis vehementiore, ac similibus.

10. Fol-

liculi culpa idem contingit, quoties ad sui contractionem irritatur nimis, vel ab ipsa bile acriore seu à succo pancreatico, aliove humore in tenui intestino hærente, ipsum rodente, acido præsertim, atque in consensum bilis vesiculam, propter bilem in ductu suo quoque effervescentem forsan, alliciente, qui in cholera morbo accidere non mihi videtur absurdum, ni forsan ab effervescente, p. n. cum venenis præsertim bile, halit⁹ elevati transcunt per venas lacteas ad cor, & sanguinem, & cum ipso penetrent in fellis folliculum, ac ibi cum eadem effervescentis amplius exitum ipsius præcipitent.

11. Visciditas bilis curabitur medicamentis ac alimentis sale volatili ac aromatico abundantibus, & quidem sensim in usum revocatis.

12. Quomodo calculi ex bile generati curari queant vix novi, postquam ipsorum à me aliisve solutorum curatorumq; nullum habeo exemplum: puto tamen eorum generationem præveniri posse frequenti usu salium volatilium acrium, debita quantitate assumptorum; ut & herb. & rad. gramin. id quod in bobus patet.

13. Bilis

13. Bilis fluidior in crassabitur usu medicamentorum ac alimentorum subacidorum & austerorum, uti sunt pruna sylvestria, omphacia.

14. Effervescentia bilis p. n. temperabitur austeris, sed terreis potius quam subacidis, bolo armen. terra sigill. corall. creta, lap. hæmat. sangu. dracon. & similibus, imprimis opio & opiatis omnibus, unde inter composita primum locum obtinet Discord. Fracast. ob plura austera concurrentia, cui add. pilul. de cynogl.

CAP. XLVI.

De Bilis motu ad intestinum leso ac in specie de Ictero.

1. **A** liqualem bilis ex sua vesicula excretæ partem ad tenuè intestinum per ductum intestinale propelli capite procedente asseruimus, qui motus aliquando impeditur, aliquando tollitur.

2. Impeditur bilis ad intestinum motus, quando ipsa bilis est viscidior, ideoque ad motum ineptior; vel quando aliqua in ductu existit angustia, unde difficilior ac seignius per ipsum movetur bilis & quidè imprimis à parte bilis terrestrior eductui sensim

sensim agglutinata; Neq; enim impossibile videtur accidere aliquando hominibus, quod tam hyémis tempore frequenter bobus evenire testatur experientia.

3. Tollitur in totum bilis transitus ad intestinum ab obstructione aut succo pancreatico planè viscido & forsitan ab externo frigore aëris aut potus copiosi magis coagulati, in communi utriusque ductus orificio; aut à bile extreme viscida vel concrecente, vel sensim ductum replente atq; obstruente.

4. Impedita in totum in suo motu bilis, præsertim acrior mutationem aliquam subito secundum partes suas in se mutuo & quidem necessario agentes, donec inverso motu transferatur ipsa in ductum hepaticum, aut bilem saltem, quæ hunc ingreditur, inficiat, sicq; noxam universo Sanguini comunicet, cum quoad corporis superficiem propulsa bilis corrupta ibidemq; hærens Icterus parit, qui ob colorem aureum Aurigo dicitur.

5. Patet plerumque icterum præcedere aut comitari compressivus cordis dolor ductus circa ventriculi regionem inferiorem observabilis, & cum angustis & obscuris lancinationibus in dextro hypochondrio ubi & bilis folliculus & ejus ductus existit, mole-

molestus, concurrentibus alvi excrementis albicantibus aut cineritiis, nec uti solet, à bile varia tinctis, & segnius ad dejiendum ægros sollicitantibus: mox succedere solent urinæ obscuræ rubentes, atque immixta linteamina vel chartam colore croceo tingentes; tandem circa oculos & in ipsorum albo, hinc & reliqua facie, collo, denique per universum color citrinus & flavus & aliquando subviridis exsurgit, unde ille quidem flavus, hic niger icterus vocatur.

6. Icterus aliquando per se oritur, aliquando febres colicumque dolorem sequitur, & mœrorem, non raro hydropem producit plerumque lethalem.

7. Notabile est in ictero, in principio neglecto ita infici bilem, ut quamvis restituatur ipsi transitus ad intestina, permaneat tamen longo tempore non tantum aurei coloris, sed insuper cachexiæ & quandoq; tabis atque hydropis noxa: nam appetitus quoque prosterni solet, & aliquando ciborum optimorum fastidium, concitari cum apepsia.

8. Corrupti subinde universam bilem in ictero arguunt quædam venena icterum brevi producentia, viperæ morsus, & alia forsân.

9. Unde

9. Unde si in tempore curetur ductus biliaris intestinalis obstructio, aut præveniat, tunc spontè facillime negotio cedit.

10. Obstructio illa curabitur medicamentis humorem illum pituitosum viscidum incidentibus simulque educantibus qualia non semel proposita sunt, in icteri tamen metu sequens conducet.

℞. Rad. rub. Tinct. apii.

Chelidon. Maj. an. ʒ ß.

ʒ. genist.

sambuc. an. M. ʒ.

sem. aquileg.

perrosel. anis. an. ʒ ij.

Coque ex vini albi & aquæ puræ an. quantum satis: In Colat. ʒxx. solv. syr. diaenic. de cichor. rheo. an. ʒi ʒ M. sumatur de hoc apozemate subinde aliquid, quippe quod humorem viscidum incidit & una cum bile reterta excernit.

11. Hujus autem ope, postquam soluta est obstructio allaborandum est, ut noxa sanguini ac universo corpori introducta itidem tollatur ac emenderur; quod fiet sudoriferis & diureticis addendoq; quæ veneno resistunt, ipsumq; superent, quoties aliquâ ejus suspicio adest. In hunc finem sequens conducit.

℞. Rad.

- ℞. Rad. scorzon. ℥ j.*
imperat. ℥ ℞
rasur. lign. junip. ℥ ij.
sassafr. ℥ ℞.
fol. cardui bened.
scabios.
scord. an. M. j.
bacc. juniper. ℥ ij.
sem. aquileg.
urtic.
rasur. Corn. Cerv. an. ℥ ℥ij.
Coque ex aqua pura. In Colatura. ℥ xxx.
dissolv. Sirup. Carduib. ℥ ij.
aq. iheriac. ℥ i ℞.
sal. tartar. vitriol. ℥ ℞. M.

De hoc apozemate sumat Ager aut simul aut repetitis vicibus tantum quantum requiritur, ut blandus promoveatur sudor, vel saltem urinæ excretio satis copiosa, inde lentè poterit restitui.

CAP. XLVII.

De Bilis motu ad hepar laso.

1. **B**ilem non ab hepate per ductum ipsius hepaticum, hinc & cysticum, in ejus folliculum deduci; atq; contra ex suo folliculo

culoper ductum cysticum, hinc & hepaticum; intra communem vaginam ad venæ portæ ramorum latera, post admissum ex arteriis hepaticis Sanguinem, per univsum hepar distribuat, atq; Sanguini refluenti, aut in ipsis venæ portæ ramis aut in hepatis parenchymate admisceri autumo.

2. Hinc bilis ad hepar per ductum hepaticum motum lædi arbitror, imprimis, quando aliquo, nec omni modo impeditur, neque enim si hoc fieret, diu hominem supervicturum putarem.

3. Impeditur ille bilis motus ob ejus visciditatem nimiam, aut accretionem calculosam ad ductus latera.

4. Cum in priori capite utriusque curatio sit proposita, inde peri potest.

CAP. XLVIII.

De Bilis cum Sanguine in hepate mixture lasa.

1. **B**ilem ad hepar propelli, ut ibidem cum Sanguine per portæ venam reflente miscuatur dictum est præcedenti capite.

2. Hæc bilis cum Sanguine mixtio læditur 1. quando nulla, 2. insufficienter, 3. quando penitior, 4. quando inæqualis fit.

3. Desi-

3. Deficit bilis cum Sanguine mixtio, quando nulla bilis ad hepar transit, in ductus hepatici obstructione; si unquam habuit in corpore humano locum, aut universa bilis per intestina evacuatione, vel quando sanguis planè aliena prædita est bilis qualitate, misturam dictam impediende, dummodo talis unquam observetur.

4. Insufficienter contingit bilis cum sanguine mixtura, quoties secundum se totam aut aliquas sui partes saltem ita vitiosa est bilis, ut segnius aut imperfectius uniri queant cum sanguine.

5. Vitium hoc bilis consistere puto imprimis in constitutione nimis terrea, vel forsitan nimis pingui seu viscidior, unde difficilius ac segnius adeoq; imperfectius sanguini queat admisceri.

6. Penitior fiet bilis cum sanguine mixtura, in hepate quoties ipsa est magis salina & acris.

7. Inæqualiter admiscetur sanguini in hepate bilis ob partium ejus diversitatem; dum aliæ quidem acriores existunt, aliæ obtusiores, nec uniformis est bilis massa, unde confusa observantur quævis ab hac miscella

scella pendentes functiones, quæ in ictero aliquando accidere plane sum' persuasus.

8. Ductus hepatici obstructio à bile in calculosam substantiam concrecente, curabitur medicamentis ipsam solventibus, gramine præsertim atque ipsius succo aut decocto, cum observemus boves verno tempore hujus usu brevi liberari malo simili.

9. Qualitas bili heterogæna & sanguini planè adversa, ut cum ipso nequeat misceri nec proinde utilitatem naturalem ipsi conferre, & si forsitan in ictero perseverare observetur, curabitur medicamentis sale volatili acriori abundantibus, simulque sudoriferis, quibus partim emendatur bilis, partim excernatur fecernaturque ejus pars noxia.

10. Constitutio bilis terrestrior, pinguior, viscidior, curabitur prædicto gramine, ac similibus aperientibus, dictis, ut & sale volatili acriore diutius usurpatis.

11. Bilis verò acrior & magis saliva curabitur alimentis viscidioribus, ac medicamentis pinguioribus, ita tamen, ut ab iis non ferociat bilis; quapropter cavendum à pinguibus vegetabilium & animalium & usurpanda quæ ex minerali-

ralibus aut metallis defumuntur: quo spectant terræ sigillatæ omnes, bolus armena, &c.

12. Quoties multiplex in Ictero nondum confirmato bilis transfertur ad hepar, tunc quatenus observatur peccare, eatenus corrigi debet, secundum ea, quæ dicta sunt.

13. Sic, qui urgentibus argumentis per motus, me suspicari non semel afferui, sanguini admiscendæ veniat bilis, in hepate, & plurimum circa pulsus parvum, hinc & languidum atq; calorem inæqualem ac sensim diminutum si non rarè in ægris paulatim deficientibus observabilia mente attendenda expendantur, nemo in praxi medica versatus inficias ibit, non pauca obscura & in explicata occurrere quotidie, quæ lucem demum accipient, si natura bilis penitus innotuerit.

CAP. XLIX.

De Lympha in glandulis conglobatis præparatione lesa.

1. **E**X singulis glandulis conglobatis vasa lymphatica prodire non item ex conglomeratis constat experientia; unde lympham

pham in istis præparari sum arbitratus, & quidem ex parte Sanguinis acidioris cum animalibus Spiritibus per nervos eo delatis conjuncta.

2. Læditur proinde illa nymphæ glandulosæ præparatio variis modis: 1. si pars illa sanguinis acidior vel nimis vel minus acidior, hoc est, purior vel impurior secernitur in dictis glandulis, 2. quando Spiritus animales pauciores minusve puri accedunt per nervos.

3. Quamvis partem sanguinis acidioris putem lymphæ materiam, non puto tamen illam puram putam in servire, sed aqua dilutam, quam tunc voco impuram, quando aliud præterea confluit, redditque lympham minus acidam, viscidiorisve & forsan aliquando subsalsam.

4. Quemadmodum enim plerumque serum Sanguinis existit naturaliter insipidum; in Belgio autem dimidiæ forsan homini parti quantum ego saltem ex sanorum & ægrotorum educto sanguine, gustu deprehendere potui subsalsum reperitur; Ita mirum nemini debet videri, si lymphæ quoque idcirco diversa pareretur, admodum enim difficulter secernitur Spiritus acidus à sale lixivo

fixo,

fixo, facilius à volatili, qualem ex bile laudabili in sanguinis sero legitimo contineri saltem inclino ut credam; in sero autem sanguinis consistere imprimis acidum spiritum, lymphæ materiæ præbiturum, itidem arbitror.

5. Prout proinde existit serum in corpore, aut à causis externis alimentis, aëre, &c. variè immutatur; ita quoque produceretur ex ipso lymphæ varia, nunc acidior, nunc subfalsa, nunc aquosior, nunc viscidior.

6. Prout iterum spiritus animales in corpore existunt copiosi vel pauci, puri vel impuri, ipsorumve motus ad glandulas liber est, aut impeditus, ita non parum diversa produceretur lymphæ.

7. Prout denique glandulæ ipsæ, aut integræ sunt, aut modis variis male affectæ, ita & ipsarum ratione, tam acidus spiritus secretio ejusdem cum animali conjunctio diversa continget.

8. Unde quam multis modis variantes possint exurgere vitiosæ lymphæ species nemo non videt, quas omnes ordine in re nova profèqui & longum foret & forte impossibile.

9. In genere sufficiat nobis nunc indicare

caste fontes lymphæ vitiatæ, atq; hinc proposuisse modos illam corrigendi & emendandi.

10. Serum ergò vitiosum corrigeretur diætâ & laudabili, & ejus vitio adversa, in sex rebus non-naturalibus consistente, quam medicamentis, qualitatem seri vitiosam emendantibus & alterantibus: quantitatem vero redundantem minuentibus, per hydragoga, diuretica, & sudorifera, inde quæ per salivationem educunt.

11. De spiritibus animalibus supra dictum.

12. Glandularum vitia primaria sunt ipsarum tumores varii, molliores, inflammationes, aliique ut & ulcera tam boni quam mali moris, cancrosa puta: nulli enim parti facilius accedit cancer, quam glandulis.

13. Ansam plerisque glandularum tumoribus præbet frigus externum, calefactis glandulis superveniens, contusio, animi angor & mœror ac metus, alimenta succi pravi & simili, quoties autem aciditas subtilis ac volatilis generatur retineturque in glandulis, cancrofi fiunt tumores.

14. Quapropter nil utilius tumoribus glandularum curandis medicamentis sale volatili abundantibus, pro tumorum diversitate

sitate cum aliis tepidè contemperatis, & mixtis atque aut forinsecus applicatis aut interne usurpatis.

15. Hinc est, quod tam utile est in glandularum affectibus ungentum martiatum dictum, tot aromaticis constans, cui proximum althææ compos. & à galbano, hederæque gummi efficacius redditum.

CAP. L.

De lymphæ glandulosa per vasa lymphatica & ductum thoracicum ad venam jugularem, axillaremve sinistram motu laso, ut & thoracis hydropis.

1. **G**landulosam lympham imprimis ab ea, quam à musculis aliisque partibus ex spiritibus animalibus eo delatis & superstitibus ortum habere credo, distinguo: cum qua tamen confusa, per eadem vasa lymphatica pergit ad ductum lymphæ, chyloque communem, ac per universum thoracem delatum ideoque thoracicum dictum, donec tantum exoneretur tota in venam jugularem, axillaremve sinistram ubi sanguini conjuncta descendit, cum ipso per venam cavam ad dextrum cordis ventriculum.

2. Hic

2. Hic lymphæ per vasa lymphatica, ductumque thoracicum motus læditur, quoties 1. in totum tollitur aut impeditur quodammodo, 2. aliò defertur.

3. Tollitur in totum lymphæ motus, propter vasa lymphatica obstructa, ab ipsa lymphâ viscidiorè, in ipsis coagulata à frigore externo, postquam priùs calore magis fuerat soluta & pituita forsàn aucta, unde stagnabit tunc in vasis suis lymphæ.

4. Quoties ex obstructis vasis lymphaticis stagnat, & magis magisque cumulatur ita lymphæ, ut tandem vasa rumpantur, toties ipsa effunditur, aut in partes vicinas, aut in cavitates adjacentes, nec amplius per vias usitatas debitasve defertur.

5. Ex hac lymphæ per laterales thoracis lymphaticas ab externo frigore, ut dictum, obstructas, hinc ruptas, effusione, nonnunquam hydropem thoracis ortum habere arbitror.

6. Curabitur lymphaticorum vasorum à lymphâ viscidiorè ac coagulata obstructio, sudoriferis attenuantibus ac incidentibus, seu sale volatili constantibus, aq. theriac. sale absinth. carduibened. corn. cerv. succin. &c. decoct. lign. guajac. junip. ac. herb.

Bb

fscord.

scord. carduib. scabios. taraxac. fl. papay.
errat. chamæmel. sambucc. bacc. laur. junip.
sem. carduibened. milv. &c.

7. Iisdem curatur lymphę visciditas, quamvis tunc non opus sit, sudorem promovere, sed sensim alterando lympham emendare.

8. Quomodo vasa lymphatica rupta sint consolidanda, petendum ex venenorum tractatione: Hydrops thoracis cognitus est perdifficilis, curatu non minus. Primò tamen vasa lymphatica sunt referanda, conglutinanda per sudorem, tum assumptis medicamentis, tum stuphâ siccâ promotum, commodissimè enim sic aquę collectę evacuantur, nec enim facilè, nisi frustra tentatis aliis ad paraceuthesin transeundum.

CAP. LI.

De saliva in glandulis maxillaribus conglomeratis tam superioribus, quam inferioribus præparatione lesa.

I. **Q**uemadmodum in glandulis conglomeratis omnibus lymphæ, sic in conglomeratis omnibus liquor peculiaris generatur, non in communes omnibus lymphæ, sed peculiare singulis ductus, eosque inde-

indeterminatas cavitates desinentes, deducendus.

2. In os quidem duplices sese exonerant utriusque bini ductus, à saliva deportata salivares dicti, & à glandulis conglomeratis maxillaribus, tum superioribus, quàm inferioribus oriundis, ut taceam infinitos canaliculos, ex similibus glandulis ortos & itidem in os patentes, ac contentum liquorem effundentes à Diligentissimo D. Stenone primùm, quantum ego saltem novi, notatos.

3. Salivam omnem ortum habere judico, partim ex sanguinis parte, quàm quæ lymphæ inservit, magis viscida, per arterias partim ex animalibus spiritibus per nervos ad memoratas glandulas deductis.

4. Hanc salivæ laudabilis generationem læti censeo 1. quando parcior fit, 2. quando copiosior, 3. quando multis sensibilibus qualitatibus peccans producitur.

5. Parcior generatur saliva, primò defectu materiæ, cum illa non reponitur, aut alimentis convenientibus, aut aliò deducitur in alvi fluxu, urinæ aut sudoris effusione nimia, vel hydrope ascite.

6. Vitio viarum per quas defertur illa

materia ad glandulas, læsis, dissectis, seu compressis, obstructisque vasis majoribus, unde materiæ defectus aliquis accidere potest.

7. Glandularum ipsarum vitio, quando ineptæ sunt transcolandæ materiæ vel eidem perficiendæ, quamvis quâ ratione affectæ sint illæ glandulæ, ut officium exequantur suum, nondum satis constet.

8. Copiosior aliquando producitur saliva, quemadmodum melancholicis & sputatoribus inde dictis accidere notum est. 1. Ob materiæ salivalis abundantiam, dein ex usu ubere alimentorum liquidorum, vini præsertim acidiusculi, ex urinæ parciore excretionem, à consueto sudore impedito. 2. Ob viarum amplitudinem, continuâ sputatione malo more contractâ sensim excitatam, quò enim quis magis vel minùs functionem aliquam exercet, ea etiam felicitiùs aut infelicitatiùs procedit. 3. Ob Glandularum ipsarum vitium aliquando valdè promovens salivæ generationem, quale id sit, determinare non possum. Urina quidem & sudor non sunt naturaliter materia, sed in statu præternaturali, materia quæ ad renes deferri debet ut serum, fertur ad glandulas oris.

9. Qualitatibus sensibilibus tam propriis quàm communibus vitiosam quandoque produci salivam, testatur sapor subsalsus, aliquando acidus & amarus, aliquando fastidiosè dulcis, dummodò à bile vomitu excreta non habuerit ortum.

10. Idem arguit ejus major aut minor visciditas & tenuitas, etsi quæ aliæ observatæ sint unquam mutationes in colore, odore, & similibus qualitatibus.

11. Salsus salivæ sapor debetur sero in sanguine nimis salso, concurrente simul glandularum vitio, ob quod minùs aptæ sunt, ut separare possint faldedinem.

12. Sic salivæ aciditas accepta venit ferenda excedenti copiæ humoris acidi, & fortè defectui spirituum animalium vel universali saltem, vel particulari, in glandulis salivariis.

13. Sapor salivæ fastidiosæ dulcis saturni sacharum æquans aut superans, quærenda in sero simili undecunque orto, nec enim facile omnes in corpore contingentes humorum mutationes tam exactè explicare, cum sæpè ignoremus, qualibus, quibusve alimentis usi fuerint egri, ex quibus imprimis qualibusve tam mirè alterentur sapes, colores, odo-

res, & meo iudicio, ob neglectam chymiam experimentalem, à præiudicio experientiorum loco passim à plerisque postulatorum supposita.

14. Amarum salivæ sapor vel à bile sursum eructata & aliquando in ore sui reliquias retinente, idè quæ salivam omnem aliquandiu inquinantem oritur: Ubi autem talis eructatio bilis locum non habuit, ab eadem forsitan bile puriore in sero existente atque in salivaribus glandulis salivam simul materiam præbente, quamvis de hoc postremo modo valdè dubitem, cum nunquam observaverim sanguinis serum amarum.

15. Viscidior existit saliva ob sanguinem similem, aut tenuior, ob hunc magis tenuem & aqueum.

16. Curabitur autem parcius saliva proventus, 1. in defectu materiæ, ut alimentorum liquidorum, per eorundem usum liberaliorem, ob alvi fluxum, aut urinas copiosiores, sudoresve nimios curatis his affectibus.

2. Curatis vasis per quæ defertur materia in glandulis.

3. Curatis ipsis glandulis, quoties ipsarum vitio videtur contingere parcius salivæ gene-

generatio, quæ fiet usurpando medicamenta in tali casu experta, aut prudenter tentanda alia, quæ multum nocere non possunt, donec de illorum efficacia & utilitate aliquid contingat observabile; quo factò, facilius forsitan innotescet ipsarum glandularum vitium, & curandi methodus certa: Sic exempli gratiâ usurpetur in tali casu unguentum martiatum aliudve aromaticum, cuius ope si restituetur æger, probabile erit salis volatilis ope sit præstitum, de quo ut certior sit Medicus, alia forma utatur, itidem salibus volatilibus, exempli gratiâ spiritu salis armoniaci cum butyro aut spiritu vini mixti, & sic ratiocinando perget ulterius.

17. Curabitur nimius salivæ proventus 1. minuendo ipsius materiam, & abstinendo ab alimentis liquidioribus tum per alvum, ut inam sudores ipsam evacuando; 2. viarum amplitudinem coarctando, & cohibendo se à continua sputatione, tum applicando forinsecus medicamenta blandè astringentia, imprimis emplastri forma, cum minori molestia applicabilis & commodius adherentis, 3. glandularum quoque vitium: si quod concurrat, emendari forsitan poterit.

18. Cætera qualitates sensibiles curantur & quidem falsedo, usurpando quæ illam immutent, quod videntur facere oculi cancr. corall. & similia blandè calcinata.

19. Aciditas iisdem curatur, omnia enim quæ falsum mutant, mutant & acidum.

20. Dulcedo fastidiosa curabitur forsan acrioribus, tum acidis, tum lixiviosis, quamvis nil certi hæctenus habeam de iis compertum, quippe non ita pridem à me excogitatis.

21. Amaritudo ab assurgente bile orta, spontè cedit ipsa deorsum educta, aut saltem deducta, quod idem fiet, si sanguinis ferro communicata bilis permanferit sincera, os interim aceto, vel aquâ aceto mixta, aut vino acidiusculo collui potest.

22. Viscidior Saliva attenuabitur continuo usu salium volat. tenuior incrassabitur, pil. de cynoglossa, & similibus, de quibus actum in superioribus.

CAP. LII.

*De salivæ motu in os ac œsophagum
læsio.*

1. Salivam unicuique non cogitanti in os sponte confluere, atque ad voluntatis

tatis arbitrium copiosius eo allici, & quidem facilè deglutiri posse, certum est.

2. Hic salivæ motus in os læditur: 1. Cum parcior vel difficilior, 2. cum copiosior & facilior eo defertur.

3. Parcior affluit ad os saliva 1. ob sui defectum, 2. ob vias angustatas & descissas, 3. ob visciditatem suam.

4. Copiosior ad os fertur saliva, 1. ob ejus abundantiam, 2. ob vias patentiores facilius ob tenuitatem suam.

5. Salivæ deglutitio læditur, cum vel plane non fit, vel non nisi cum magna difficultate.

6. Utraque hæc læsa contingit præsertim œsophagi vel angustia, vel motus ejusdem impotentia, & aliquando faucium angustia.

7. Angustia plerumque est à tumore glandularum adjacentium, & si quis tonsillarum tumorum salivæ ingressum præcludenter huc referre velit, tum omne vitium ad œsophagum reduci potest.

8. Eadem œsophagi angustia debetur aliquando anginæ, sive inflammatione laryngis aut pharyngis.

9. Motus œsophagi læditur tum in paralyssi,

lysi, tum in convulsione propria, de quibus agendum alibi.

CAP. LIII.

De succi pancreatici generatione laesa.

1. **H**umor in pancreatis glandulis conglomeratis præparatus, ac per ductum ejusdem in tenue intestinum delatus succi pancreatici nomine indigitatur.

2. Eundem cum saliva magnam affinitatem habere, atque aliquando acidiorē existere.

3. Ejusdem proinde generationem iisdem modis lædi, causas similes agnoscere ac curationem valdè similem desiderare putamus.

CAP. LIV.

De succi pancreatici motu & effervescentia cum bile laesi.

1. **S**uccum pancreaticum continuo in glandulis suis generari, & ad tenue intestinum secundum naturam deferri arbitror.

2. Hic motus potest lædi vel secundum totum succum, vel secundum aliquas ejus partes, & quidem quatenus vel nullus, vel parcior, vel segnior sit, vel etiam copiosior & præcipitantiior contingit.

3. Quoties hic motus læsus universum succum spectat, toties idem malè affectus est totus, & omnes glandulæ, vel saltem ductus intestino proximus.

4. Quoties secundum aliquas sui partes motus est læsus, toties aliquot glandulæ sunt affectæ, vel ductus aliqui laterales.

5. Nullus autem utrobique motus continget, ob ductum imprimis obstructum, rarius vicino tumore compressum, rarissimè ob sui defectum.

6. Parciior fit succi pancreatici motus ad intestinum imprimis ob ejus penuriam undecunque ortam.

7. Segnius movetur, ob visciditatem; copiosius ob abundantiam.

8. Præcipitantiior fit ob tenuitatem & fluiditatem majorem, quæ omnia, cum ex antedictis pendeant, cura exinde petenda.

CAP. LV.

De urina perfectione in renibus laesa.

1. **Q**uemadmodum ab alimentis assumptis, atque in ventriculo fermentatis, fecernitur pars utilis colore lacteo prædita & chylis nomine per venas lacteas conversum deducta, secedentibus ad alvum fæcibus crassioribus; sic contra ex chylo in sanguinem

verso seceritur in renibus pars feri superflua, quæ amandatur in pelvim, hinc per uretheres ad vesicam urinariam, à dicto sero secreto & urinam continente sic denominata, ut in ipsa coacervetur, & per intervalla iterum excernatur, laudabilis interim sanguinis pars ad cavam refluit.

2. Carunculæ glandulosæ observantur in renum parenchymate conclusæ, & in tubulos membranaceos pelvi continuatos protensæ, atque ductibus peculiaribus lotii stillicidio dicatis, donatas.

3. Hoc lotium, quia in iis quoque, in quibus observatur serum sanguinis insipidum, falsum deprehenditur, non sine causa quis suspicari queat, mutationem aliquam peculiarem subire materiam lotii, dum per ditatas renum canales colatur.

4. Læditur hæc urinæ secretio, 1. quando nulla fit, 2. quando parcior, 3. quando copiosior.

4. Cùm modis variis ratione liquoris & contentorum vitiosa contingit, odoris, saporis, coloris, consistentiæ, & cæterorum nomine.

5. Non fit secretio urinæ in renibus sæpius ipsarum caruncularum obstructarum alicter-

aliterve malè affectarum vitio; rariùs fortè ipsius sanguinis ferive culpâ, nisi fortè aliquando ob intimiorem partium heterogænearum permissionem.

6. Parcior fit ejusdem urinæ secretio ob easdem, sed leviores causas, ut & alvi fluxum, & imprimis sudores copiosos.

7. Copiosior fit urinæ secretio pro ratione potus assumpti, propter carunculas si non patentiores, ita saltem dispositas, ut plus feri secerant à sanguine quàm debeant; ut in diabete, & post assumpta copiosè salia volatilia in alimentis vel medicamentis diureticis, & aliquando ob sudores suppressos consuetos, alvi que fluxum diurnum.

8. Urinæ liquor aqueus existere solet tenuis propter defectum partis salinæ, à qua tingitur & crassescit magis, propter ipsius concretionem cum reliquo sanguine, unde minus diluitur & dissolvitur in ipso sero, quod præcipuè observatur accidere in hominibus, in quibus abundat pituita viscida, & in principiis febrium maximè plerarumque intermittentium.

9. Idem urinæ liquor rubeus observatur & tenuis ob ejusdem salis defectum cum summo

summo ardore conjuncto in febribus ardentibus, ante humoris peccantis secretionem, coctionem dictam.

10. Idem urinae liquor rubeus & crassus simul deprehenditur in iisdem febribus ardentibus, post humoris peccantis coctionem & secretionem, adeoque incipientem excretionem; in qua cum urina prodit pars salsa & biliosa prius cum sanguine arctius juncta, nunc verò à natura seu sponte, seu arte iterum secreta.

11. Liquor urinae flavus magis naturalis & consistentia mediocri laudabilis censetur, à quo statu medio, quò magis recedit, eò magis culpatur.

12. Urina obscure rubens & subcrassa, citra tamen notabilem ardorem excreta icteri suspicionem facit, de quo non amplius dubitandum, si linteum intinctum croceo colore infectum observatur, ubi non ab aliquo assumpto contingat.

13. Urina colore sanguineo tincta cognoscitur faciliè à supradictis, & imprimis sedimento grumescente, quod admisti sanguinis certum signum.

14. Alii urinae colores, viridis, niger, si conferantur cum concurrentibus symptomatibus faciunt plurimum ad humores pec-

cantes affectusque comites dignoscendos.

15. Contenta in urinis vel fundum petunt, vel superficiei innatant vel per ipsum liquorem feruntur medium.

16. Sedimentum subsistens & colore, & consistentia est varium, aliàs enim albicat, aliàs rubet, aliàs nigrescit, aliàs aliter coloratum existit, aliàs in arenulas calculosque coalescit, aut tale quid excernitur, aliàs divulgum est aut inaequale, aliàs coactum & aequale.

17. In superficie apparent bullae, pinguedo copiosa aut tenuis arenarum telis similis vel arenulae, quae caput affectum denotant: Bullae sunt flatuum & catarrhorum testes; pinguedo adest in scorbuto & hecticis.

18. In medio urinae fertur nubecula, quandoque arenulis plena, & aliud æneorema quodvis, de quibus varia ab authoribus dicuntur, in sanorum urina ferè nec nubecula, nec sedimentum.

19. Urinae quoque nunc clarae, nunc diaphanae ac perspicuae, nunc turbidae ac opacae: quando aliqua diaphanae minguntur, hinc mox vel ferius conturbantur, atque vel tales permanent vel denuò clarescunt & diaphanae fiunt.

20. Aliquando turbidae & opacae minguntur, & vel tales manent, vel postmodum clarescunt, & fiunt diaphanae.

21. Ta-

21. Tales in urinarum perspicuitate & opacitate mutationes sæpè observavi, frequentius in affectibus glandularum & gravedine ab aeris externo frigore orta; qui graviter laborant, emittunt urinas turbatas; in statu naturali tales non minguntur. Novi puerum, qui semper urinas lacteas exercebat.

22. Præcipuas urinarum mutationes ab effervescencia bilis & lymphæ in corde facta deducendas sentio, atque prout liquor hic uterque afficitur variè, urinas quoque tum ratione sui, tum ratione contentorum in consistentia, colore, odore, miris modis variare judico: quando ex penitus examinatis cognitisque humoribus memoratis iudicium de urinis certius aliquando deduci posse spero.

23. Interim urinae secretio deficiens promovetur imprimis usu salium volatilium urinae, sal. armon. succin. &c. quorum ope reddetur bilis aptior impediendæ coagulationi, inde laxius coibunt sanguinis partes, quando facilius separabuntur, & secedent in singulis visceribus singula, ipsumque adeò serum in renibus.

24. Parcior urinae secretio curabitur facilius

cilius ac citius iisdem sal. volat. aliquantò diminuto vel curato potius alvi fluxu, utpote nunquam secundum naturam contingente; quod itidem de sudore intelligendum.

25. Copiosior autem urinae secretio & excretio curabitur adhibitis usurpatisque medicamentis astringentibus vulgò dictis, quæ acidum humorem concentrare, sal volatile quodammodo figere, acrimoniam saltem ipsius infringere valent, ut corn. cerv. ust. oc. cancr. creta, &c. sumenda autem ea quæ austeritatem in se habent; cætera urinarum vitia in aliud tempus differo.

CAP. LVI.

De urinae per ureteres defluxu atque in vesicam transitu laesis.

1. URINA in renum carunculis naturaliter secreta, & in pelvim collata defluit per ureteres in vesicam suam.

2. Hic defluxus impeditur & transitus aliquando & imprimis ob angustiam in ureteribus, ubi vesicæ inter binas ejus tunicas implantantur, undecunque ortam.

3. A caruncula in ureteribus hærente vix impeditur ille urinae transitus, uti nec à calculo vini implantetur ac sistetur in dicta ipsorum

ipforum cum vesica commiffione aut à pelvis exordio; sepiùs ab eodem calculo majori vel pluribus vesicę cavitatem replentibus sistitur diutiùs in ureteribus urinę, à qua tum sensim ampliuntur ac distenduntur ureteres, nonnunquam pollicem tunc capientes.

4. Sæpiùs impeditur ille transitus à qualicumque tumore, circa dictam commissuram orto, & ingressum & secundum naturam factis angustum magis angustante.

5. Angustia à tumore & calculo orta, eum non nisi ipsis curatis, queat curari, hujus enim curatio ab illis cum sit petenda, licet rariùs curentur, ubi humores insignes, tum quia brevi pereunt homines urinã suppressã, tum quia difficiliùs eò dirigi possunt medicamenta.

CAP. LVII.

De urinę retentione in vesica & excretionem per urethram laesa.

1. **U**Rina secundum naturam servatur aliquamdiu in vesica, donec vel quantitate, vel qualitate gravis incitet ad sui secretionem per suam urethram.

2. Retentioni huic voluntarię inservit musculus sphincter vesicę orificio oppositus, quemadmodum excretioni vesicę fibrę,

brę ejus inserviunt coarctando eam, sicque urinam exprimendo.

3. Leditur verò dictę urinę retentio, quando effluit involuntarię, cum vel non, vel non nisi cum dolore excerni nequit, adeoque coactę perficitur: læditur etiam, quando per aliam viam eadem excernitur, nunc in abdominis cavitatem, nunc extra corpus.

4. Involuntarius urinę fluxus agnoscit sæpe pro causa sphincteris paralytin, aut vulnus, & aliquando ebrietatem, aliumque gravem affectum, à quo sensus omnes interni præsertim labefactantur, epilepsiam putata, apoplexiam, syncopen, &c. in quibus non raro urina excernitur, sive hoc contingat per modum paralyseos sphincteris, attingentis, seu convulsionis fibris carnis tunice vesicę intextis accidentis. Nonnunquam irritatio continua & potens ad urinę contentę expulsionem vesicam cogit, sive id contingat cum dolore, in stranguria dicta, sive absque illo in epilepticis insultibus.

5. Humor acris cum urina ad vesicam delatus acidus præsertim, rodendo ipsius membranam, & imprimis urethrę orificium magis adhuc sensibile, ad excretionem cõtinuam vesicam urget: quod itidem accidit in vesicę

excoriatione, exulceratione, tum à calculo, tum ab urina; cæterum non minùs acri & quidem ab partis cuticula sua denudatæ, idèdque nullum objectum externum, licèt minimè acre circa dolorem ferentis sensum tenuiorem & acriorem.

6. Continuum urinæ stillicidium cum dolore contingit præsertim ob acrimoniam cum vesicæ excoriatione vel exulceratione conjunctam, unde mox irritatur potenter ad sui contractionem, vesica, quamprimum vel una urinæ acris gutta urethram ingreditur.

7. Per intervalla ad dimidii cochlearis quantitatem excernitur cum dolore urina, in vesicæ ulcere, ubi non est notabilis acrimonia nec tam potenter, nec tam subito vesicam urgens ad sui contractionem.

8. Difficiliter excernitur urina in dysuria, ut plurimum ob collum vesicæ angustatum, à tumore qualicunque aut in ipso, aut in partibus vicinis hærente, atque urinæ transitum impediente, aliquando sese ob constringendi potentiam in ipso vesicæ corpore existentem, imprimis à nimia urinæ copia diutiùs retenta, & vesicam nimium distendente.

9. In

9. In totum supprimitur urina in ischuria, ob causas easdem, sed gravissimas, quoties nullus planè transitus superest per vesicæ cervicem aut urethram obstructam, compressam, vel coalitam; nulla etiam potest fieri vesicæ contractio, in extrema ejus extensione, vel paralyti; quo referendum delirium, in quo aliquando non sentitur, non attenditur saltem incitatio ab urina seorsim collecta, facta. Quà negle&ta colligitur tandem copia majori, quàm expelli possit.

10. Per alias vias excernitur urina, in vesicæ vulnere, unde tunc in cavitatem abdominis confluit.

11. Vulnere illa fiunt vel casu, vel studio, vel arte, ut gladio, bombardâ, arte in lythotomia.

12. Ulcera consequuntur præcedentia vulnere, vel habent ortum ab acrimonia humorum, calculo vel inflammatione.

13. Curationem prædictorum affectuum quod attinet, partim ex jam dictis, partim ex alibi dicendis reducenda venit, quæ hîc præsertim addenda sunt, addemus.

14. Urina acrior & acidior temperabitur medicamentis sale volatili & terreo abundantibus & anodynis, vel narcoticis, & sic stranguria curabitur.

15. Uri-

15. Urina in vesica nimium collecta non ita difficulter curabitur immixta per urethram candelâ cereâ tenuissimâ, oleo imprimis inunctâ, iterumque educâ, unde subsequi solet urina; quâ tamen non effluente, iterum tentabitur intrudendo prudenter cathetere aut argenteo, aut coriaceo, aut ex balenarum setis potius quàm ossibus dicendis parato.

CAP. LIIX.

De sudoris excretionem læsa.

1. **Q**uemadmodum vomitus sic & sudor non est excretio naturalis, sed aut non naturalis, aut præternaturalis, aut artificialis, quò & criticam refero.

2. Nonnaturalem judico sudoris excretionem, quoties ea ex re nonnaturali dicta promovebitur, aëris scilicet æstu, cibo potuve copioso, & imprimis fervente corporis motu vehementiore, animive sollicitudine gravi.

3. Præter naturalem habeo sudoris excretionem, quoties illa pendet à morbo, vel veneno quocunque.

4. Artificiosum & criticum voco, quoties illa in ægris sequitur, diætam ex arte institutam, medicamenta in illum finem exhibita, vel forinsecus usurpata, ut sunt balnea, frictiones.

5. Læsa

5. Læsa sudoris excretio credendo potius vel nonnaturalia, vel artificiosa, vel medica in totum tollitur, vel saltem minuitur, vel nimium promovetur, idque cum sudantis detrimento.

6. Tollitur ac supprimitur sudor imprimis ab externo frigore aëris, urina induratum, lecti, aliorumque tegumentorum ac vestimentorum, corpus sudore diffluens ac per poros patentes ingrediente, ipsosque constringente: quin & omnibus humoribus semper tum per vasa quælibet potentiùs motis, mutationem notabilem, coagulationem puta vel aliud quid afferentem.

7. Minuitur sudor à causa eadem ast leviori, ut & vestimentorum & tegumentorum subtractione.

8. Nimium prodit sudor à causis contrariis, calore scilicet in corpore acuto, tum forinsecus per aërem naturâ vel arte æstuantem, per tegumenta & vestimenta, plumis præsertim, serico, gossipioque, vel similibus constantia, nec tam pondere, quàm fotu calorem corporis augmentia, tum infra assumptis alimentis liquidioribus & imprimis calentibus, vel medicamentis sudori promovendo dicatis, quæ tam pro corporum & humorum varietate varia itidem observantur.

9. Curabitur sudor suppressus vel diminutus 1. calore externo aëris & tegumentorum acuto, 2. exhibendo alimenta liquida & calentia juscula, scilicet vinum calens, cerevisiam similem, ac imprimis medicamenta sudorem promoventia, forma præsertim liquida, & paulò post alimenta justulenta superbibantur, quò & spectant balnea aqua dulcis calentis, vel sicca solo aëre calefacta & spiritu vini accenso constantia.

10. Sudor nimium erumpens curabitur servando corpus mediocriter tectum, non tamen nudum, & imprimis exhibendo medicamenta aciditatem leniter figentia, coralia, cretam, &c. cum observetur, quò sudor ab acidis præsertim promoveatur, aucto nempe vino acidiusculo & simili, aut etiam rebus sale volatili constantibus.

FINIS LIBRI PRIMI
PRAXEOS SYLVIANAE.

LIBER SECUNDUS
IDEÆ MEDICINÆ PRACTICÆ

FRANCISCI DE LE BOE
SYLVII,

CAPUT I.

De Affectibus animales hominis functiones varias vel constituentibus vel producentibus vel consequentibus.

Animales functiones ad quatuor summa genera revocamus: sensus internos & externos; Motus animi & corporis.

2. Sensus externos sex numeramus: *visum, auditum, olfactum, gustum, tactum & sensum caloris*; quorum affectiones sunt *somnus & vigilia.*

3. Sensus internos tres admittimus, *imaginationem, ingenium & judicium*;

addimus eorundem promum condum memoriam.

4. Videtur primarii animi motus ad affectus cum suis adpositis ad septem classes redigi posse, ita ut in prima: sit *amor & odium*; in secunda: *laetitia & tristitia*; in tertia: *spes & desperatio*; in quarta: *ira & metus*; in quinta: *clementia & crudelitas*; in sexta: *gratulario & invidentia*; in septima: *comiseratio & insultatio*; quemadmodum id docuimus aliàs pluribus.

5. Corporis motum geminum observamus, alterum in genere animale atque in homine voluntarium dictum, & à musculis oppositis perfici solitum, alterum naturalem vocatum cavitatibus & canalibus opposito musculo carentibus proprium, quapropter cordis utur plane musculosi motum habemus pro naturali potius, quàm animali, quamvis pro variis animi motibus voluntariè possit variari, non potest tamen id fieri ad simplex voluntatis dictamen.

6. Præcipuis duntaxat memoratis functionibus animalibus contingentes affectus tractabimus impræsentiarum, quo citius ac
finem

finem perducamus hoc Collegium practicum, aliàs si Deus volet, plura addituri.

7. Ut proinde à sensibus externis faciamus initium observandum quemadmodum ex objecti sensorium demulcentis sensatione voluptas excitatur, sic ex ejusdem objecti sensorium lædenti perceptionem dolorem produci. Dolor non est tantum sensus tactus, sed sensuum quoque cæterorum affectio, & molestum ipsis symptoma.

8. Causa igitur omnis doloris objectum est sensibile aut intra corpus existens, aut forinsecus ipsi adveniens, atque sensorium quodvis molestè afficiens ac lædens. Sic lux nimia dolore afficit oculos; Sonus fortis, aures. Odor gravis & acer, nares. Sapor mordens linguam & palatum, durities acuta cutim & membranas. Calor & frigus urens, itidem cutim & membranas.

9. Nihil impedit idem sensorium pluribus inservire sensibus. Sic oculi non tantum vident, sed simul tactu sunt præditi. Sic lingua non tantum sapes dignoscit, sed insuper duritiem, calorem & frigus. Cujus rei ratio videatur, quod ad tactus & galoris sensus nullus requiratur sensorii ad-

paratus, qualem desiderant, visus gustus, olfactus & auditus, idcirco peculiaribus organis allegati.

10. Ad doloris curationem requiritur 1. Objecti dolorem inferentis amotio aut saltem emendatio, posita enim aliàs causa ponitur effectus. 2. Sensorii læsi reparatio.

3. Urgente dolore ac permanente causa, sensus stupefactio.

11. Amovetur causa doloris externa vel illam tollendo, vel illam fugiendo & vitando. Si spina parti infixæ extrahitur, sic solis æstum fugimus, conferendo nos in aliquod antrum vel umbram.

12. Amovetur causa interna doloris, si sanguis fuerit, illam per venam sectam vel aliter educendo; si alii humores fuerint, illos evacuando per vomitum, purgationes, urinas, sudores, salivationem, partis aperitionem, &c. si partes solidæ fuerint, & quidem luxatæ, illas reponendo, aut fragmenta auctiora refecando.

13. Emendatur causa doloris varia variis modis, lumen magnum, producta umbra, objectum acre, per temperantia acrimoniam, de quibus alibi actum vel agendum.

14. Sensorium læsum reparatur, restituiturque in integrum pro læsionis diversitate, modis variis, aliter vulneratum, aliter ultum, aliter erosum, aliter contusum, restituitur, curatur, de quibus alibi.

15. Sensui stupor inducitur per narcotica, & opiata omnia prudenter ac per vices potius parcusq; quàm confertim externè & internè usurpata.

CAP. II.

De Primariis Visus Læsionibus.

1. Inter multifarias visus læsiones, quæ curari possunt, quasque solas hic attingimus haud postremum locum sibi vindicat suffuso dicta, ut plurimum visum gradatim obtenebrans & tandem tollens.

2. Ortum enim habet hic affectus à pituita viscidiorè, melancholiæ nomine vulgo veniente à causa quacunque genita: hinc & attenuata & sanguini confusa, & una cum ipso ad oculos delata per arterias & in humore aqueo imprimis hærente, ipsumque obscurante: donec tandem magis magisque accrescens iterumque concrecens ac

coagulata, circa pupillam constituentem uveam, vel ex parte, vel in totum lumini externo, ac imprimis speciebus visibilibus transitum deneget, sicque cæcitatem tandem inducat.

3. Hanc pituitam viscidam generant in corpore imprimis alimenta similia, augment tristitia & metus. Commovent iidem affectus iræ præsertim copulati, ut & aer conturbatus aut æstuans, vigiliæ protractæ, solitudines, corporis motus vehementior, &c.

4. Excitati ab hac pituita halitus & humor aqueo in oculis confusi, primum vel nubeculam oculis observantem vel filamenta, vel festucas muscas & similia ante oculos volitantia, repræsentant. Deinde objecta externa obscurius aliquando patula vel hiantia exhibent: Denique lumen duntaxat obscure admittunt. Interim oculos inspicientes affectos; primo quod loco nigredinis, & tenebrarum secundum naturam repræsentari solitarum, humor aqueus vitri alicujus fusi ad instar occurrit, ac sensim magis magisque albescere videtur, donec tandem foramini uveæ accrescere deprehendatur & dictam cataractam producere

cere & ipsam quidem magis vel minus albicantem, solidamque &c.

5. Curatio hujus affectus spectat eundem, dum vel producitur, vel jam productus est.

6. In principio ubi halitus duntaxat in oculis observantur, laborandum, ut nulli eo amplius deferantur, tum ut qui jam eo penetraverunt, inde rursus revocentur & tollantur.

7. Nulli deferentur amplius ad oculos, si ipsorum causa materialis ac efficiens corrigatur ac tollatur.

8. Corrigitur causa ipsorum materialis viscida pituita, medicamentis incidentibus & attenuantibus. Uno verbo, sale volatili præditis sæpius jam à me memoratis.

9. Tollitur eadem pituita viscida, quoties copia simul peccat, vel tardius corrigi potest tota per phlegmagoga tum vulgaria, tum chymica, Mercurium præsertim quovis modo debite paratum, de quibus actum alibi.

10. Corrigetur halituum efficiens causa bilis acrior medicamentis mediocriter acidis & impiinis nitro in quo aliquid sulphu-

rei unde ignem concipere solet, continetur; quo spectant sempervivum majus, plantago, solanum, endivia, lactuca & similia.

11. Tolleitur eadem bilis acrior ubi quantitate simul peccat, per cholagoga, rhabarbarum præsertim, Tamarindos, Cassiam, tartarum & similia.

12. Impediatur quoque halituum in tenui præsertim intestino productorum delatio ad oculos, si mox discutiantur & magis si eorum productio impediatur & compescatur.

14. Discutiuntur halitus in tenui intestino excitati, assumtis quotidie ac imprimis eorum productionis tempore (quod sæpe numero esse solet, quando vel vacuus est ventriculus, vel ad intestina propellitur prima postremave alimentorum & fermentatorum pars, & quidem pro alimentorum assumentorum diversitate diversimode) medicamentis sale volatili ac præcipue oleoso abundantibus.

14. Impediatur halituum productio medicamentis vitiosam, tum contingentem effervescentiam impredientibus, corripientibus potius, & compescentibus.

15. Quibus adhuc in tenui intestino, existentes iidem ad oculos jam delati halitus discutientur, quamvis segnius, tum medicamentis internè assumtis, tum oculis admotis. Notum enim mihi per experientiam volatilem salem sufficientem quantitate dilutum, & oculis adplicatum discutere tandem halitus oculis inclusos, sicque humores ipsorum & visum clarificari.

16. Vbi autem neglecta est hujus affectus præcautio, aut impediti non potuit ejusdem productio, vel cita, vel lenta est expectanda patienter ipsius Cataractæ induratio, Maturatio dicta.

17. Vbi ad maturitatem ac requisitam soliditatem pervenit, acu argentea rotunda perforandus est in parte exteriori oculus, atque ejusdem ope sensim ab uvea liberanda, cataracta, deorsumque depellenda, donec tum lumen, tum objecta externa dignosci possint ab ægro. Tum mixtura ab ovi albumine atque alumine simul in terreo vase tritis parata & cannabe excepta devinciendus est oculus, & per aliquot dies in dorso decumbens æger quietus est conservandus, quo subsidens cataracta

non elevetur denuo, ac visum iterum obfuscet.

18. Ad hujus affectus prodromum revocari potest scotoma, & visus obtenebratio, quando si confestim occæcati videntur homines, præeunte nonnunquam nubeculæ aut fumi oculis observantis specie, quo malo sæpius redeunte, suffusio subsequi solet.

19. Hujus scotomatis causas generationis modum atque curationem ex superioribus quivis elicere potest.

20. Alterius autem generis affectus est senium visio dictus, in quo juvenes quod senibus alias obvenire solet oculis vicina objecta minus commodè assequantur, quam remotiora.

21. Hujus vitii causam esse puto humores oculorum ob sui exiccationem aliquantò opaciores.

22. Exiccationem illam pendere a bitror ex defectu humoris aquei ad oculos cum sanguine delati.

23. Unde quodammodo emendari illud malum posse suspicor, fotu aquæ dulcis tepide oculis admotæ, & forsan ubi aqua in universo sanguine desideratur usurpatione alimentorum solito magis aqueorum,

24. In-

24. Interim vitio illi occurri potest, perspicillismediocriter convexis, ac valde perspicuis.

25. Vitio prædicto contrarium est Myopia quâ qui laborant propinquior perfecte, non ita remotiora vident ac discernunt.

26. Hujus causam censeo oculorum humores nimis aqueos ac pellucidos. Quapropter solet temporis tractu vitium illud in plerisque sponte quodammodo corrigi ac minui, dum sensim exiccantur ætate humores.

27. Malum hoc emendari posse autumno, usurparis oculos siccantibus, quæ humores aquosos blande possunt consumere, sicque oculorum humores blande quadantenus exiccate.

28. Interim succurritur huic vitio & defectui perspicillis concavis.

28. Vitiosa quoque existit visio, quando ipsa objecta aliter affecta repræsentantur, atque actu sint, sive aliter colorata, sive aliter inflexa & incurvata, rectave, sive perforata, bifidave, & hiantia, quæ solida, sive truncata, quæ integra, sive multiplicata quæ simplicia, imo variè mota & gyrata quæ quiescunt.

30. Coloris quidem naturalis objecto-
rum mutatio videtur mihi adscribenda ha-
litibus ad oculos delatis, & colore pro-
prio vel ab externo lumine simul adventi-
tio externorum objectorum, species infi-
cientibus.

31. Figuram objectorum immutare, atq;
quæ recta sunt ac si curva essent, ac vice versa
repræsentare videntur, iidem halitus in-
nam humoris aquei magis partem occu-
pantes, quam cæteras, unde illa incurva-
tio, vel ficta rectitudo specierum visibilium
consequatur.

32. Perforata putantur visa objecta,
quoties alicui hæret in humore alicubi co-
agulatus & conglobatus halitus transitum
speciei hætenus denegans. Ubi bifida vel
hiantia, quoties iidem halitus in longum vel
deorsum versus est situs & extensus.

33. Capite aliave parte notabili trunca-
ta videntur objecta, quando in parte a-
quei humoris superiori transversum aut ali-
bi ad latus consistit concretus ac tenuis ha-
litus.

34. Multiplicia & imprimis duplicia ge-
minaque putantur esse objecta eadem ex-
terna,

terna, quoties non æqualiter moventur bi-
ni oculi, quod ebriis satis familiare, & fe-
brientibus quibusdam cum delirio ebrie-
tati valdè consimili.

35. Segnities autem illa ad movendum
oculos æqualiter adscribenda videtur spi-
ritibus animalibus, multo vapore præfer-
tim narcotico infectis & torpentibus atque
tardius segniusque ad musculos oculos mo-
ventes delatos.

36. Moveri putantur, quamvis quie-
scant tum objecta externa visa, tum pav-
imentum ac sedile, cui insidet æger, tum
ipse ob spiritus animales plus minus com-
motos, ac confuse & vertiginose ad oculos
tactusque organa propulsos.

37. Halitus qui objectorum colores im-
mutatos repræsentant, aliam curam non
videntur exigere, quam quæ absolute ipsis
præter naturam genitis, & ad oculos delatis
debetur, quanquam jam proposuimus in
suffusionis curatione.

38. Idem omninò dicendum de iisdem
halitibus, objectorum figuram variantibus,
eadem bifida perforata, vel truncata repræ-
sentantibus.

39. Spiritus animales per ebrietatem a-
liamve in febribus accidentem temulentide-
lirii speciem objecta geminantes restituuntur
in integrum cessante sponte ebrietate vel
temulentia morbosa, eademq; arte suppres-
sa, vel sublata.

40. In hunc finem conducunt potus, a-
quæ puræ vel acidularum, quin & deco-
ctum lactucæ rosarumque rubrarum tinctu-
ra cum spiritu vitrioli parata, obse-
rta cum spiritu vitrioli parata, obse-
rta salem volatilem in eodem casu pluri-
mum conferre, ipsumque castoreum quo-
vis modo usurpatum, singula vero peculiari
modo juvant.

41. Spiritus animales nimis agitados &
objecta externa ipsumque ægram vertigine
correptare præsentantes, ad tranquillita-
tem reducunt anodyna, & potentius nar-
cotica, minore quantitate, & per intervalla,
usurpata.

42. Exempli loco esto sequens for-
mula.

℞. Aq. flor. cil. ℥ iiss.
antiparalyt.
antepilept. an. ℥ j.
laud. opiat. gr. iij.
Syr. Stachad. ℥ j. M.

acci-

PRÆXEOS MEDICÆ LIB. II. 615
accipiat æger subinde hujus cochlear. j. do-
nec corrigatur vertigo.

C A P. III.

De Præcipuis Auditus Lesionibus.

1. **A** Boletur auditus in surditate, dimi-
nuitur in gravi auditu, depravatur
in obauditione auriumque tinnitu, sibilo &
similibus affectibus, augetur in acutiore au-
ditu.

2. Abolitus auditus aliquando natus,
aliquando fortuitus, aliquando adventi-
tius.

3. Qui à natiuitate surdi sunt, muti quo-
que nascuntur & permanent, quoniam vo-
ces articulares non audiunt ab illis à se edi-
tas, nec proinde illas imitari aut emendare
nörunt.

4. Adventitiæ surditatis causa nunc in
externa auris cavitate hæret, nunc in inti-
ma, nunc in nervo, nunc in spiritibus ani-
malibus, nunc in cerebro.

5. In externa auris cavitate hærens surdi-
tatis causa, sordibus collectis induratisq; aut
aliis rebus forinsecus obvenientibus, aures-
que obturantibus debetur.

6. In

6. In auris cavitate externa excitatum apostema, nonnunquam surditatis causa existit.

7. Tympanum quodammodo ruptum credit causa existere surditatis, sive hoc fiat à sono vehementissimo, sive idem accidat ab intruso instrumento acuto, sive id sequatur apostema ruptum.

8. Nervi auditorii culpa fiet surditas, si is exicctetur, aut non tam obstruatur ipsius medulla, quam ab humore intra ipsius membranas contento comprimatur aut à quovis tumore vicino nimium coarctetur.

9. A Spiritibus animalibus turbidis aut immobilibus aliquando ad tempus surditatem excitare posse autumo, in apoplexia, caro aliisque affectibus similibus soporosis.

10. A Cerebro graviter læso aut contuso vulneratione, corruptum auditum tolli posse arbitror.

11. Difficilis ac gravis auditus agnoscit plerasque causas memoratas, sed leviores ac insuper humores, tum caput universum, tum imprimis aures occupantes & catarrhi nomine notos.

12. Auctum censeo in iis auditum qui minimos sonos etiam dormientes observant, & inde expergiscuntur.

13. Aucti auditus causam puto sensorium perfectissimum, imò quodammodo plusquam perfectum, & simul valdè tenerum. Unde ad minimum cujusvis objecti motum excitatur, & sicut objecta à talibus observantur accuratius, quàm à plerisque aliis, ita molestia sensorium afficiunt, si vel minimum recedant ab exacta mediocritate: Unde somnum talium hominum experimur valdè levem, ac continuo fere interruptum, quod itidem illis existit valdè molestum.

14. Depravatus datur auditus, quando aliter percipitur sonus externus ac is editus est, aut alius sonus isti admistus putatur, aut absolute aliquis sonus externus creditur audiri, quamvis nullus edatur, nisi in ipso accidente, & quidem tinnitus, sibilus, similive nomine veniens.

15. Omnis autem depravati auditus causa, est sonus præter naturam in ægri aure excitatus à vaporibus & halitibus sursum elevatis aut ibidem productis, & falsa soni externi specie illudentibus.

16. Surditas connata incurabilis esse solet, adventitia non rarò curatur, imprimis quæ à fordibus in aure moram nescientibus aliisve rebus forinsecus in aures deductis, originem duxit. Nam illis artificiose ductis, nonnunquam in momento restituitur auditus.

17. Sic curato apostemate restituitur aliquando auditus, aliquando remanet, ut plurimum incurabilis.

18. Surditas à rupto tympano habetur pro incurabili.

19. Auditorii nervi affectus excipiens surditas in totum curatur. Ejus autem curatio cæterorum affectuum ipsam comitantium, producentium curam sequi solet.

20. Idem statuendum de surditate spirituum animalium autem cerebri malam dispositionem consequente. Nam humores vitiosi in corpore universo, ac in capite præsertim existentes corrigendi sunt, & pro re nata subinde evacuandi.

21. Auditum acutiorem quæ blandè ac tuto obtundant, non novi.

22. Tinnitum sibilumq; aurium cæteraq; quæ eo spectant, curant medicamenta humores, halitus, ipsorumq; causas corrigentia,

ria, evacantia & discutientia, tum interna tum externa non semel à me proposita.

23. Omnis namque Medendi Methodus dogmatica & rationalis innititur accurata investigationi ac inventioni causarum omnium ad hunc aut illum affectum producendum connexarum. His namque artificiose ac verè compertis, haud difficile erit Medico judicio acuto Practico pollenti, convenientia singulis causis pro re nata, vel minuendis vel reparandis vel variè alterandis tum interna tum externa præscribere auxilia. Dummodo à noxiis abstinere atque cavere & utilia usurpare velit æger, sine quo frustra in consilium vocatur Medicus in artis operibus utut versatissimus & maximè judiciosus.

C A P. IV.

De Olfactus Læsionibus.

1. **N**ullo sensu externo cum minori beatæ vitæ detrimento carere possumus, quam olfactu.

2. Aboletur autem imminuiturve aliquando, quin & augetur & depravatur nonnunquam odoratus.

3. Abo-

3. Abolitus & diminutus eandem agnoscit causas, sed gradibus differentes, sive in sensorii ineptitudine aut gravitatione, sive in nervi odoratorii spirituum animalium aut cerebri morbis observentur ipsæ.

4. Sensorii in naribus existentis affectus manifesti sunt. vel nimia humiditas vel exsiccatio, ut in gravedine accidit.

5. Nervi odoratorii, animalium spirituum & cerebri vitia ex præcedentibus capitibus sumi possunt, ne sapius eandem recinamus cantilenam.

6. Aucti odoratus causa est sensorium solito tenerius, atque à quovis odore potentius affectum.

7. Depravatur odoratus à fœtore in corpore existente, atque odoribus externis admixtis se admixcente illosque inscienter, & vitianter, & forsitan aliquando à quibusdam halitibus ad certos demum odores externos admixtos, & tum cæteros aliunde accedentes inscientibus.

8. Odores autem sive halitus odoratos ex rebus nullum aliquando ex se ac per se odorem spirantibus, sed simul tamen junctis

ctis excitare testantur sal tartari, & sicca, & in aqua soluta & confusa, elevato mox sale urinæ volatili in sale armeniaco latente, & tum inodoro, ad tartarini vel salis concursum mox erumpente atque exhalante & olfactum potentissime movente.

9. Tale quid autem in corpore nostro accidere posse, atque nunc ab odoratis, nunc ab inodoratis aut per nares cum aëre attractis, aut ore præsertim assumtis, deglutitis & ad intestina mox pergentibus ac ibidem effervescentiam vitiosam ac molestam excitantibus, halitusque fœtentes aut quovis modo odoratos per œsophagum sursum propelli externosque odore insci quid verat? cum observemus quotidie ab assumtis dulcibus vel acidis suffocationem dictam produci, & quidem ab halitibus in tenui intestino vitiose genitis, ac sursum elevatis, idque non raro cum acri ac gravi odore externe erumpente.

10. Fœtor spontè ac continuè ad nares è corpore ægri delatus parti alicui, in naribus, faucibus, ore, pulmone, vel alibi

622 FR. DE LE BOE, SYLVII
alibi corruptæ aut putrescenti putrefactæ ve
debetur.

11. Curabitur olfactus abolitus aut di-
minutus humectando paulatim in nares sic-
ciores, tum per externa, tum per interna
medicamenta.

12. Curabitur idem cum gravedine con-
iunctus exiccando humiditatem superflua
nares occupantem, evacuando que per nares
hinc & os ferum in corpore abundans. Co-
piosius saltem in cerebri glandulis secretum
& imprimis restituendo dispositionem vi-
tiosam in glandulis cerebri à frigore exte-
no introductum, per suffumigia ut & masti-
che, carabe, thure, benzoin, Styrace & si-
milibus parata, & tum naribus excepta, tum
lintheaminibus simul calefactis, capiti ac cer-
vici affricata.

13. Depravatus olfactus curabitur emen-
dando materiam in corpore halitus foetidos
ad nares propellentes aut impediendo co-
hibendoque effervescentiam vitiosam, simi-
les halitus promoventem, denique curando
partium variarum putredine affectarum
morbos varios. De quibus agitur alibi.

CAP. V.

De Gustus Lætionibus.

1. **Q**uemadmodum cæteri sensus ex-
terni ita & gustus aliquando abole-
tur vel diminuitur, aliquando augetur, ac
sæpe numero depravatur.

2. Aboletur plus minusve depravatur gu-
stus tum sensorii, linguæ puta vel palati, vitio
tum salivæ, tum spirituum animalium, Ner-
vorum, cerebrique culpa.

3. Linguæ non raro in variis morbis, ar-
dentibus præsertim febribus, arida fit, &
omnis gustus expers.

4. Si non aboletur, plurimum saltem
minuitur, quandoque gustus à pituita visci-
da linguam & palatum obducente aut ab
ipsa saliva solito viscidiori & inertiori.

5. Exiccata lingua in febribus ardenti-
bus ab halitibus à pulmone imprimis cum
expirato aëre emanantibus, & una cum
faucibus linguam & palatum male afficien-
tibus.

6. Ab iisdem halitibus saliva viscidior
reddi solet, quin & pituita fauces & pala-
tum

tum naturali deposita tenacitatem acquirit, ac lentorem, quibus obducta lingua inertior fit ad dignoscendos rerum sapores.

7. Salivæ vitio enim diminuitur vel aboletur gustus, quatenus desideratur ad gustus perfectionem. Hæc igitur non tam quatenus linguam male afficit male affecta, sed insuper quatenus inepta est eliciendis ac resolvendis mistorum saporem in se continentibus.

8. Quod præcedenti capite de odore latente dictum per inodora eliciendo & confirmatum exemplo sale armeniaco & sale tartari unitorum, nunc quoque dicendum de sapore nonnunquam eliciendo ex rebus pene insipidis, & quidem solivæ ut insipidæ, ope.

9. Desideratur autem saliva insipida quidem attamen fluida & spumosa, non item viscida & tenax, quæ partes mixtorum sapidas dissolvere, quin imo nonnunquam forsân vel latentes sapores eluere, vel plane novas producere queat. Cui usui inservit ante omnia subtilis & ad dulcedinem usque contemperatus spiritus acidus in ipsa latitans.

10. Hic acidus spiritus obtunditur imprimis à partibus oleosis, à quibus tum suam nanciscitur visciditatem, quo circa ineptior deprehenditur semper ad gustum saliva tenax & viscida.

11. Quæ jam in superioribus de spirituum animalium, nervorum ac cerebri vitiiis proposui, huc quoque quadrant.

12. Augetur gustus tum ob sensorii constitutionem valde tenerem, linguamque delicatam, tum ob salivæ temperiem exquisitam.

13. Molestus verò esse solet gustus, quoniam non nisi gratissima & exquisitè sapida tum placere solent, qualia cum si non impossibile, valde saltem difficile sit, semper & ubique habere. Miserum censeo eorum statum, qui non nisi cum molestia gustare, atque usurpare possint alimenta vel medicamenta, qui vel latum unguem recedunt à delicatissimo sapore.

14. Depravatur gustus quoties alieno sapore prædita censentur objecta externa ore assumpta.

15. Quamvis ob linguam aridiorem, aut mucò obductam, non semper dignosci possit verus rerum gustandarum sapor, non id-

circo tamen adscribitur ipsis falsus sapor, sed potius nullus, aut minor. Unde pro depravati gustus causa haberi hoc nequit.

16. Veræ autem depravati gustus causæ à salivæ aliorumve humorum vel halituum ad os delatorum viriis sunt deducenda. Qualis enim in saliva, cæterisque oris communicatis humoribus halitibusve sapor continebitur, talis in totum, aut ex parte assumptis ineffe judicabitur.

17. Si falsâ vel acidâ existente salivâ, rerum assumptarum sapor, plus minus falsus, aut acidus esse putabitur.

18. Humores alii ad os delati sunt bilis aut succus pancreaticus, vel pituita, vel mixtura diversa ex hisce promanans, vel aliud quid ab intestino tenui per ventriculolum ascendens, vel pituita multiplex à cerebro ejusque glandulis descendens, vel humor multifarius ex pulmonibus prodiens.

19. Præter humores naturales in nominatis partibus observabiles, ac subinde præter naturam vitiatos & ad os delatos, occurrat quandoque ex variis partibus prodiens san-

sanguis, pus, sanies, aliquidve aliud his simile vel affine.

20. Halitus imprimis ab intestino tenui de ventriculo per œsophagum, quandoque ex pulmonibus per asperam arteriam, vel ex ipsis faucibus aut naribus malè affectis pendunt.

21. Salivam subindetam acidam generari, & in os effundi, ut dentes inde studeant, experientia quotidiana testatur, ab eadem tali existente assumptorum saporum immutari ac depravari nemo sanæ mentis negabit, quod insuper constat experientia.

22. Eandem salivam non infrequenter falsam observamus, & itidem rerum saporum suâ falsæque inficientem ac depravantem.

23. Acida existit saliva, quoties vel plus acidi purioris ac cæteris destituti separatur à sanguine in glandulis salivaribus, vel minus spiritus volatilis per nervos accedit ad ipsum temperandum.

24. Salsa verò existit eadem saliva, quoties sanguinis serum non tantum existit falsum, sed itidem copiosius

secedit à reliquo sanguine ad salivam generandam, prætermisiss aut parcius accedentibus reliquis aliàs requisitis.

25. Bilis ad os delata, & salivam ipsam vel alimenta, cæterave omnia assumpta immediatè afficiens amaritudine suâ, id præfiat, ut omnia amara gustui repræsentet.

26. Pancreaticus succus aciditate suâ tum excedente idem efficit, rariùs faldedine.

27. Pituita cùm ex se sit insipida, nisi à succo pancreatico admixto reddatur acida vel falsa, vix unquam assumptorum saporem depravabit.

28. Humores autem ex bile & succo pancreatico vitiatu geniti, ut plurimum saporem vitriolatum, aut alium similem rariùs valdè dulcem obtinent, ac assumptis imprimunt, sicque gustum depravatam reddunt.

29. Pituita à cerebro ejusque glandulis descendens, ac gustum depravans vel acida, vel falsa deprehenditur.

30. Rariùs aliquando tamen dulcedo nauseosa, quemadmodum ab infernis partibus assurgit, ita à supernis delabitur, & tum salivam, tum cætera assumpta inficit, ac gustum depravat.

31. Quid-

31. Quidnam dulcedinem illam summam & nauseosam saturni saccharum, si non excedentem assequentem imprimis producat, me nondum capere ultrò fateor, nam sola aciditatem temperantia non sufficere, sum persuasus.

32. Pituita multifaria ad pulmones delata & morâ longiore aut breviorè ibi factâ, plus minuste immutata, dum interim ad os propellitur, & salivæ & assumptorum quorumvis saporem corrumpere, ac gustum quodammodo depravare potest.

33. Sanguis undecunque ad os delatus saporem subdulcem præ se fert, atque hætenus aliorum saporem pervertere, sic gustum depravare poterit.

34. Puris laudabilis sapor forsan nullus est notabilis, ab illo tamen assumptorum saporem immutari posse, puto, & imprimis ab eodem minùs laudabili & in saniam acriorem degenerante, unde gustus sequetur depravatio.

35. Halitus tum è ventriculo, tum imprimis per ipsum os è tenui intestino solent ructuum nomine multifariè assurgere, tum nidorosi, tum alii & salivæ atque assumptorum quorumvis saporem naturalem non

Dd 3

parum.

parum alterare, sicque gustum ipsum depravare.

36. Ex pulmonibus & aspera ipsorum arteria, ulcere in phthisi laborantibus halitus graveolentes & gustum simul malè afficientes, atque depravantes, clarum est attolli.

37. Ex faucibus itidem ulcere sordido quod in lue venerea admodum est familiare laborantibus scetentes, atque salivam quoque & assumpta inficientes, halitus prodire notum.

38. Denique ex naribus tum secundum partes subcarneas, vel potius glandulosas ulcere, tum secundum osseas, vel cartilagineas carie laborantibus halitus noxios una cum aëre inspirato ad fauces tendere, vel liquoris formam sensim per palatum ad os aliquid descendere, atque salivam hinc & assumpta inquinari posse, nemo negabit, qui vel mediocriter in praxi fuit versatus.

39. Abolitus diminutusque gustus curatur causarum diversitate diversimodè, quando namque à linguæ ariditate ortum habet, tum & humectantibus & lenientibus opus est aqua pura succo acetoso semper vino maj. & similibus vel destillatis vel decoctis & linguæ impoſitis, aut gargarisatis, dummodò

modò simul effectus primarii ardentis febris & similitum habeatur ratio exacta.

40. Quòd si ab iisdem halitibus in ardentibus febribus aliisve pulmonum vel intestini tenuis ventriculive affectibus ad os delatis, pituita quoque capitis & saliva inspissetur & viscidior fiat, iisdemque tanquam mucò obducatur, & ad gustum ineptior fiat lingua, acidis incidentibus & humectantibus utendum, quæ non tam in ore contenta distorum humorum vitia corrigant, sed insuper intro sumpta pituitam ubicunque in corpore hærentem attenuent, dissolvant, & ad securam fortè expurgationem faciliorem præparent.

41. Quòd si saliva universa producatur viscidior, & hætenus plus minus obliteretur ipse gustus, cum uti dixi, à partibus oleosis pendeat, illa visciditas emendanda erit acidis incidentibus; sed cum volatili spiritu temperatis & in specie spiritu salis dulci, cum aromatica aqua scenicul. & simili diluto, & subinde parva quantitate sumpto. Nam omnis alteratio laudabilis sensim perficienda, non confertim & subito, adeò ut quæ prodesse solent, si minore quantitate, at sæpius assumantur, nocere

observentur, si eadem quantitate simul exhibeantur, tantum interest ipsum modum servare in rebus omnibus.

42. An quemadmodum modò diximus, diminutum gustum restitui nonnunquam assumptive acidorum, sed contemperatorum, sic item auctus obtundi queat quodammodò, usurpatione alimentorum pinguiorum, ignoro, quippe qui hoc nondum tentavi, potest tamen id, me iudice circumspicere & sine periculo tentari, nam haud improbabile mihi videtur à pinguibus non tam salivam reddi posse aliquantò viscidiorum, & insuper ab iisdem obtundi posse linguæ sensum nimis exquisitum, idèòque molestiæ magis subjectum.

43. Ad depravati gustus species varias ritè curandas, plurima pro causarum diversitate, occurrunt agenda. Nam i. saliva acidior si à nimio acidorum & quidem pariorum usu vel abusu potiùs habeat ortum, is mutandus non quantum licet abstinendum ab acidis, non contemperatis saltem. Nam ne quis fallatur, longè potentiùs agunt pura, licèt diversa & contraria, quàm eadem inter se mista.

44. Non tantum abstinendum ab acidis, sed

sed usurpandum præterea, quæ aciditatem vitiosam temperent, & sensum, & paulatim, non confestim copiave magnâ simul sumpta, ut de alterantibus omnibus jam dictum.

45. Temperant verò acida & spiritus volatilis, & oleum, & sallixivum, volatile imprimis & oleosum, quorum vires nemo facile agnoscat, nisi expertus.

46. Usurpanda imprimis, quæ spiritu volatili abundant, vinum puta generosum, & inter magis medicamentosa spiritus vini aromaticus quilibet, cum aliis tamen aromaticis aquis & convenientibus syrupis mixtis. Ex. gr.

2. Aq. majoran. vel scenic. ʒij.

vit. Matth. vel antapoplect. vel antiparalyt. ʒß.

syr. stæch. ʒj. M.

47. Talia autem spiritu volatili prædita per vices ac minori quantitate assumenda sunt, quæ sensum quoque emendent vitia interna.

48. Ubi salsa existit saliva (tunc enim ferum quoque salsum existere non dubito) propter jam memorata acidæ salivæ conductentia addenda insuper quæ in specie salis

humoribus prodesse nos docuit experientia, pilulæ de cynoglossa vel styrace dictæ, gummi tragacanth. mastiche, thus mascul. & similia plura, quæ itidem parvâ sunt exhibenda quantitate, ac sapius qui sensim emendent & corrigant, tum humores jam peccantes, tum humores producendos & itidem aliàs peccaturos.

49. Quòd si redundet simul serum salsum in sanguine, imminuendum id erit per hydragoga, dicta medicamenta sapius memorata, subinde & quidem mediocri quantitate exhibenda.

50. Bilis potentiùs ad os elevatur, ob sui volatilitatem, auctam à copiosiore spiritu volatili, ipsi admixto pendente, quapropter abstinendum tunc à vino valde generoso ac spirituosissimo, & imprimis ab omni vini spiritu, tam simplici, quàm generoso, aromatico, quia tunc utile erit usurpare vinum minus potens, atque ad mediocrem aciditatem vergere Mosellanum & Rhenanum.

51. Eiusdem bilis excellens amaritudo temperabitur medicamenti aciditate præditis, quorum ope sal ejus volatile magis exprimetur, & paulatim emendabitur. Talia sunt spiritus acidi omnes, quamvis cæteris

teris præferam illum, qui ex alumine paratur, & tum blandior existit, cum aliquid austeritatis habet.

52. Quòd si non tantum volatilitate, sed insuper copiâ peccaverit, bilis educenda est, & in assuetis quidem aut nauseabundis vel vomiturientibus per emetica ex antimonio præsertim parata, & non semel à me jam proposita, cholagoga, vel & bilem deorsum expellentia, rhabarb. thamarind. & similia. In iis, qui difficulter vomunt, aut non nisi cum periculo vitæ, aut affectus gravioris vomitionem ferre possunt, quid imprimis cavere volunt, in plerisque pectoris morbis. Quamvis præter multorum opinionem nonnulli phthisi, aut plerique asthmate laborantes, non tantum non malè, quin benè habeant à vomitoriis, quod per experientiam edoctus assèvero.

53. Succus pancreaticus aciditate volatili peccans curabitur, ac præsertim sale volatili oleoso, nam propter communem volatilitatem faciliùs sibi adunabuntur, à sale autem lixivo infringetur nimia aciditas, quæ ab oleo similiter obtunditur. Conducunt autem in hoc & similibus

casibus omnibus à succo pancreatico pendentibus acidiori, aromatica omnia quovis modo ægris acceptiora usurpata.

54. Idem succus si copiosior deprehenditur, ad intestina deferri, post sufficientem ipsius acrimoniæ contemperationem præmissam diminuetur, per hydragoga medicamenta, de quibus agimus alibi.

55. Quòd si aliqua occurrant signa, ex quibus ipsum falsedine quoque laborare liceat conijcere, ut si quæ sursum ructantur, aut evomuntur humores, falsi gustentur, atque interim nullum signum adsit, ex quo colligere liceat, eos tales à capite in ventriculum prius descendisse convenientia, quæ §. 44. in salsa salivæ curatione docui usurpanda.

56. Idem succus falsus copiâ simul peccans curatur Hydragogis, quemadmodum de saliva dictum §. 49. & modò 54.

57. Cum pituita intestinorum tum salivæ naturam æmuletur, tum à succo pancreatico vitietur, ab horum cura illius pendebit curationis ratio.

58. Humores mixti ex præfatis in tenui intestino confluentibus orti, prout magis vel minùs de uno participant, & idèò varii existunt

existunt curandi, methodum variam exigunt.

59. In specie humores ut & halitus austeri omni sale volatili cedunt, & maximè illi, qui ex sale armeniaco paratur, & ejusdem spiritus nomine venit. Unde tam excellens est ipsius in dicta suffocatione uterina usus & effectus, si ad guttas tres, vel quatuor, quinque, sex, prout purior & potentior est, aut debilior & dilutior exhibeatur. Sæpiùs ex cochleare vini, cerevisiæ, aut alicujus mixturæ eidem malo appropriatæ.

60. Dulcedinem humorum nauseosam corripient imprimis acida & subinde amara, ut & acido-salsa, sal tartari vitriolatum, elixir proprietatis, &c.

61. Pituita è cerebro ad palatum descendens acida vel salsa temperabitur ac educetur medicamentis jam propositis, & quoties licet derivabitur quoque ad nares, per errhina & sternutatoria.

62. Pituita in pulmonibus reperta, tum alterantibus, tum expectorantibus, salsa verò & tenuis in crassantibus corrigitur.

63. Sanguis undecunque ad os delatus & gustum depravans indicat vasis aperti consolidationem, de qua egimus alibi. Sapor

verò eluetur ex ore collutione ipsius cum vino, aceto, aqua, & similibus.

64. Puris & saniei deductio ad os affectus à quo procedunt, curationem necessariam arguunt, mox & oris mundationem modò dictam.

65. Halitus ex ventriculo & intestino tenui affurgentes atque gustum vitiantes discuti debent, ac nova ipsorum productio impediti.

66. Acidi quidem sale volatili quocunque oleoso præsertim discutientur, nidorosi verò ac de bile participantes spiritu nitri, è quo flatus quoque viscerum colicumque dolorem producentes, potenter dissipabuntur, ac imprimis quando cum aquis aromaticis & opio perimiscetur.

67. Halitus è pectore manantes corrigi possunt quodammodò per aromatica, illorum tum odorem, tum saporem ingratum, obliterantia, tum noxam emendantia, in totum autem curari non possunt, nisi sublato affectu primario, à quo ille habet suum ortum.

68. Idem planè statuendum de halitibus molestis ex faucium nariumve ulceribus & carie originem trahentibus.

CAP. VI.

De tactus lesionibus.

1. Tactus proprium objectum sentio duritiem à rerum continuarum soliditate ac inflexibilitate pendentem, cui opposita mollities rerum continuarum flexibilitate ac extremæ discretorum exiguitate debita. Sic dura sunt lapides, metalla, ligna, arena & glaciès, &c. Mollia verò lanæ, folia, pollines, farina, olea, aqua, &c.

2. Hic tactus sensus læditur, quoties autem in totum aboletur, aut ex parte minuitur, aut quodammodò augetur, vel modis variis depravatur.

3. In totum aboletur, rarius in toto sæpius, in quibusdam partibus corporis, imprimis sensorii culpa aliquando spirituum animalium nervorum ac cerebri vitio, in gravissimis puto morbis, epilepsia, apoplexia, aliisque saporosis affectibus, quibus existentibus levioribus minuitur tantum tactus, adeò ut tunc potentiùs agentia objecta sentiant duntaxat ægri, non item mediocriter aut leviùs sensum afficiant.

4. Sensorium læditur præsertim ab aquea humiditate & frigore, hinc non rarò à pluvia cum frigore juncta, partes madefactæ non tantùm in paralyfin, ac insuper in tactus abolitionem aut diminutionem incidunt.

5. Spirituum animalium vitio aboletur, diminuiturque tactus, quoties conturbati sunt à causa quacunque, aut turbidi existunt, aut narcoticis usurpatis, vel ab intenso aëris frigore affectum sit tunc ipsorum sensorium.

6. Nervorum culpa aboletur, diminuitur saltem tactus, quoties illi dissecti sunt, compressique saltem, aliàs ita affecti, ut transitus nullus vel paucus tantùm concedatur per ipsos spiritibus animalibus ad tactus sensoria.

7. Cerebri culpa aboletur diminuiturque tactus, quando ejus vitio sufficiens spirituum animalium copia non producitur, vel ad singulos nervos non propellitur.

8. Auctus mihi videtur tactus, quando non nisi cum molestia aut dolore, objecta externa non tantùm acuta, vel inæqualia, vel aspera, sed & politam, & æqualem durtiæ habentia, quin aliquando mollissima

si objecta tangi possunt, aut contrèctari, quod non tantùm à partibus & à sensoriiis tensis, inflammatis, excoriatis, aut aliàs dolentibus fieri observetur, verùm in delicatioribus quoque, ac cutim teneiorem habentibus nonnunquam contingit, unde vix alicujus rei tantillum aspectu contactum ferre possint, quin mox de molesta tunc sibi sensatione conquerantur.

9. Depravatus mihi censetur tactus, quoties aliter judicatur, quoad durtiæ affectum objectum, externum, ac revera est affectum, quapropter malè huc refertur à plerisque dolor, in quo plerumque ritè judicat tactus de objecti durtiæ, acuminè, asperitate, &c. quamvis nil impediatur cum depravato tactu conjungi dolorem, aut parti dolenti jam accidere, ut idcirco perperam judicet de objecti oblatis durtiæ.

10. Depravatur autem tactus propter aliud internum externumve objectum, tactum jam afficiens, aut novi objecti tactili qualitati ita se immiscens, ut falsum de ipso fiat judicium, unde non mirum, si dolore affectum sensorium sinistra, ac perperam judicet

judicet omni objecto & minimè duro, ipsi tunc oblato.

11. Quemadmodum enim in sensorio teneriore atque actui idcirco acuto, id est, non solum cum molestia objecta mediocriter dura ferente duriora, asperiora, acutiora putantur objecta, ac reverà sunt, ita in eodem gravius adhuc affecto ac dolente, ad objecti saltem mediocriter duri contactum dolorem patiente, de objecti duritie judicium fit, magis adhuc iniquum, dum longè durius putatur, ac fingitur esse, quàm actu existit.

12. Curabitur abolitus diminutusve tactus, gravissimis affectibus soporosis, ut & apoplexiæ, epileptiæ junctus, illis curatis.

13. Curabitur idem à pluvia cum frigore copulata ortus, consumendo humiditatem illam unì pluribusve partibus impactam, per sudorifera tum interna, tum externa non neglectis linimentis, & quandoque emplastris idem efficientibus, atque naturalem partibus temperiem restituentibus.

14. Sudorifera internè sumpta sunt aromatica; carduus bened. centaur. min. scord. scenic. enul. camp. lign. guajac. sassafr. junip. &c.

&c. ex quibus & decocta parari possunt, & electuaria, & pulveres, aliaque. Huc pertinent aquæ theriacales dictæ, ac similia.

15. Inter externa sudorifera sunt balneæ aquæ dulcis, staphæ siccæ, aut cum spiritu vini aliove liquore conveniente paratæ.

16. Illiniri possunt parti affectæ non tantum oleosa & unguenta aromatica, sed & spiritus vini, tum simplex, tum aromaticus, aqua puta theriacalis, antiparalytica, & antapoplectica, &c.

17. Curabitur idem tactus ob spiritus animales potentiùs, conturbatos, agitatoque, abolitus diminutus saltem, pacando eisdem, atque ad quietem, tranquillitatemque reducendo, tum per discursus acceptos, ac interdum per Musicam ex arte institutam, tum per anodyma, quandoque narcotica medicamenta, tum interna, tum externa sæpiùs proposita.

18. Idem affectus ob eisdem spiritus torpidiores curabitur, tam externis naribus admotis spiritu falis armeniæ castoreo, &c. ut & frictionibus, ligaturis motu corporis coacto, &c. quàm internis acrioribus, imprimis eodem spiritu falis, ex spiritu vini aromatico exhibitis.

19. Diffecti nervi curari nequeunt, ut nec inde abolitus tactus.

20. Compressi nervi restituuntur, cum læso inde tactu, sublata compressionis causâ quacunque.

21. Cerebri vitium spirituum animalium generationi aut motui efficiens tollendum, quo vel generentur, vel moveantur sufficienter ad tactus organa spiritus.

22. Auctus ob sensorii teneritudinem tactus non nisi sensim laboribus sensorium ipsum callositate quodammodo obducendo, aut cuius objecto non nimis aspero assuefaciendo emendabitur, aut obdurabitur.

23. Auctus autem ob præternaturalem sensorii dolentis constitutionem tactus curabitur, sublato dicto affectu & doloris causâ, quæ, prout varia esse potest ac solet, ita modis variis curari debet.

24. Depravatus tactus curabitur remoto vel ipso objecto, interno, externove sensorium occupante, vel molestia ab ipso in sensorium introducta, quæ cum varia esse possint, pro singulorum diversitate curatio instituenda erit diversimodè.

CAP.

CAP. VII.

De sensus caloris læsionibus.

I. **C**aloris sensum illum voco cujus proprium objectum est calor, huiusque oppositum frigus.

2. Illum etiam lædi contingit, quando vel aboletur, diminuitur saltem, vel augetur, vel depravatur.

3. Aboletur, quando nec calor, nec frigus etiam utrens sentitur, quod in gravi epilepsia, & in quibusdam gravioris saporis speciebus accidere docet experientia.

4. Huius abolitionis causam vix in sensorio, nisi gangranâ vel spacelo affecto, idem de mortuo puto, quarendum vel inveniendum.

5. Sepius judico in nervo discisso, vel aliâ ita graviter affecto, ut spiritus ad partem affectam deferri nequeant, huius aboliti sensus causam existere.

6. Non infrequenter ab ipsis animalibus spiritibus, ita conturbatis & torpentibus, ut itidem ad sensoria non deferantur, aboleri hinc caloris sensum sentio, & imprimis in gravissima epilepsia, & caro forsan extremè urgente & idèò lethali.

7. Ex.

7. Ex ipsius cerebri conqussione, aliave gravi latione sensum quoque caloris quodammodo aboleri posse, evincit experientia.

8. Ab iisdem causis sed levioribus diminui solet idem caloris sensus.

9. Augetur idem caloris sensus, quoties tenerius existit caloris sensorium, adeo ut ad minimum calorem aut frigus externum ægrè habeant tales, quod non infrequens.

10. Puto tamen in nonnullis concurrere humores ad externum calorem aut frigus aliquantò immoderatiùs agitados, atque eandem nunc caloris, nunc frigoris sensum augentes.

11. Depravatur idem nunc caloris, nunc frigoris sensus, & quidem frequentissimè in febribus, hunc imprimis sensum molestantibus à calore & frigore, in corpore ipso excitato, & sensorium ita afficiente, ut pravum de externo calore aut frigore instituat plerumque iudicium, dummodò calida, tepida saltem putantes, quæ actu sunt frigida, aut vice versa frigida, quæ actu sunt calida, vel tepida.

12. Hujus præternaturalis caloris aut frigoris

goris in corpore concitati causas videre est in tractatu de febribus.

13. Abolitus caloris sensus propter sensorii corruptionem & gangrænam non curatur nisi sublatâ ejus causâ, in quantum proinde ipsa corruptio partis & gangræ curari potest, in tantum caloris sensus abolitus restitui poterit, de qua re agendum in chirurgia.

14. Abolitum eundem sensum & nervum dissectum arbitror incurabilem, quamvis raro aut nunquam forsan unus duntaxat nervus deferatur ad eandem caloris partem sensum ipsi largiturus. Unde licet unus vel alter abscindatur nervus, & hætenus quidem abolitus permaneat in sensorio caloris sensus, ob cæteros tamen nervos superstites, & aliquando resectis connexos, aliquis quoque in ipso permanet ac conservatur sensus, sed diminutus aut stupidior.

14. Abolitum, aut ob aliam nervi curabilem affectionem, caloris sensum restitui censeo, quando restituitur in integrum nervus, sive compressus fuerit, sive alias ita affectus, ut spiritibus animalibus transitum denegat.

16. Ob conturbatos perperamque agitato in gravi epilepsia spiritus animales, abolitus calor sensus sensim restituitur, cessante paroxysmo, quod idem de caro censendum, si inquam, in ipso abolitus deprehendatur calor sensus.

17. Idem omninò dicendum de gravi cerebri conuulsatione, aut latione, abolitum calor sensum comitem habente, illa namque curata, quodammodo saltem diminuta, sensum redire observatur idem sensus.

18. Quemadmodum ab iisdem sed leuioribus causis diminui solet calor sensus, ita citius ac facilius tunc restituitur.

19. Vix autem calor sensum auctum, ad mediocritatem redigi posse puto, nisi longa consuetudine, quã videmus quotidie homines assuescere objectis etiam per se cuius molestis.

20. Quòd si ab objectis externis, calorem aut frigus ex commotis in corpore humoribus produci observemus, opus erit medicamentis uti, quæ illum præternaturalem, noxiumque humorum motum compescant, obortum saltem ab ipsis calorem & fri-

& frigus corrigant, de quibus in febribus agit & alibi.

21. Depravati calor sensus cum à labore, calore, aut frigore febrili ut plurimum pendeat, illo ex arte correcto, & sublato, sponte ad pristinam integritatem reuertitur.

CAP. VIII.

De somni & vigiliarum lesionibus.

1. **N**ON sensuum internorum, non animalis motus, sed sensuum externorum affectionem somnum & vigilias esse, inde patere putamus, quòd illi permancant; permanere autem possunt durante somno, non item sensus externi, quibus operantibus ac ad opus paratis vigilia præsto est, adeò ut durante vigiliã operentur sensus externi, feriantur verò durante somno.

2. Quoniam verò multi spiritus animales consumuntur sensuum externorum operatione attentã & diu continuatã, illudque damnum non parùm debilitare solet homines, idcirco ferias concessit iisdem Deus somnum, quo tunc iterum accumulari queant novi spiritus, novo sensuum

Et suum

suum exercitio, ubi vigilant, servituri.

3. Somnus autem ad virium recuperationem homini concessus, variis modis peccare solet, dum 1. nullus obvenit in vigiliis perpetuis, 2. brevior existit aut levior, 3. longior, ac gravior, ac profundior contingit, 4. cum insomniis conjunctus est, iisque aut gratis, aut ingratis, ac molestis.

4. Perpetuè vigiliæ urgere solent in variis affectibus, ac præsertim in doloribus atrocissimis, febribusque quibusdam, & in magnis animi sollicitudinibus, & curis anxii, & quandoque in nimia corporis defatigatione, & inquiete, quæ omnia istarum vigiliarum causæ solent existerè.

5. Somnus brevior fit ob easdem causas, sed leviores.

6. Somnus levior ab iisdem causis pendere potest, atque extra morbos, à sensuum externorum uno vel pluribus, propter sensorii teneritudinem auctus, unde à nimio objecto excitantur in somno sensus.

7. Somnus longior in statu naturali consequi solet, tum animum curis vacuum,

cum, tum corporis exercitio blando & moderato, mediocriter defatigatum, tum alimenta somnum promoventia, copiosius assumpta, tum consuetudinem, &c. in statu præternaturali verò humores pituitosos, in corpore auctos, & caput petentes, quandoque alimenta vi narcoticâ prædita, copiosius usurpata, vinum præsertim & alios potus inebriantes.

8. Somnus profundior pro causa agnoscit vim narcoticam, vel in corpore ex humoribus vitiatæ excitatam, vel forinsecus advenientem, ac intrò assumptam, aut externe admotam.

9. Insomnia ut plurimum consequuntur mentem cogitationum gratarum, vel ingratarum vexationum plenam, aliquando corporis valetudinem adversam, dum excitatis in somno profundiore doloribus, vel angustiis ipsa angitur, inde anima, quæ in somno nihilominus perseverans, miras & deliras ferè conclusiones inde elicit, quòd si cogitationes nunc gratæ, nunc ingratae, ægrum hominem insuper corripiant, somnia quoque orientur inde multifaria.

10. Singulas somni profundioris aut depravati species hinc enarrare longius foret, quare sufficit & in presentiarum summa illius capita attigisse, & curationis fontes aperuisse, unde reliqua patebunt facile.

11. Curabuntur autem vigiliæ nimia, sublatis delinitis saltem doloribus, curatis febribus, remotis animi curis, quiete corpori concessâ, & usurpatis in eundem finem anodymis, & quandoque narcoticis, de quibus omnibus alibi actum.

12. Somni levioris ac brevioris cura ex modo dictis patebit.

13. Somnus longior & protractus minuetur, ac curam dementem, utilibus ac seriis negotiis exercendo corpus, aliquantò magis usurpando alimenta somno promovendo minùs apta, assuefaciendo pingrum hominem surrectioni maturiori, corrigendo, evacuandoque humores pituitosos vitando, minuendo saltem potus inebriantes, ac somnum augentes.

14. Somnus profundior curabitur corrigendo in corpore humores narcosin patientes, tam per acida, quàm per aromatica, tum per seorsim, tum aliquando simul usur-

usurpata, vitando externam narcoticorum adplicationem, atque imprimis ipsorum assumptionem, corrigendo insuper per præfata ipsorum usurpatorum noxam.

15. Sani hominis dediti moderentur cogitationes intentas rerum quarumvis, ac minuunt imprimis somnum.

16. Valetudinarii præter jam dicta usurpent medicamenta, humores in corpore noxios emendantia & educentia.

CAP. IX.

De imaginationis lesionibus.

1. **C**UM imaginationis munus sit, primas & secundas servare notiones, illa sunt rerum sensilium secundum qualitates sensiles, tum proprias, tum communes externis sensibus exceptarum simulacra, hæ verò aliæ ex iis, (in quibus aut convenire, aut differre comperiuntur plures, primæ inter se collatæ notiones) per mentis operationem productæ.

2. Ubi notandum, convenientia, notiones secundas primis proximas, specie in-

firmæ, remotissimas; generis summi, intermedias : Inferiorum respectu generis, superiorum speciei, sed subalterna nomine vulgo venire : Discrepantia aut notiones itidem secundas primis proximas differentia individualis remotiores, differentia specificæ aut genericæ. Nomenclaturæ, insignivi, quemadmodum ipsa objecta, eorundemque notiones primæ individualia vocantur, ut & hæc ipsa singularia notiones secundæ communes omnes universalis dicuntur.

3. Læditur autem secundum primas notiones imaginatio, quando vel aliquid omittitur, vel præteritur, quod in rebus ipsis consistit, vel aliquid ipsis affingitur, quod in rebus ipsis non occurrit, & quidem ratione qualitatum sensilium propriarum vel communium.

4. Præteritur aliqua circumstantia in rebus ipsis existens, quando illa non examinantur ex omni parte, aut non accuratè, aut non distinctè, aut ex parte duntaxat, vel perfunctoriè, vel confusè.

5. Ex parte duntaxat examinari possunt sensibus externis objecta, extra hominis arbi-

arbitrium, quoad ipsum sensum posita. Unde undique ab eo considerari nequeunt.

6. Perfunctoriè ac minùs accuratè considerantur ac examinantur objecta remota, nimiumve agitata, aut subtiliora.

7. Confusè aut minùs distinctè considerantur objecta, tum valdè agitata, tum partes multas intricatas habentia, minusve, ubi hoc requiritur, illustrata.

8. Aliquid affingitur notionibus primis, quod rebus ipsis abfuit, quando aliquid ex præjudiciis ipsis attribuitur præter aut ultra sensus externi, quæ tamen soli menti innotescunt, testimonia.

9. Læditur secundum secundas notiones imaginatio necessariò, quoties vitiosæ sunt notiones primæ. Ut & quoties non exactè conferuntur aut expenduntur, quæ parte in se conveniunt, aut eadem notiones primæ. Unde minùs accuratas, & ipsis rebus convenientes fingi oportet notiones secundas.

10. Cùm imaginatio sive notionum tum primarum, tum secundarum formatio sit purum putum animæ vel mentis, nullo autem modo ipsius corporis opus, mirum videri debet nulli, si ejus vitia non curentur.

corporeis, sed intellectualibus, & à ratione sana petitis auxiliis.

II. Corrigetur proinde & prævenietur primum imaginationis circa primas notiones vitium, in unius pluriumve circumstantiarum rebus ipsis præsertim omissione instituendi exactam omnium qualitatum sensilium, & propriarum, & communium observationem, mox & considerandum idem objectum, quantum licet ex omni parte, denique expendendo omnes ac singulas ipsius partes, partiumque particulas, & in singulis omnes singulaque qualitatum propriarum & communium diversitates.

12. Corrigetur secundum imaginationis circa primas notiones vitium, in unius pluriumve qualitatum sensilium, propriarum, vel communium, in rebus ipsis non observatarum, figmento, vel falsâ attributione, nil concedendo, aut tribuendo rei, quod reverà sensu externo in ipsa non fuit deprehensum.

13. Corrigetur primum imaginationis circa secundas notiones vitium, exprimarum, notionum vitio pendens, illud ipsum, ut jam dictum, corrigendo ac emendando.

14. Cor-

14. Corrigetur secundum imaginationis circa secundas notiones vitium, eâ minùs exactâ qualitatum singularum sensilium, tum propriarum, tum communium cum similibus collatione ac expensione ortum, instituendo exactam ac accuratam singularum qualitatum propriarum prædictarum in variis objectis observatarum, cum suis similibus comparatione mox convenientiæ ac discrepantiæ æquum iudicium.

15. Quò suprà dicta omnia fiant clariora, liber qualitates sensiles, tum proprias, tum communes, secundum sua capita enarrare. Visui enim proprii sunt colores unâ cum luce, sive lumine, ac pelluciditate, ipsisque oppositis tenebris ac opacitate. Auditui verò soni, olfactui odores, gustui sapor, tactui durities & mollities, caloris sensui calor & frigus multiplex.

16. Pluribus sensibus communes qualitates sensiles sunt. 1. Numerus. 2. Continuitas vel distantia. 3. Locus, seu situs. 4. Motus & quies. 5. Tempus aut existentiæ, mutationumque durationem determinans. 6. Magnitudo, seu moles. 7. Continuitas, seu connexio. 8. Consistentia, ac fluiditas.

Ec 5

9. Ri-

9. Rigiditas & Flexilitas. 10. Soliditas ac Cavernofitas. 11. Figura multifaria. 12. Liquiditas & Glutinositas. 13. Flatulentia à quo vapore fumi, &c. referendi.

CAP. X.

De ingenii & rationis leſionibus.

1. **M**ens humana in rerum externis ſenſibus præceptorum obſervatione, hinc & notionum primarum & ſecundarum formatione non acquieſcit, quin mox & convenientiæ, & diverſitatis, ſecundùm qualitates ſenſiles, tam proprias, quam communes in ipſis notatarum, cauſas & rationes cognoscere ſatagit, quod ingenii ſui viribus, hoc eſt, ratiocinatione ſive diſcurſu elicere conatur.

2. Nam ubi anima conſiderat 1. numerum, ſeu multitudinem objectorum ſenſilium, atque inſuper plurium molem inſignem, ſive magnitudinem, mox inde materia tam multa, & non rarò tam magna, ab invicem diſtincta, objecta conſtituentis copiam notabilem arguit.

3. Ubi

3. Ubi verò ſecundò diverſitatem notabilem in iſdem objectis tam multis conſiderat eadem anima, & quidem non tam in magnitudine, at inſuper in figura indices mutari aliſque qualitatibus ſenſibilibus propriis, colore, odore, &c. concludit mox eadem anima non unam & uniformem, at diverſam ac diverſiformem eſſe illam materiam, ex qua tam multa & diverſa conſtituuntur objecta.

4. Ubi rursus tertio, mutationem non tantum in figura externa, verùm inſuper in loco integrorum objectorum, vel ſitu partium variatum ejuſdem objecti contingere obſervat, expenditque anima & tota objecta, & plures ejuſdem objecti partes moveri elicit eadem.

5. Ubi iterum quarto objectorum loco ſuo motorum & concurrentium alluſum non rarò eorundem figuras mutari obſervat, mens, quæ in figura ſua mutantur, aut mutata ſunt, aliquid pati, aut paſſa eſſe, quæ verò immutata permanſerunt, aliquid egiſſe concludit, eadem & quemadmodum hæc agentis, ſic & illa patientis nomine indigitat.

Ee 6

6. Ubi

6. Ubi verò utraque mutationem aliquam subiisse observat mens in utrisque, & agentia & patientia agnoscit.

7. Ubi autem quindò objectum unum idemque citra alterius objecti concursum mutari, tum in figura, aliisque qualitatibus sensibilibus, vel propriis, vel communibus observat mens in uno eodemque objecto diversas & inter se differentes materias contineri, arguit à quibusdam vel agentibus, vel patientibus diversitas observata pendeat, deducatur.

8. Postquam verò sic gradatim procedendo mens humana non tam in diversis objectis, sed etiam in uno eodemque objecto materiam deduxit diversam, cujus diversitatis respectu contingat omnis in rebus sensibilibus observabilis mutatio, merito diversas illas materias ad certum determinatumque numerum & formam, seu modum, si possibile, allaborat, redigere eadem anima.

9. Sic enim in semetipsa discurrendo differit & ratiocinatur mens. Materiam illam diversam, ex quibus res sensiles omnes constant, vel definito, certoque numero comprehenduntur, vel innumerabiles existunt & innumeram.

10. Innumerabiles autem ac innumeras esse materias diversas, ex quibus res constituentur definitæ ac determinatæ, planè absurdum: Oportet proinde illas certo ac definito contineri numero.

11. Cùm ergo nec una duntaxat & uniformis esse possit rerum tam diversarum materia, nec quoque innumeræ admitti possunt materiam diversam, videndum, an binario, aut ternario, aliove definito numero constituti ac evinci queant rerum sensilium omnium materiam diversam, ex quibus postmodum elici possent omnes in prædictis rebus contingentes atque observabiles mutationes, sicque adornari rerum naturalium scientiam, quæ est alterius loci.

12. Ut proinde ad nostrum negotium revertamur, ratiocinatio, quæ ingenii est functio, cùm versetur propriè in rationibus & causis omnium affectionum rebus sensibilibus accidentium aut affectarum investigandis, aut inveniendis, duas videtur habere partes, investigationem, atque inventionem.

13. Finis & scopus ingenii est inventio causarum, media ad finem illum conse-

quendum, sunt investigatio, quam nisi quis instituerit ritè, mirum non est, si sine suo frustretur, quamvis ne tunc quidem illa semper potiatur, quando labore magno non malè causas investigat, quippe quas non rarò celatas cupit ingenio humano, vel non nisi tandem ac suo tempore patere vult Deus, & quidem tunc, quando de inventione desperat homo.

14. Læsa judicatur ratiocinatio, quando perperam instituta est causarum vel rationum investigatio.

15. Læditur autem primò ratiocinatio in hominibus stupidis, & ingenio hebeti præditis, ad investigandum planè ineptis.

16. Hæc stupiditas quibusdam est naturalis & naturalis, quibusdam adventitia, & præter naturam, & non rarò quibusdam affectibus gravibus soporosis, præsertim comes aut succedens, ut & nonnunquam immoderato & diuturno animi mœrore superveniens.

17. Læditur quoque ratiocinatio secundo, in tarditate ingenii, quæ duobus modis occurrit. Nam observant quidam, quòd

quòd longius tempus desiderant ad inveniendas quæritas affectionum rationes & causas, quas alii ex tempore promunt, unde quemadmodum in his laudatur ingenii promptitudo, ita in illis culpatur ingenii lentitudo.

18. Sed & observant quidam, quòd affectionum intricatarum & obscurarum causas & rationes assequi nequeunt, quamvis ad minus obscuras & arduas pertinent, dum alii non ita difficulter ad abstrusissima penetrant, unde quemadmodum in his dicitur vigere ingenii acumen ac subtilitas, ita in illis dicimus contigisse ingenium obtusum & crassum.

19. Læditur adhuc tertio ratiocinatio, quando depravatur, & falsæ affectionum rationes eliciuntur ac producuntur pro veris, quo vitio quamvis omnes forsitan homines laborant in multis, aliqui tamen malitiosè id agunt non infrequenter, unde prius vitium vocari queat hallucinatio, postèrius verò cavillatio.

20. Accidit certè non rarò, & cur quæso non id accidit aliquando? ut quis celsi-

cespitem, fallatur, & hallucinetur in vera affectionis quæsitæ causa elicienda ac proponenda, quod maximè humanum est, hoc ubi ex humana infirmitate quis faciet, excusationem meretur, meliùsque à Doctoribus se informari patietur, & gaudebit.

21. Accidit autem identidem non raro, & utinam non accideret, id tam frequenter, ut aliqui non tantùm ex humana infirmitate hallucinentur in vera quæsitæ affectionis causa eruenda, sed insuper malitiosè illam pro vera haberi cupiant, ut ut ipsum falsum postmodum agnoscant, vel spontè, vel per alios malè informata mens.

22. Quamvis unius vel alterius hominis animam, mentemque donis excellentioribus donatam putem à Deo, quoniam tamen observamus soporosis, quibusdam affectibus accedere, aut succedere non ita infrequenter ingenii stuporem, non immeritò forsàn quis suspicetur, animam, quæ corpori unita est, ejus indiget opera in functionibus suis peragendis, ad corporis animalium præcipuè spirituum noxas impediri quoque ac turbari in functionibus sibi aliàs propriis.

23. Ingenii proinde plus minusve hebetis causas corporeas censemus esse spiritus animales torpidiores minusque agiles, cùm observemus homines stupidos habere insuper sensus externos, segniores, corporisque motum tardiorum, ac esse proniores in somnum, quæ omnia spirituum animalium torporem arguunt, quod idem confirmatur ingeniosorum hominum agilitate, vivacitate, ac vigilantia.

24. Hujus torporis causas quærimus in pituita viscidiorè, quæ tales, ut & senes ob ætatem hebetiores facti, abundare deprehenduntur, quemadmodum contra ingeniosos bile, & quidem nobiliore ac fluidiorè.

25. Prout enim plus vel minus redundat in corpore pituita, sed plerumque minus viscida, ita ingenio magis vel minus hebeti observantur idem laborare.

26. Depravatæ autem rationis causæ videntur esse præcipitantia nimia, ideòque non sufficiens consideratio ac expansio omnium circumstantiarum in requisita observabilium cui præcipitantæ ac inad-

FR. DE LE BOE, SYLVII
vertentia si conjungatur factus, & inanis gloriae cupidus, non idem candidus unius veritatis amor, una cum loquacitate, tum non tantum verisimilia, sed falsa quoque pro veris obtruduntur incautis ab hominibus pro doctis haberi cupientibus, & per fas & nefas, hoc est, cavillando & convitiando, minime autem cogitata sua probando, & rebus ipsis convenientia demonstrando autoritatem atque dominium in alios affectantibus.

27. Stupiditas ingenii nativa vix unquam curabitur, adventitia non nisi admodum difficulter, & in primis medicamentis spirituum animalium torpori mediantibus, atque pituitam viscidam incidentibus, solventibus, emendantibus, ac tollentibus, de quibus omnibus actum in superioribus.

28. Conducet quoque continuum ingenii exercitium atque excitatio conveniens per alios, quin & manu ductio circa objecta sensibus proposita & artificiosè examinata, cum & hic verè fabricando fabri fiamus.

29. Depravata ratio curabitur curando praecipitantiam, ac advertendo, ac intendendo animum rebus examinandis, nec à labore suscepto super sedendo, donec exactè fuerint omnia expensa.

30. Inanem autem gloriam qui exuere non possunt, incurabiles sunt aspernendi, ac pro ipsis orandum, ut ad mentem bonam redeant.

CAP. XI.

De rationis sive iudicii lesionibus.

1. Iudicium est mentis functio de ingenii ratiocinationum soliditate ac bonitate decernens.

2. Duo sunt rationis sive iudicii munera, 1. rationes ab ingenio ratiocinando elicitas librare, atque exactè examinare: 2. Ex a quo de illorum valore ac soliditate statuere ac determinare.

3. Examinat ingenii opera, 1. mens expendendo, an nihil veri omisum, nihil falsi admissum sit ab ingenio in notionum primarum secundarumve qualitatibus sensibilibus tam propriis quam communibus observandis, quod sit collatione instituta cum ipsis rebus, de quibus agitur.

4. Secundò, considerando an catenata sint & arctissimè còhærentia ingenii ratiocinia, an verò dissolutæ scopæ duntaxat.

5. Tertio, attendendo an non plus vel minus aliudve sit in conclusione, quam erat in praemissis.

6. Ubi autem exactum rigidumque instituit ratio propriæ vel alienæ ratiocinationis ingeniosæ examen, si volet justam & æquam de ipsa feret sententiam.

7. Quemadmodum non tantum in causas & rationes affectionum in rebus sensibilibus observatarum inquirat humanum ingenium, verum insuper in earumdem rerum ad nos aliosque relatarum bonitatem & utilitatem, malitiam & noxam, ita tamen de rationum & causarum cum affectionibus ipsis convenientia & disconvenientia, adeoque de veritate vel falsitate, at insuper de ipsarum rerum bonitate vel malitia, tum nostræ, tum aliorum respectu decernit iudicium.

8. Læditur autem iudicium variis modis, & primo quidem, quando nullum in homine observatur, quod proinde dicitur & est iudicii expertus infatuitate stultitia.

9. Læditur idem iudicium secundò, quando imbecille ac debile, ideòque rebus levibus & facilibus determinandis, non item abstrusis & arduis, implicativè par existit.

10. Læditur quoque iudicium tertio, quando depravatum, & sinistrum, sive iniquum notatum, hoc est, cum re agitata minime consentiens ac delirum, & ab ipsa re planè diversum.

11. Iudicii defectus, stultitia, stoliditas, fatuitas, vel alio quovis nomine vocatus quibusdam est natus, quibusdam gravium morborum, febrium, inflammationum, epilepsiæ, &c. comes, quibusdam vehementium animi pathematum, iræ, mororis, & similibus, ut & ebrietatis symptomata, aut senii.

12. Ubi natus est ingenii defectus, difficile videtur discernere; an, quod mihi magis probabile videtur, corporis aliquam consequatur noxam, vix explicabilem, an ipsius animæ culpa talis sit.

13. Ubi autem ardentibus febribus, certive inflammationibus accidit iudicii defectus, ac frequentius delirium, utique humorum agitatorum intemperantiæ ac fervori hoc omne vel idcirco tribuendum, quòd ad temperiem reductis humoribus, redeat plerumque pristina iudicii serenitas & integritas.

14. Quamvis à vehementibus animi affectibus atque temulentia sæpius deliret homo, aliquando tamen ipsi etiam deficit iudicium.

15. Eædem at leviores solent esse iudicii diminuti ac imbecillis causæ.

16. Depravati, delirantisque iudicii causam dixi modò sæpius observari graves animi affectus, iram, mœrorem, gaudium, &c. ut & ebrietatem, ac inflammationes nonnullas, aut febres ardentes præfertim.

17. Accidit quoque delirium, quoties erratum ab imaginatione aut ingenio, atque ab horum utroque vel alterutro falsa pro veris subministrata sunt. Iudicio minus accuratè singula ponderanti ac trutinanti, sed præcipiti in sententia ferenda.

18. Accidit etiam sæpè delirium, ob præiudicium & animum opinione iniquâ vel præposterâ occupatum, cuius causa necesse est ut itidem tale sequatur iudicium, hoc est, iniquum, atque à vera ratione aberrans, idèdque delirium.

19. Omnia iudicii vitia quatenus à corpore

porè vitiatò dependent, hujus emendationem desiderant, ut curentur, quandoquidem sponte redintegrari tunc observantur.

20. Idem omninò dicendum de ebrietate, quâ cessante, mox vel paulò post cessare solent iudicii noxæ qualescunque.

21. Sic gravissimos animi affectus, iram, mœrorem, &c. comitans vel consequens iudicium vitiosum, iisdem sedatis aut compositis ad integritatem redire mox aut brevi solent.

22. Nativum iudicii vitium aliquando in morbo gravi correctum quasi ac restitutum restantur Medicorum observationes, atque curato ægro iterum corripuisse, unde à corporeo vitio illud extitisse arbitrò, cum illo ex morbo mutato in melius quoque mutatum fuerit, atque eodem ad totius harmoniam corpoream restituto, in pejus denuò ruerit.

23. Iudicium vitiatum ob sensuum externorum imaginationis, aut ingenii procedentia vitia, eademque à iudicio non observata non corrigitur, nisi correctis, observatisque illorum vitis.

24. Denique iudicium à præjudiciis vi-
tium rarissimè curatur, cum admodum
difficile sit ac novum, admissa semel ex
animo exuere præjudicia, quibus perma-
nentibus, pro incurabili habendum hæc-
tenus tale iudicium.

CAP. XII.

De memoria lesionibus.

I. **M**EMORIA videtur mihi sensuum in-
teriorum operum, notionum pri-
marum scilicet & secundarum, ut & ratio-
num sive causarum per ingenium inventa-
rum, atque decisionum sive secretorum à
iudicio factorum.

2. Memoriae namque munus est, primò,
omnia prædictorum sensuum opera ad-
mittere, vel accipere; secundo, eadem con-
servare; tertio, tandem illa ipsa, ubi opus,
reponere.

3. Quemadmodum autem laudatur pri-
mò memoria, quæ sibi concedita facile
admittit; secundo, quæ eadem firmiter
retinet; tertio, quæ ipsa fideliter at-
que promptè reponat, & è contra cul-
patur memoria, primò, quæ difficulter,
aut

aut minime admittit concedita, 2. quæ
haud diu conservat admissa, sed eadem mox
aut paulo post amittit. In oblivione aut
memoria labili 3. quæ infideliter aut quo-
cunq; modo mutilata, vel segnius, vel cum
difficultate reponit admissa & conservata.

4. Difficulter autem minima admittit
sensuum interiorum opera memoria ob
mentem cogitationum multitudinem tan-
tum non pressam & oppressam, ideoque sin-
gulis memoriæ mandandis minus atten-
tam.

5. Non satis firmiter retinetur, quin-
cipius excidunt memoriæ concedita, ob a-
nimam oscitanter rariusve ipsa recolentem
atque negligentem.

6. Infideliter ac quibusdam suis circum-
stantiis mutilata, reponuntur mentis opera
memoriæ concedita, tamen ob eadem ne-
gligentius, ac festinanter tantum à mente
observata, tum ab eadem secundum aliquas
duntaxat circumstantias subinde reculta.

7. Segnius ac cum difficultate reponit
concedita sibi memoria ob neglectas fere
loci, temporum, personarum & similium
circumstantiarum, sine quibus arduum est
ipsarum rerum satis meminisse.

8. Quoniam in quorundam memoria prodigiose consistat, fateor me hactenus assequi non potuisse.

9. Quæ vulgo de memoriæ alicujus oblivionis causis aut cerebri humiditate ac siccitate petitis dicuntur, non mihi satisfaciunt, neque enim puto soli corpori, deinde animæ præsertim inesse memoriã, quamvis non negem dum in corpore degit anima ad corporeos morbos multum variare memoriæ affectiones, magis tamen animi affectus.

10. Interim non nego quemadmodum ad excedentem humoris pituitosi in humano corpore copiam, sensus omnes tum interni, tum externi non parum læduntur, ita & memoriã tunc plurimum afficit, & quidem quantum animales spiritus tunc existunt, minus puri & mobiles, minusque ad animales functiones obeundas apti, quamvis & tunc simul noxium censeo Cerebrum humidius quippe producendis, parandisq; animalibus.

11. Quoties proinde in memoria quovis modo læsa observatur simul aliquod in corpore existens vitium, toties ante omnia illud erit corrigendum.

12. Sublato à corpore vitio si quod tunc concurrat, emendanda sunt enumerata animæ errata & assuefacienda ipsa sensim attentionis, eidemque sæpius iterandæ operum suorum considerationi atque repositi, atque sic quantum possibile curabuntur memoriæ vitia modo enarrata.

CAP. XIII.

De Animi affectuum LæSIONIBUS.

1. **Q**uemadmodum ex veri falsiq; consideratione ac cognitione disciplina formantur in intellectu ac ex boni maliq; observatione & apprehensione affectus excitantur in animo.

2. Prout autem quæcunque mentis objecta, vel nobis vel aliis, bona & mala, & quidem aut præterita, aut præsentia, aut futura censentur à iudicio, ita in animo nostro varia producuntur pathemata, motus & agitationes.

3. Moderati sunt hi animi motus, quoties justa & æqua fuit in suis decretis ratio, immoderati vero, & ad extremorum alterutrum inclinantes quoties injusta vel iniqua, vel sibi vel aliis tulit ratio de objectorum bonitate vel malitia decreta.

4. Verum ut meæ de animi motibus & affectibus cogitationes unicuique pateant clarius, libet hoc negotium repetere altius, sed paucis.

5. Varios enim in eodem homine affectus parient, eadem objecta pro bonis vel malis habita, 1. quidem vel nobis, vel aliis atque his vel nobis acceptis & gratis, vel inacceptis & ingratis.

6. 2. Vel præsentia, vel absentia & quidem aut præterita aut futura.

7. 3. Vel superabilia, vel insuperabilia.

8. Atque sciendum hos respectus varios diversis modis concurrentes septem affectuum sibi contrariorum propria deduci, & quidem 1. Amorem & odium, 2. lætitiã & tristitiã, 3. spem & desperationem, 4. iram & metum, 5. Clementiam & crudelitatem, 6. Gratulationem & invidentiam, 7. Commiserationem & insultationem.

9. Amor enim est propensio sive inclinatio, imo unio animi nostri cum objecto, quod nobis judicamus bonum.

10. Odium vero est aversio, & abominatio objecti, quod nobis judicamus malum.

11. Lætitiã est animi voluptas consequens fruitionem objecti, quod nobis bonum, vel per-

perfectionem objecti, quod nobis malum æstimamus.

12. Tristitiã enim est animi dolor consequens privationem objecti, quod nobis bonum; vel perfectionem objecti, quod malum æstimamus.

13. Lætitiã hæc & tristitiã, spectat quidem proximè objectorum utrumque præteritum, improprie tamen, ac certo modo præteritum quoque aut futurum.

14. Spes est animi motus alacer ad fruitionem objecti boni judicati, deinde futuri, quia superabilis, aut ad liberationem ab objecto malo nobis judicato, deinde itidem futuro ac superabili.

15. Desperatio contra est animi motus anxius ad denegationem objecti nobis boni judicati, sed futuri & insuperabilis, aut ad perfectionem objecti mali nobis judicati, ac itidem futuri & insuperabilis.

16. Ira est motus animi insurgentis contra objectum, aut benè aut malè nostro tamen iudicio iniquo, agens, aëcturumve.

17. Metus verò est motus & consternatio animi trepidantis ad potentiam & vim objecti aliquid nobis ingratum & grave agentis, vel aëcturi.

18. Clementia est motus animi remittentis debiliori & delinquenti suum delictum.

19. Ad clementiam enim requiritur 1. Objectum malum & nobis quidem malum, ob delictum erga nos patratum. 2. Potestas in nobis puniendi hoc delictum, adeoq; vindictam sumendi de delincente. 3. Remissio pœnæ justæ, & quidem ob infirmitatem aliquam in delincente observatam, non vero innocentiam.

20. Crudelitas verò est motus animi contra innocentes, tanquam noxios sæviens.

21. Ad crudelitatem namque concurrunt, 1. Objectum, si non plane innoxium saltem non tam noxium atque inflicta pœnæ existit gravitas, & hæcenus itidem innoxium. 2. Potestas in crudelibus non minus quam voluntas sæviendi in alios & innocentes. 3. Augmentum & aggravatio pœnæ aut meritæ, aut pro merita supposita.

22. Gratulatio est motus animi gaudentis alii benè esse, aut desinere ipsi malè esse.

23. Invidentia contra est motus animi dolentis, alii bene esse, aut desinere ipsi malè esse.

24. Commiseratio est motus animi compatiens, alteriusve miseræ.

25. Insultatio deniq; est motus exultantis ob alterius miseriam.

26. Horum animi motuum aliqui sunt per se boni, dummodo sunt moderati, ubi autem nimis excedunt, vitiosi fiunt. Alii sunt per se mali nec fieri possunt nisi rarissimè.

27. Inter laudabiles animi motus enumerantur Amor, Odium, Lætitia, Justitia, Spes, Ira, Metus, Clementia, Gratulatio & Commiseratio.

28. Inter culpandos animi motus sunt Desperatio, Crudelitas, Invidentia & Insultatio.

29. Vitiantur animi motus laudabiles, quoties in his observata excessus, nec conveniens aptumque de illis latum est iudicium, cuius dictamen sequitur voluntas, & huic obsequens affectus.

30. Quapropter affectuum vitiosorum correctio & curatio unicè pendet ab exacto singulorum objectorum, qua bonorum vel malorum nobis ex aliis superabilium vel insuperabilium examine hinc & solido de singulis circumstantiis ferendo iudicio. Denique moderatione servata in singulorum executione, quod præceptum generale singulis applicare non erit difficile.

De Animalis Motus Lesionibus.

1. **A**nimalem motum voco, qui per spiritus animales perficitur, qui per oppositos musculos administratur, voluntarii nomine gaudet.

2. Sic animali motu cieri puto omnes universi corporis canales, cavitatesque quando secundum naturam contrahuntur.

3. Ut plurimum tamen animalis motus nomine, solus voluntarius, aut per musculos profectus motus venit, in qua significatione & nos nunc utemur.

4. Animalis ergo sive voluntarius motus læditur, 1. quando aboletur in paralyti, 2. quando imminuitur in motus imbecillitate ac tremore, 3. quando augetur in convulsione, 4. quando depravatur in motu convulsivo dicto.

5. Aboletur motus 1. licet improprie ipsius partis movendæ culpa, uti fit quando aut luxata sunt aut fracta, & præter naturam in sua articulatione connata ossa movenda.

6. 2. Musculorum dissectorum refrigeratorum humectatorum ustorum, aliterve pessime affectorum vitio.

7. 3. Nervorum dissectorum, refrigeratorum, humectatorum, aliterve ita affectorum culpa. Ut spiritus animales per ipsos ad musculos transferri nequeant.

8. 4. Ipsorum animalium spirituum torpidorum aut valde conturbatorum culpa.

9. Cerebri ac cerebelli graviter affectorum ideoque ad spiritus animales parandos & forsan propellendos quoque ineptorum vitio.

10. Mentis ob pathemata vehementia ita conturbata, ut spiritus animales amplius quaeversum dirigere nequeat, culpa.

11. Diminuitur animalis motus ab iisdem causis, sed levioribus.

12. Augetur animalis motus ob irritationem vel in musculo, vel in nervo, vel in aliqua cerebri, cerebellive aut spinalis medullæ parte permanentem, & à punctura, erosione aut ustione, &c. ortam, hinc consequentem nimiam & involuntariam spirituum animalium ad certas partes propulsionem.

13. Depravatur animalis motus, fitque convulsivus ob irritationem non continuo sed per intervalla duntaxat memoratas partes repetentem, aut & alternatim propositas afficientem.

14. Irritatio omnis fit à re vel dura vel acri partes sensiles, sive intrinsecus, sive forinsecus adveniat, sive in corpore ipso existat & talis evadat, ita ossa fracta suis extremitatibus acutis hoc præstare possunt, ita humores acres acidi præsertim præter naturam in corpore accurrentes partes sensiles mire afficiunt & rodunt.

15. Curabitur abolitus motus animalis r. Ossium luxatorum, fractorum, connatorumve culpa, in eisdem repositis, consolidatis solutisve, de quibus videndi libri chirurgici.

16. Idem continget 2. consolidando musculos dissectos calefaciendo refrigeratos, exiccando humectatos, sanando ultos, &c. Quibus indicationibus conducuntur medicamenta non pauca præscriptis in superioribus & extant apud omnes practicos.

17. 3. Nervorum affectus graviores attingimus, quodammodo hinc inde, ac ex partibus dictis earum curatio, non ita difficilis erit ei, qui unum aut alterum adjunget Practicum egregium.

18. 4. De spirituum animalium torpore corrigendo, aut conturbatione sedanda egimus quoque in superioribus.

19. 5. Cerebri ac cerebelli graves affectus, apo-

apoplexiam puto & similes affectus notabiles alio tempore tractabimus ex professo.

20. 6. De animi motibus hosque graves consequente mentis conturbatione paucis actum est in paulo antecedentibus capitibus.

21. Privatio externa ob nervi puncturam in convulsione hinc brevi consequente, confestim curandus cum sit affectus acutissimus & maxime periculosus. De quo videantur Chirurgiæ scriptores, & in specie Paræus.

22. Eadem irritatio ab osse fracto facta vix curabitur, nisi aut ritè repositis fragmentis, aut in eisdem serræ vel aliter ablatis.

23. Irritatio ab acris in corpore productis humoribus aut assumptis qualibuscunque curabitur temperando, evacuandoque illa acra, & demulcendo partes affecto, non sopiendoque ipsum sensum per medicamentis a se pius enarrata.

24. Atque sic cum bono Deo finem imponimus præsentis collegio Practico, aliàs eadem volente DEO ac benedicente plura audituri, & accuratius singula examinaturi.

LIBER TERTIUS

CAPUT I.

De Seminis Generatione Lesa.

1. **Q**uoniam ob sensum appropinquantes caniculares ferias, impossibile erit, illos quoque affectus, qui ad functiones animales pertinent, tractare, consultius duxi, istis ad tempus prætermisissis, eas nunc tractare, quæ generationi inserviunt, quo affectus mulierum à paucis accuratè propositos expendamus & examinemus.

2. Prima ergo generationi inserviens ministrans functio est seminis productio, que meo saltem iudicio debetur imprimis spiritibus animalibus, cum parte sanguinis magis salsa concentratis in ipsis testibus vel forsitan etiam in epididymide.

3. In hunc finem tum arterias & venas tum nervos & vasa lymphatica acceperunt hi partes quo seminis materia, ubi opus sit copiose afferre, sin minus ad sanguinis massam referri queat, nec mox pereat.

4. Hæc

4. Hæc seminis confectio non omni ætate est propria, non pueritiæ, non extremo senio, at adolescentiæ juventuti atq; ætati consistenti, quamvis citius in aliquibus, serius in aliis generetur semen, uti etiam diutius perseverat in quibusdam, citius desinit in aliis ejusdem præparatio.

5. Semen arbitror ego tam in mulieribus secundum & utrinq; ad generationem concurrentem, cum absurdum sit, vocare aliquid inutile, quod Deus voluit factum, nec ullæ rationes solidæ atque satis urgentes proferri soleant ab iis, quibuslibet semen secundum denegare feminis.

6. Hæc seminis generatio læditur, 1. quando nullum, 2. quando parcius, 3. quando copiosius, 4. quando aquosius, viscidius, vel aliis modis minus commodum conficitur.

7. Nullum semen conficitur vel defectum materiæ, quando vasa non sufficientia implantantur in testes atque epididymides, vel defectum testium in eunuchis vel ineptitudine eosundem in frigidis.

8. Parcius fit semen vel aliquali materiæ defectu, quando vasa vel pauciora deferuntur ad testes, vel alio amandantur, ratione sanguinis in magno ejus effluxu vel ratione spiri-

spirituum animalium, in magnis animi curis, corporis motu vehementi, &c. vel aliquali testium debilitate in frigidioribus dictis.

9. Copiosius semen producitur tum ex materiz abundantia vasis existentibus grandioribus, tum maximè ex constitutione testium laudabili & robusta licet difficile & forsitan impossibile sit explicare, in quo consistat illa testium vis & potentia, ex sanguine spiritibusque animalibus semen conficiendi, ne quis putet pro veris assumenda, quæ cunque à quovis temere hinc determinate possent.

10. Aquosius justo generatur semen, tum ratione sanguinis universi hinc forsitan & spiritus animales magis aquosi, tum ratione constitutionis testium, mihi inexplicabilis, ob quam aquosa nimis sanguinis pars admittatur ad semen conficiendum, inter causas externas certum est, Venerem nimis frequentem frigus cum humiditate præsertim, conjunctum atq; contusionem, non tamen nimiam, non raro ansam præbere illi malo.

11. Viscidius contra redditur semen ob causas contrarias, ut & Venerem rariorem.

12. Vix unquam curabuntur illi in quibus defectus est totalis seminis, nisi fortassis in testium ineptitudine solis aromaticis, tum internis.

ternis tum externis quodammodo saltem reparandæ, quo minus succedente, excusandi sunt tales ab opere generationis.

13. Facilius autem consulitur iis, in quibus parcius producitur semen. Nam 1. Vasa exigua sensim expanduntur partium frequenti blandoq; affricu atq; in unctioe cum aromaticis. 2. Materia testibus conveniens ac sufficiens restituitur curata hæmorrhagia qualicumq; atq; vitando animæ vexationes ac sollicitudines nimias, ut & nimium corporis motum.

13. Roborando testes præfatis aromaticis tam externis quam internis.

14. Copiosi seminis productio hinc & excretio, si hominem debilitat, curabitur 1. adhibendo medicamenta, quæ vasa quodammodo adstringunt, quæ sanguinem magis condensent, spiritusq; figant. 2. Abstinendo à cogitationibus Venereis, imprimis à conversatione familiarium cum egregiis & gratis sive amatis, & præsertim ab actu Venereo. Denique usurpando prudenter medicamenta Veneri extinguendæ præscripta.

15. Aquosum semen corrigiur, 1. Curando sanguinem aquosiorè, tum alterantibus aromaticis præsertim sed mediocriter fixis, tum evacuativis & aquam per alvum urinam & sudorem educentibus.

688 FR. DE LE BOE, SYLVII
tibus. 2. Roborando testes imprimis per ex-
terna aromatica mediocriter adstringen-
tia.

16. Viscidius semen emendabitur usur-
pando medicamenta aromatica, sed magis
volatilia & aquea, quibus diluatur sanguis u-
niversus, & in specie feminis materia, ad
quam facile penetrant aromatica.

C A P. II.

*De Virilis seminis effusione ac penis
erectione Laesa.*

1. **V**irile semen quo generationi serviat,
in uterum muliebrem effundi de-
bet, in quem finem penis erectione opus,
quoniam coitu promovetur illa erectio.

2. Virilis namque seminis effusio laesa fe-
quitur, praesertim laesa penis erectionem.

3. Laeditur haec penis erectio, 1. quando
nulla fieri potest, 2. quando illa non suffi-
ciens existit, 3. quando eadem non satis diu
perseverat.

4. Nulla fit penis erectio, ubi penis de-
stituitur vasis copiosum sanguinem anima-
lesque spiritus adducentibus, unde & ipse
penis invalidus existit.

5. Non

5. Non sufficiens fit penis erectio, ubi
non sufficienti copia ad ipsum transfertur
sanguis & spiritus animales, idque aliqua
ob vasa minora vel pauciora ad penem delata,
aliquando ob ipsum penem ab externo fri-
gore aëris, aquae &c. male affectum, aliquan-
do ob metum, aliumque animi affectum gravi-
orem spiritus animales aut confumentem, aut
in motu suo turbantem aliove avocantem.

6. Non satis perseverat penis erectio,
adeo ut prius quam semen effundi queat, ite-
rum atque iterum collabascatur, aliquando ob
spirituum animalium penuriam universa-
lem, sanguinemque universum minus calen-
tem ac spirituosum, aliquando ob animum
multis cogitationibus aut inopinato pathe-
mate ab opere hoc avocatum.

7. Quoties ob vasorum sanguinem fer-
vidum, spiritusque animales ad penem defe-
rentium culpam, nulla fit ejus erectio, toties
pro incurabili habendum hoc malum.

8. Non sufficiens autem penis erectio va-
sorum paucitatem parvitatem consequens
sensim corrigi potest ac emendari frictione
blanda ac frequenti penis ejusdem inunctio-
ne cum linimentis aut unguentis aromati-
cis, quo paulatim expanduntur magis vasa,
plus-

plusque sanguinis & spirituum ad penem transferant.

9. Ubi à frigore externo idem contingit, foveri decoctis aromaticis, & ungi unguentis similibus, debet pars male affecta.

10. Animi affectu noxiò sublato ad pristinum robur redire solet penis, quin contratio magis erigi.

11. Non satis diu permanens penis erectio, spirituum animalium penuria protrahetur usu convenienti, spirituosum cum aliis mixtorum aquæ vitæ Matthioli ac similia per intervalla usurpatum, donec animales spiritus multiplicati fuerint in corpore.

12. Quin rarius exercenda Venus est talibus, quo tunc saltem illi abolenda sufficiant spiritus satis pauci.

13. Sanguis fervidior fiet usu Salis volatilis oleosi omniumque adeo aromaticorum, inter quæ præferenda illa quæ docuit experientia, conducere in hoc affectu.

14. Animus revocandus ad negotium præsens, atque intendendus rei agendæ cum hilaritate.

CAP.

CAP. III.

De Vicrina sive Menstrua Purgatione Læsa.

1. **A**D generationem apta tum demum accensetur fœmina, ubi menstruorum purgationem est experta, vel saltem potuit, debuitque experiri, quod plurimum circa ætatis annum 14. solet contingere, quamvis in regionibus calidioribus nonnullis citius, in frigidioribus verò multis tardior solet accidere.

2. Sanguis hic singulis mensibus secundum naturam excerni solitus, in non gravidis, retineri solet in prægnantibus, ut & in lactantibus, quamvis in valde paucis aliter eveniat, unde conjicere licet partim ad fœtum in utero contentum, partim ad eundem nuper natum alendum super abundantem illum produci sanguinem, tum demum excernendum, quando nulla adest necessitas.

3. Hæc sanguinis superflui singulis mensibus instituenda purgatio læditur, 1. quando nulla fit, 2. quando minori saltem copia contingit, 3. quando nimia existit, 4. quan-

4. quan-

4. quando non convenienti tempore accidit, sed aut citius aut tardius redit, 5. quando diutius aut brevius durat, 6. quando calore, odore, acrimonia, consistentia, &c. vitiosus expellitur sanguis, 7. quando per alias vias contingit.

4. Nullus fit & in totum cessat hic sanguinis menstruus effluxus in suppressis tum diutis mensibus, quando tum ipsius sanguinis, tum viarum potest accidere culpa.

5. Sanguinis culpa deficit purgatio menstrua, si 1. in corpore deficiat in universali corporis contabescencia, licet non omnibus sanguine pauco præditis, de naturali hæc evacuatio, unde aliud inde hinc concurrere suspicor. 2. Si idem crassior & viscidior existat, unde non tantum ineptior fit ad motum, sed imprimis ad sui secessum, & transitum per vias angustas, opus namque est, ut à reliquo secernatur sanguis excernendus, ac penetret per vias peculiare, nec secundum naturam valde patentes, quod non fiet facile, ubi sanguis existit crassior ac multa pituita viscida refertus, imprimis ubi hæc est ipsi permista, tunc enim difficilior cõtinget requisita secretio, secus atq; in sanguine confusam duntaxat pituitam habente.

6. Via-

6. Viarum per quas fluere ac effluere sanguis menstruus debet, culpa contingit, ejus suppressio, quando illæ sunt obstructæ ab humore pituitoso viscido, in ipsishærente, atque ipsas opplente.

7. Accidit hoc vel ob humoris hujus redundantiam, in corpore sensim in præfatis viis adhærentis, donec in totum eas impleat & obstruat, vel ob ejusdem ab aëris externi calore, corporisve motu, aliisque causis similibus soluti, & quaquaversum cum sanguine propulsi coagulationem ac concretionem subito in uteri vasis factum, & quidem à frigore externo, imprudenter circa uterum admissio, vel immediatè non sufficienter rectis partibus ventris inferioris, vel mediatè per frigus aëris, aquæ pavimenti pedes afficiens, ac consequenter abdomen penetrans, idem accidit aliquando ab animi affectu gravi, imprimis à tristitia inopinanter ac imprimis instantibus fluentibusve mensibus superveniente, unde sanguis ac cæteri humores, pituita imprimis coagulare ac concreescere solent, ut jam silentio præteream plurima sanguinem aliosve humores increassantia, corallia, cretam, orizam, carbones ac alia in pica nonnunquam copiose ac diu

diu assumta, atque sic obstructionis mox subsecuturæ materiam præparantia.

8. Minori copia fluere solent menses ob easdem ferè causas, sed leviores, imprimis ob sanguinis penuriam ejusve consistentiam crassiorem, atque vasorum uteri angustiam vel obstructionem in quibusdam duntaxat existentem.

9. Nimius sæpè numero observatur menstruus fluxus, imprimis à sanguine tenuiore ferofiore, atque acriore, pendens aliquando à vasorum laxitate.

10. Quæ sanguinem talem præsent, ex superioribus patet. Vasorum verò laxitas, consequitur ferè fluxum nimium à sanguinis vitio pendentem, licet & à balnei aut fomentibus præpostere diutiusve usurpatis, idem contingere queat, & aliquando partum difficilem aliave similia subsequi.

11. Citius quam debebat repetit fluxus menstruus, quando in quavis tertia, altera, vel etiam omni septimana redit. Quod imprimis contingit ob sanguinis abundantiam vel acrimoniam, cum vasorum laxitate conjunctam.

12. Contrarium evenit, & tardius quam oportebat, fluunt menses, quando quinta demum

demum aut sexta septimana, vel secundo, tertiove mense fluxum suum repetunt, quod accidit sanguinis ut plurimum penuriam & pituitositatem concurrente vasorum qualicunque angustia.

13. Sanguinis namque pituitositas ipsum facit inertiores atque ad quemvis motum vel potius fermentationem singularem tunc suscipiendam ineptiores, quin ab eadem pituita produci solet simul vasorum angustia.

14. Diutius perseverat idem fluxus menstruus, si non tantum per tres, quatuor, aut quinque dies duret, sed ad decem aut quindecim dies nonnunquam protrahatur. Quod imprimis accidit ob vasorum laxitatem & languorem concurrente sanguinis tenuitate atque nimia fluiditate. Brevius è contra cessat idem fluxus, quoties uno duobusve ad summum diebus permanet, ac ferè parcius simul existit, & maximè ob vasorum nimiam angustiam & ariditatem, concurrente ut plurimum sanguinis penuria, & imprimis crassitie sive pituitositate.

15. Colore vitiosus existit sanguis menstruus, ubi solitò pallidior, vel attrior excernitur; Pallidior verò existit, ob multum ferum admistū; nigricantior ob ejudem defectum,

ctum, & spiritum acidum in corpore acior-
rem, à quo magis nigrescere sanguinem ar-
bitror.

16. Nonnunquam odore gravi præditus
est sanguis menstruus, quem alicui moræ
citra uterum ante sui effluxum, deberi existimo;
stagnantis enim sanguinis partes in se
mutuo agunt, atque fœtorem facile produ-
cunt, imprimis circa partes generationi per
corruptionem & putrefactionem peractæ
dicatas.

17. Acrimoniam quoque particeps obser-
vatur menstruus sanguis, quam tum ex præ-
dita mora & stagnatione, tum ex admixtis
humoribus similibus petendam censeo.

18. Consistentia nunc tenuiore nunc cras-
sioe donatus effluit sanguis menstruus, &
quidem imprimis ob seri redundantiam vel
defectum, aliquando ob humorum coagu-
lationem promoventium, impredientiumve,
adeoque solventium admistionem.

19. Aliquando non per uteri ostium, sed
per alias vias effunditur sanguis menstruus,
per renes & vesicam, per fauces & os, per na-
res, per oculos, per aures, aut per cutis po-
ros, ita non naturales, inordinariasve vias
sibi quærit nonnunquam æstuans sanguis
men-

menstruus, quamvis impossibile forsitan sit,
vel arduum saltem, rationem invenire at-
que proferre urgentem, cur in una persona
hac potius, in alia ista, cur in eadem nunc
hac, nunc ista via effundatur; suspicor qui-
dem hoc contingere posse, in concurrente
simul sanguinis menstrui acioris, subtilioris
saltem ac penetrantioris æstu, & impetu
in partem vasa magis hiantia & patula ha-
bentem.

20. Malorum eorumve omnium cura-
tionem quod attinet, observavi hæctenus fe-
stinandum hic lente, ac plus profici blandis
quàm vehementibus medicamentis, à qui-
bus ni tunc fallatur, non parum gravari solet
malum, ut proinde tuta sit curatio, caven-
dum ab omnibus, quæ conjunctum habent
periculum.

21. Quoties proinde in sanguinis penu-
ria deficit menstruus fluxus, toties sanguis a-
limentis corporis dispositioni præsentis con-
venientibus, erit augendus, nulla verò rati-
one fluxus excitandus, quippe qui sponte
solet redire, ubi sanitati restituta est ægra,
vel sanguis in ipsa copiosior generatur.

22. Quoties verò ob sanguinis viscidita-
tem aut crassitiam deficiunt menstrua, toties

incidentibus, attenuantibus, diutius usurpatis, superandum est paulatim malum hoc, exhibendo subinde medicamenta humores emendabiles evacuantia per alvum.

23. In hunc finem vini medicati formula esto sequens.

℞. Rad. enul. camp. ʒ ij.

fol. puleg.

major an.

fabin.

artemis. rubr. an. M ʒ.

bacc. laur.

sem. dauc.

levistic. an. ʒ ij.

cinamom. anct. ʒ iij.

macer. ʒ j. confusa & crasse confusa

Includantur sacculo, cui in cantharo lapideo affunde vini albi, vel gallici, vel Rhenani veteris, pro personarum lubitu, vel consuetudine lb. 11. stent per noctem in cella, bibat æger in prandio, ac cæna haustulum, quamdiu aliqua vis in plantis, novum vinum affundi potest.

24. Cui pilulæ magis placent, illi sequens formula serviet, quæ

℞. Gum. sarapen. in aceto preparat. ʒ ʒ.

chalyb. ppi.

succin.

succin. alb.

borrac. venet. an. ʒ j.

myrrh. rubr.

Castor. opi. an. gr. xv.

croc. britann. ʒ ʒ.

ol. caryoph. gutt. vj. M.

F. l. a. Bilulæ Num. xl. deaurentur. Capiat quotidie cubitum itura pilulas quinq.

25. Ubi purgare licebit.

℞. Mass. pilul. satid. maj. ʒ j.

ol. mac. stillat. gutt. j. M.

F. Pilulæ Num. v. deaurandæ ac manè assumendæ, aut si malit vesperi capere, tres sufficent, quas una post cœnam hora usurpabit, ne ante tempus matutinum alvi dejectio superveniens somnum plus justo turbet.

26. Potest quoque decocti forma humor viscidus præparari atque subinde educi decoquenda prædicta simplicia, aut alia similia, ex aqua vel sola, vel cum vino juncta & addendo in colatura syrupos convenientes, artemisiæ, quinque radicib. & similes, aut etiam rosarum solutiv. ten. vel diacnic.

27. Vix ab eodem humore viscido sensim infarctæ, atq; obstructæ, iisdem medicamentis modo memoratis referabuntur, nisi quod sub

700 FR. DE LE BOE, SYLVII
finem utile sit addere sudorifera, vel diure-
tica saltem sale volatili abundantia & sudo-
rem subinde promovere, sicut in penetra-
bit facilius medicamento vis, ad extremos
vasorum viarumque sinus.

28. Exempli gratia sequens paretur A-
pozema.

℞. Rad. apii

levistic. an. ℥ ℥.

rasur. lign. guajac. ℥ iij.

sassafr. ℥ ℥.

bacc. junip.

laur. an. ℥ ℥.

herb. scord.

puleg. an. M. j.

summit. centaur. Min. M ℥.

sem. milii ℥ ij.

Coque ex aq. pura ad Colaturam ℥ xxx. add.
syrup. artemis. carduib. an ℥ ℥. tinctur. ci-
nam. castor. an. ℥ ℥. ol. succin. gutt. iv. M.

Hujus Apozematis haustulum calentem
assumat ægra manè, atque stragulis commo-
de tecta, sudorem expectet, quando post
horulam si nondum prodeat assumto jusculo
illum promoveat, idq; sæpius repetat, impri-
mis circa tempus consuetum fluxus mensi-
um, quo simul ad uterum propellatur denuo
sanguis.

29. Quo-

29. Quoties subito ac nuper contigit ob
corporis tacti, hinc mox refrigerati vicissi-
tudines, humorisque adeo pituitosi soluti,
& quaquaversum protrusi, deinde rursus in
uteri vasis coagulati mutationes, menstruor-
um suppressio, toties maturè huic malo
succurrendum, ut citiùs faciliusque superetur,
& quidem medicamentis itidem humo-
rem viscidum solventibus, ac præsertim fu-
doriferis jam memoratis.

30. In hunc finem ubi neglectus prius af-
fectus, præ cæteris omnibus comendo sp. sa-
lis armoniaci, cujus unius ope plures br. vi ac
comodissimè restitui ejus, prout, potentior
existit, aut debilior, guttas quatuor, sex vel
septem ex vino cochlear, & quidem bis vel
ter in die exhibendo.

Ubi ab animi pathemate gravi suppri-
muntur menses, composito prius animo ad
prædicta medicamenta pergendum, quo
& humoribus introductæ corrigantur no-
xæ.

32. Ubi ex prava diætâ & noxiis rebus
copiosius assumtis, diutiusque originem
trahit, menstruorum suppressio, longiori
mora & majori labore opus est ad curatio-
nem, ritè instituendam; incumbit autem

tunc medico accuratè attendere ad ea Medicamenta, quæ aliquam in melius mutationem præstant, quo in iisdem perseveret, aut præstantiora adhuc facilius excogitet. Observavi autem hætenus conferre tunc præ cæteris memorata sæpius laudatæ; à me salia volatilia, tanti momenti & usus in medicina, ut dolendum sit, ipsa non nisi confuse fuisse hætenus Medicis nota, postquam ex ipsorum notitia distinctiore plurima reddantur in arte medica, longè quam olim manifestiora, sed de his & egi jam, & agam Deo volente pluribus alibi.

33. Ex iis quæ de suppressorum mensium curatione jam dixi, facile patet, quid ad diminutum menstruorum fluxum redintegrandum augendumve requiratur, eadem scilicet, quæ sunt proposita, sed minori quantitate, ac brevius exhibenda, cum facilius, citiusque superari queat hoc malum.

34. De sanguinis missione nullam feci hætenus aut in restituendis, aut in augendis mensibus diminutis mentionem, cum propriè nil fiat ad causarum peccantium vel correctionem, vel educationem, potest tamen aliquando habere locum postquam præcesserunt prædicta omnia, & quidem ad motum sanguinis

PRÆXEOS MEDICÆ LIB. III. 703
sanguinis vel concitatiorem si in brachio, vel ad uterina vasa, potentiorum si in pede instituitur, & imprimis ubi in corpore sanguinis pleno acciderit humorum pituitosorum circa internum coagulatio, tunc enim sanguine misso corrigitur ejus stagnatio faciliè superveniens, quia minuitur ejusdem copia & præmissis prædictis promovetur ipsius motus ad uterum.

35. Nimius menstruorum fluxus curabitur minuendo sanguinis serum abundans per hydragoga satis nota.

36. 2. Incrassando sanguinem tenuiorem; plantag. portulac. semperviv. maj. bellid. min. flor. rosar. rubr. balauft. sem. acetos. plantag. cydon. mespil. pyris aliisque austeris, omnibus prudenter paræque manu administratis & quidem forma diversa.

37. 3. Temperando sanguinis cæterorumque in corpore existentium humorum, bilis præsertim, acrimonia per eadem fere dicta incrassantia, nisi quod tunc & anodyna, & subinde narcotica possint addi.

38. 4. Coarctando vias leniores & potentiores iisdem incrassantibus, additis simul

potentius adstringentibus externè imprimis usurpatis, & quidem fomenti forma, quo prudenter & calido subinde admoto sensim constringentur, & ad naturalem angustiam reducentur vasa laxiora ideoq; potentiora.

39. Ubi in effluxu sanguinis enorme periculum imminet vitæ, venam secando in brachio, sic motum contrarium conciliando, & ab utero avertendo, non neglectis interim quæ forinsecus adhibentur, vias possunt sufficienter angustare, atque intrinsecus assumpta omnem effervescentiam præter naturam compefcere.

40. Ubi notandum, quando magnus ardor adest comes, acida austera imprimis conducere, quando minor æstus adest, solum nitrum atque ex ipso paratum lapidem prunellæ dictum sufficere, quæ amyis & hic temperando æstui sit convenientissimus. Ab hoc proinde faciendum initium, & sensim pergendum, ad medicamenta potentiora, quoties blandioribus non cedit malum.

41. Citiùs recurrens fluxus menstruus ob sanguinis abundantiam, curabitur eundem in tempore minuendo per venæ sectionem & imprimis ipsius augmentum perpetuum impediendo per alimenta, tum pauciora,

ciora, tum minùs nutrientia, tum difficiliora fermentabilia usurpata, quibus si accedit corporis exercitiù aliquanto vehementius, aut sollicitudo anxia citius id obtinebitur.

42. Acrimoniam lixiviosam in sanguine fero existentem, quæ corrigunt non semel dictum, ac modo quæ vasorum laxitatem emendent.

43. Tardius confluentes menses ob sanguinis penuriam curant, quæ cum sanguinem faciliè ac copiosè gignere possint, alimenta fermentationis facilis ova sorbilia, carnes animalium juniorum, agnina, vitulina, pullorum, lacte, &c.

44. In eundem finem laudatur exercitium corporis moderatum, animus hilaris & curis vacuus, somnus mediocris, &c.

45. Tardius ob sanguinis pituitositatem fluentes menses curant, omnia tum aromatica, & sale volatili abundantia, tum phlegmagoga subinde usurpata, quo pituita redundans & minus emendabilis minuatur.

46. Vasorum angustiam quæ curant, in superioribus jam dictum.

47. Hic aliquando venam secari atq; pauca quantitate sanguinem educi posse ad reliquum, magis ad uterum movendum patet ex supradictis.

48. Diutius perseverans menstruus fluxus ob vasorum laxitatem, sanguinisque nimiam fluiditatem, curabitur exhibendo medicamenta aliquantulum austeriora & potentius astringentia per vices tamen & quantitate parva, ne nimium constringendo sanguinem in uteri vasis coagulent, sicque aliud malum aut incommodum æque grave ac periculosum pariant.

49. Citius cessatus fluxus menstruus curabitur aperiendo vasa mox coarctata in primis per fomentationes instante fluxu, quin eodem durante usurpatas ex rad. alth. foliis ejusdem ac malvæ summitatibus, floribus chamæm. & similibus ex aqua coctis, & cum spongia vel panno laneo pudendis calidè applicatis, aut in sedendo illi decocto calente, ita ut vapor elevatus penetret in uteri sinum, quin hunc eundem in finem inungi possuat ilia & inguina oleo liliorum alborum.

50. Sanguinis penuria ubi adest, reparandus is est diætâ convenienti, de qua jam dictum.

51. Ubi sanguinis crassities ac pituitositas concurrat usurpanda simul quæ illam corrigant & incidant, ac præsertim quæ mensibus movendis consentent adpropriata, qualia sunt decoct.

decoct. majoran. pulg. fabin. & similium, & in specie spiritus sal. armon. ol. succin. &c. tum ante fluxum, tum durante fluxu, exhibita.

52. Menses ob adactum serum pallidiores existentes ipso per hydragoga diminuto melius erunt colorati.

53. Idem ob ejus defectum nigriores facti eodem per potum tenuem, utilem tamen, sensim aucto, colorem nanciscentur laudabilem.

4. Vbi autem ab acido spiritu acriore in corpore augetur illa nigrities, tolletur ipsa eodem temperato per medicamenta sæpius memorata.

55. Vbi ex mora & stagnatione præcedente fœtorem contraxit menstruus sanguis, ibi allaborandum sedulo, ut omnis remora tollatur, humor pituitosus & ante omnia corrigatur & minuatur, viæ imprimis ad uteri vasa libera præstetur, quin imo & fœtor, & omnis ab ipso metuenda noxa superetur, per modo laudata decocta, aromatica utero convenientia, ubi observandum cavendum esse à valde acris & potenter menses movētibus, quando illi effluunt satis copiose, quibus uti nihil impedit, quando iidem parcius fluere solent.

56. Ubi acer effluit sanguis menstruus, tum ipse corrigendus, tum partes leniendæ.

57. Sanguis ipse mora & stagnatione acrior factus ad integritatem sponte redibit sublata stagnationis causa, temperabitur autem usurpatis anodynis & quandoq; opiatis.

58. Idem contingit quando ab admistis humoribus acribus pendet acrimonia illa, usurpatis præterea medicamentis eisdem tum temperantibus, tum educentibus, tum maximè eorum productionem novam impediens.

59. Sanguis menstruus tenuior effluens ob seri abundantiam curabitur illo diminutione per purgantia.

60. Idem crassior existens ob seri defectum hujus argumentum indicat per aquæ præsertim copiosus assumpta.

61. Sanguis idem tenuior existens ob solis volatilis acrioris copiam increassabitur hoc correcto per acida, tum blanda, tum acerbæ.

62. Idem sanguis menstruus ob acido-austerorum humorum admistionem crassior factus redditur tenuior usurpando medicamenta sale volatili acriori prædita, tum vulgaria, tum arte chymica confecta.

63. Quo-

63. Quoties tandem non per usitatas & ordinatas uteri vias, sed alias quascunque effluunt menstrua, toties circa uterum vasorum angustiam, conformationemve malam concurrere observamus, quibus emendandis, demum spes affulget redintegrandi fluxum per vias naturales, quamvis tunc ni sponte fluant per uterum menses, commode in pede possit secari vena & sanguis paucus educi, quem in finem usurpare quoq; potest §. 50. memoratum.

C A P. IV.

De Fluore Muliebri Menstruis albis vocato.

1. **N**on tantum secundum naturam certis temporibus hoc est singulis mensibus feminis puberibus expurgari solet per uterum sanguis, sed etiam non infrequenter ipsis præter naturam per vias easdem expurgatur & effluit potius humor pituitosus, Muliebris fluor melius quam alba menstrua dicitur.

2. Neq; enim menstrualis, at in plerisque perpetuus existit, quamvis non raro circa menstruorum fluxum soleat aliquando copiosius & abundantius erumpere.

3. Ob-

3. Observatur hic fluxus non tantum in menstruatīs, sed aliquando in nondum, & crebro in non amplius menstrua patientibus, quin ipsis quoque gravidis, adeo ut nulla ætas, nullus scēminarum status sit liber ab hoc fluore, non tantum molesto, quin insuper noxiō, & tum dolores varios tum virium dejectionem comites habente.

4. In hoc fluore humor interdum aqueus & serosus, interdum pituitosus & viscidus, interdum acris & mordax, interdum lenis & blandus, interdum fœtidus & graveolens, interdum odoris, & fœtoris expers, interdum albus, interdum flavescens aut virefcens, nigricans, rarissime sanctus excernitur.

5. Nonnunquam hic fluor satis diu absque ullo incommodo scēminis accidit, quando scilicet & paucus existit, & minime acris humor, sæpius tamen, quando idem copiosius effluit, & acrimoniæ particeps & cachexiam, virium languorem, dolores in regione lumbari, lassitudinem spontaneam, & similia mala plura habet conjuncta, ipsam adeo sterilitatem.

6. Sem-

6. Semper in hoc fluxu uterum & inprimis vasorum suorum ratione aut sinum laborare arbitror, sive cujus reliquum & contenti in ipso humores satis bene aut male se habeant.

7. In hoc enim fluore judico sanguinem ad uterum delatum nimiam feri aut pituitæ copiam in ipso relinquere, atque ipsum humoris, nunc fluidioris, nunc serosi, nunc viscidioris & pituitosi forma effluere, aut continuo, aut per intervalla, & tunc quidem circa tempus menstruorum, quo tempore copiosior solet ad uterum ferri sanguis, à quo illa dispositio vitiosa videtur augeri, atque ideo abundantius admitti, & emitti humor serosus aut pituitosus.

8. Ubi autem undecunque tandem orta concurrat universi sanguinis cacochymia & corporis cachexia, mirum non est, si & tunc gravius infestet hic fluor, tum ratione Abundantiæ majoris, tum ratione qualitatum mutuarum in colore, odore, acrimonia.

9. Adeo ut duæ hujus fluoris species observentur alia levior à sola uteri vasorum & substantiæ vitio pendens, alia gravior aliorum affectuum in corpore existentium noxas comites habens.

10. Curatio fluoris Muliebris consistit in emendatione ac correctione vitii in utero existentis, per medicamenta uterina dicta, tum aromatica, tum blande astringentia, & tam internè quàm externè usurpata, quoties enim plura se huic fluxui jungunt, ipsumque graviolem faciunt in corpore reliquo aut sanguine existentia mala, toties illis debetur sua miscella suis quæque locis tradenda.

II. Appropriata igitur muliebri fluore remedia petentur ex rad. galang. cyperi, caryoph. ulmar. bistort. valerianæ & foliis alchymillæ, millefolii, potentilla, majoran. menth. rut. horrens. agrimon. veron. beton. sabin. pulg. organ. meliss. salv. rosmar. polygon. &c. flor. rosar. rubr. amaranth purpur. balanst. &c. bacc. laur. myrrh. &c. sem. urtic. præon rub. anis. dauc. &c. corall. rubr. eboris. & Corn. Cerv. rasur. succin. thur. mastich. bol. armon. terr. sigill. sangu. dracon. &c.

12. Possunt autem ex prædictis tum decocta, tum vina medicata, tum pulveres, tum pilulæ, tum aliis formæ parari medicamenta, internè assumenda, dummodo in horum usu pergant ægræ, nam non redit subito hoc malum.

13. Purgantia cæteraque evacuantia hic per se ac propriè non indicantur, nisi redundant simul in corpore humores qualescunq;.

14. Sic venæ sectio nulla hic requiritur aut indicatur, ni concurrat plethora, aliudve in sanguine vitium, sanguinis missione curabile.

CAP. V.

De Virilis seminis admissione aut retentione adeoque conceptione
Lesa.

Quemadmodum mas semen suum, absq; quo nullus fœtus generari potest, naturaliter emittit, ita fœmina illud ipsum admittere ac retinere debet, si conceptio, hoc est, fœtus formatio sit expectanda.

1. Non admittit virile semen fœmina, si vel in totum imperforata fuerit, vel saltem uteri collum exterius angustius sit, aut internum non hier.

2. Imperforatæ sunt fœminæ quibus aut membranæ densæ coaluere aut carunculæ myrtiformes dictæ, aut ipsis supertensa & forinsecus membrana similis.

3. Quibus hoc accidit, iis menstrua quoque

que nequeunt expurgari, unde iisdem sensim ibidem collectis, & abdomen valde distenditur, & eadem membrana deorsum propellitur, uteri prolapsum quodammodo mentiens, atque imperitis, non raro impo-nens, accedentibus à sanguine acriore factis doloribus & lacerationibus atrocissimis, una cum febribus molestis, cachexia & similibus malis pluribus.

5. Quibus autem eadem membrana exiguo tandem foramine patet, aut collum uteri externum valde angustum est circa dictas carunculas, iis menstrua quidem expurgari queunt, non item virilis penis admitti, nec nisi rarissime illius semen admitti atque utero excipi.

6. Nisi enim admodum ferveat in Venere Vir, haud facile suum semen ibi ab eo effundetur, nec nisi vehementer urat femina ea descendet collum uteri internum, quo semen virile in se alluciet.

7. Quibus internum collum non hiat, iis semen ad ejus fundum infundi admitti queat, siue coaluerit hoc collum ab humore acrierosum, aut in partu difficili nonnunquam abrasum excoarctive, siue ab humore valde viscido & crasso fuerit obstructum & obturatum.

8. Ad-

8. Admissum in uteri fundum semen eodem non retinetur, vel sui vel uteri culpa.

9. Sui culpa non retinetur in utero semen quoties non saecundum ac aqueum existit.

10. Infœcundum & aqueum existit semen virile, aut ob vitia testium cæterorumve ad ejus productionem concurrentium, aut ob frequentioris ipsius effusionem, in venere immodica, unde necessarium saecundo semini generando tempus non conceditur, sed crudum & immaturum continuo effunditur, quin purus nonnunquam feminis loco effunditur sanguis & quandoque cum sanguine vita.

11. Uteri culpa non retinetur in ipso semen viri, admissum quando laxior existit aut multo sero aqueo venereve continua laxatur.

12. A Naturali constitutione laxior existit uterus quibusdam ob arterias nervosque minores ad ipsum accedentes, ideoque minus sanguis vitalis atque animalium spirituum advehentes.

13. Multo sero aqueo laxatur uterus in constitutione corporis simili & cachexia pituitosa toties cum sterilitate observata.

14. A

14. A Venere continua laxatur quoque à scortis aliisque uterus, ita ut semen rarius retineat, nec nisi raro concipiant, in proprii enim seminis effusionem cum perpetuo intentus sit earum animus, virili retinendo minus student, nec nisi rarissime concipient aut conceptum fœtum diu retinebunt, quia paulo post ipsum denuo per abortum excludent.

15. Atque hæc primaria mihi videntur conceptionis Laxæ causæ naturales, de Divinis enim non loquimur, quoniam medicorum curæ non subjiciuntur, quamvis non infrequenter habeant locum.

16. Curatio autem pro causarum varietate omninò instituenda erit, varia in imperforatis enim operatio erit administranda chirurgica, tum perforando tum etiam consumendo membranam præter naturam, ibi existentem, ac non tantum menstruorum affluxum aut congestum viri cum fœmina, sed tantum fœtus perfecti exclusionem impediendam de quibus vide Chirurgiæ Auctores.

17. Facta membranz apertione evacuan-
dus, si quis hæreat ibi sanguis, & quidem non simul & semel, sed partitis vicibus, deinde resti-

restituendæ sunt partes à noxa, quam à stagnante & acriori facto sanguine forsan sunt passa, denique cicatrice convenienti impediendum, ne coalescant vulneratæ membranz Labia.

18. Idem fere agendum ubi angustior ac menstruis expurgandis duntaxat sufficiens adest apertio, cæteris ad generandum requisitis insufficientis.

19. Collum uteri internum si coaluerit vix unquam curabitur, nisi forsan sensim intrudi queat ei instrumentum calidum solvens ac reciduum per medicamenta circumlita, & cicatricem inducentia proveniens.

20. Idem collum uteri internum, si à pituita viscida obstructum obturatumve fuerit, hæud ita difficulter curabitur, per fomenta vel sufficium humorem pituitosum solvètia & simul corroboratã seu aromatica.

21. Semen infæcundum aqueumq; curabitur Methodo hujus libri capite 1. proposita ut & abstinendo à nimia Venere.

22. Uterus naturaliter laxior curabitur medicamentis aromaticis leniter astringentibus externis præsertim quacunque ratione administratis.

23. Idem uterus in constitutione corporis

ris universi aquosiore & pituitosiore laxior factus curabitur emendando prædictam constitutionem & addendo continuo medicamenta uterina dicta.

24. A Venere nimia laxior redditus uterus curabitur minuendo, sensim nimium illud Veneris exercitiū, quo paulatim robur pristinum acquirit uterus, addendo simul externè aromatica & blande astringentia.

C A P. VI.

Defectus in Vtero Generatione Læsi & Ciborum Fastidio, Nausea, Vomitu, & Abortu.

1. **P**lerisque fœminis mox è paulo post factam conceptionem accidere solet certorum ciborum, calentium præsertim, fastidium & averfatio una cum nausea & vomitu aliquando perpetuo, sæpius primis gestationis mensibus ac manè gravidas vexans.

2. De hac molestia non parum solent conqueri fœminæ, quamvis rarius levamen notabile inveniant, rarissime interdum liberentur.

3. Fastidii ergo hujus causam puto sanguinem circa uterum post graviditatem stagnantem nec in principio fœtui alendo servien-

vientem atque stagnatione sua corruptum, iterumque sanguinis massæ communicatum illam una cum cæteris humoribus inficientem, sicque huic fastidio ansam præbentem, quinimò non raro etiam nauseam ac vomitum producentem.

4. Arbitror enim & bilem & succum pancreaticum imprimis ab hocce sanguine inquinari, atq; idcirco in tenui intestino effervescentiam efficere à qua sursum ad ventriculum assurgentes halitus & fastidium, & nauseam, & vomitum crepent, sive vacuus fuit, sive non, ita fastiditis alimentis plus minusve repletis ventriculus, vehementius autem vomitum nonnunquam consequi solent abortus, quamvis rarius is contingat, nisi laxior simul sit uterus, debilioreve fœtus aut animi motus gravis corporisque agitatio vehementis, casus præsertim, coincidat.

5. Curabitur hoc fastidium, si ante conceptionem quoties licet corpus præstetur sanum, si post conceptionem halitus vitiosi emendentur per Aromatica fœminis gratiora sale volatili abundantia, pro renata & symptomatum diversitate mutanda.

6. Nauseam & Vomitum curabunt eadem, sed additis astringentibus.

7. Abort-

Abortum prævenient eadem prudenter usurpata, cum & uterum laxum firment, & fœtum debilem roborent, cavendum simul ab omni gravi animi motu, ira, metu ac mœrore, corpus movendo mediocriter, fugiendo agitationem ipsius omnem, ac omne casus periculum.

CAP. VIII.

De Partu Læso.

1. **O**rdinarium & maxime naturale tempus pariendi, & uteri gestationis terminus est finis noni mensis, quamvis & sub finem septimi Mensis sit, ac habetur Legitimus & Vitalis, ut & Mense decimo, undecimo exclusus.

2. Ante septimum mensem visi non raro sunt parti fœtus non vero vitales, non paucis post diebus solent languentem vitam cum morte commutare.

3. Octavo mense geniti cur vitales non possint esse nullæ evincunt rationes, & contrarium non raro experientia testatur, licet tales nunc ad septimestres, nunc ad novimestres revocent Medici ex suo pro judicio mense 8. natos pro vitalibus non admittentes atque matrum rationes male initas dicentes quasi

quasi verò certius generationis tempus determinare possent, præoccupati medici, quam imprægnatæ fœminæ & quidem plurimum liberorum matres.

4. Omnes autem ante septimum mensem nati habentur abortivi.

5. Aliquando Duodecimo gestationis mense Completo fœtum observavi Languidum ac fœmina 8. vel 9. liberorum matre, atque maritum Domi habente, natum, ne quis de fraude aliquid queat suspicari.

6. Hic partus læditur modis variis & 1. cum nullus fit, 2. cum præcipitatur tandem & nimis subito fit, 3. cum protrahitur & longius fit, 4. cum difficilius procedit, 5. cum citius accidit in abortu, 6. cum serius evenit, 7. cum præpostere contingit, 8. cum imperfecte fit.

7. Ad partum naturalem perficiendum plura requiruntur, & 1. quidem fœtus perfectio, 2. ejusdem robur, 3. ejusdem conatus ad exitum, 4. matris item vigor, 5. uteri cæterarumque partium abdomen contractantium conatus ad exclusionem, 6. apertio & explicatio sufficiens colli interni & externi uteri, ut & ossium pubis fœtui transitum concedens, quibus pluribus vel pau-

cioribus non rite se habentibus contingere solent partus prænominata læsiones.

8. Nullus ergò fit partus tum ob fœtus infirmitatem, aut mortem, tum ob matris debilitatem, aut etiam mortem, tum ob deficientem uteri, diaphragmatis & abdominis musculorum conatum & motum, tum ob insufficientem colli utriusvis uteri habitum, tum ob minus minimeve explicata pubis ossa, tum ob aliquas excrecentias osseas præsertim in prædictis viis existentes exitumque fœtui præcludentes.

9. Præcipitatus & nimis citò procedit partus, tum ob fœtus robur & quandoque angustias, tum ob matris & robur & anxietates, & patentem uteri, diaphragmatis & abdominis musculorum motum, tum ob vias omnes patentiores.

10. Protrahitur segniusq; procedit partus, tum ob fœtus languorem, tum ob matris debilitatem, & imprimis uteri & abdominis musculorum infirmitatem & contractionem imbecillem ac segnius remittentem, tum ob vias Angustiores.

11. Difficilius procedit partus concurrenti fœtu robusto vel ob anxietates sumas exitum vi quærente, matre autè infirmiore anxietatibusve valde pressa, & tantum non oppressa, vel viis non satis patentibus aut pariendi conatu sæpius fracto vel interrupto & quasi irritato factò, anxietates non raro augentur à flatibus copiosis in crassis intestinis hærentibus atq; non tantùm totum abdomen expandentibus, sed & musculorum ejus, ut & diaphragmatis ad promovendum partum requisitam contractionem impredientibus.

12. Citius accidit partus & abortus fit, tum ob fœtus imperfecti adhuc morbum gravem, sumamve debilitatem aut mortem, tum ob matris imbecillitatem, eamq; vel animi vel corporis vel utriusq; de quibus jam actum Capite præcedenti, tum ob medicamenta purgantia præsertim præpostere, aut potentiora assumpta, vel sanguinem copiosius in pede imprimis missum.

13. Serius tardiusque contingit partus tum ob fœtus imbecillitatem, ideoque conatum minorem, tum ob matris debilitatem sensumq; torpidiorem aut obstacula in viis occurrentia.

14. Præpostere contingit partus, quoties non Capite pronò sese offert fœtus, verum aut utramque aut alterutram manuum, aut pedum alterutrum, aut utrumque,

aut nates, aut ventrem orificio uteri apponit, sicque egressum quærit quod imprimis accidit postquam fœtus morbidus existens sua membra externa consuetam complicationem explicuit, atque casu nunc hac nunc alia corporis sui parte circa uteri orificium sita exitum affectat vel mortuus conatu destituitur proprio.

15. Imperfecte contingit partus quando vel caput, vel manus, vel pes, extra matris uterum propendet, ac reliquo corpore intra ipsum hærente, intra illas angustias sistitur infans, quod evenit plerumque quando fœtus infirmus est aut mortuus, & mater languet, ac viæ angustiores sunt vel iterum angustantur, in medioque pariendi conatu deficit mater, unde quod prodiit, jam extra uterum manet exclusum reliquum in eodem conclusum.

16. Ubi nullus contingit sponte partus ante promovendo tum roborando fœtum & matrem per medicamenta aromatica & spirituosâ, tum excitando ob exclusionem fœtus aut secundinarum, tum emolliendo cartilagine ossa pubis colligantes, tum amovendo excrescentias præter naturam in viis existentes.

17. Ad fœtum matremque roborandos conducet sequens aut similis mixtura subinde cochleatim assumenda, quæ

℞. Aq. pulg. ℥ iij.

vi. Matth. vel antepilept.

Amstelod. ℥ ij.

Tinct. cinamom. ℥ iß.

Syr. artemis. ℥ ij.

M.

Sæpe à tali mixtura puerperæ languentes excitatæ feliciter pepererunt, ubi dolores valde angunt commode addentur laudamini opiatum gran. ij. Ubi uteri suffocatione dicta ante vel post partum affici solent fœmina utiliter admiscetur, *Aq. hyster. Amstelod. ℥ ß.* aut *Tinctura castor. ℥ j.* Hac enim ratione vires tam fœtus quam matris languentes reparabuntur, sicq; partus facilius curabitur.

18. Quoties ardore febrili aut siti vehementi urgentur fœminæ parturientes, minuenda erit spiritusorum & aromaticorum quantitas, & mixturæ erunt aliquot aceri destillati vel aqua alexipharm. Amstelod. vel aq. prophyl. ibidem notæ ℥ j. aut spiritus vitrioli, salis, nitri aliquot guttulæ.

19. Ad fœtus secundinarumque propulsionem excitabuntur fœminæ, decoctis aut mixturis mensium fluxum promoventibus, ut & borrac. venet. myrrh. rubr. & similib.
Ex. gr.

L. myrrh. rubr. ℥ j.

borrac. opt. ℥ iß.

croc. opt. ℥ iß.

cinamom. acut. gr. viij.

M. F. pulvis in 3. vel 4.

dividendus doses & præscriptæ mixturæ aut vini cochleari impositis unius horæ aut circiter vicibus assumendas.

20. Ad Emolliendum utrumque uteri collum atque explicationi faciliori aptum reddendum conducet, vapor ex decoctis herbis emollientibus assurgens, atque per plures ante partum dies exceptus in quem finem formula sequens esto

L. Rad. alb. ℥ j.

fol. ejusd.

malv. an. M iß.

summit. melilot. M j.

sem. fanigr. lini. an. ʒ iij.

Commixta & crasso contusa coquantur ex aqua pura & per horæ quadrantem accubiturum itura excipiat vapor ascendens. Idq; toties

toties repetatur, donec vis exoleta sit plantarum decoctarum, tum enim recentibus est utendum.

21. Ubi hisce medicamentis emollitæ viæ nondum satis pateant aut queant explicari, opus est nonnunquam instrumentis chirurgicis, speculo matricis & similibus.

22. Ad pubis & vicinorum ossium cartilagineas emolliendas inserviet idem decoctum modo præscriptum & imprimis fomenti forma idem applicando pudendo per spongiam pannum vel laneum ipsi calenti inunctum & calide adhibitum post inungendo easdem partes. *Ungu. alb. simpl. & ol. lil. alb.*

23. Excrescentiæ quæ vis ossæ præsertim ope chirurgi tolli debent, tum instrumentis, tum medicamentis.

24. Ubi prædicta omnia imbecilla deprehendantur ac fœt' mortuus putatur vivente matre, tunc quoties licet manus opera elicitus vel integer vel in partes discerptus fœtus adhibitis organis illi operi aptis.

25. Ubi contra mortua est mater & fœtus adhuc vivere putatur, sectione Cæsarea idè eliciendus & à morte mox subsequutura liberand', quod etiã fieri potest ac debet quando nulla spes superest fœtus excludendi à matre viva.

26. Ubi verò exclusus est vivus vel mortuus fœtus, atque in utero hærent secundinæ, illæ autem ab obstetrice vinculum umbilicale manu tenente, unde ac sensim ab utero separatur & tandem extrahuntur, aut si amplius prehendi nequeant id vinculum, medicamentis superius memoratis semel aut sæpius assumptis expelli debent.

27. In parte placentæ abortum in utero resistante atq; continuum Sanguinis effluxum per aliquot menses comitem habente feliciter evomenda, & ægra restituenda conveniens observavi sequens Apozema bis terve in die ad ℥ iij. assumptum.

℥. Rad. bistort. ℥ ij.

fol. majoran.

puleg. an. M. j.

Coq. ex aqua & vino albo an. q. s. in colatura

ra ℥ xxx. dissolv. Syr. artemis. ℥ iij.

aq. cinamom. ℥ j.

M.

Hujus ope excretum est placentæ frustum pugnum æquans & simul suppressus curatusque Sanguinis fluxus ulterior.

28. Præcipitem fœtus partum retardare aut impedire haud decet, at mater imprimis quæ tali partui est assueta movenda est,

ut

ut domi se contineat circa tempus partus, omnia necessaria habeat ad manus, & mox ad primos partus labores obstetricem vocet, cum ad jutricibus, quin se potius in lecto contineat, quam surgat, minus enim periculi & matri, ac fœtui imminet in lecto, quam extra ipsum.

29. Ubi vero in longum trahitur partus, fœtus roborandus, ut & mater per medicamenta jam memorata uterus vero & abdominis muscoli validiores fient, tum iisdem roborantibus, tum unguentis aut linimentis convenientibus illinendo inungendoque ipsius universum abdomen & lumbos, in hunc usum sequens prodest formula

℥. Ungu. nervin.

Ol. laurin. an. ℥ ℞.

succin. ℥ ℞.

M.

30. Viæ Angustiores atque partum protrahentes magis explicabiles fient vapore decocti superioris excepto aut eo ipso per pannos laneos pudendo applicato.

31. Difficilis partus redditur facilior minuendo fœtus matrisq; anxietates per medicamenta aromatica & sale volatili abundantia, uterina præsertim atq; expediendo

Hh 5

via 5

vias Angustiores per sæpius laudatum decoctum emolliens & promovendo pariendi conatum per eadem aromatica, &c. Partum accelerantia borrac. myrrh. croc. &c. quoties à flatibus copiosis intestina una cum abdomine distendentib⁹ difficilior existit partus, enema sequens tam ante partum, quam urgente saltem minus partu, injiciendum.

*℞. Rad. angel. ʒ j.
alb. ʒ ʒ.*

fol. puleg. majoran. an. M. j.

fl. chamem. rom. M. ʒ.

*Coq. ex s. q. aqua, in colatura ʒ viij.
adde bene laxat. ʒ ij.*

ol. rut. ʒ ʒ. M. F.

Clyster & permanente Angustia semel atq; iterum applicandus.

32. Abortus prævenietur usurpando medicamenta fœtum tenellum ac morbidum roborantia sæpius nominata Aromatica, & leniter adstringentia, ut & matrem languidam restaurantia aut similia, vel cavendo, moderando saltem omnes animi motus vehementes, corporisque agitationes fortes, abstinendo nec nisi summa necessitate urgente, usurpando medicamenta purgantia, vel venæ sectio præprimis in pede, instituentia.

33. Serius

33. Serius contingens, dilatusque diutius partus accelerabitur roborando fœtum imbecillem ut & matrem infirmam in genere aromaticis sæpius laudatis, addendo quæ specialem ipsius debilitatem si quæ concurrat emendent, sive in sensu torpore, aut motus impotentia vel paralyfi &c. illa consistat, de quibus agendum alibi; denique removendo si quæ occurrant in viis obstacula, de quibus jam dictum.

34. Quotiescumque præpostere contingit partus, periticia, dexteritate, atq; prudentia opus est in obstetrice, quæ partes perperam uteri orificio oblatas convenienter avertere atque ita corpus invertere possit ut vel caput, vel manus saltem utraq; , aut pès uterque orificio uteri obvertatur, sicque quantum fieri potest naturalis pariendi modus servetur.

35. Casus difficilis admodum existit, quando in partu hærent partes quædam cæteris intra uterum conclusis difficultas, vero maxima urget quando in vivis est fœtus, quo casu modis omnibus tentandum est ut partus blande promoveatur, tum per medicamenta simpliciter roborantia dicta & aromatica tum per partum excitantia superius memorata.

36. Ulbè

36. Ubi fœtus censetur mortuus, minus periculi est in membrorum propendentium amputatione, quo facilius expellitur reliquus fœtus per instrumenta subinde extrahendus, non neglectis interim medicamentis, tum matrem roborantibus, tum fœtus & secundinarum exclusionem augentibus.

CAP. VIII.

De Lochiorum fluxu laso.

1. **P**ostquam sponte vel arte est exclusus fœtus cum secundinis, solet per dies aliquot plerumque per 3. 4. vel 5. sanguinis uterum implentis ac distendentis fluxus sequi, lochiorum nomine notus.

2. Hic lochiorum effluxus ladi solet quoties 1. nullus, 2. parcior, 3. vel copiosior, vel 4. colore, odore, consistentia &c. vitiosus existit.

5. Nullus rarius existit nec nisi cum manifestissimo puerperæ detrimento ac vitæ periculo, ortus imprimis à frigore externo in uterum admissio, collectus autem in uteri cavitate vel substantia sanguis corrumpitur, & graves noxas parit. Observamus tamen non nunquam durante partu effluere maximam sanguinis in uteri Paren-

chyma-

chymate prius coacervati partem, atque idcirco parum vel nihil ejus citra notabile puerperæ damnum aliquando postmodum prodire.

4. Parcior effluit quibusdã post partum ex utero sanguis, & quidem nunc secundum naturam in quibus parcior existit sanguis. & parca solent esse menstrua, nunc præter naturam quibus durante partu effluxit multus sanguis, vel à frigore externo improvidè tunc temporis immisso obstructa sunt quodammodo vasa, & suppressus lochiorum effluxus vel à febre undecumque superveniente itidem impeditus est idem fluxus.

5. Copiosius procedunt lochia, vel ob vi avulsam placentam cum secundinis, vel ob laxitatem vasorum in utero existentium, vel ob sanguinem fluidiorem aut per se ita existentem aut à medicamentis alimentisve medicamentosis perperam ante vel circa partum usurpatis talem factum.

6. Mutatur lochiorum color & odor & consistentia imprimis ob sui in utero retentionem, unde nunc nigricat, nunc pallescit, nunc plus minusve fœtet, nunc tenuior, nunc crassior, nunc acris, nunc blandus existit.

7. Cu-

7. Curabitur in totum suppressus lochiorum effluxus ab externo frigore ortus, exhibendo mox sudoriferum ex incidentibus & attenuantibus item aromaticis & salibus volatilibus constantibus quibus coagulati in utero humores denuo solvantur & via aperiantur.

8. 2. Applicando enema itidem aperiens atque solvens, cujus tanquam fomenti ope blande incidatur solvaturq; pituita in uteri vasis hærens, quin satius erit præmittere hoc enema, & ipso excreto exhibere sudoriferum moderatum eodem tempore.

9. 3. Fovendo partes inferiores decocto plantarum itidem aperientium & solventium pituitam.

10. 4. Inungendo partes easdem oleis & unguentis similibus, oleo puta chamæm. aneth. nard. lil. alb. &c. Ungu. martiat. alth. compos. & similibus.

11. Ubi frustra administrata fuerunt hæc remedia & adest in corpore aliqua sanguinis copia, sanguinem mittendo in talo alterutro vel utroq; quo deorsum erga uterum quoq; versus feratur potentius sanguis, vel is saltem in corpore restitans minuatur, sicque graviora mala præveniantur, neque enim puto ex arte mox ante sudorifera exhibita

bita & enema injectum venam secari, postquam obstructio prius tollenda est, quam fluxus expectandus plethoræ minuendæ ergo instituat.

12. Ubi copiosius effluxit durante partu sanguis, cavendum est à prædictis auxiliis, si frigus quoq; admissum male affecerit uterum, quo casu exhiberi possunt sudorifera, aromatica, & in ungi abdomen oleis & unguentis præfatis, sanguis autem non mittendus nisi plethora comite & tunc pro renata nonnunquam in brachio potius quam in pede, ni circa uterum aliquid sanguinis hætere pateat ex dolore aut tumore hypogastrii.

13. Quibus secundum naturam & ob sanguinis defectum, lochia solent fluere parcius, is nulla vi urgendus ipsorum fluxus postquam ipsis existere talis solet innoxius.

14. Quibus durante partu sanguis effluxit copiosius, is itidem non urgendus hic lochiorum fluxus quippe jam factus.

15. Quibus vero impeditus est ab externo frigore requisitus lochiorum fluxus, illis augebitur auxiliis, modo in eorundem suppressione propositis, quibus hic quam ibi facilius obtinebitur quod queritur.

16. Quoties à superveniente puerperæ aliqua febre diminutè fluunt lochia, illis pro-

febris diversitate curanda diversimode, hac enim curata non ita difficulter copiosius effluent lochia.

17. Copiosius effluentia lochia ob vi vulsam cum secundinis placentam, læsamq; adeo internam uteri superficiem i. curabitur assumptis medicamentis excoarationem illam sanantibus, & sanguinis effluxum sistentibus, sive hoc fiat mistura, sive Apozemate secuturo.

℞. Aq. plantag. ℥i β.

antepilept. Amstelod.

acer. destill. an. ℥i β.

lap. hamat. ℥i β. vel sangu. drac.

corall. rub. ℥j.

Laud. opiat. gr. iv.

syr. myrt. ℥ij.

M.

Accipiat subinde hujus mixturæ agitata cochlear j. cujus ope sistetur fluxus & sanabitur excoaratio.

18. Decoctum sequenti formula præscribatur.

℞. Rad. torment.

bistort. an. ℥ij.

fol. consol. maj.

majoran.

Sanic.

Sanic.

pyrolæ.

summit. hyper. an. M. j.

Cog. ex aq. ferrata in Colatura ℥ xxx.

dissolv. syrup. de Sympath. Fern. ℥ ij.

aq. antepilept. aut hyster. Amstelod. ℥ vi.

M.

De hoc decocto sumat bis terve in die ægra haustulum ad ℥ ij. donec sistatur sanguis copiosus ex utero effluens.

19. Ubi ob Vasorum laxitatem copiosius lochia fluunt, idem conducet apozema modo præscriptum, quippe vasa blande simul adstringens.

20. Ubi ob sanguinem ferosorem contingit copiosior lochiorum fluxus, quoties nil obstat, hydragogo minui poterit sericopia vel saltem sudorifero benigniore.

Ubi à medicamentis acrioribus spiritu vini, vel simplici, vel anisato vel juniperino ex more pravo plebejarum abundantius instante duranteve partu usurpatis acrior factus est sanguis, temperandus idem sequenti aut simili decocto.

℞. herb. malv.

semperviv. Maj.

solan. an. M. j.

sem.

acerof. an. ℥ ij.*aquileg.* ℥ iij.*papav. alb.* ℥ ij.*Cog. ex aqua pura, in Colatura* ℥ xx.*dissolv. syr. portulac.* ℥ iij ℞.*℞. nitr. gutt. x.**M.*

hujus decocti ℥ iij aliquoties in die assumat puerpera non neglectis cæteris, si quæ simul concurrant symptomatibus, quorum ratione non rarò sunt varie immutanda quævis medicamenta.

22. Color odorque lochiorum immutatus signa sunt ferè aliorum concurrentium affectuum, quibus medicamenta debentur propria, non item illis qualitatibus sensibilibus propriis, ex quibus ad naturalem statum redactis dignoscitur affectus primarii curatio.

23. De acrimonia lochiorum jam actum modo, cui pro causæ efficientis varietate, varia debentur medicamenta.

24. De tenuitate sanguinis per lochia effluentis jam quoq; actum; crassities autem ipsius aucta curabitur medicamentis aromaticis, & sale volatili constantibus sæpius laudatis & propòsitis.

CAP.

De Doloribus post partum.

1. Frequens molestumq; puerperis symptoma sunt dolores post partum ipsi accidentes, atque uteri regionem imprimis occupantes, nonnunquam tam graves, ut febris & delirium inde oriatur, & ipsæ profectus viribus nonnunquam pereant.

2. Hos dolores arbitrantur quædam mulieres puerperis esse utiles, ad lochia promovenda, sed male; cum omnes debilitentur, nec minus prodeant feliciter lochia non dolentibus, quam dolentibus, quin non rarò supprimantur ob vehementiam doloris lochiorum fluxus.

3. Horum dolorum causas puto ego varias existere, aliquando nexum arctiorem placenta cum utero, à qua dum vi avellitur, dolor in uteri superficie excoriata excitatur aliquando humores acres in corpore universo, aut circa uterum saltem existentes, atque in suo cū lochiis effluxu, partes ex parte teneriores factas mordentes, & acrimonia sua rodentes aliquando in suppressis ab externo frigore lochiis, à flatibus uterum & intestina distendentibus, vel humoribus acris ibidem retentis & rodentibus.

4. Cum

4. Cum dolores admodum urgent festinandum in curatione ad narcotica, quæ non tam sensum reddunt torpidiorem, at insuper humorum acrimoniam temperant, additis semper aliis humores quoque acres temperantibus, flatusque discutientibus, vel obstructionem in utero solventibus, vel uterum excoriatum sanantibus, nimiumve lochiorum fluxum compescentibus, plures namque uno eodemque possunt præstari medicamento. mixturæ cochleatim assumenda formulam hic commodissime usurpando.

5. Prioribus quatuor indicationibus sequens serviet formula

℞. Aq. puleg.

fœn. c. an. ʒ ij.

hyster. aut antepilept. Amstelod ʒss.

laud. opiat. gr. iij.

Syr. artemis. ʒ vj.

ol. succin. gutt. ij.

M.

6. Si aliquis calor Molestus adsit comes, addantur spiritus vitrioli gutt. vj. vel x. acetii simpl. vel compos. ʒss.

7. Ubi excoriatus simul est uterus, vel saltem talis metuitur, & lochia fluant liberius, commodè addi poterit, sangu. dracon. vellap. hæmat. ʒss.

8. Cæ-

8. Cætera verò medicamenta puta purgantia, sudorifera, Venæ sectio & similia plura pro re nata & aliorum affectuum præsentia, vel absentia poterunt quoque administrari vel omitti.

9. Placentæ cum utero nexum minuet, ejusdemque faciliorem separationem promovebit, ol. lil. albor. in quo infusi fuerint apices eorundem lutei in medio flore à staminibus dependentes, si hoc locus dolens postremis gestationis mensibus inungatur à prægnante cubitum itura.

CAP. X.

de Lactis generatione lesa.

1. **N**ON individui causa & in faminae usum, sed speciei ergo & in nati infans commodum producitur in mammis lac.

2. Hæc lactis productio læditur 1. cum nullum generatur, 2. cum paucum; 3. cum nimium, 4. cum vitiosum & sapore, calore & consistentia peccans.

3. Nullum producitur lac vel mammarum vitio vel sanguinis culpa.

4. Mammarum vitio deficit lactis generatio, quando desunt in ipsis glandulæ sanguinem

guinem in lac mutantem aut ineptam sunt ad illam mutationem absolvendam. Licet magnam partem ignoretur forsitan illa vis à qua in lac mutatur sanguis; suspicor ego quidem illam consistere in aliquo acido, sed modo singulari se habente, mihi que adhuc ignoto; & aut in glandulis mammarum parato, aut aliunde eo delato.

5. Ex sanguine autem generari lac, nullus dubito, qui tam sæpè cum aliis observavi, nunc sponte nunc ex continua molestaque lactatione, lactis loco purum sanguinem exiit, quemadmodum in nimia venere solet feminis loco sanguis effundi, utriusque naturam, sed necessario tempore in lac vel semen mutandam.

6. Quæ alii de chylo aliove liquore ad mamas delato narrant, videntur referenda ad rarum contingentiam, cum non semper possint observari; Non evertunt saltè illa quæ certa & manifesta omnibus constant experientia, mihi certè absurdum videtur ex quibusdam experimentis non semper aut satis patentibus velle aliquid concludere, contra ea, quæ in omnibus & semper & abundè sunt manifesta.

7. Sanguinis ergo culpa poterit etiam deficere in mamas lac, si ad ipsas non deferatur, vel sui, vel viarum vitio; si nempe ineptus sit ad

ad lactis formam suscipiendam, quod tamen rarissimum; vel si detur, viæ darentur, aut obstructæ aut dissectæ.

8. Paucum producit lac in mamas itidem à mammarum aut materiæ culpa.

9. Mammarum culpa id fiet si paucæ, si exiguæ, si inertes aut minus aptæ fuerint mammarum glandulæ, ad sanguinem saltem in lac mutandum, si à succo acidiusculo aliunde delato huc pareretur lac ex sanguine aut ad ipsum insuper succum acidiusculum parandum, si in iisdem parari habeat necesse.

10. Materiæ seu sanguinis, ex qua paratur lac, culpa, paucum generabitur lac, si vel ipse sanguis minus aptus sit mutari, in lac vel non sufficiens accedat sanguis ad mamas, idque aut ob sui in corpore defectum, aut ob vasa pauciora eo delata, aut ob eadem aliquid sui parte obstructa, dissectave.

11. Qualis ineptitudo in sanguine possit existere, ut minor ejus copia in lac mutari possit, difficile erit asseverare; quod si ab acido qualicumque pendeat illa mutatio; quicquid acidum illud infringere aut eludere aptum natum est, illud idem in sanguine abundans ipsum ineptum faciet, ad lactis formam accipiendam, si sit pituitositas viscida, sive serositas salsa, sed suo modo

peccans, cum observentur fœminæ & pituita viscida & sero salso abundantes, in quibus lac producetur, non semper quidem parcius, sed aliquando qualitate sua duntaxat vitiosum.

12. Nimia copia producitur in nonnullis lac, & ita quidem ut marcescant inde, sensimq; deficient & conficiantur mulieres tales, imprimis quando sponte iisdem lac effluit continuo è mammis, unde magis tunc debilitantur.

13. Nimius lactis proventus debetur aut sanguini in lac mutari aptissimo, aut mammarum contentorumve constitutioni sanguinem in lac mutare solitæ potentiori, aut utrique.

14. Sanguis valde laudabilis & optimus huic mutationi existit aptissimus.

15. Mammæ glandulis mollioribus præditæ aptiores observantur lactis generationi promovendæ.

16. Inter contenta suspicor succum suo modo acidum concurrere ad lactis generationem.

17. Ab horum ergò uno, aut pluribus, vel omnibus in gradu excellenti bene se habentibus censeo deducendum nimium lactis

etis proventum; Sive ab illo retento, nec suscepto distendantur mammæ, sive ab eodè spontè effluente, collapsæ observentur eadem.

18. Sapor lactis desideratur dulcis & quidem dulcedine lacti omni peculiari, non saccharatâ, sed penè insipida, unde si salsum vel amarum observatur lac, id sapore judicatur vitiosum.

19. Salsus lactis sapor debetur sero in sanguine existente salso.

20. Amarus lactis sapor debetur non bili sanguini admixtæ, & tali in ejus sero existenti, cum hætenus nunquam amarorem gustarim, in sero sanguinis per venæ sectionemeducti, ne quidem in ictero, nec ab alio gustatum audiverim, sed aut eidem in mammis denuo per alterationem novam admixtis secreta aut peculiari corruptioni, alteratione nova in mammis facta, dum in lac mutatur sanguis, contingenti; Sive ab ipso sanguine vitioso, sive à fermento lacteo ea debeat accersiri corruptio.

21. Color lactis humani laudatur quoties ex cæruleo albescit, à quo recedit, quoties ad flavedinem, aliumve colorem deflectit, quamvis flavedinem illam, unde certò deducam ignorem,

22. Laudatur lactis consistentia media; culpatur tenuior ac fluidior, vel lentior vel crassior.

23. Fluidius tenuiusque existit lac, tum ob majorem feri copiam in sanguine, tum ob fermentum acidum dissolvens ac liquans nimium, generandum ex sanguine lac.

24. Lentius crassiusve evadit lac, quod ex sanguine producitur, sero paucio prædito, vel à fermento minùs acido & acri.

25. Deficiens lac ob defectum glandularum in mammis à malo dependet incurabili.

26. Ineptitudo glandularum defectus lactis causa existens, curabitur empiricè per usum experta medicamenta forinsecus usurpata, & imprimis concurrente blando mammarum affricu dogmaticè; cognito prius in quo consistat glandularum ad lac generandum aptitudo, quod me adhuc latet, licèt acidum modo peculiari affectum ad illam mutationem simul requiri suspicer, an verò aliquid præterea in mammis desideretur ignoro.

27. Sanguis deficiens in mammis ob vasorum absentiam curari nequit.

28. Ubi sunt obstructa vasa, externis reseranda, frictionibus, fomentationibus, linimen-

nimentis, unguentis, emplastris aromatica continentibus, de quibus non semel actum.

29. Ubi dissecta sunt vasa majora vel incurabile erit malum, vel seriùs tantum & ex parte curabile, quatenus vasa minora sensim possunt ampliari & majorem quàm priùs sanguinis quantitatem ad mammas deferre.

30. Parcius in mammis genitum lac augetur, si paucæ aut exiguæ fuerint glandula, continuato per intervalla frictu blando, una cum linimentis vel unguentis aromaticis, quale martiatum; hac enim ratione in molem majorem sensim excrescunt illæ glandulae.

31. An iisdem auxiliis glandularum inertia emendari queat, non ausim asserere, quamvis suspicer non sine fructu aliquo hæc posse tunc administrari, & imprimis si cum aceto & oxymel, scyllitico denuò cocta & præparata fuerint unguenta aromatica.

32. Pleraque sanguinis vitia parciore lactis generationi insam præbentia modo fuere proposita & illorum remedia tribus verbis enarrata.

33. Quomodo sanguinis visciditati pituitosa aut sero falso succurri debeat, dictum est in superioribus.

34. Nilius lactis proventus ex sanguine optimo proveniens vix commodè curabitur, nisi rariore lactatione & ab illa cessandum in tempore.

35. Mammarum constitutio lactis generationi uberiori ansam præbens curabitur certius, quando aliquid nobis certò de illa constabit, quamdiu a. in illa hæremus, sarius est lentè, quàm festinanter in quibusvis usurpandis progredi, neque enim semper bis datur peccare, à quibus ergò aliquid auxilii experiuntur lactantes, in usdem persistendum, quin secundum eadem ad efficaciora gradatim est ascendendum, quæ sic facilius excogitabuntur.

36. Quoties falsum prodit lac, seri falsi redundantia in corpore tum corrigenda, tum educenda, de quibus actum jam alibi.

37. Amarum lac curabitur educendo è corpore bilis materiam, cum ex ipsa malum hoc dependere maximè videatur probabile, cum confirmet experientia à cholagogis commodum accedere ægris.

38. Quod

38. Quod si ulteriori indagine constare possit, de alicujus humoris in corpore existentis & partem biliosam sanguinis, cum amarore suo penitius lactis unientis vitio peculiari, daretur forsan occasio remedium quoque illud corrigens inveniendū, & sola alteratione malum hoc curandi.

39. Color lactis ex caruleo albescens, si mutetur in flavum, observanda erunt alia simul concurrentia in ægra incommoda & symptomata, quæ illis materia fiat convenientissima, & simul cum cæteris emendetur hoc lactis vitium, neque enim semper unus tantum in corpore occurrit affectus, sed plures mutuè inter se consensum habentes.

40. Ubi fluidum & tenue nimis existit lac, ob seri copiam majorem in sanguine, hoc hydragogis minuendum est, atque nova ejusdem productio impedienda medicamentis alterantibus & corroborantibus dictis præsertim aromaticis.

41. Ubi idem ob fermentum acidius acrisque contingit, medicamentis aciditatem intrinsecentibus & temperantibus & concentrantibus curandum erit hoc malum.

42. Ubi contra lentius crassiusque existit lac ob seri defectum in sanguine, illud ipsum augen-

augendum erit usu aqueorum & sale volatili mediocri præditorum aliquandiu usurpatorum.

43. Ubi idem à fermento minùs acido & inertiori pendet hoc, usurpatis aliquantisper acidis sed volatilibus aut volatilibus junctis corrigendum & acuendum sinapi puta raph. rusticano, cappar, genista & sambuci nondum explicatis floribus & similibus acido conditis & condimenti loco assumtis & sufficiente quantitate cum alimentis.

CAP. XI.

De Lactis Motu Læso.

1. **N**on sufficit parari lac in mammis, sed insuper opus, ut lac illud tum per mammarum tubulos feratur ac moveatur ad papillas, tum per papillas effluat foras.

2. Hic lactis motus naturalis læditur, quando nullus fit, sed lac in mammis stagnat ac permanet: 2. Quando insufficiens fit. 3. Quando nimia copia & sponte effluit. 4. Quando per vias inconuenientes effluit; 5. Quando corruptum & in pus mutatum effunditur.

3. Stagnat in mammis lac tolliturque ejus
per

per papillas effluxus, vel ipsius lactis coagulati, grumescentisq; culpa, vel viarum per quas effundi debet, obstructarum vitio.

4. Coagulatur & concrescit lac in mammis, quemadmodum extra ipsas ab omni acido, undecunque accedente, auctove, sive hoc fiat à calore, aut terrore gravi, sive ab acido perperam forinsecus mammis applicato, sive ab aëre frigido & acri mammas sudantes feriente, aliave causa qualicumque.

5. Vias lactis obstruit, lac in illis concrescens, ac coagulatum ibique hærens & quidem à causa leuiore, quam ut lac omne, aut pars ejus maxima inde coaguletur.

6. Parcius effluit quam decebat per papillas lac, tum ob sui crassitiem, tum ob viarum angustiam, unde ni mox curetur malum hoc, transit in totalem lactis stagnationem, motusque sublationem.

7. Observatur tamen cum variaz glandularum constituent mammas, accidere sæpè numero, ut in quibusdam glandulis stagnet, si staturque lac non item in aliis, unde tam frequenter fiunt permanente lactis effluxu inflammationes & quidem non raro simul plures in diversis mammae partibus.

li 4 8. Quem-

8. Quemadmodum enim sanguinis ita & lactis stagnationi accidit inflammatio in mammis.

9. Crassioris & viscidioris lactis vias proposuimus capite proximè precedente.

10. Vias angustiores fiunt plerumque à tumore vicino in papillis existente.

11. Copiosius quàm decebat lac effluit & quidem spontè ac per papillas, tum ob hoc copiosius ac fluidius de quo capite superiore, tum ob vias in pupillis hiantes, nec pro ut decebat. conclusas.

12. Nota enim naturaliter claudi ductus lacteos in papillis existentes, nec concedere lacti egressum, in sugentis lactentis vel labiis, aut cujusvis digitis comprimatur circa sui radicem papillæ; Atque hac ratione exprimitur blandè ni ipsarum ductibus lac, quod iterata illa compressione exprimitur per vices ac successivè. Qualis autem sit fabrica istorum ductuum distincta, hætenus ignoro quamvis suspicer sui generis valvulis hoc perfici.

13. Per vias inconvenientes effluit lac, quoties non per papillarum ductus lacteos, sed ulcera & apertiones in papillis aut ipsis mammis spontè vel arte facta profluit lac, quod

quod frequenter accidit in mammarum inflammatione & suppuratione grandi profunda & sæpiùs aperta, unde lactis simul uno pluribusque lacteis ductibus effluere solet una cum pure lac & curam reddere difficiliorem.

14. Corruptum & in pus mutatum effluit lac, tum aliquando per ipsas papillas, tum sæpiùs per apertum quovis modo in mammis apostema, & quidem post inflammationem, atque lactis vel sanguinis suppurationem, hoc est in pus mutationem.

15. Causa hujus suppurationis est lac vel sanguis stagnans in mammis, de quo jam dictum paragrapho 3 quemadmodum de ipsa inflammatione lib. 1. cap. XL.

16. Lac in tota mamma vel in quibusdam ejus glandulis stagnans; Si per inflammationem ad sui suppurationem vergat, mox medicamentis externis incidentibus, attenuantibus, ac resolventibus indiget, quibus si præveniri aut impediri suppuratio nequit, admovenda ista quæ ipsam promovent.

17. in hunc finem usurpari possunt olea, linimenta, unguenta, emplastra, & imprimis cataplasmata sine pinguibus præparata, cum multa pinguis ferre nequeant.

18. Oleosa conveniunt lib. albor. amygd. dulc. chamam. aneth. nardin. Unguentum alth. simplex ac compositum; Emplastra & de mucilagine & de spermate ceti &c. uti dictum cæteris omnibus præferendum cuius descriptionem dedimus lib. I. cap. XL. cataplasinata convenientissima ibidem proposuimus, uti cætera quoque suppuratione facta, & aperto in tempore apostemate utilia sunt præscripta.

19. Iisdem oleis & linimentis ex oleo atque unguentis præparatis ut & fotibus & cataplasmatibus viarum obstructio solvetur.

20. Causæ externæ tum fortuitæ, tum in sex rebus non naturalibus consistentes vitandæ, ne malum augeatur, vel saltem multorum vim eludat.

21. Parcius segniusque prodeuntis lactis curatio partim cum jam dictis coincidit, partim ex iis, quæ superiori capite dicta sunt, peti debent.

22. Sic copiosior & spontaneus lactis effluxus curabitur secundum ea, quæ præcedenti capite sunt allata, qui vel ductuum lacteorum flacciditas (ob quam continuò exstillat lac) emendari queat dubito, nisi forte forsan blandè adstringente, (bistorta mentha

thæ juncta) & aromatico minimè acidioris rubris id obtineri possit.

23. Lactis per vias inconvenientes effluxus curabitur curatis aperturis præter naturam in mammis aut papillis existentibus.

24. Corrupti atque in pus mutati lactis effluxus curabitur mundato & consolidato ulcere, jam restitutus in integrum mammis, de quo jam actum.

CAP. XII.

De Lactatione Lesa.

Lactatio est lactis in mammis producti per papillas infantis suctu allectio.

2. Requiritur proinde ad lactationis integritatem aliquid à parte mulieris lactantis; aliquid à parte infantis lactentis.

3. A parte mulieris requiruntur 1. papillæ & longitudine & crassitie mediocres, non minus breves, tenues aut crassæ. 2. Tubuli lactei per ipsas papillares patentes. 3. Papillæ integræ non rimis ac fissuris hiantes, non tumoribus ac inflammationibus dolentes. 4. Affluxus lactis laudabilis, moderatus, non justo parcior aut copiosior.

4. A parte infantis requiruntur 1. labia integra & mobilia, 2. lingua volubilis fre-

no haut retracta, 3. Respiratio per nares in-
tegra & libera.

5. Lactatio proinde lædi potest, vel la-
ctentis vel lactantis culpa.

6. Lactantis culpa, quando 1. papillæ de-
sunt, aut nimis breves, & exiles, aut contri-
nimis crassæ existunt.

7. 2. Quando tubuli lactei per papillas
non satis patent, sed obstructi sunt, aut ali-
ter angustati.

8. 3. Quando papillæ fissæ sunt aut ul-
cusculis scætent, aut alias dolentes ab in-
flammatione.

9. 4. Quando parcior vel liberalior es-
lactis affluxus, unde frustra se torquet infan-
insugendo, vel suffocatur fere à nimio lactis
effluxu.

10. Infantis culpa læditur 1. quando in
labiis leporinis dictis aut eorundem vulne-
re hiscunt, ab invicem labia utriusque vel
alterutrius & superioris frequentius partes
laterales, unde comprimi nequit papilla;
vel paralyti laborant, eadem labia, ut &
convulsione motuve convulsivo.

11. Quando 2. lingua moveri nequit, ac
papilla circumvolvi, aut satis exporrigi ad
suctum perficiendum, & imprimis ob fræ-

num linguæ brevius, aut aphthas in lingua
aut labiis hærentes.

12. Quando 3. in gravedine aliove simili
affectu, non satis patent admittendo inspi-
ratione aëri nares, unde necesse habent in-
fantes ad aërem inspirandum os aperire, at-
que à suctu cum molestia desistere.

13. Quoties lactatio ex papillarum defe-
ctu læditur, incurabile malum existit.

14. Breviares ac in mammis latentes at-
que exiles papillæ sensim solent sursum ex-
rescere, atque tandem aptæ reddi.

15. Nimis crassa grandesque papillæ, iis
luntaxat infantibus conducunt, quibus à
atura os contigit grandius, cæteris mole-
æ sunt, ac minus aptæ, minui namque non
possunt.

16. Tubuli lactei papillarum obstructi
angustati evadunt liberi curata obstru-
ione, vel humore angustante; de quibus
d. cap. præcedens.

17. Papillarum fissurum curabuntur im-
imis balsamo peruviano, vel oleo ceræ
è parato, si unà illis instilletur vel subindè
inatur guttula.

18. Ulcuscula & ardorè papillarum sanat
qua calcis vivæ cum mercurio dulci deco-

ta & applicata, ℞j. mercurii cum pinta aqua.

19. De parciore ac liberaliore lactis effluxu vid. capita duo proximè præcedentia.

20. Labia infantum leporina curari debent à chirurgis arte & industria eleganti, liberando plus minus pro re nata ipsa labia à partibus subjacentibus, excoriando partes uniendas, adducendo eas ad invicem, si que continendo simul, denique conglutinando ipsas inter se & cum partibus subjectis.

21. Vulnerata labia adducenda sunt simul & connexa conglutinanda.

22. Labiorum paralyfis convulsio & motus convulsivus qui curari debet ex libro secundo.

23. Linguae frænum brevius amputandum, ut exporrigi queat & facilius papilla circumplicari ad sugendum.

24. Inspiratio infantis sugentis per nares impedita in coryza curabitur imprimis suffitu succini & mastich: atq; inunctione externa & interna narium cum butyro recenti, vel unguento rosato.

25. Lingua & labia infantis sugentis aphthis scatementia, præter medicamenta aphtharum causam deorsum expellentia, & imprimis

mis syrup. De cichor. cum rheo per intervalla cum aqua faniculi exhibitum desiderant ut & syrupum violarum, portulacæ vel rosar. solutivam subinde ori inditum, vel mixturam ex ovi vitello conquassato cum aqua rosar ℞jij. & saccharo tantillo ad gratiã in graviore ferè affectu, ut & subinde succum sempervivi maj: cum aqua rosar. dissolutum & syrupo violarum vel jubarum vel simili edulcoratum.

FINIS.

INDEX

Rerum & Verborum.

A

- A** Bortus quibus remediis praevendendus. 720. 723. 730.
- Acidum succum in corpore toto angentia. 11.
- temperantia, infringentia emendantia,
Ec. 14.
- Acida blandiora & temperata cur usurpan-
da. 49.
- Acidi spiritus operatio in frigido à pituita pro-
moveitur. 119.
- Acrimonia salsa, lixiva & aromatica, acida
vel retentio alimentorum lesa. 119.
- Aestus in lumbari regione causa. 91.
- aëris quibus corrigendus. 91.
- Alteratio sanguinis ab inspirato expiratoque
aëre laditur variis modis. 226.
- abolita & diminuta quomodo curan-
da. 231.
- Alimentorum protusio quomodo fiat. 56.
- Alimenta quaedam fermentatione opus ha-
bens. 72.
- Alio

INDEX RERUM & VERBORUM.

- Alvi fluxus chylosus quid
altera 97.
- celiaca species. ibid.
- biliosus. ibid.
- pituitosus. ibid.
- serosus. ibid.
- pinguis seu inguinosus. 98.
- hepaticus. ibid.
- sanguineus. ibid.
- purulentus dysenteria familiaris. ibid.
- Ictericus causa. 99.
- chylosi causa. 99.
- diarrhaa. 101.
- crenæ causa. 107.
- cura. 109.
- purulenti cura. 109.
- Alvi astrictio variis laditur modis & diversas
ob causas. 95.
- quibus medicamentis curanda. ibid.
- Anasarca v. Cachexia. 448.
- Animi deliquium quam precedant. 448.
- deliquio laborantes quomodo ad se rede-
ant. 449.
- deiqui species est synope. ibid.
- causa. 451. 452. Ec.
- d. liquium in quibus morbis contingit. 454.
- In

<i>In Animi deliquio cur pulsus deficiat.</i>	458.
<i>Animi deliqui instantis signa.</i>	467.
<i>concomitantia.</i>	469.
<i>actiones laesa.</i>	471.
<i>cura.</i>	491.
<i>motus primarii ad affectus, cum suis adpo-</i> <i>sitis ad septem classes rediguntur.</i>	602.
<i>affectuum laesiones.</i>	676.
<i>differentia.</i>	679.
<i>viciosorum curationes.</i>	ibid.
<i>Animalis motus laesiones varia.</i>	680.
<i>laesionum causa.</i>	ibid.
<i>cura.</i>	682.
<i>Antimonialia in puris vomitu profert.</i>	151. 19
<i>quasnam habeant vires.</i>	ibid.
<i>Apostema v. Inflammatio.</i>	
<i>Ascaridum ortum praeventia & ejicientia</i> <i>medicamenta.</i>	135.
<i>Ascites.</i>	157.
<i>à quibus producat.</i>	159.
<i>Ascitidis cura.</i>	ibid.
<i>chirurgica per paracethesin novam est tu-</i> <i>tissima.</i>	161.
<i>Assumptio alimentorum & potulentorum laesa</i> <i>varias fit ob causas.</i>	31.
<i>Auditus laesiones praecipua & diversa.</i>	615.
	laesio-

<i>laesionum causa.</i>	ibid.
<i>curatio.</i>	618.
B.	
<i>Balsami sulphuris anisati &c. in ulceribus</i> <i>intestinarum mundandis usus.</i>	111.
<i>in corruptione sanguinis purulenti usus.</i>	151.
<i>Bilis sal volatile quando fiat iners,</i>	77.
<i>non desertur ad intestina.</i>	ibid.
<i>acrioris temperatio.</i>	82.
<i>causa.</i>	88. 166.
<i>pingui oris causa.</i>	ibid. 166.
<i>Bilem acriorem corrigentia.</i>	7.
<i>pinguiorem emendantia.</i>	20. 90.
<i>evacuantia,</i>	21. 23.
<i>augentia.</i>	169.
<i>Bilis generatio in fellis folliculo leditur variis</i> <i>modis.</i>	559.
<i>laesa quibus curanda.</i>	561.
<i>in folliculo fellis retinetur variis modis &</i> <i>diversas ob causas.</i>	562. 563.
<i>Bilis ad hepar motus laesiones.</i>	568.
<i>cum sanguine in hepate mistis leditur va-</i> <i>rie.</i>	569.
<i>quomodo curanda.</i>	574.
<i>Bilarii ductus obstructi causa.</i>	77.

Cachexia causa.	13. 517. 519.
cura.	523.
Catarracta v. Suffusio.	
Catarrhi falsi & acres quomodo temperandi.	266.
Cholera. 139. v. Vomitus.	
Chylificationem Author maxime appellere fermentationem v. Fermentatio.	
Chylus quid?	73.
pergit ad cor.	ibid.
secernitur a facibus alvinis.	ibid.
Chyli modus leditur variis modis.	157.
causa varia.	ibid.
laesiones quomodo curanda.	159.
sanguificatio varie leditur.	164.
Chylus sanguinis formam ubinam nanciscitur.	163.
Clyster emolliens statusque discutiens.	92.
Colica. v. Dolor intestinorum.	
Conceptio latatur variis modis & diversas ob causas.	713.
vitiata quibus curanda.	716.
Coryza.	121. 260.
Cordis & arteriarum motus sive pulsus laesus.	
v. Pulsus.	

Crudi-

Cruditatis nidorosa & acida causa.	44.
cura.	51.
acida cura.	53.
D.	
Deglutitio variis modis leditur.	33.
Diarrhaea biliosa causa.	86. 89.
cura.	102.
pituitosa causa.	99.
cura.	106.
serosa causa.	100.
cura.	106. vid. alvi fluxus.
Doloris intestinorum differentia.	113.
colici signa.	117.
subjectum.	116.
illius signa.	117.
subjectum.	ibid.
Dolorum intestinorum causa interna.	117.
externa & immediata.	118.
Doloris ardens causa.	ibid.
algentis causa.	119.
Dolorum intestinorum omnium causa & curationes.	120. 121. 122. 123. &c.
Doloris causa.	603.
cura.	604.
Doloris causa post partum.	739.
cura.	740.
Dysen-	

INDEX RERUM & VERBORUM.

Dysenteria. v. alvi fluxus saniosus seu purulentus.
quomodo curanda.
Dyspnæa cura.

109.
246.

E.

Effervescentia bilis & succi pancreatici cum
pituita intestinali causa.
Effervescentia hæc est natura amica.
quando vitiosa.
probatum ex chymia.
multis modis vitiatum.
pleosque producit affectus.
vitiata quomodo curanda.
sanguinis in dextro cordis ventriculo la-
sa.
Effervescentia sanguinis abolite causa.
diminuta causa.
cura.
aucta causa.
cura.
celeritatis causa.
cura.

tar-

INDEX RERUM & VERBORUM.

tardioris causa.
cura.
depravata causa.
cura.
inequalis causa.
inordinata causa.
Effervescentia hæc abolita est in secundo cura-
bilis.
Effervescentia sanguinis in corde cessans ad
tempus, v. syncope, suffocatio hypochon-
driaca.
Electuarium cholagogum seu diaprimum D.
Sylvii.
hydragogum ejusd.
Emulsio in fœtu aucta.
Emplastrum carminans D. Sylvii.
Expulsio alimentorum ad in testina variis mo-
dis leditur.
Expulsionis alimentorum abolita causa.
cura.
citius quam
decebat, contingentis causa.
Exspiratio aëris læsa.
F.
Famis læsa species primaria.
causa.

188.
280.
188.
280.
ibid.
190.
191.
191.
23.
54.
8.
132.
56.
58.
60.
59.
248.
10.
10. II.
aucta

<i>causa.</i>	10.
<i>aucta cura.</i>	1
<i>diminuta & abolita cura.</i>	1
<i>depravata cura.</i>	2
<i>Fastidium corrumpit agros & sanos.</i>	2
<i>quosimplex.</i>	ib.
<i>Fastidii agrorum causa.</i>	2
<i>cura.</i>	3
<i>sanorum cura.</i>	2
<i>in pregnantibus causa.</i>	71
<i>cura.</i>	71
<i>Febris in genere consideratio.</i>	28
<i>quasnam agnosci causas.</i>	28
<i>Februm differentia.</i>	29
<i>Febres compositae.</i>	29
<i>Febris essentia non consistit in calore.</i>	29
<i>hectica causa.</i>	299. 435
<i>cura.</i>	300. 433. &
<i>Februm continuarum omnium causa.</i>	29
<i>intermittentium omnium causa.</i>	29
<i>species.</i>	35
<i>compositarum cause.</i>	29
<i>Synocharum differentia.</i>	317. 318
<i>subdiviso.</i>	319
<i>causa</i>	

<i>causa,</i>	428
<i>cura,</i>	429
<i>malignarum differentia,</i>	439
<i>causa,</i>	441
<i>cura,</i>	442
<i>Febris diaria ephemera dicta,</i>	301
<i>diaria cura non est difficilis,</i>	306
<i>leipyrias causa,</i>	329
<i>ardens causus dictus,</i>	327
<i>cum faucium rubore & ardore,</i>	ibid.
<i>Febres ardentes à bile producuntur,</i>	319. 328
<i>algida,</i>	354
<i>Februm intermittantium tot modis differen-</i>	
<i>tium causa,</i>	366
<i>intermittentium quâ intermittentium</i>	
<i>causa,</i>	375. 384
<i>cura,</i>	401
<i>omnium signum pathognomonicum est</i>	
<i>pulsus frequens,</i>	446
<i>Fermentationis alimentorum in ventriculo</i>	
<i>lasa species primaria,</i>	39
<i>depravata species primaria sunt crudi-</i>	
<i>tas nidorosa & acida,</i>	41
<i>causa,</i>	44
<i>abolita & diminuta causa,</i>	41. 43
<i>cura,</i>	45. & c.
<i>acuta cura,</i>	49

Flatuum generatio & eructatio,	63.121
curatio,	68.70.131.133.137
Fluor albus, in quibus observetur,	709.710
Fluoris albi causa,	711
species,	ibid.
cura,	712
Fœtus in utero generatio laesa,	718
mortuus extrahendus,	732
Frigoris causa in lumborum regione,	86

G.

Glandula renales & tracheales singularem humorem producunt,	211
Glandula thymus producit humorem,	cusus
usus verus est incognitus,	ibid.
Gravedinis cura,	107.622
Gustus lesiones varia,	623
aboliti & diminuti cura,	630
depravati cura,	632
varia vitia quomodo curanda,	634

H.

Halitus erumpunt in suffocatione hypochondriaca & in oscitatione,	137
Hepaticus fluxus ab Authore nunquam visus,	102
quomodo curandus,	108
Hæmorrhagia cura v. sanguinis effluxus.	

Hæmor-

Hæmorrhoidalis fluxus, v. alvi fluxus sanguineus, si criticus, non sistendus, sin symptomatikus, cohibendus,	108
Hydrops thoracis,	576

I.

Îcteri causa,	98.565
cura,	567
Ignis vitalis origo,	164
an possit ad tempus extinguï, ac medicamentorum opere restitui ac accendi,	180
sponte quomodo accendatur,	ibid.
Ileum curabile quando,	144
Ileum incurabile quando,	154
Ilei curatio,	ibid. 144
Iliacus affectus ab intestino ileo dictus,	142
fit cum alvinarum facu evomitione,	18
v. peristalticus ructus.	
Iliaci affectus observationes bina Auth.	ibid.
Imaginationis lesiones varia, illarumque causa,	654

vitia quomodo curanda,	656
Inflammationis causa,	530
cura,	532
Inspiratio aëris laditur variis modis,	232
Inspirationis vitia quibus corrigenda,	241.
	242

Ll 2

Inte-

Intestinorum contortum & convolutum in ileo non reperitur,	144
Intestina omnis generis dolorib. afficiuntur,	113
Insomnia	651
Ingenii & rationis varia operationes,	648
finis,	661
lesiones varia,	662
v. ratiocinatio.	

Judicium, v. ratio.
 Julapium in siti acuta,

L.

Lactis proventus nimius unde,	741.744
sapor qualis,	745
color qualis,	ibid.
vitia quomodo corrigenda,	746.747
748.749	
motus naturalis variis modis leditur,	750
vitiosus quomodo corrigendus,	753.754
755	

Lactatio leditur diversimode,	755
Lactationis requisita,	756
lasa cura,	757
Lac generatur ex sanguine,	742
Languoris universalis cura,	477.487
v. animi deliquium.	

Leucophlegmatia, v. cachexia.

Lienteria, 35.98. v. alvi fluxus
 Lochio-

Lochiorum fluxus leditur variè,	732
causa,	ibid.
suppressi cura,	734
copiosioris durante partu cura,	735.736
parcioris cura,	ibid.
odor, color immutatus,	736
quibus curandus,	738
Lympha acrioris causa,	166
falsioris causa,	167
pituitosioris causa,	167
aquosioris causa,	168
in glandulis conglobatis preparatio leditur variè,	573
preparatio lasa quibus curanda,	ibid.
Lympha motus qualis,	577
vitiosæ cura,	ibid.

M.

Magisteria non respondent authorum promissis,
 50 |

Malacia, v. Pica.	
Masticationis lasa causa,	32
Memoria lesiones varia,	672
vitiosa cura,	674
Menstruæ purgationis lesiones varia, causaq. diversa,	691.692
Menstruæ purgatio lasa quibus corr.	697.698
Menstrui fluxus lesiones quibus curanda,	697
701.702. &c.	

Motus contractionis naturales,	57
sanguinis per pulmones ladicur variis modis,	215
sanguinis lasi quibus curandi,	218. & c.
Myopia quid, ejusque causa & cura,	611

N.

Nutritio pulmonum, v. Pulmonum nutritio. lasa omnium partium, v. Atrophia.	
--	--

O.

Obstructio calculosa ductus intestinalis cura- tur spiritu nitr.	205
Obesior ac carnosior corporis constitutio,	515
Obesitatis causa, cura,	516 ibid.
Olfactus lesiones varia, lasi causa,	619 ibid.
attriti ac diminuti cura,	622

P.

Palpitationis cordis causa,	190. 498
cura,	501
Pancreatici succi partes constituentes,	74
vicia,	78. 88. 89. 90
in Pancreate pus repertum est ab Autore,	141
Pancreatici succi generatio lasa, austeritas quibus corrigenda,	586 90
Para-	

Paracenthesis nova & tutissima,	161
Partus naturalis lesiones varia, quibus curande,	721. 722 724
Pariendi tempus legitimum,	720
Parturientium symptomata quibus curanda, 725	
Partus serius contingens accelerandus, praposterè contingentis cura, difficilis quibus curandus,	731 ibid. ibid.
Penis erectio ladicur variè, morbi quomodo curandi, v. seminis generatio.	688 989
Percolatio chylis ladicur variè, morbos varios producit, quando incurabilis, lasa quibus curanda,	155 ibid. 156 ibid.
Peristaltici motus intestinorum causa, causa, & principium, cura, v. vomitus.	142 138
Pica in feminis & viris unde,	12. 13
Pituita in tenui intestino à saliva continuo deglutita originem ducit, viscida quomodo corrigenda,	84 ibid.
Pituita intestinalis à quibus propellatur, coaguletur,	157 158
Pilula de cynoglossa & styrace corrigunt serum salsum & mordax,	106

<i>Placenta cum utero nexus in partu minuen-</i> <i>das,</i>	741
<i>Potentia fermentatione non indigent,</i>	72
<i>Pulmonum nutritio laesa,</i>	267
<i>arteria ex arcta trunco descendente or-</i> <i>ta,</i>	267
<i>nutritionis abolita & diminuta causa</i>	269
<i>aucta,</i>	271
<i>cura,</i>	276
<i>quomodo cognoscenda,</i>	272
<i>deficiens,</i>	272
<i>nutritio laesa à pura quomodo cognoscen-</i> <i>da,</i>	272
<i>Pulmonum ulceris cura,</i>	274
<i>empyematis cura,</i>	278
<i>tubercula,</i>	276
<i>nutritionis depravata cura,</i>	278
<i>Pulsus leditur multipliciter,</i>	280
<i>quid significet,</i>	ibid.
<i>quomodo fiat,</i>	281
<i>differentia,</i>	282
<i>Purgantia in fame acuta non praescribenda,</i>	16
<i>phlegmagoga,</i>	ibid.
<i>chologoga,</i>	21
<i>non solum evacuandi, sed & alterandi</i> <i>vim habent,</i>	52
<i>de Purgantibus praeceptum singulare,</i>	16

Rationis

R.

<i>Rationis sive iudicii munera,</i>	667
<i>laesiones varia, & illarum causa,</i>	668
<i>curaciones,</i>	671
<i>Ratiocinatio variis leditur modis,</i>	662
<i>vitiata quibus curanda,</i>	666
<i>Regula aurea à prudentibus Medicis obser-</i> <i>vanda,</i>	150
<i>Retentio alimentorum in ventriculo leditur</i> <i>variis modis, & varias ob causas,</i>	35
<i>Retentionis laesa vitia quibus curanda,</i>	36. 37. 38
<i>Rhabbari preparatio,</i>	22
<i>Ructatio quid,</i>	22
<i>Ructuum causa,</i>	63
<i>causa materialis & efficiens,</i>	ibid.
<i>cura,</i>	S. 68
<i>Salium volatilium usus,</i>	25
<i>Saliva inertia & visciditas unde,</i>	78
<i>partes constituentes,</i>	74
<i>in glandulis maxillaribus conglomeratis</i> <i>preparatio leditur variè,</i>	579
<i>laesionum causa,</i>	ibid.
<i>curatio,</i>	528
<i>motus in os ac oesophagum laesiones, &</i> <i>causa illarum,</i>	585
<i>Salis tartari vitriolati usus,</i>	81
<i>harmoniacci usus in obstructo ductu bi-</i> <i>lario à pituita, ibid.</i>	16. San-

<i>Sanguinis consistentia naturalis unde & coagulatio in corde,</i>	84
<i>in ventriculo coagulati dissolutio quibus fiat,</i>	68.69.219.534
<i>effluxus omnes curat mixtura. Aut.</i>	108
<i>Sanguificationis vitiosa causa,</i>	164
<i>curatio,</i>	168.169.170.171
<i>Sanguinis in pus mutatio curatur bals. sulph. anis.</i>	262.277
<i>perfectio in sinistro cordis ventriculo laesa,</i>	276
<i>corrupta,</i>	278
<i>quomodo curanda,</i>	279
<i>in sinistro cordis ventriculo per arteriam exortam ad omnes corporis partes fluxus leditur variis modis,</i>	504.508
<i>Sanguinis à partibus omnibus ad dextrum cordis ventriculum per venas reflexus leditur diversimodè,</i>	520
<i>plusquam perfectio in liene leditur variè,</i>	557
<i>quomodo lesiones illius curanda,</i>	558
<i>Scammonii preparatio, Auth.</i>	21
<i>usum abhorrentes rhebarbaro utantur,</i>	22
<i>Scotoma,</i>	610

Secretio

<i>Secretio chyli à facibus alvinis laesa,</i>	72
<i>à quibus promoveatur,</i>	73
<i>Secretionis hujus laesa species,</i>	75
<i>causa,</i>	76.77.78
<i>cura,</i>	81.82
<i>Secundinas foetumque expellentia medicamenta,</i>	726
<i>Seminis generatio quomodo fiat,</i>	684
<i>leditur variis modis,</i>	685
<i>diversas ob causas,</i>	ibid.
<i>laesa quibus curanda,</i>	606.687
<i>viriliseffusio leditur variè,</i>	688
<i>Sensuum internorum & externorum numerus,</i>	601
<i>Sensus caloris lesiones quibus curanda,</i>	647
<i>Singultus non est ventriculi affectus,</i>	250
<i>causa,</i>	251
<i>cura,</i>	254
<i>Sitire est passio hominis nuper nati natural.</i>	4
<i>Sitis lesiones,</i>	4
<i>vitiosa causa,</i>	5.6.85
<i>cura,</i>	7.9
<i>Sitis delirantibus non est sublata,</i>	5
<i>Somnus variè leditur,</i>	650
<i>profundior quibus curetur,</i>	652
<i>& vigiliae sunt sensuum externorum affectiones,</i>	649
<i>Spiritus</i>	

<i>Spiritus nitri quosvis calculos solvit,</i>	81
<i>Spiruum animalium in cerebro & cerebello generatio leditur variis modis & diversas ob causas,</i>	546
<i>parcior secretio quo modo reparanda,</i>	549
<i>immobilitas nimia quibus reparanda,</i>	550
<i>impuritas corrigenda,</i>	551
<i>motus per nervos leditur variè, & diversas ob causas,</i>	552
<i>curatio.</i>	555
<i>Spiritus Carminativus D. Sylvii.</i>	20
<i>salis armoniaci usus,</i>	129
<i>Sternutationis causa,</i>	252
<i>cura,</i>	259
<i>Sudorifera optima in liquida forma,</i>	25
<i>Suffocatio uterina cur hypochondriaca dicitur,</i>	13
<i>Suffocationis causa,</i>	605
<i>symptomata,</i>	139
<i>cura,</i>	607
<i>chirurgica,</i>	609
<i>Suppressionem mensium sequitur pica,</i>	24
<i>Suppositorium ex alumine,</i>	92
<i>Surditas, v. Auditus laeso,</i>	
<i>In syncope, urgente frigore, convenit ol: caryoph: terebinth:</i>	169
<i>erumpit sudor frigidus,</i>	466
<i>v. Animi deliquium,</i>	

Tabes,

T.

<i>Tabes, v. Atrophia,</i>	
<i>Tactus lesiones varia,</i>	639
<i>quomodo curande,</i>	642
<i>Tenesmi causa, 102. v. alvi fluxus purulentus:</i>	
<i>cura,</i>	112
<i>Testiculis qualis humor in totum corpus transeat,</i>	209. 211
<i>Tonus ac rebur partium naturale deficiens</i>	
<i>compendium,</i>	109
<i>Triumviratus ubi fiat,</i>	73
<i>Triumviratus humoris origo,</i>	84
<i>natura & c. sedulo investiganda,</i>	87
<i>Tumor in sinister Catere ab Authore curatus,</i>	132
<i>Tussis humida causa,</i>	252
<i>sicca causa,</i>	253
<i>cura,</i>	263
<i>Tympanites,</i>	120
	V.
<i>Vinum medicatum,</i>	17
<i>absinthites,</i>	20
<i>Visur lesiones primaria,</i>	605
<i>Visio senium quid, & ejus causa, & cura,</i>	
<i>610.</i>	
<i>Visionum Casarum causa & curatio.</i>	611
	Vigi

<i>Vigiliarum cura,</i>	652
<i>Ulceris in crassis intestinis curatio,</i>	109
<i>in tenuibus,</i>	
<i>cura,</i>	110
<i>Vomitoria antimonialia,</i>	21
<i>Vomitum quid,</i>	62
<i>subjectum,</i>	64
<i>causa,</i>	
<i>fit in cholera,</i>	65. 138
<i>Vomitum cura,</i>	ibid.
<i>purulenti cura,</i>	66
<i>differentia ratione materiae,</i>	68. 141. 151
<i>causa remota,</i>	137
<i>in quibus morbis observetur,</i>	139
<i>sanguineus,</i>	139
<i>quibus curandus,</i>	140
<i>ex pancreate ortus,</i>	150
<i>in foemina curatio,</i>	ibid.
<i>cura propter diversas causas est diversa,</i>	ibid.
145	
<i>curatur opiatis,</i>	146. 148
<i>à venenis cura,</i>	149
<i>à motu peristaltico cura,</i>	152. 153. 154
<i>Urina in renibus perfectio laditur diversimodè & diversas ob causas,</i>	588
<i>lesà quibus curanda,</i>	592
<i>per urethères defluxus, atque in vesicam transitus</i>	

<i>transitus laditur variè,</i>	593
<i>cura,</i>	594
<i>Urinae retentio in vesica & per urethram excretio laditur variè, & varias ob causas,</i>	595
<i>hujus lesiones quibus curanda,</i>	597

FINIS.

